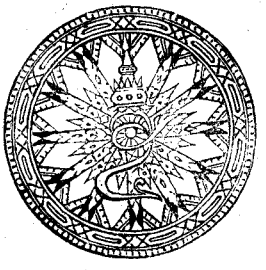

ภูริทัตชาดก

เรื่องที่ ๖ ในทศชาติ

พิมพ์ ๖๐๐ ฉบับ

รัตนโกสินทรศักก์ ๑๒๔

โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ

คำนำ

ด้วยตามคำนำในหนังสือเตมิยชาดก ได้กล่าวถึงพระราชประสงค์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์หนังสือทศชาดกขึ้นนั้น เมื่อมีผู้ได้ทราบกระแสพระราชดำริห์แล้ว พระบรมวงษานุวงษ์แลข้าราชการต่างพระองค์ต่างตนก็มีศรัทธาที่จะฉลองพระเดชพระคุณ บริจาคทรัพย์สร้างทุดเกล้า ฯ ถวายเพื่อมิให้เปลืองพระราชทรัพย์ที่จะใช้การอื่นในหอพุทธสาสนสังคหต่อไป

หนังสือภูริทัตชาดกนี้นับเปนที่ ๒ ในเรื่องทศชาดก ตามลำดับที่นิยมกันมา พระนางเจ้าสุขุมาลมารศรีทรงพระศรัทธาในพระพุทธสาสนาแลทรงรฦกถึงพระเดชพระคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงบริจาคทรัพย์เปนค่าพิมพ์สร้างขึ้นไว้ เปนหนังสือ ๒๐๐ ฉบับ ทุดเกล้า ฯ ถวายสำหรับหอพุทธสาสนสังคห ๕๐๐ ฉบับ อีก ๑๐๐ ฉบับสำหรับทรงแจกจ่ายส่วนพระองค์เอง ได้สร้างแล้วเสร็จในรัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ขอผู้ที่ได้อ่านหนังสือนี้จงอนุโมทนาในส่วนพระกุศล แลจงเจริญศุขสมบัติตามความปราถนาเทอญ

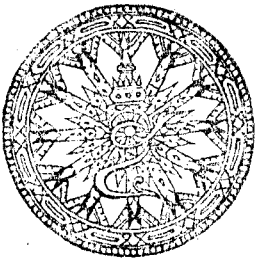

ภูริทัตชาดก

ยं กิญ์จิ รตนมัต์ถิ์ติ อิทं สัต์ถา สาวัต์ถิยं อุปนิส์สาย เชตวเน วิหรัน์โต อุโปส์ถิเก อุปาส์เก อารัพ์ภ กเถส์ สัต์ถา อันว่าองค์สมเด็จพระบรมโลกนารถศาสดาจารย์ ครั้งเมื่อพระพุทธองค์เสด็จสำเร็จพระอิริยาบถวิหารอยู่ในพระเชตวนาราม ใกล้เมืองสาวัตถีนคร อารัพภ ทรงพระปรารภซึ่งอุบาสกทั้งหลาย อันรักษาพระอุโบสถศีลให้เปนเหตุ กเถสิ จึ่งโปรดประทานพระธรรมเทศนาพระภูริทัตชาดกนั้น พระสังคีติกาจารย์จึ่งกำหนดบทบาทต้นพระคาถาว่า ยं กิญ์จิ รตนมัต์ถิ อิติ เปนอาทิฉนี้ก่อน กิร ดังได้ยินมา เต อุปาสกา อันว่าอุบาสกทั้งหลายเหล่านั้น ครั้นถึงวันอุโบสถเช้าก็อธิฐานเอาซึ่งองค์แห่งอุโบสถแต่เพลาเช้า กระทำบุญให้ทานในเพลาเช้าสำเร็จแล้ว เพลาปัจฉาภัตรตวันบ่ายก็ถือเอาซึ่งดอกไม้แดงของหอมพากัน

ออกไปสู่พระเชตวันมหาวิหาร เพื่อจะสดับรับรศพระธรรมเทศนา วันนั้น สมเด็จพระมหากรุณาเสด็จไปสู่โรงธรรมสภาคศาลา ทรงนั่งเหนือบัญญัติ บวรพุทธาอาศน์แล้ว ก็มีพระพุทธฎีกาตรัสถามอุบาสกทั้งปวงว่า วันนี้ ท่านทั้งปวงรักษาอุโบสถศีลฤๅว่าหามิได้เป็นประการใด พระพุทธเจ้าข้า กระหม่อมฉันทั้งปวงนี้ ได้รักษาทุกวันอุโบสถจะได้ขาดหามิได้ ดูกร อุบาสก ท่านทั้งปวงได้ครูได้อาจารย์เห็นปานดังตถาคต แล้วแลรักษา พระอุโบสถศีลนี้ มิสู้เป็นอัศจรรย์ นักปราชแต่ก่อนโพ้น หาครู หาอาจารย์มิได้ ยังว่าอุสาหรักษาพระอุโบสถศีล ไม่เอื้อเพื่อต่อสมบัติ พัสถานศฤงคารบริวารทั้งปวง มีพระพุทธฎีกาตรัสฉนี้แล้ว ก็ดุษณีภาพนิ่งอยู่ อุบาสกทั้งหลายจะใคร่ฟังอดีตนิทาน จึ่งกราบทูลอาราธนาสมเด็จพระพุทธเจ้า สมเด็จพระพุทธเจ้าก็นำเอาอดีตนิทานมาโปรดประทานพระธรรมเทศนาว่า

ภิกษเว ดูกรสงฆ์ทั้งปวง อตีเต กาเล ในเมื่อกาลล่วงลับไปแล้ว ยังมีกษัตรพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อว่าพรหมทัตเสวยราชสมบัติอยู่ในพระนครพาราณสี มีพระราชโอรสพระองค์หนึ่ง มีพระนามชื่อว่า พรหมทัตกุมาร ตั้งให้เป็นพระยาอุปราช ครั้นอยู่นานมาบริวารยศแห่งพระราชโอรสนั้นมากขึ้น ๆ แล้วก็เฉลียวขึ้นมากลัวว่าพระราชโอรสจะชิงเอาราชสมบัติ ปักโกสาเปตวา ให้หามาซึ่งพระราชโอรส จึ่งมีพระราชโองการดำรัสว่า ดูกรพ่อ เจ้าจงไปเที่ยวอยู่ตามอัชฌาไศรยเจ้าก่อนเถิด ต่อเมื่อบิดาสิ้นพระชนมชีพทิวงคตแล้ว เจ้าจึ่งมาถือเอาซึ่งสมบัติอันเป็นของแห่งบิดา พระราชโอรสาก็รับพระราชโองการใส่เกล้าเกษา วันทิตวา ถวายบังคมสมเด็จพระราชบิดาแล้ว ก็เสด็จออกจากพระนคร

บทจรไปตามถ่องแถวแนวไม้ตราบเท่าถึงแม่น้ำยมุนา มาเปตวา ตกแต่ง อาศรมศาลาแทบฝั่งแห่งแม่น้ำยมุนา และระหว่างแห่งภูเขาต่อกัน พระราช บุตรเจ้านั้น ก็สำเร็จซึ่งที่อยู่ในสถานที่นั้น

เอกา นาคมานวิกา ครั้งนั้นยังมีนางนาคมานวิกาผู้หนึ่ง มีสามีอันถึง มรณภาพ โฮโลเกต์วา นางนาคนั้นครั้นเห็นซึ่งยศลัคละบริวารแห่งนางนาค ทั้งหลายอื่นอันประกอบด้วยสามี อุก์กัณฐิตา ก็กระสันเปนทุกข์ไปด้วยกาม คุณ นิก์ขมิต์วา ขึ้นมาจากนาคพิภพเที่ยวมาแทบริมฝั่งแห่งมหาสมุทร์ ครั้นได้ ทัศนาการเห็นซึ่งรอยเท้าแห่งพระราชบุตร ก็ติดตามมาจนกระทั่งถึงพระบรรณ ศาลา ตทา ในกาลครั้งนั้น พระราชบุตรเจ้าไปประพาศผลไม้ในประเทศ ราวป่า ฝ่ายนางนาคนั้นก็เข้าไปในพระบรรณศาลา ก็เห็นซึ่งเครื่องบริขารแห่ง บรรพชิต จึงมาคำนึงคิดในใจของอาตมาว่า พระบรรณศาลาอันนี้ชรอยจะ เปนที่อยู่แห่งฤาษีชีป่า อย่าเลยอาตมาจะลองพระดาบสองค์นี้ ละถ้าแลพระ ดาบสองค์นี้ เธอบวชด้วยศรัทธาแล้ว ก็จะมิได้นอนเหนืออาศนดอกไม้ อัน อาตมาตกแต่งไว้ ละถ้าแลพระดาบสองค์นี้ เธอบวชด้วยหาศรัทธามิได้ ก็จะนอนเหนือที่นอนดอกไม้อันเราตกแต่งไว้ เราก็จะโลมเล้าพระดาบสองค์นี้ ให้เปนสามีแห่งเรา คิดเท่านั้นแล้ว ก็กลับไปสู่นาคพิภพ อาหริต์วา นำมาซึ่งบุบผาชาติดอกไม้และของหอมอันเปนทิพย์ แล้วก็ตกแต่งซึ่งห้องพระ บรรณศาลา แล้วไปด้วยของหอมและพนมดอกไม้มีกลิ่นอันหอมรวยรื่นชื่นชูใจ นิวัต์ติต์วา แล้วก็กลับลงไปสู่นาคพิภพ ราชปุต์โต ฝ่ายว่าพระราช บุตรเมื่อกลับเข้ามาแต่ป่าไม้ในเวลาสายัณห์ตวันเย็น ก็เห็นซึ่งห้องที่นอนอัน ตกแต่งแล้วไปด้วยดอกไม้ จึ่งสรรเสริญว่า อโห ดังอาตมาชม

ใครนี่หนอมาตกแต่งซึ่งที่อยู่แห่งอาตมานี้ เปนที่ชอบเนื้อเจริญใจนี่นักหนา พระองค์ก็นอนกลิ้งเกลือกอยู่เหนืออาศนดอกไม้ ก็บรรธมหลับไปในกาลนั้น ปุน ทิวเส ครั้นเวลารุ่งเช้า พระราชบุตรเจ้าลุกขึ้นในเวลาอุไทยมิได้ กวาดซึ่งอาศนศาลา ก็เข้าไปสู่ป่าหาผลาผล ตัสฺมึ ขเณ ขณะนั้นนางนาคมานวิกาก็กลับขึ้นมาใหม่ เห็นดอกไม้นั้นเหี่ยวแห้งไป ก็เข้าใจว่าพระดาบสองค์นี้ จะได้บวชด้วยศรัทธาหามิได้ นางก็นำเสียซึ่งดอกไม้อันเก่า สัชฺเชตฺวา นางนาคมานวิกาเจ้า ก็ตกแต่งห้อยย้อยไปด้วยดอกไม้ แล้วก็กลับไปสู่นาคพิภพอีกเล่า ฝ่ายว่าพระราชบุตรเจ้าก็นอนเหนือที่นอนดอกไม้แล้ว ก็สงไสยในน้ำพระไทยว่าใครนี่หนอมาแต่งไว้ดังนี้ ชรอยจะมีเหตุสักสิ่งจริงแล้ว ปุน ทิวเส ครั้นเวลารุ่งเช้า พระราชบุตรเจ้ามิได้ไปประพาศผลาผลไม้ เร้นอยู่ในที่ใกล้พระบรรณศาลา ส่วนนางนาคนั้นก็นำเอาซึ่งของหอมแลดอกไม้นั้นเข้าไปในอาศรมศาลา พระราชบุตรเจ้าได้ทัศนารูปทรงนางนาค ปฏิพทฺธจิตฺโต มีจิตรรักใคร่ในนางนาคนั้นเปนกำลัง กำบังกายมิให้ปรากฏตามเข้าไปในกาลเมื่อนางนาคนั้นตกแต่งที่นอนดอกไม้ จึ่งมีพระวาจาถามว่า เจ้านี้มีนามปรากฏชื่อใด สามิข้าแต่ท่าน ข้าพเจ้านี้มีนามบัญญัติชื่อนางนาคมานวิกา ดูกรนางนาคเจ้านี้ประกอบไปด้วยสามีฤๅ ฤๅว่าหามิได้เปนประการใด สามิ ข้าแต่ท่าน ตัวข้าพเจ้านี้เปนหญิงหม้ายหาสามีมิได้ เออก็ตัวของท่านนั้นมีนามบัญญัติชื่อใด อยู่ในพระนครอันใดจึ่งมาเที่ยวอยู่ณี่นี้ ข้อพันฤๅเปนบุตรแห่งพระยาพาราณสี ตัวนี้ชื่อพรหมทัตกุมาร ก็ตัวเจ้าละเสียซึ่งนาคพิภพเที่ยวอยู่ในสถานที่นี้ด้วยเหตุอันใด สามิ ข้าแต่ท่าน ตัวของ

น้องนี้เด็งแดดูซึ่งอิศริยยศแลบริวารยศ แห่งนางนาคทั้งหลายอันประกอบไปด้วย สามี ข้านี้โทมนัศน้อยใจ จึ่งขึ้นมาปรารถนาจะหาสามี เตน หิ ผิดังนั้น มาเถิด เราทั้งสองจะอยู่สมัคสังวาศพร้อมเพรียงกัน เจ้าอย่ากระสันเปนทุกข์เลย พี่นี้แลจะเปนสามีแห่งเจ้าในกาลบัดนี้ ฝ่ายนางนาคนั้นก็รับคำว่าสาธุ แล้วนางก็นฤมิตรเรือนอันหนึ่งให้ประกอบด้วยเครื่องสาดอาศนฟูกหมอนบรรจถรณ์เครื่องลาด รัตนบัลลังก์อาศน์อันพิจิตรด้วยอานุภาพแห่งอาตมา จำเดิมแต่นั้นไปพระราชบุตรเจ้า จะได้เสวยซึ่งมูลผลาผลทั้งปวงนั้นหามิได้ เสวยแต่เครื่องกระยาหารอันเปนทิพย์ทุกวันทุกเวลา

อปรภาเค อยู่จำเนียรกาลนานมา นางนาคมาณวิกานั้นก็มีครรภ์ประสูตรพระธิดาองค์หนึ่ง บิดามารดาให้พระนามแก่พระราชกุมารนั้น ชื่อเจ้าสาครพรหมทัต เมื่อเจ้าสาครพรหมทัตนั้นรู้ย่างรู้เดียรแล้ว นางนาคก็ประสูตรพระราชธิดาอีกองค์หนึ่ง บิดามารดาจึ่งให้นามชื่อว่านางสมุทชา สมุทัทตีเรชาตัตตา พระราชธิดานั้นเกิดใกล้ฝั่งสมุทร์

ตโต อันดับนั้นมา ยังมีพรานไพรคนหนึ่งอยู่ในเมืองพาราณสี เที่ยวพเนจรมาตราบเท่าถึงที่อยู่แห่งพระราชบุตรเจ้านั้น สัญชานิตวา รู้จักแล้วก็กระทำประพฤติปราไสด้วยพระราชบุตร อาไศรยอยู่ในที่นั้นสิ้นสองสามวันแล้ว จึ่งกราบทูลว่า เทว ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ ข้าพเจ้าจะกลับไปบอกซึ่งที่อยู่แห่งพระองค์ แก่พระราชบรมวงษาของพระองค์ วันทิตวา ทูลฉนี้แล้วน้อมศีศะลงถวายบังคมลาพระราชบุตรเจ้าแล้ว ออกจากอรัญประเทศราวป่า กลับมาสู่พระนครพาราณสี

ตทา ในกาลนั้นสมเด็จบรมกษัตรพระเจ้าพรหมทัต ท้าวเธอดับ

สูญสวรรค์คตแล้ว อำมาตย์ทั้งหลายก็ตกแต่งการถวายพระเพลิงพระศพ บรมกษัตริยเสร็จแล้ว สัตตเม ทิวเส ในวันเป็นคำรบ ๗ อำมาตย์ทั้งหลายจึ่งปฤกษากันว่า จะได้สมเด็จบรมกษัตริยพระองค์ใดเล่า มาอภิเศกให้เป็นเอกในราชธานี อนึ่งเล่าพระราชบุตรของพระองค์เจ้าก็มีอยู่ แต่ทว่าอยู่ในแห่งหนตำบลใดมิได้รู้ อย่าเลยมาเราจะเสี่ยงทายผุสสราชรถเถิด ตัสมิ ขเณ ขณะนั้นพอเป็นวันพรานไพรเข้าไปถึงพระนคร เห็นคนทั้งปวงสโมสรประชุมพร้อมกันอยู่ในที่นั้น ครั้นได้ฟังประพฤติเหตุจึ่งบอกแก่อำมาตย์ทั้งหลายว่า เรารู้แห่งที่อยู่ที่สำนักพระราชบุตร เราได้ไปอาไศรยอยู่ในสถานที่นั้นสองสามวันเราจึ่งมา อมัจจา อำมาตย์ราชเสวกทั้งหลายก็ชื่นชมโสมนัศยินดี กระทำสักการบูชาแก่พรานป่าเป็นอันมาก ครั้นแล้วจึ่งตั้งให้พรานป่านั้นเป็นมรรคนายกนำมรรคา ยกรี้พลพหลโยธาช้างม้าราชรถออกไป ครั้นถึงจึ่งกราบกรานกระทำประพฤติปราไสแล้วทูลฉลองให้ทราบซึ่งเหตุอันสมเด็จพระบิตุเรศถึงแก่มรณภาพ แล้วทูลอาราธนาว่า เทว ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ ขอพระองค์จงรับรองซึ่งราชสมบัติในกาลครั้งนี้ โส ราชปุตฺโต ฝ่ายว่าพระราชบุตรนั้น อุปสังกมิตฺวา เข้าไปใกล้นางนาคแล้วจึ่งมีพระวาจาว่า ภทฺเท ดูกรนางนาคผู้เจริญ บัดนี้พระบิดาแห่งพี่ถึงแก่มรณภาพแล้ว อำมาตย์ทั้งหลายเชิญพี่จะให้ไปอภิเศกในราชสมบัติ เราทั้งสองจงเข้าไปเสวยรมย์ชมสมบัติในกรุงพาราณสีด้วยกันเถิด พี่จะตั้งเจ้าไว้ให้เป็นใหญ่กว่าคณานางข้างในหมื่นหกพัน สามิ ข้าแต่พระราชสามี ข้าพเจ้านี้มิอาจเพื่อจะไปกับพระองค์ได้ เหตุดังฤาเจ้าจึ่งไปไม่ได้ ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ

กระหม่อมฉันเปนชาตินาคมีความโกรธเร็วพิษก็กล้า ได้ฟังประพฤติเหตุอันใดหน่อยหนึ่งแล้ว ก็มิอาจจะกลั้นความโกรธไว้ได้ ครั้นโกรธขึ้นมาแล้ว ก็พ่นพิษไปแก่นักสนมทั้งหลายอันร่วมสามีกัน ก็จะถึงแก่ความตายนี้มากนัก เหตุดังนั้นกระหม่อมฉันจึ่งมิอาจจะไปกับด้วยพระองค์ได้ พระราชบุตรเจ้าก็วิงวอนเนือง ๆ ไป นางจะได้เอื้อเพื่อด้วยถ้อยคำก็หามิได้ นางนาคมานวิกานั้น จึ่งกราบทูลว่า ข้าแต่พระราชสามี กุมารทั้งสองเปนชาติมนุษย์ สะถ้าแลพระองค์ยังมีความรักอยู่ในกระหม่อมฉัน พระองค์อย่าได้ประมาท จงเลี้ยงดูสองราชกุมารอันเปนเชื้อสัตว์น้ำ มีเนื้อเดียดอ่อนเจริญอยู่ในความศุข สะถ้าแลพระองค์ให้ต้องแดดต้องลมแล้วก็จะถึงแก่ความตาย พระองค์จงยังเสนาทั้งหลายให้ชุดเปนเรือแล้วเอาน้ำใส่ให้เต็มให้พระกุมารทั้งสองเล่นไปในน้ำนั้น เมื่อพระองค์ถึงพระนครแล้ว จงให้อำมาตย์ทั้งหลายชุดเปนสระลงไว้ สำหรับพระกุมารจะได้ลงเล่นในสระนั้น กุมารทั้งสองจึ่งจะพ้นจากความตาย สงสารด้วยนางนาคมานวิกาวันนั้น วันนี้ทิตว่า ถวายบังคมพระราชสามีแล้ว เข้าสวมกอดพระราชโอรสทั้งสองพระองค์ ยังพระกุมารให้นอนลงแทบพระบาทบิโยธร สีเส จุมพิตว่า จุบกระหม่อมจอมเกล้าแล้วผันผ่องมิใคร่จะไปได้ โรทิตว่า ทรงพระโศกเศร้าร่ำไห้มีน้ำพระอัสสุชลนัยน์ไหลอาบพระกัตรา อันตรธายิตว่า นางก็อันตรธานหายไปจากสถานที่นั้น ฝ่ายพระราชบุตรก็ถึงซึ่งโทมนัสนักหนา เนตเตหิ มีพระเนตรทั้งสองฟูมฟองด้วยอัสสุชลธารา ปุญฉิตว่า พระองค์เช็ดพระภักตราให้สิ้นอัสสุชลแล้ว เสด็จออกมาสู่ที่อยู่แห่งอำมาตย์ทั้งหลายในกาลครั้งนั้น เต อมจฺจา ฝ่ายอำมาตย์ทั้งหลายนั้นจึ่งกราบทูลว่า

เทว ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ เชิญพระองค์เสด็จเข้าสู่พระนครเถิด พระเจ้าข้า ราชา สมเด็จบรมกษัตริย์จึงตรัสสั่งให้ชุดเรือขึ้นน้ำให้เต็มแล้ว ให้เรียงรายไปด้วยดอกไม้ของหอมทั้งหลายต่าง ๆ นา ๆ แล้วยังพระราชโอรสพระราชธิดาให้ลงเล่นน้ำในเรือนั้นแล้ว พระองค์ก็ให้ลากเรือนั้นไป จนถึงพระนครแล้ว เสด็จขึ้นนั่งยังท้องพระโรง มีหมู่เสวกามาตย์หมอบเฝ้าเรียงรายอยู่เป็นอันดับ อัดแอไปด้วยหมู่นางสนมทั้งหลายหมื่นหกพันแวดล้อมเป็นบริวาร พระองค์ทรงเสวยชื่นน้ำโชยบานสำราญพระไทยสิ้น ๗ วัน ครั้นแล้วจึงมีพระโองการตรัส ให้ชุดสระโบกขรณีอันหนึ่งเติบใหญ่ในพระราชวัง เพื่อประโยชน์แก่พระราชโอรสทั้งสองพระองค์จะให้ลงสรงสนาน เต กุมารา พระราชกุมารทั้งสองพระองค์นั้น ก็ลงเล่นในสระน้ำทุกวันมิได้ขาด

เอกทิวสๆ อยู่มาในวันหนึ่ง ยังมีกัจฉปชาติเต่าตัวหนึ่งเข้ามาสู่สระตามปล่องรหัดน้ำ เมื่อเต่านั้นมิได้เห็นซึ่งที่จะกลับออกไป ก็ดำลงกบอยู่ในพื้นสระ ขณะเมื่อกุมารทั้งสองพระองค์ลงเล่นน้ำ เต่านั้นยืนศีศะขึ้นมาแล้วกระทำเสียงพู่ ๆ เงื่องแลดูซึ่งพระราชกุมารแล้วก็จมลงไป เต กุมารา พระราชกุมารทั้งสองพระองค์นั้น ครั้นเห็นเต่านั้นก็สดุ้งตกใจแล่นขึ้นไปสู่สำนักพระบิดา กราบทูลว่า ตาต ข้าแต่พระบิดาเจ้า บัดนี้อ้ายยักษ์ตัวหนึ่งมันมาอยู่ในสระ มันผุดขึ้นมามันร้องพู่ขู่เข่นเขี้ยวมันขมึงตาทำหน้าเลี่ยมเสียวหน้ากลัว กระหม่อมฉันนี้ให้ตกใจกลัวนักหนา สมเด็จบรมกษัตริย์พระองค์ก็ตรัสบังคับให้ราชบุรุษย์เอาเบ็ดแฉแหไปทอดลงในสระ ก็ได้เต่าตัวนั้นขึ้นมาถวาย ฝ่ายสองพระราชกุมาร ครั้นได้เห็นเต่านั้นก็กลัวตัวสั่น สองกุมารนั้นก็ร้องด้วยพระสุรเสียงเป็นอันดังว่า ข้าแต่พระบิดา อ้ายสัตว์

ตัวนี้ชรอยจะเปนยักษินีบิศาจนี้มั่นคง ราชา ส่วนสมเด็จบรมกษัตร พระเจ้าพรหมทัต พระองค์สิทรงพระสิเนหาในพระฉกนั้นเปนกำลัง กุช์ฌิต์วา ทรงพระพิโรธโกรธนักหนา จึ่งบังคับให้ ราชบุรุษย์ทั้งหลาย เอาเต่านั้นไป ประหารเสีย ให้สิ้นชีวิต อำมาตย์ทั้งหลายรับพระราชโองการแล้วก็ออกมา ปฤกษากันว่า เต่าตัวนี้มันเปนเวรกันแก่ฉกท้าวพระยา กูจะฆ่ามันด้วยดรก ตำด้วยสาก ให้แหลกเปนจุณวิจุณออกไป เอกัจ์เจ อมัจ์จา อำมาตย์ทั้งหลายบางพวกว่า จะแกงกินเสียนั่นแลสมควรนักหนา อำมาตย์ทั้งหลาย บางพวกก็ว่า กูจะหงายอ้ายเต่าตัวนี้ลงเหนือถ่านไฟ กูจะย่างกูจะเผาให้สุกแล้ว จึ่งจะกิน เอกัจ์เจ อมัจ์จา อำมาตย์ทั้งหลายบางพวกจึ่งว่า กูจะต้มอ้ายเต่าตัวนี้ด้วยกะทะให้สุกแล้วกูจะกิน เอโก อมัจ์โจ ยังมีอำมาตย์ผู้หนึ่งเปนคนขี้ขลาดน้ำ จึ่งว่าอ้ายเต่าตัวนี้โทษมันผิดนัก ควรเราทั้งหลาย จะเอาไปทิ้งลงในน้ำวนแห่งแม่น้ำยมุนานั่นแลมันจึ่งจะตายลำบาก กัจ์ฉโป อ้ายเต่านั้นได้ฟังถ้อยคำแห่งอำมาตย์ สีสำ นิหริต์วา ยื่นศีศะออกมาแล้ว ร้องว่า ดูกรอำมาตย์คนชั่ว เราทำโทษแก่ท่านเปนประการใด ท่านจึ่งพิพากษาให้เขากระทำกรรมกรณ์แก่เราแสนสาหัสเห็นปานฉนี้ แต่บรรดา กรรมกรณ์อื่น ๆ ที่เขาจะกระทำแก่เรา เราพอที่จะอดกลั้นได้ ท่านมาว่ากล่าวจะให้เอาเราไปทิ้งลงที่น้ำวน คำอันนี้แลสาหัสหยาบช้าลามกนักหนา น่าที่เราจะถึงแก่กาลมรณตายเสียจริงในกาลบัดนี้ ราชา สมเด็จบรมกษัตรได้ทรงฟัง พระองค์ก็บังคับให้อำมาตย์ เอาอ้ายเต่านั้นไปทิ้งเสียที่น้ำวน โส กัจ์ฉโป เต่านั้นลงไปตามวนจนถึงปล่องแห่ง

พระยานาค ก็เข้าไปสู่นาคพิภพ นาคมานวกา ครั้งนั้นนาคมานพทั้งหลายอันเป็นบุตรแห่งท้าวธตรฐ มาเล่นอยู่ในห้วงน้ำนั้น ครั้นได้เห็นซึ่งเต่านั้น ต่างคนต่างก็ร้องให้จับเอาไปเป็นทาษ โส กัจฉโป เต่านั้นจึงมาคิดแต่ในใจว่า ตัวกูนี้พ้นจากมือพระยาพาราณสีแล้ว บัดนี้มาถึงนาคอันร้ายกาจหยาบช้าอีกเล่า กูจะคิดอ่านอุบายอย่างไรดี จึงจะพ้นจากภัยหนีไปได้ อ้ออย่าเลยกูจะกล่าวคำมุสาวาทจึงจะพ้นจากความตาย จึงมีวาจาว่า ดูกรท่านทั้งหลาย ๆ นี้รู้จักพระยาธตรฐบ้างฤา จงบอกให้แก่เราหน่อยหนึ่ง เรานี้ใช่อื่นไกลคือราชทูตแห่งพระเจ้าพาราณสี เรานี้ชื่อชุนจิตรจุด พระองค์ตรัสใช้ให้เรามาสู่สำนักแห่งพระยาธตรฐ บัดนี้พระไทยปรารถนาจะถวายพระราชธิดาแก่พระยาธตรฐ จงพาเราไปสู่ที่เฝ้าพระเจ้าธตรฐในกาลบัดนี้ เต มานวกา มานพทั้งหลายนั้น ได้ฟังก็ชื่นชมโสมนัศยินดี ว่าพระเจ้าพาราณสีจะถวายพระราชธิดาแก่พระเจ้าธตรฐ ก็พาเอาตัวชุนจิตรจุดนั้นไปสู่สำนักแห่งพระบิดา แล้วก็กราบทูลมูลความตามถ้อยคำที่ชุนจิตรจุดบอกแก่อาตมา นาคราชา พระยานาคราชพระองค์ก็ให้หาชุนจิตรจุดนั้นเข้าไปทอดพระเนตรเห็นก็บังเกิดโทมนัศเป็นกำลัง แล้วจึงมีพระโองการตรัสว่า ราชทูตมีสรีรกายต่ำเตี้ยเห็นปานฉนี้ มิอาจสามารถเพื่อจะกระทำให้สำเร็จทูตกรรมได้ กัจฉโป ชุนจิตรจุดนั้นครั้นได้ฟังพระยาธตรฐติเตียนฉนั้น ก็สรรเสริญคุณแห่งอาตมาว่า เทว ขอพระราชทาน ทำไมราชทูตนั้นฉเพาะให้มีสรีรกายสูงเท่าลำตาลเจียวฤา จึ่งจะเป็นราชทูตได้ พระองค์ มาติเตียนข้าพเจ้าว่าเตี้ยฉนี้เห็นเป็นประการใด แท้จริงสรีรกายนั้นจะใหญ่ก็ดีน้อยก็ดี หาเป็นประมาณไม่ สุดแท้แต่สำเร็จ

ราชการได้นั้นแลเปนประมาณ ก็อันราชทูตพระมหากษัตริแห่งข้าพระบาทนี้มีหลายจำพวก ถ้าพระองค์จะใช้ให้ไปทางบก พระองค์ก็ใช้มนุษย์ ถ้าพระองค์จะใช้ให้ไปทางอากาศ พระองค์ก็ใช้สกุณชาติทั้งหลาย ถ้าพระองค์จะใช้ให้ไปทางน้ำ ก็ตรัสใช้กระหม่อมฉันนี้แลไปดำผุดดำว่าย จนไผ่ผอมกระดูกออกมานอกเนื้อ ทรงพระกรุณาโปรดเหลือจึงทรงตั้งให้เปนที่ชุนจิตรจูด พระองค์ตั้งไว้ในพระนครสำหรับสำเร็จราชการในทางน้ำ แล้วพระราชทานซึ่งบ้านส่วยให้แก่กระหม่อมฉัน กระหม่อมฉันนี้เปนที่ชอบพระไทยของพระองค์นัก พระยานาคจึงตรัสว่า เออก็ท่านมานี้ประโยชน์ด้วยสิ่งอันใดเล่า ข้าแต่สมเด็จบรมบพิตร บัดนี้พระเจ้าพรหมทัตมีพระโองการตรัสสั่งว่า เรากระทำมิตรธรรมด้วยพระยาทั้งหลาย ในชมพูทวีปนี้มากมายอยู่แล้ว บัดนี้เราควรจะกระทำมิตรธรรมด้วยพระเจ้าธตรฐนาคราช เราปรารถนาจะถวายพระราชธิดาแก่พระเจ้าธตรฐ ตรัสสั่งกระหม่อมฉันฉะนี้ เหตุดังนั้นจึงใช้กระหม่อมฉันลงมาเพื่อจะถวายพระราชธิดา ปปัญจกถาว่า พระองค์อย่ากระทำให้เนิ่นช้า จงส่งราชบุรุษขึ้นไปกับกระหม่อมฉัน ว่าดังเปตวัตถุว่าจะได้กำหนดการที่จะขึ้นไปรับพระราชธิดาในกาลครั้งนั้น สมเด็จพระเจ้าธตรฐ พระองค์ชื่นชมโสมนัส เปเสสิ พระองค์ก็ตรัสใช้นาคมานพ ๔ นาย ว่า ท่านจงไปเฝ้าพระเจ้าพาราณสีพังประพฤติเหตุดูให้รู้แจ้ง ละถ้ากะไรก็ให้กำหนดวันคืนลง เต นาคมานวกา นาคมานพทั้งหลายเหล่านั้น รับพระราชโองการแล้ว นำเอาเต่าขึ้นมาถึงมรรคาใกล้พระนครพาราณสี ขุนจิตรจูดนั้นเห็นสระบัวอันใหญ่ในสถานที่หนึ่ง ก็คิดรำพึงจะประดาษหนีไป จึงมีวาจาว่า ดูกรมานพ ถ้าเราเข้าไปถึงพระราชวังแล้ว พระราชบุตร

พระราชธิดาห้ามแหนทั้งปวง เห็นเรายอมเข้ามาขอดอกบัวผักบัวเง่าบัวกุมุท ไปที่เดียว ท่านจงปล่อยเราให้ลงไปในสระนี้ก่อนเถิด เราจะเด็ดดอกบัวแดงเง่าบัวไปฝากพระราชบุตรพระราชธิดา สะถ้าแลว่าท่านคอยเรามิได้เห็นมาในสถานที่นี้ ท่านจงไปก่อนเราเถิด แล้วเราจึงจะไปพบกันกับท่านในสำนักแห่งพระยาพรหมทัต เต นาคมานวกา นาคมานพทั้งหลายเหล่านั้นก็เชื่อถ้อยฟังคำแห่งขุนจิตรจูฬ ก็ปล่อยขุนจิตรจูฬนั้นลงไปในสระอันใหญ่โส กัจฉโป ฝ่ายว่าเต่านั้นก็ลงไปเร้นอยู่ในที่ควรแห่งหนึ่ง นาคมานพทั้งหลายคอย ๆ ก็มิได้เห็น แล้วก็สำคัญว่าเต่านั้นไปสู่สำนักแห่งพระมหากษัตริยแล้ว ก็พากันเดิรมาสู่พระราชนิเวศน์ เข้าไปสู่ที่เฝ้าพระเจ้าพาราณสีวัน์ทิตวา ยกอัญชลีขึ้นเหนือเกษแล้ว กราบถวายบังคมสมเด็จพระเจ้าพรหมทัตบรมกษัตร สมเด็จพระเจ้าพรหมทัตบรมกษัตรก็กระทำประพฤติปราไสไต่ถามว่า ท่านทั้งปวงนี้มาแต่แห่งหนตำบลใด มหาราช ข้าแต่บรมบพิตรพระราชสมภารผู้ประเสริฐ ข้าพระบาททั้งปวงนี้มาแต่สำนักพระเจ้าธตรฐนาคราช เออก็ท่านทั้งปวงนี้มาด้วยประโยชน์สิ่งอันใด ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ ข้าพเจ้าทั้งปวงนี้เปนทูตแห่งพระเจ้าธตรฐ พระองค์ใช้ให้ข้าพเจ้ามาไต่ถาม ซึ่งโรคาพยาธิแห่งพระองค์ พระองค์จะปราถนาซึ่งทรัพย์แก้วแหวนเงินทอง แต่บรรดามีในพระราชเรือนหลวงแห่งท้าวธตรฐพระเจ้าธตรฐนั้นจะถวายแก่พระองค์ ดังพระไทยปราถนา ได้ยินว่าพระองค์จะถวายพระราชธิดา ทรงพระนามชื่อว่านางสมุทชา ให้เปนบาทบริจาริกาแก่พระยาธตรฐ พระยาธตรฐจึ่งตรัสใช้ให้กระหม่อมฉันมาฟังดูซึ่งประพฤติข่าวสาร สมเด็จพระเจ้าพรหมทัตมีพระโองการตรัสว่า ดูกรมานพ

อันธรรมดาว่านาคกับมนุษย์นี้ไกลกว่าไกลกันนัก บ้านเมืองเราไม่เคยเลยที่จะกระทำอาวาหมงคลกับด้วยนาคอันเปนชาติเดรัจฉาน เรากับท่านชาติสมพงษ์ไม่เสมอกัน เมื่อพระเจ้าพรหมทัตตรัสฉนี้ นาคมานพทั้ง ๔ ก็ยิ่งโกรธแล้วก็กราบทูลว่า เทว ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ ก็เมื่อพระองค์ว่าชาติสมพงษ์ไม่เสมอกันแล้ว ก็เหตุดังฤๅพระองค์จึ่งใช้ขุนจิตรจูลให้เปนราชทูตลงไปแจ้งประพฤติข่าวสารว่าจะถวายพระราชธิดา ชื่อนางสมุทชานั้นเล่า นาคมานพทั้งหลายกล่าวคำดังนี้ แล้วก็คุกคามพระเจ้าพรหมทัตว่า

ชีวิตำ นูน เต จตัต รัฏฐำ วา มนุชาธิป
น หิ นาเคหิ กุป์ปีตา จิรำ ชีวันติ ตาทิสา

ข้าแต่พระองค์ผู้เปนใหญ่กว่ามนุษย์ พระองค์อย่าสงไสยว่าอายุของพระองค์จะยืนนาน พระองค์อย่าสงไสยว่าบ้านเมืองของพระองค์จะไม่ฉิบหาย พระองค์สิเปนมนุษย์ชาติหาอิทธิฤทธิ์มิได้ ควรแลฤๅพระองค์มาดูหมิ่นถิ่นแคลนแก่พระเจ้าธตรฐ อันเปนพระราชบุตรแห่งท้าวเวรุณนาค อันประกอบด้วยมหิทธินาคอำนาจเปนอันมากหาผู้จะเสมอมิได้ อยู่ณภายใต้แม่น้ำยมุนา พระเจ้าพาราณสีจึ่งตรัสว่า ดูกรมานพ เราจะได้ดูหมิ่นถิ่นแคลนพระยาธตรฐหามิได้ พระยาของท่านนั้นมีมหิทธิศักดาอานุภาพมากกว่านาคทั้งปวง มีอิศริยยศแลบริวารยศเปนอันมาก เปนใหญ่ในนาคพิภพอันกว้างได้หมื่นโยชน์ก็จริง แต่ทว่ามิสมควรกับพระราชธิดาแห่งเรา พระราชธิดาของเราสมควรกันกับพระเจ้าวิเทหราชเปนชาติมนุษย์เสมอกัน สมควรที่จะกระทำอาวาหมงคล ซึ่งจะยกให้แก่พระยาธตรฐนาคราชอันเปนชาติเดรัจฉาน มีกบแลเขียดเปนอาหารฉนี้ ก็เสียเชื้อชาติบรมวงษ์ขัตติยราช

ประเพณีของเราก็เสื่อมสูญ เรานี้เสียดายตระกูลวงษ์แห่งเรานัก ต่ สุด์ว่า นาคมานพทั้งหลาย ครั้นได้ฟังสมเด็จพระเจ้าพรหมทัตตรัสเสียบแทงบริภาษนาการก็โทมนัศน้อยใจนัก จึ่งคิดแต่ในใจของอาตมาว่า สะถ้าแลว่า อาตมาจะฆ่าพระยาพรหมทัตบัดนี้ก็จะได้ แต่ทว่าพระองค์ใช้ ให้เรามาด้วยประสงค์ องค์ พระชิดา อย่าเลยนะเราจะเอาเนื้อความอันนี้ กลับลงไปกราบทูลแก่พระองค์ให้ ทราบก่อน คิดฉนี้แล้ว อุฏ์ฐายาสนา ก็ลุกจากอาศน์แล้ว ออกจากพระราชนิเวศน์ ก็ลงไปสู่นาคพิภพบาดาล ครั้นถึงจึ่งถวายบังคมแล้วทูลความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ ซึ่งพระองค์ ตรัสใช้ กระหม่อมฉันขึ้นไปเฝ้าพระเจ้าพาราณสีครั้งนี้ ท้าวเธอด่าทอเยาะหยันบริภาษนาการแก่พระองค์นี้สาหัสสากันนัก ว่าชาติตระกูลของพระองค์เปนสัตวดิรัจฉาน ไม่ควรที่จะผ่านพิภพสมพงษ์กับพระสมุทชา ตั้งหน้าแต่จะยกย่องชาติตระกูลของอาตมานั้นข้างเดียว ขอพระองค์จงทราบพระญาณด้วยประการฉนี้ นาคราชา สมเด็จพระเจ้าธตรฐได้ ทรงฟังก็บังเกิดโทมนัศขัดเคืองพระไทยมีกำลัง จึ่งสั่งให้ประชุมนาคบริษัททั้งหลายพร้อมเพรียงกันแล้ว จึ่งมีพระสุรสิงหนาทดำรัสสั่งว่า นาคทั้งหลายที่มีฤทธิ์ศักดานุภาพอันอยู่ในเชิงเขาพระเมรุนั้น คือกัมพลนาคราชอันเปนฝักฝ่ายข้างพระมารดาของเราก็ดี นาคทั้งหลายอื่น ๆ อันอยู่ในทิศน้อยทิศใหญ่ต่าง ๆ ก็ดี ท่านทั้งหลายอย่าได้เบียดเบียฬบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งให้ถึงแก่ความตาย ตรัสสั่งเท่านั้นแล้ว พระองค์ก็ยกโยธาเสนานาคทั้งปวง ไปแวดล้อมเมืองพาราณสีมหานครในราษฎรีวันนั้น ส่วนสมเด็จพระเจ้าธตรฐนั้น พระองค์ก็เนรมิตรกายให้ ใหญ่ยาวแวดล้อมเมืองพาราณสีเข้าไว้ ด้วยขนดหางได้ถึง ๗ รอบ

แล้วเลิกพังพานขึ้นบีดเลี้ยงซึ่งพระนคร ดูพิลึกพึงกลัวนักหนา ฝ่ายนาคบริษัททั้งหลายทั้งปวงนั้น ก็ห้อยย้อยตามถนนหนทางตรอกน้อยตรอกใหญ่ หัวบันไดแลน่าต่างโอ่งน้ำในเหล่าห้องน้อยห้องใหญ่ ไม้รั้วเรือกกำแพงทุกแห่งทุกตำบล แล้วมีพระโองการตรัสบังคับมิให้กระทำร้ายแก่บุคคลทั้ง ๔ จำพวก คือทารกแลคนชราหญิงอันมีครรภ์ กับทั้งองค์พระสมุทชาราชกุมารี ส่วนพระยาธตรฐนาคราชนั้น ก็เกี่ยวพันด้วยขนดหางเลิกพังพานใหญ่ปกบีดไว้ซึ่งพระนคร กระทำให้มืดมนอนธการเปนอันหนึ่งอันเดียว ยังชาวเมืองพาราณสีทั้งหลายนั้น ให้ตกใจกลัวนักหนาในกาลนั้น

ตมัต์ถ์ ปกาเสน์โต สัต์ถา อาห ฯ ย์ อัต์ถ์ อันว่าอรรถอันใด อปากฏ์ ยังมิได้ปรากฏ. จุณ์ณิยปเท ในจุณณิยบท สัต์ถา อันว่าพระศาสดาจารย์ ปกาเสน์โต เมื่อจะสำแดงซึ่งอรรถอันนั้น มีพระพุทธฎีกาตรัสว่า ภิก์ขเว ดูกรภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย นาคเสนาทั้งหลายนั้นรับภุชงคบัญชาพระยาธตรฐแล้ว ก็ยกพวกพลพากันไปล้อมกรุงพาราณสี แต่ทว่าจะได้เบียดเบียฬใครนั้นหามิได้ นาริโย ฝ่ายว่านางสนมกำนัลทั้งหลาย ในเวลากลางคืนวันนั้น เหยียดมือออกไปก็ถูกงู เหยียดเท้าออกไปก็ถูกงู ต่างคนต่างก็ตกใจกลัวตัวสั่น จุดไต้ให้เพลิงขึ้นก็เห็นแต่งูเลื้อยพล่านคลานเต็มไปทั่วทั้งพระราชนิเวศน์ มหาชนทั้งปวงเห็นหมู่นาคนิกรสำแดงกายมาต่าง ๆ บ้างเขียวบ้างแดงบ้างเหลืองบ้างดำต่าง ๆ กัน ก็กลัวไภยอันตราย ร้องไห้บริเทวนาการพากันไปสู่พระราชวัง ร้องไห้พลางทางก็กราบทูลแก่สมเด็จพระเจ้าพรหมทัต ให้ถวายพระราชชิดาแก่พระเจ้าธตรฐนาคราช พระเจ้าพรหมทัตก็สั่งตกประหม่า

เห็นมานพทั้ง ๔ นั้น มาเลิกพังพานอยู่เหนือพระเศียรแห่งพระองค์ ดุจดังว่าจะเอาจะงอยปากประหารลงที่พระเศียร แยกเขี้ยวแล้วก็ขู่พิษกลิ่นพิษกลัวนักหนา สมเด็จพระเจ้าพรหมทัตมีพระโองการตรัสว่าพระราชธิดานั้น เราจะถวายแก่พระเจ้าธตรฐแล้ว พระองค์ตรัสฉนี้ถึง ๓ ครั้ง ในเมื่อราษฎรีวันนั้น พระราชนิเวศน์แลพระนครทั้งปวง ดุจหนึ่งว่าจะเลิกขึ้นด้วยลมจมูกแห่งพระยานาค ครั้นสว่างแล้ว มนุษย์สา มนุษย์หญิงชายประชาชนชาวพระนครสโมสรประชุมกันว่าแก่พระยานาคราชว่า ท่านทั้งหลายจะมาเบียดเบียฬเราด้วยเหตุผลเปนประการใด ดูกรท่าน เจ้านายของท่านส่งราชทูตไปว่าจะถวายพระราชธิดาแล้วกลับไม่ให้ อัก โกสติ กลับมาด่าทอเยาะหยันบริภาษนาการแก่เจ้านายของเรา ๆถ้าแลมิได้ ให้พระราชธิดาแก่เจ้านายของเราแล้ว น่าที่ท่านทั้งปวงจะถึงซึ่งความตายด้วยลมจมูกแห่งเรา ในกาลบัดนี้ เต ชนา หญิงชายชาวพระนคร เมื่อวิงวอนนาคทั้งหลายครั้นได้ โอกาศแล้วก็ไปสู่ประตูพระราชวัง แล้วร่ำบริเทวนาการ เสียงนี้ ๆออึงไปทั่วทั้งพระราชวังว่า พระองค์จงถวายพระราชธิดาแก่พระยาธตรฐเถิด สมเด็จพระเจ้าพรหมทัตก็สดุ้งตกพระไทยกลัวตรัสว่า เราจะถวายพระราชธิดาแล้ว ขณะนั้นนาคบริษัททั้งหลายก็พากันหลีกออกไปจากสถานที่นั้นไกลประมาณคาพยุตหนึ่ง ไปเนรมิตรพระนครอันหนึ่งไว้ สนุกสนานปานประหนึ่งว่าเทวนคร มิได้ใกล้ได้ไกลกันกับเมืองพาราณสี ฝ่ายพระเจ้าพรหมทัตก็ส่งนางสมุทชาพระราชธิดาไปถวายแก่ท้าวธตรฐ ท้าวธตรฐก็พาพระสมุทชาขึ้นสู่ปรางคปราสาท ให้นางสะสรงพระองค์ด้วยน้ำหอม ประดับประดาซึ่งเครื่องสรรพาภรณ์ทั้งปวงแล้ว พระองค์ก็ตั้งไว้ ในที่เปนพระ

อรรคมเหษีเปนใหญ่กว่านาคบริจาริกาทั้งปวงแล้ว ก็ตรัสสั่งห้ามขาดมิให้ผู้ใดกลับกลายเปนนาค แล้วก็บันดาลให้เมืองนั้นลงไปตั้งอยู่ในนาคพิภพ

ฝ่าย อปรภาเค ครั้นอยู่จำเนียรกาลนานมา สมเด็จพระสมุทชาก็ทรงพระกรรภ์ถ้วนทศมาศแล้ว นางก็ประสูตรพระราชโอรสพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อเจ้าสุทัศนกุมาร เพราะเหตุกุมารนั้นมีรูปควรจะเด็งแดงงามแก่ตาแห่งมหาชนทั้งปวง เมื่อเจ้าสุทัศนกุมารรู้ย่างรู้คลานแล้ว นางพระยาเจ้าก็ประสูตรพระราชโอรสอีกพระองค์หนึ่ง ถวายพระนามชื่อเจ้าทัตตกุมาร เจ้าทัตตกุมารพระองค์นี้แล คือพระบรมโพธิสัตวหน่อพุทธังกูรเจ้า ถัดนั้นมานางพระยาเจ้าจึ่งประสูตรพระราชโอรสอีกพระองค์หนึ่งเล่า ทรงพระนามชื่อว่าเจ้าสุโภคกุมาร ถัดนั้นมาจึ่งประสูตรพระราชโอรสอีกพระองค์หนึ่ง ถวายพระนามชื่อว่าเจ้าอริฏฐกุมาร สมเด็จพระสมุทชานางพระยาเจ้าประสูตรพระราชโอรสถึง ๔ พระองค์แล้ว จะได้รู้ว่าเมืองนั้นเปนเมืองนาคหามิได้ เอกทิวส์ อยู่มาในกาลวันหนึ่ง ตรุณนาคน้อย ๆ ทั้งหลายบรรดาที่เปนเพื่อนเล่นแห่งเจ้าอริฏฐ จึ่งบอกแก่เจ้าอริฏฐว่า มารดาของท่านนั้นเปนหญิงมนุษย์ท่านหารู้ไม่ฤๅเปนประการใด ฝ่ายว่าเจ้าอริฏฐนั้นครั้นได้ฟังประพฤติเหตุนั้น ก็ปรารถนาเพื่อจะลองซึ่งมารดา เอกทิวส์ ครั้นอยู่มาในกาลวันหนึ่ง เจ้าอริฏฐนั้นเข้าไปเสวยนมพระมารดา จึ่งเนรมิตรกายให้เปนนาคแล้วก็กระดิกซึ่งหาง ให้กระทบถูกหลังพระบาทแห่งมารดา ฝ่าย เทวี ฝ่ายสมเด็จพระสมุทชาเห็นพระโอรสเปนงูไป สดุ้งตกพระทัย ร้องขึ้นด้วยพระสุรเสียงเปนอันดัง นางก็ทิ้งพระโอรสลงเหนือพื้นปรางค

ปราสาท เต็บพระหัตถ์แห่งนางนั้นก็กระทบสบจักษุเจ้าอริฏฐเข้า จักษุก็ทำลายออกไปในทันใด มีโลหิตอันลามไหล ส่วนสมเด็จท้าวธตรฐ ทรงประทับอยู่ในปรางคปราสาท ได้ทรงฟังศัพทสำเนียงเสียงพระสมุทชาร้องสนั่นเข้าไป จึ่งมีพระโองการตรัสถาม พระสนมทั้งปวงก็ทูลความตามจริง จึ่งมีพระโองการบังคับให้เอาเจ้าอริฏฐนั้นไปประหารชีวิตเสีย สมเด็จพระสมุทชารู้ว่าทรงพระโกรธ ตรัสจะให้ถึงโทษพระราชโอรสถึงตาย นางท้าวเธอมีความรักในพระลูกนั้นเปนกำลัง จึ่งขึ้นไปวิงวอนขออธิกรณโทษ ท้าวเธอก็ทรงพระกรุณาโปรดอดโทษานุโทษแล้วนางก็กลับมา ตั้งแต่วันนั้นแลนางสมุทชาจึ่งรู้ว่าเมืองนั้นเปนเมืองนาค จำเดิมแต่นั้นมาเจ้าอริฏฐก็ได้นามชื่อว่าเจ้ากาณาริฏฐเพราะมีจักษุอันบอด พระโอรสทั้ง ๔ พระองค์นั้นมีนางนาคเปนบริวารองค์ละหมื่นหกพันนาง ๆ ได้เสวยสมบัติในนาคพิภพมีกำหนดแดนนั้นองค์ละร้อยโยชน์ ๆ แลพระโอรสทั้ง ๓ พระองค์นั้นถึงเดือนแล้วมาเยี่ยมเยียนพระบิดามารดาครั้งหนึ่ง ๆ แต่พระภูริทัตตบรมโพธิสัตวนั้น ๑๕ วันมาเยี่ยมเยียนพระบิดามารดาครั้งหนึ่ง ๆ อย่างนี้เปนนิจจกาล พระภูริทัตตนั้นเดิมทีชื่อว่าเจ้าทัตตกุมาร ครั้นขึ้นไปเฝ้าท้าววิรูปักข์มหาราชกับด้วยพระราชบิดา ไปแก้ปฤศนาในสำนักท้าววิรูปักข์ ท้าววิรูปักข์พาขึ้นไปเฝ้าพระอินทร์ เอกทิวสๅ อยู่มาในกาลวันหนึ่ง ท้าววิรูปักข์เสด็จขึ้นไปสู่เมืองดาวดึงษ์กับด้วยนาคบริษัท วันนั้นพอปฤศนาอันหนึ่งบังเกิดขึ้นในท่ามกลางแห่งเทวดา เทวบุตรองค์ใดองค์หนึ่งมิอาจสามารถจะแก้ได้ สมเด็จท้าวสหัศนัยน์จึ่งเชิญพระบรมโพธิสัตวให้ทรงนั่งเหนือบัลลังก์อันประเสริฐ พระบรมโพธิสัตวก็แก้ปฤศนาได้ เทวราชา

ฝ่ายท้าวสหัสนัยน์เทวราช ก็ชื่นชมโสมนัสยินดี จึ่งสรรเสริญซึ่งปัญญาบารมีพระบรมโพธิสัตว จึ่งถวายพระนามพระบรมโพธิสัตวชื่อว่าเจ้าภูริทัตต เพราะเหตุที่มีปัญญามากมีปัญญากล้า พระภูริทัตบรมโพธิสัตวได้ขึ้นไปเห็นเวชยันตปราสาท แห่งสมเด็จอมรินทราธิราชนั้น มีความปรารถนาจะใคร่ได้สมบัติพัสถาน จึ่งมาตำริห์ในพระไทยว่า อาตมาจะประโยชน์อันใดด้วยอาตมภาพอันเปนชาติเดรัจฉานนี้ อย่าเลยอาตมาจะกลับลงไปสู่นาคพิภพแล้วอาตมาจะรักษาอุโบสถศีล จะได้เปนอุปนิศัยเหตุที่จะได้ขึ้นมาบังเกิดในดาวดึงษ์เทวโลกนี้ พระบรมโพธิสัตวเจ้าทรงพระปริวิตกฉนี้ ครั้นกลับลงมาแล้วพระองค์ก็อำลาสมเด็จพระบิดามารดาว่าจะไปรักษาพระอุโบสถศีล ในอรัญประเทศเขตรมนุษย์ ฝ่ายสมเด็จพระสมุทชาก็ห้ามปรามพระโอรสมิให้ไปว่า ดูกรพ่อ ๆ จะรักษาศีลก็รักษาเถิด แต่ทว่าจงรักษาอยู่ในนาคพิภพนี้อย่าออกไปจากนาคพิภพเลย อันธรรมดาว่านาคทั้งหลายออกไปจากนาคพิภพแล้ว ย่อมบังเกิดภัยเปนอันมาก พ่อมารดาห้ามเกิดพ่ออย่าไปเลย ปฏิสุณิค์ว่า สมเด็จพระบรมโพธิสัตวก็รับพระเสาวนีใส่เกล้าอำลาพระมารดาไปรักษาพระอุโบสถศีลอยู่ในทิพย์วโนทยานในนาคพิภพนั้น ฝ่ายว่านางนาคทั้งหลายมีรูปทรงอันงาม มีมือถือซึ่งดุริยดนตรีต่าง ๆ ไปแวดล้อมพระบรมโพธิสัตวอยู่ในสถานที่นั้น สมเด็จพระบรมโพธิสัตวรักษาพระอุโบสถศีลยับยั้งอยู่ในนาคพิภพหน่อยหนึ่งก็ทรงพระปริวิตกในพระไทยว่า สะถ้าแลอาตมาอยู่ในสถานที่นี้ ก็น่าที่อุโบสถของอาตมาจะมิได้สำเร็จความปรารถนา อย่าเลยนะจำอาตมาจะขึ้นไปรักษาพระอุโบสถในมนุษย์โลกเถิด คิดเท่าดังนั้นแล้วพระบรมโพธิสัตวเจ้ามิได้อำลาพระบิดามารดา กลัวว่า

บิดามารดาจะห้ามปรามไว้ มีพระไทยปราถนาจะรักษาพระอุโบสถนั้นให้เป็นอุกฤษฐ์ จึงขึ้นมาจากนาคพิภพขึ้นมารักษาพระอุโบสถศีลอยู่ที่จอมปลวกแทบริมฝั่งแม่น้ำยมุนา จะได้บอกบิดามารดาให้ทราบว่าขึ้นมาจำศีลอยู่ในมนุษย์โลกนั้นหามิได้ บอกให้รู้แต่นางนาคที่เป็นอรรคภรรยาว่า ภัทเทดูกรนางผู้เจริญ พี่จะไปรักษาพระอุโบสถศีลอยู่ที่จอมปลวกใกล้ต้นไทรอันใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำยมุนานที ตุริยหัตถา ท่านทั้งปวงจงนำเอาดุริยดนตรีแลดอกไม้ไปประโคมขับพ้อนบูชาเรา ผลัดเปลี่ยนกันไปให้ได้เวรละ ๑๐ คน ๆ อย่าได้ขาด สั่งแล้วพระองค์ก็เสด็จมายังจอมปลวกแทบฝั่งแม่น้ำยมุนา เกี่ยวจอมปลวกเข้าด้วยขนดหางแล้ว พระองค์ก็ตั้งสัจจาธิฐานจตุรงคอุโบสถมิองค์ ๕ ประการ ว่าบุคคลผู้ใดจะปราถนาซึ่งหนังแลกระดูก เนื้อแลเลือดในสรีรกายแห่งอาตมานี้ ก็ตามอัชฌาไศรยเถิด มาเปล่าว่าแล้วพระองค์จึ่งเนรมิตรซึ่งกายให้ใหญ่ประมาณเท่างอนไถ ก็รักษาพระอุโบสถศีลอยู่ในสถานที่นั้น แต่พระบรมโพธิสัตว์เจ้ารักษาพระอุโบสถศีลอยู่ในที่นั้นโดยนิยมดังนี้สิ้นกาลช้านาน

ศทา ในกาลนั้น ยังมีพราหมณ์พรานป่าสองคนพ่อลูก พ่อนั้นชื่อเจ้าเนสาทพราหมณ์ ลูกนั้นชื่อโสมทัต มีปรกติอาไศรยอยู่ในบ้านริมพระทวารกรุงพาราณสี พรานสองคนพ่อลูกนี้เที่ยวมาสู่อรัญราวป่า วธิตวา ฆ่าเนื้อเลี้ยงชีวิตแห่งอาตมาเปนนิตย์ เอกทิวสๆ อยู่มาในกาลวันหนึ่ง พ่อลูกทั้งสองคนเที่ยวไป ๆ ไม่พบเนื้อเลยโดยต่ำแต่เหี้ยแลจิ้งกวดสักตัวหนึ่งก็มิได้พบ เนสาทพราหมณ์จึ่งปฏิญาณกับลูกชายว่า ดูกรเจ้าโสมทัต เราจะกลับเข้าไปสู่บ้านมือเปล่าฉนี้ แม่เจ้าเขาก็จะโกรธ อย่าเลยเราจะหาให้ได้เนื้อสัตว์ตัวหนึ่งแล้วจึ่ง

ค่อยไป ว่ากันเท่านั้นแล้ว ก็พากันมาณเพาะหน้าสู่จอมปลวกที่พระบรมโพธิสัตว์เจ้าอยู่ ก็เห็นรอยเนื้ออันลงมาเพื่อจะกินน้ำ เนสาทพราหมณ์ยังเจ้าโสมทัตให้หลีกออกไปแล้ว ก็ยกธนูขึ้นสายง่าว่าจะยิงเนื้ออันลงมากินน้ำ เล็งแลดูซึ่งมรรคาที่มฤคชาติอันจะลงมา ตัวนั้นยืนอยู่ในรุกขมูลต้นหนึ่ง เนื้อตัวหนึ่งเดียรมาเพื่อจะลงไปกินน้ำ พราหมณ์ก็ยิงเนื้อนั้นมิได้ ด้วยลงในที่นั้น เนื้อนั้นแล่นไปด้วยกำลังพิษมโลหิตนั้นตกเรี่ยราย แล่นหนีไปจนสิ้นกำลังแล้ว ก็ล้มกลิ้งนิ่งแน่อยู่ณแนวพนัศ พ่อลูกสองคนแล่นติดตามเนื้อนั้นไปก็ทันเข้าในที่อันล้มลง เถือเนื้อได้แล้วก็ออกมาจากประเทศราวป่าพอเวลาสายัณห์ตวันเย็นลงรอน ๆ พ่อลูกสองคนก็มาถึงต้นไทรใกล้พระบรมโพธิสัตว์เจ้าอยู่ เนสาทพราหมณ์จึงว่าแก่ลูกชายว่า อยำ กาโล เวลาวันนี้เย็นอยู่แล้วเราชวนกันนอนเสียที่นี่สักราตรีหนึ่งเถิด ฐเปตวา ก็เอาเนื้อนั้นแขวนไว้ในที่ควรข้างหนึ่งแล้ว สองคนพ่อลูกก็ขึ้นสู่พฤกษาเหนื่อยมากก็นอนหลับไป โส ปพุชฌิตวา เนสาทพราหมณ์นั้นตื่นขึ้นในเวลาเที่ยงคืน เงี่ยหูลงฟังเสียงเนื้อในป่า ในกาลนั้น นางนาคแต่บรรดาที่เป็นเวรเปลี่ยนกันขึ้นมาบำเรอพระบรมโพธิสัตว์ ก็นำมาซึ่งอาศนดอกไม้ถวายแก่พระบรมโพธิสัตว์ พระบรมโพธิสัตว์พระองค์ยังพระสรีรกายอันเป็นนาคนั้น ให้อันตรธานหายไปแล้ว พระองค์ก็เนรมิตรซึ่งกายกลายเป็นมนุษย์ ประดับไปด้วยเครื่องทิพย์สรรพาภรณ์ทั้งปวง ทรงนั่งเหนือทิพยบุบผาอาศน์ดูนึ่งดงามนักหนา ดุจดังท้าวสักกเทวราชอมรินทราธิราช ฝ่ายนางนาคก็กระทำสักการบูชาด้วยดอกไม้ แล้วก็บำเรอด้วยทิพยดุริยดนตรี เปล่งออกซึ่งเสียงขับอาจจะจับเอาซึ่งน้ำใจ เนสาทพราหมณ์นั้นครั้นได้ฟังก็สงไสยก็ปลุกเจ้าโสมทัต เจ้าโสมทัตเหนื่อยมากก็นอนหลับปลุก

ไม่ลุกเลย ฝ่ายพราหมณ์นั้น ลงจากค่าคบไม้ก็ไปสู่สำนักแห่งพระบรมโพธิสัตวเจ้า ส่วนนางนาคทั้งหลาย ครั้นเห็นเนสาทพราหมณ์ก็สดุ้งตกใจพากันหนีไปยังพิภพบาดาล ทิ้งพระบรมโพธิสัตวเจ้าอยู่แต่พระองค์เดียว ฝ่ายว่าเนสาทพราหมณ์ยืนอยู่ในสถานที่นั้น จึ่งถามพระบรมโพธิสัตวว่า ดูกรมานพ ท่านมีนามปรากฏชื่อใด จึ่งมาอยู่ในท่ามกลางพนาสัณฑ์ประเทศราวป่า มีดอกไม้อันนางทั้งหลายตกแต่งประดับไว้เป็นอันดี นางทั้งหลายนั้นนับได้ ๑๐ นาง มีแขนอันใหญ่ประดับด้วยวไลยอันรุ่งเรืองดุจดังว่ารัศมีเพลิง ท่านเป็นมเหศักขเทวราชองค์ใดองค์หนึ่งฤๅ ฤๅเป็นยักษ์เป็นมนุษย์ครุฑนาคเป็นประการใด ทำไฉนเราจะรู้จักนามกรแห่งท่านในกาลบัดนี้ มหาสัตโต สมเด็จพระบรมโพธิสัตว ทรงพระดำริห์ในพระไทยว่า ถ้าอาตมาจะบอกว่าเป็นมเหศักขเทวราชพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง พราหมณ์ผู้นี้ก็จะเชื่อ ก็ต้องการอะไรที่จะกล่าวมุสาวาท อย่าเลยอาตมานี้จะบอกไปตามจริงเถิด กเถนฺโต เมื่อพระองค์จะสำแดงซึ่งพระองค์ว่าเป็นพระยานาคอันประเสริฐก็กล่าวพระคาถาว่า

นาโคหมสฺมิ อิทฺธิมา เตชสฺสี ทุรติกฺกโม
ฑเสยฺยํ เตชสา กุทฺโธ ผิตํ ชนปทํ อปิ
สมุทฺทชา หิ เม มาตา ชตรฏฺโฐ จ เม ปิตา
สุทสฺสนกนิฏฺโฐสฺมิ ภูริทตฺโตติ มํ วิทู

ดูกรเนสาทพราหมณ์ ตัวของเรานี้เป็นภุชคินทรนาคราชอันประเสริฐ มีเดชานุภาพมากหาผู้จะเสมอมิได้ ถึงพระยาครุฑก็มิอาจจะกระทำร้ายแก่เราได้ ถ้าเธียวของเราตกลงเหนือพื้นปถพีแล้วกาลเมื่อใด ชนบทอันนั้น

ก็จะฉิบหายประไลยไปในกาลนั้น ประการหนึ่งเล่า พระชนนีของเรา ชื่อว่าพระสมุทชา พระบิดาของเราทรงพระนามชื่อว่าชตรฐ ตัวของเรานี้มีนามปรากฏชื่อว่าภูริทัตต ปรากฏไปแก่นาคบริษัททั้งหลาย ในนาคพิภพได้ ๕๐๐ โยชน์เป็นกำหนด พระเชฏฐาแห่งเราชื่อว่าสุทัศน์ สมเด็จพระบรมโพธิสัตวตรัสบอกฉนี้แล้ว พระองค์คิดเฉลียวพระไทยขึ้นมาว่า พราหมณ์ผู้นี้ถ้าเป็นคนใจบาปหยาบช้าแล้วจะไปบอกแก่หมองูมาบัดนี้ หมองูก็จะกระทำซึ่งอุโบสถแห่งอาตมาให้เป็นอันตราย อย่าเลยอาตมาจะพาเอาพราหมณ์ผู้นี้ลงไปสู่นาคพิภพ จะประโคมด้วยอิศริยยศเถิด อุโบสถศีลของเราจึ่งจะไม่เป็นอันตราย ดำริห์ฉนี้แล้วจึ่งมีพระโองการตรัสว่า ดูกรพราหมณ์มาเถิดเราจะพาไปสู่นาคพิภพ เราจะให้ซึ่งอิศริยยศแก่ท่านเป็นอันมาก เนสาทพราหมณ์จึ่งว่า สามิ ข้าแต่ท่าน ลูกข้าพเจ้ายังหลับอยู่ ถ้าลูกข้าพเจ้าตื่นมาแล้วข้าพเจ้าจึ่งจะไป พระบรมโพธิสัตวตรัสว่าผิฉนั้นท่านจงไปพาลูกท่านมาเถิด อาจิกขันโต เมื่อพระองค์จะชี้บอกซึ่งที่อยู่ก็กล่าวเป็นบาทพระคาถาว่า

ยํ คมฺภีรฺ สทา ปวฏฺฏิ รหทํ เภสฺมิ อเปกฺขสิ
เอส ทิโฆ มมาวาโส อเนกสตโปริโส
มยูรโกญฺจาภิรุทํ นีโลทกํ วนมชฺฌโต
ยมุนํ ปวิส มา ภีโต เขมี วตฺตวตี สุวนฺติ

ดูกรพราหมณ์ ยํ รหทํ ท่านแลไปเห็นห้วงน้ำอันใดลึกล้ำคัมภีรภาพคณนาได้ร้อยชั่วบุรุษย์ กึกก้องไปด้วยเสียงนกยูง แลนกกระเรียนร้องเซ็งแซ่ในสองฟากฝั่ง ปวฏฺฏิ น้ำไหลเวียนวนมาแต่แม่น้ำยมุนา

น่าพิลึกพึงกลัวยิ่งนัก มีน้ำอันเย็นเป็นที่เกษมสุขแห่งหมู่นาคทั้งหลาย ย่อมจะลงเล่นในสถานที่นั้น เอโส ทิโฆ ห้วงน้ำอันนั้นแลเป็นทิพย์นิวาศสถานที่อยู่แห่งเรา ท่านจงเล็งแลดูซึ่งห้วงน้ำเห็นสภาวะปานฉะนี้ อภีโต ท่านอย่าได้กลัวจงเข้าไปสู่ห้วงน้ำอันนั้นเถิด เนสาทพราหมณ์ก็ไปพาเอาลูกมา สมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้าก็พาพ่อลูกสองคนนั้นมายืนอยู่แทบริมฝั่งแม่น้ำยมุนา แล้วจึ่งมีวาจาว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านลงไปถึงนาคพิภพแล้วเราจะให้สมบัติพัสถานแก่ท่าน ท่านอย่าได้ร้อนใจ เราจะบูชาท่านด้วยกามคุณ ท่านอยู่ให้เป็นศุขในนาคพิภพนั้นเถิด ตรัสเท่านั้นแล้วพระองค์ก็พาพ่อลูกสองคนนั้นไปสู่นาคพิภพด้วยอานุภาพของพระองค์ ในกาลครั้งนั้น เมื่อพราหมณ์พ่อลูกไปกับด้วยพระบรมโพธิสัตวครั้งนั้น ก็มีสรีรกายกลายเป็นทิพย์ ครั้นถึงนาคพิภพแล้ว พระบรมโพธิสัตวเจ้าก็พระราชทานซึ่งศฤงคารบริวารแก่พราหมณ์สองคนนั้นเป็นอันมาก แล้วพระองค์ก็พระราชทานให้ซึ่งนางนาคกัญญาทั้งหลายคนละ ๔ ร้อย ๆ พราหมณ์ทั้งสองคนนั้นก็เสวยสมบัติเป็นศุขสนุกสบาย ฝ่ายว่าพระบรมโพธิสัตวเจ้า มิได้ประมาทหมั่นรักษาพระอุโบสถศีล ครั้นถึงกึ่งเดือนแล้วพระองค์ก็เสด็จมาเฝ้าพระบิดามารดา ตำแดงพระธรรมเทศนาในสำนักพระบิดามารดาแล้ว พระองค์ก็เสด็จไปสู่สำนักแห่งเนสาทพราหมณ์ ถามถึงโรคาพยาธิทั้งปวงว่า ดูกรเนสาทพราหมณ์ ท่านจะปรารถนาสิ่งอันใดก็จงบอกแก่เรา เราจะให้สำเร็จความปรารถนา แล้วพระองค์เสด็จมาสู่ที่อยู่แห่งเจ้าโสมทัต กล่าวซึ่งสุนทรวาทีกับด้วยเจ้าโสมทัตนั้นแล้ว พระองค์ก็เสด็จไปสู่พระราชนิเวศน์ของพระองค์ ฝ่ายว่าเนสาทพราหมณ์อยู่ในนาคพิภพนั้นได้ปีหนึ่ง เป็นคน

บุญน้อยวาศนาน้อยนักหนา อุกกัณฐิตว่า ก็กระสันเปนทุกข์มีความปราถนา เพื่อจะขึ้นมาสู่มนุษย์โลก เผอิญให้เห็นนาคพิภพทั้งปวงนั้นดุจดังโลกันตนรก อสังกตปาสาโท อันว่าปรางคปราสาทอันเปนที่อยู่แห่งพราหมณ์นั้นก็ปรากฏดุจดังว่าเรือนจำ นางนาคทั้งหลายอันประดับประดาไปด้วยเครื่องสรรพาภรณ์ทั้งปวงนั้น ก็ปรากฏแก่พราหมณ์ดุจดังว่ายักขินีมีเสือสมุทร์ พราหมณ์ไปสู่สำนักเจ้าโสมทัตผู้เปนลูกแล้วมิช้าจึ่งถามว่า ตาต ดูกรพ่อเจ้าโสมทัต เจ้ากระสันเปนทุกข์บ้างฤๅ ฤๅว่าหามิได้ ตาต ข้าแต่บิดา ข้าพเจ้าจะกระสันเปนทุกข์ด้วยสิ่งอันใด บิดาเล่ากระสันเปนทุกข์ฤๅประการใด อาม เออ บิดานี้กระสันเปนทุกข์อยู่ เหตุดังฤๅบิดาจึ่งกระสันเปนทุกข์เล่า ตาต ดูกรพ่อเจ้าโสมทัต บิดานี้คิดถึงมารดาของเจ้า คิดถึงพี่สาวของเจ้า คิดถึงน้องสาวของเจ้า คิดถึงคนนั้นคนนี้ บิดาไม่สบายเลย มาเถิดลูกเอ่ยมาเราจะพากันไป เจ้าโสมทัตว่าข้ายังไม่ไปก่อน พราหมณ์ผู้เปนบิดานั้นก็แค่นข้อนวอนไปเนือง ๆ เจ้าโสมทัตก็ทนทานไม่ได้ก็รับถ้อยคำว่าจะไป ฝ่ายเนสาทพราหมณ์นั้นจึ่งมาคิดแต่ในใจว่า ละถ้าแลลูกจะบอกพระภูริทัตว่ากระสันเปนทุกข์บัดนี้ ก็น่าที่พระภูริทัตจะให้ซึ่งยศศักดิ์ยิ่งขึ้นไปกว่านี้ลูกก็จะชวดไป อย่าเลยลูกจะคิดอ่านสรรเสริญซึ่งสมบัติแห่งพระภูริทัตแล้วจึ่งจะถามพระภูริทัตว่า พระองค์ไปรักษาพระอุโบสถศีลอยู่ในมนุษย์โลกโน้น พระองค์ปราถนาอันใด ละถ้าแลพระภูริทัตบอกว่าจะปราถนาซึ่งสวรรค์ ลูกก็จะคิดพ้นว่ากล่าวไปว่า พระองค์ละเสียซึ่งสมบัติพัสถานเห็นสภาวะปานฉนี้แล้ว ขึ้นไปกระทำอุโบสถกรรมเพื่อประโยชน์แก่สวรรค์

เออก็ตัวข้าพเจ้านี้ก็แก่แล้วจะมานิ่งอยู่ฉันนี้มิได้ จำจะขึ้นไปสู่มนุษย์โลกจะกระทำซึ่งสมณธรรมบ้าง ยังพระภูริทัตให้สำคัญนี้แล้ว พระองค์ก็จะละให้กุกลับขึ้นไป พราหมณ์คิดฉนี้แล้ว อยู่มาวันหนึ่งพระบรมโพธิสัตวเจ้าเสด็จมา มีพระโองการตรัสถามว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านนี้กระสันเป็นทุกข์ฤๅว่าหามิได้ เทว ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ กระหม่อมฉันจะเป็นทุกข์ด้วยสิ่งอันใด พราหมณ์นั้นจะได้กราบทูลแก่พระบรมโพธิสัตวว่ากระสันเป็นทุกข์นั้นหามิได้ วัณณ์เณน์โต เมื่อตะแกจะสรรเสริญซึ่งราชสมบัติแห่งพระบรมโพธิสัตวสืบไป ก็กราบทูลว่า ข้าแต่พระราชบุตรมหิ อันว่าแผ่นดินในนาคพิภพนี้ ดาษดาไปด้วยทรายเงินทรายทองอินท์โคปกสัญญ์ฉันนา ประกะบไปด้วยหมู่แมลงค่อมทอง หริตุต์ตมา มีหญ้าแพรกอันเขียวอ่อนน่าใคร่นั่งนอนเล่นเย็นสำราญใจ พระนิเวศน์ของพระองค์นี้ก็กว้างไปด้วยหมู่หงษ์ วิหคนกกระเรียนร้องน่าเจริญอารมณ์ สหัสสัณมัภา มีเสาปรางคปราสาทแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ คณนาได้ถึงพันเสากัญญาหิ โชตเร รุ่งเรืองบริบูรณ์ไปด้วยรัศมีโอภาศแจ่มจำรัส แออัดไปด้วยนางนาคกัญญาทั้งหลายมีรูปลักษณอันงามเลิศ พระองค์ได้มาบังเกิดในนาควิมานนี้ ตกแต่งแล้วไปด้วยบุญหนหลัง อลัมพาธ กว้างขวางระโหฐานมิได้คับแคบนำมาซึ่งความศุข มีรัศมีโอภาศไพโรจน์รุ่งเรืองจำรัสดุจเวชยันตปราสาทแห่งสมเด็จอมรินทราธิราช เมื่อเนสาทพราหมณ์สรรเสริญซึ่งเกียรติยศแห่งพระบรมโพธิสัตวด้วยประการฉนี้ พระบรมโพธิสัตวจึ่งตรัสว่า ดูกรเนสาทพราหมณ์ สมบัติพัสถานของเราทั้งปวงนี้ จะได้ซึ่งเสี้ยวหนึ่งแห่งสมบัติคนใช้แห่งสมเด็จอมรินทราธิราชนั้นหามิได้ อาจิก์ขันโต

เมื่อพระองค์จะบอกซึ่งความปรารถนาของพระองค์อันตั้งไว้ ให้แก่เนสาทพราหมณ์ฟัง จึงตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ เราได้ฟังท่านว่าเราก็รีบกลับมาได้ เรากระทำอุโบสถศีลนี้ไซ้ปรารถนาจะใคร่ได้เวชยันตปราสาทเหมือนอย่างสมเด็จอมรินทราธิราช เป็นเทวดาแลวงหาซึ่งความสุขมีอายุนั้นยืน เราจะได้เอื้อเฟื้อต่อสมบัติแห่งสัตว์ชาติเดรัจฉานฉันหามิได้ เหตุดังนั้นแลเราจึงรีบไปรักษาพระอุโบสถศีล ฝ่ายว่าเนสาทพราหมณ์ครั้นได้ฟังถ้อยคำพระบรมโพธิสัตว์ตรัสดังนั้น ได้โอกาศแล้วก็ถึงซึ่งความโสมนัสยินดี จึงมีวาจาว่า เทว ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ กระหม่อมฉันมาบัดนี้ ญาติคนใดคนหนึ่งจะได้รู้หามิได้ จะได้อำลาบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งก็มิได้มี กระหม่อมฉันจะขอลาพระองค์ขึ้นไปสู่มนุษย์โลก จะออกไปบรรพชารักษาซึ่งสมณธรรม ตายแล้วจะได้ไปสู่สวรรค์สัคคเทวโลก ถ้ากระไรพระองค์จงเมตตาอนุญาตให้กระหม่อมฉันไปในกาลนี้ สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์พระองค์จึงมีพระโองการตรัสห้ามพราหมณ์สักเท่าใด ๆ เนสาทพราหมณ์ก็มิได้ฟังถ้อยคำพระบรมโพธิสัตว์ จะพาเอาเจ้าโสมทัตขึ้นมาด้วยให้ได้ พระบรมโพธิสัตว์เจ้าทรงพระปริวิตกในพระไทยว่า พราหมณ์ผู้นี้ อาตมาให้สมบัติพัสถานเห็นปานฉะนี้แล้ว นี่กลับขึ้นไปจะไปบอกแก่หมองูเจียวฤๅ ควรอาตมาจะให้ซึ่งแก้วมณีมโนหรจินดา อันให้สำเร็จมโนรถความปรารถนาแก่พราหมณ์ผู้นี้สักดวงหนึ่งเถิด ดำริห์ฉะนี้แล้ว พระบรมโพธิสัตว์เจ้าจึงมีพระโองการตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านจงรับเอาซึ่งแก้วดวงนี้ค่ามาก สะถ้าแลท่านจะปรารถนาโคกระบือช้างม้าวัตถาอลังการแพรพรรณลูกหญิงแลลูกชาย ก็จะได้สำเร็จความปรารถนาแก่ท่านทุกสิ่งทุกประการ

ท่านจงไปให้เป็นศุขเถิด เราจะให้แก้วนี้แก่ท่านในกาลบัดนี้ ฝ่ายว่าเนสาทพราหมณ์จึงว่า ข้าแต่พระภูริทัตต สิ่งของทั้งปวงที่พระองค์พระราชทานให้แก่กระหม่อมฉัน กระหม่อมฉันจะถวายไว้แก่พระองค์ ด้วยตัวกระหม่อมฉันนี้แก่ชราทุพลภาพแล้ว ชื่นชมยินดีอยู่แต่ในที่จะกระทำกุศล อันจะระคนไปด้วยกามคุณนั้น ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนา จะออกบรรพชาเสียให้จงได้ ส่วนสมเด็จพระบรมโพธิสัตวตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ พ์รห์มจริยวาโส อันว่าประพฤติซึ่งพรหมจรรย์ยากที่บุคคลจะกระทำได้ อย่ากระนั้นเลยพราหมณ์เอ่ย ท่านจงเลี้ยงชีวิตอยู่เป็นคฤหัสถ์นี้ประเสริฐกว่า สะถ้าแต ขัดสนซึ่งแก้วแหวนเงินทองจงมาหาเรา เราอนุญาตไว้จะให้แก่ท่านตามปรารถนา สมเด็จพระบรมโพธิสัตวปลอบโยนเนสาทพราหมณ์สักเท่าใด ๆ จะได้ฟังถ้อยคำหามิได้ พระองค์จึงเรียกมาซึ่งนาคมานพทั้งสี่สั่งว่าท่านจงไปส่งพราหมณ์สองคนพ่อลูกนี้ในมนุษย์โลก

ตมัตถัง ปกาเสน์โต สัตถา อาห ฯ ยัง อัตถัง อันว่าอรรถอันใดยังมิได้ปรากฏในจุณณียบท สัตถา อันว่าพระศาสดาจารย์จึงมีพระพุทธฎีกาตรัสว่า ภิก์ขเว ดูกรภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย พระภูริทัตตบรมกษัตร มีพระโองการตรัสบังคับให้นาคมานพทั้งสี่คนให้ขึ้นมาส่งพราหมณ์ จัตตาโร นาคมานวกา นาคมานพทั้งสี่นี้รับพระโองการใส่เกล้าเกษา นำพราหมณ์ขึ้นมาจากแม่น้ำยมุนา ส่งพราหมณ์ให้ถึงซึ่งหนทางอันจะไปสู่เมืองพาราณสี แล้วนาคมานพทั้งสี่ก็ชวนกันกลับลงไปสู่นาคพิภพ โส พ์ราห์มโณ เนสาทพราหมณ์นั้นก็ได้เต้าตามมัคคมรรคาตามถ่องแถวแนวป่า เจรจามากับด้วยเจ้าโสมทัตว่า ตาต พ่อเอ่ยเจ้าโสมทัต เรามาฆ่าเนื้อในที่นี้ ในที่นี้

เรามาฆ่าสุกร ชนทั้งสองเจรจากันมาตามมรรคา บัดนี้ว่า ก็ถึงซึ่งสระโบก ขรณี เนสาทพราหมณ์จึงว่าแก่เจ้าโสมทัตว่า ดูกรพ่อ เราหยุดอาบน้ำ เสียที่นี้ให้สบายใจก่อนเถิด สองคนพ่อลูกก็เปลื้องออกซึ่งวัตถาอลังการ สรรพาภรณ์ทั้งปวงอันเปนทิพย์ห่อเข้าแล้วก็วางไว้ ก็ลงไปสู่สระเพื่อจะ อาบน้ำ ขณะนั้นอันว่าเครื่องประดับที่วางไว้ก็อันตรธานหายจากฐานที่นั้น ก็ไปประดิษฐานอยู่ในนาคพิภพ ท่อนผ้าเก่าที่นายเนสาทเคยนุ่งยังเนื้อนั้น ก็มาสวมเข้าในสรีรกายของอาตมา ชนูแถบีนยาแห่งพราหมณ์นั้นก็ปรากฏ มาดุจกาลก่อน ฝ่ายว่าเจ้าโสมทัต เมื่อมิได้ซึ่งเครื่องประดับแล้วก็ปริเทวนา การร่ำไรด้วยถ้อยคำมีประการต่าง ๆ เนสาทพราหมณ์จึงปลอบเจ้าโสมทัตว่า ตาต ดูกรพ่อเจ้าโสมทัต เจ้าอย่าโทมนัศเลย เนื้อยังมีอยู่ในป่า วุธิว่า เราจะฆ่าซึ่งเนื้อเลี้ยงกันไปตราบเท่ากว่าจะสิ้นชีวิต แล้วก็พากันมาสู่บ้าน ฝ่ายว่ามารดาเจ้าโสมทัต ครั้นรู้ว่าเนสาทพราหมณ์มาก็ออกไปต้อนรับ พราหมณ์ถึงเรือนเข้าแล้วก็บริโภคโภชนาหาร อันนางพราหมณีตกแต่งให้ สำเร็จแล้ว ก็นอนโดยอันควรแก่อัชฌาไศรย เมื่อเนสาทพราหมณ์นอน หลับแล้ว พราหมณีมารดาเจ้าโสมทัตนั้น จึงไต่ถามเจ้าโสมทัตว่า ดูกรลูกรัก เหตุไฉนพ่อลูกพากันไปครั้งนี้ จึงช้านานนักหนาถ้วนขวบปี ที่เดียวไม่เหลือไม่ขาดเลย นี่พากันไปถึงไหน ข้าแต่มารดา ไปครั้งนี้ ไปพบพระยานาคทรงพระนามชื่อว่าพระภูริทัตต พระภูริทัตตนั้นท่านพาบิดากับ ฉันลงไปสู่นาคพิภพ ท่านให้สมบัติพัสถานเปนนักเปนหนา นี่หากว่ารฦก ถึงมารดาสุดใจแล้ว ฉันจึงกลับคืนขึ้นมา ถ้าไม่คิดถึงมารดาแล้วนี้ฉันไม่ มาเลยเปนอันขาด ก็เจ้าขึ้นมาเปนไรจึงมามือเปล่า ไม่เอาเงินทองมา

ให้มาก แก้วเก้าเพาวรัตนที่มีราคามากนั้นหามีไม่ฤๅจึ่งไม่เอาขึ้นมา ข้าแต่มารดา เงินทองกองแก้วนั้นมูลมองไป ถ้าจะเอามาแล้วนี้เอามาไม่ไหวเสียอีก ก็เปนไรเจ้าจึ่งไม่เอามาเล่า ข้าแต่มารดา พ่อตะแกไม่ให้เอามา พระภูริทัตตท่านว่าแล้วว่าเล่าจะให้เอามา พ่อตะแกไม่เอามา ดูกรเจ้าโสมทัต ตะแกคิดอย่างไรกระนั้นตะแกจึ่งไม่เอามา ข้าแต่มารดา ตะแกคิดอย่างไรไม่รู้เลย แต่ฉันได้ยินตะแกบอกแก่พระภูริทัตตว่า จะบวชเรียนจะก่อสร้างสมณธรรม นางพราหมณีได้ฟังก็ขึ้งโกรธ ฉวยได้ด้ามจ่าผ่าลงไปที่หลังเนสาทพราหมณ์แล้วก็ร่ำด่าว่า อเร ทุฏฐ พ์ราห์มณ ดูกรพราหมณ์คนชั่วคนร้าย มึงไปอยู่ไปกินสนุกสบายทั้งความยากไว้ให้กู กูต้องเลี้ยงลูกเด็ก ๆ ลำบากยากแค้นนี่พอดีพอร้ายไปแล้วฤๅ ไปอยู่สบายแล้วจะคิดถึงกูบ้างก็เปนไร สิ่งอื่น ๆ ไม่เอามาแล้ว แต่แก้วที่พระภูริทัตตให้ก็ไม่เอามาด้วยเล่า มึงว่าจะบวชแล้วเปนไรมึงจึ่งมุดหัวนอนอยู่เล่า ไปเสียให้พ้นเย่าพ้นเรือนกู เนสาทพราหมณ์ผวาตื่นขึ้นได้ยินเมียด่า ก็ปลอบโยนนางพราหมณีว่า แม่เจ้าโสมทัตเอ่ย อย่าขึ้งอย่าโกรธเลยเนื้อในป่ายังมี เราพ่อลูกจะพากันไปเที่ยวหาเนื้อมาให้ขาย เองอย่าด่าวุ่นวายไปเลย เนื้อในป่ายังหาสิ้นไม่ จำเดิมแต่นั้นไป เนสาทพราหมณ์กับเจ้าโสมทัตก็พากันไปเที่ยวป่าแสวงหาเนื้อมาขายเลี้ยงชีวิตโดยนัยหนหลัง

จบเนสาทกัณฑ์

ศุภา ในกาลครั้งนั้น ยังมีพระยาครุฑตัวหนึ่ง อาไศรยอยู่ณไม้งิ้วแทบมหาสมุทร์ข้างทักษิณทิศ ประกอบด้วยมหิทธิฤทธิ์เปนอันมาก วิยุหิต์วา ผาดโผนลงมาด้วยกำลังลมปีก กระทำให้น้ำนั้นหลีกไปเปน

สองภาค คณ์หิ จับเอาพระยานาคตัวหนึ่งได้แล้ว ก็พาไปเหนือนภาไลย ประเทศเขตรแดนแห่งป่าหิมพานต์ เพื่อจะกินเปนภักษาหาร ตทา ในกาลครั้งนั้น ยังมีพราหมณ์ผู้หนึ่งมีปรกติอยู่ในเมืองกาสิกราษฎ์ ละเสียซึ่งฆราวาศเย่าเรือน ออกมาบวชเปนฤาษีอยู่ในประเทศแห่งป่าหิมพานต์ ตกแต่งอาศรมสถานเจริญฌานสมาบัติอยู่ในสถานที่นั้น ยังมีนิโครธไม้ไทรต้นหนึ่ง อยู่ในที่ใกล้แห่งอาศรมสถานเปนที่สำราญกลางวันแห่งพระดาบส เมื่อพระยาครุฑพาพระยานาคบินไปเหนือยอดไม้ไทรต้นนั้น พระยานาคก็เอาหางกระหวัดรัดค่ากบไม้ไทรนั้นเข้าไว้ให้มั่น ปรารถนาจะให้รอดจากความตาย พระยาครุฑนั้นมิได้รู้ก็บินไป พาต้นไทรถอนไปทั้งต้นทั้งราก ด้วยอานุภาพกำลัง พาพระยานาคนั้นไปสู่สิมพลีไม้ ครั้นแล้วก็ฉีกท้องพระยานาคออกแล้วก็จิกกินซึ่งมันแห่งนาคนั้นเปนภักษาหาร ครั้นแล้วก็ทิ้งสรีรศพนั้นลงมาสู่มหาสมุทร์ ฝ่ายไม้ไทรลิ่วใหญ่ตกลงไปในมหาสมุทร์ ก็กระทำซึ่งเสียงนั้นเปนอันดัง พระยาครุฑได้ฟังก็เงื้องแลดูรู้ว่าต้นไทร มาวิตกว่าไม้ไทรต้นนี้ถอนมาแต่สถานที่ใด เมื่อพิจารณาไป ๆ พระยาครุฑก็รู้ว่าไม้ไทรต้นนี้เปนที่จงกรมแห่งพระดาบส ถอนขึ้นเพราะเหตุที่อาตมาจับพระยานาคมา อย่ากระนั้นเลยจำอาตมาจะไปสู่สำนักพระดาบส จะได้ถามพระผู้เปนเจ้าด้วยเหตุนี้ จะเปนบาปหยาบช้าสามกเปนประการใดบ้าง ดำริห์ฉันนี้แล้วมิช้า พระยาครุฑก็เนรมิตรกายาเปนมานพหนุ่มน้อย ไปสู่สำนักแห่งพระดาบส วันนั้นพอพระดาบสเธอออกมาปราบที่ ๆ ต้นไทรอันถอนไปนั้นจะให้เสมอสม่ำ วันทิศ์วา มานพก็เข้ามากราบกราน กระทำอาการดุจหนึ่งว่ามิได้รู้ ได้ถามว่าข้าแต่พระผู้เปนเจ้า ที่นี่เปนอย่างไรจึ่ง

ลุ่มอยู่ฉนี้ ดูกรอุบาสก เอโก สุปัณโณ ยังมีพระยาครุฑตัวหนึ่ง เที่ยวแสวงหาอาหารจับพระยานาคได้แล้วก็นำมา พระยานาคนั้นเอาหางเกี่ยวกระหวัดไม้ ไทรเข้าไว้ ครุฑนั้นก็พาไปด้วยกำลัง ยังไม้ ไทรให้เลิกให้ถอนไป ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ครุฑสีไม่แกล้งจะให้ ไม้ ไทรเพิกขึ้น ไม้ ไทรเพิกขึ้นด้วยเหตุที่พระยานาคเอาหางกระหวัดเข้าไว้ ครุฑจะได้ บาป ฤา ๆ ว่าหามิได้ อย่าถ้าครุฑไม่แกล้งจะให้เพิกขึ้น ครุฑก็หาได้ บาปไม่ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า พระยานาคจะได้ บาปฤาว่าหามิได้ เล่า อย่าดูกรมานพ พระยานาคก็หาได้ บาปไม่ เพราะเหตุพระยานาคกระหวัดรัดเข้าไว้เพื่อจะให้พ้นจากความตาย เมื่อพระดาบสวิสัชนาฉนี้ พระยาครุฑก็ชื่นชมโสมนัสปรีดา จึ่งมีวาจาว่า ภันเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้านี้แลคือพระยาครุฑตัวประเสริฐกว่าปักษาชาติทั้งปวง มาเพื่อจะถามปฤศนาแก่พระผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้านี้ยินดีด้วยปัญหาพยากรณ์ของพระผู้เป็นเจ้านี้เป็นกำลัง ข้าพเจ้ามีมนต์อยู่บทหนึ่ง ชื่อว่าอาถัพพายนมนต์ จะถวายแก่พระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าจงรับเอามนต์นี้ไว้ ในกาลบัดนี้ พระดาบสจึ่งว่า ดูกรอุบาสก ท่านจงไปเถิด เราไม่ปรารถนามนต์ คนคาถาเราไม่ชอบใจ ฝ่ายว่าพระยาครุฑนั้นวิงวอนไป ก็ถวายไว้ ซึ่งมนต์ แลยาทิพย์แก่พระดาบส ยังพระดาบสให้เรียนเอาซึ่งมนต์แล้วก็ลาไปในกาลนั้น อปรภาเค อยู่จำเนียรภาคมา เบื้องหน้า ยังมีพราหมณ์ผู้หนึ่งอยู่ในเมืองพาราณสี เป็นคนเข็ญใจไร้ทรัพย์หนี้สินเขาติดอยู่เป็นอันมาก เจ้าหนี้เขาทวงนักหาอันใดจะใช้หนี้มิได้ ปรารถนาจะเที่ยวไปซุกซ่อนตายเสียในป่า จึ่งเที่ยวมาโดยอนุกรมตำดับตราบเท่าบันลุถึงอาศรมศาลาแห่งพระดาบส พราหมณ์ผู้นั้นจึ่งเข้าไปอาไศรย

อยู่ด้วยพระดาบส กระทำวัตตปฏิบัติแก่พระดาบสเปนอันดี ฝ่ายพระดาบส ฤาษีก็มาดำริห์ในใจว่า พราหมณ์ผู้นี้มีอุปการะแก่อาตมาเปนอันมาก อาตมาจะให้ซึ่งมนต์ที่พระยาครุฑให้ไว้แก่อาตมานี้เถิด คิดเท่านั้นแล้ว พระผู้เปนเจ้ามีความกรุณา จะบอกยาบอกมนต์อาถัพพายนให้แก่พราหมณ์ พราหมณ์นั้นจึ่งว่า ข้าแต่พระผู้เปนเจ้า ข้าพเจ้านี้จะมีประโยชน์ด้วยมนต์หามิได้ ยาจิต์ว่า พระดาบสเจ้าก็วงวอนไปเนือง ๆ จึ่งบอกซึ่งอุปจารมนต์แลโอสถต่าง ๆ ยังพราหมณ์ให้ร่ำเรียนซึ่งมนต์จนสิ้นสุด พราหมณ์ผู้นั้นเมื่อเรียนอาถัพพายนมนต์แล้ว กติปาห์วสิต์ว่า อยู่สองสามวัน ก็อำลาพระดาบสออกจากประเทศนั้น ก็สังวัธยายร่ายมนต์มาตามลำเนาแนว แถวฝั่งแม่น้ำยมุนานที นาคมานวิกา ขณะนั้นนางนาคทั้งหลายแต่บรรดาที่เปนภรรยาแห่งพระภูริทัตตบรมโพธิสัตว คณนาได้ถึงพันนาง ถือเอาซึ่งแก้วมณีนั้นให้สำเร็จซึ่งความปรารถนาทั้งปวง นิก์ขมิต์ว่า ออกจากนาคพิภพแล้วก็วางแก้วมณีนั้นลงไว้ที่หาดทรายแทบริมฝั่งแม่น้ำยมุนา ก็ชวนกันเล่นน้ำในราตรี ด้วยรัศมีแก้วมณีอันโอภาศนาการสว่างไป ในเมืออรุโณไทยไขรัศมีขึ้นมา ก็ตกแต่งประดับประดากายของอาตมาแล้ว ก็แวดล้อมซึ่งแก้วมณียังศิริให้บังเกิดแล้ว ก็นั่งอยู่ในสถานที่นั้น เมื่อพราหมณ์สังวัธยายมนต์เดรัจฉานบันลุถึงสถานประเทศที่นั้น นางนาคทั้งหลายครั้นได้ยินพราหมณ์เดรัจฉานบริกรรมอาถัพพายนมนต์นั้นมา ก็สำคัญว่าพราหมณ์นั้นเปนพระยาครุฑ สดุ้งตกใจกลัวไภยความตายนั้นมีกำลัง นิม์มุช์ชิต์ว่า ก็ชำแรกแทรกแผ่นดินกลับลงไปสู่นาคพิภพ ทั้งแก้วมณีไว้ที่หาดทราย

ส่วนว่าพราหมณ์อาฬัมพายน์ได้แก้วดวงนั้นดีเนื้อดีใจนักหนา ถือเดรมาโดยอนุกรมลำดับ มาพบกันกับเนสาทพราหมณ์แลเจ้าโสมทัตสองคนพ่อลูกพากันเที่ยวหาเนื้อในป่า ดำ ทิส์วา เนสาทพราหมณ์เห็นแก้วดวงนั้นจึ่งว่าแก่เจ้าโสมทัตว่า ดูกรเจ้าโสมทัต แก้วดวงนี้เปนแก้วที่พระภูริทัตท่านให้แก่เรามิใช่ฤๅ เจ้าโสมทัตก็รับว่าแก้วดวงนี้แลที่พระภูริทัตให้แก่เรา ถ้ากระนั้นบิดาจะกล่าวโทษแก้วมณี พ่อดวงพราหมณ์ว่าหาคุณมิได้ แล้วเราจะถือเอาแก้วดวงนี้ไป เจ้าโสมทัตจึ่งว่า เมื่อพระภูริทัตท่านให้แต่ก่อนนั้นเปนไรบิดาจึ่งไม่เอาเล่า จะพ่อดวงพราหมณ์นี้ด้วยเหตุอันใดเล่า บิดานิ่งเสียเถิด เนสาทพราหมณ์ก็ไม่ฟังจะใคร่ได้ซึ่งแก้ว จึ่งเข้าไปพูดจาปราไสกับด้วยพราหมณ์อาฬัมพายน์ จึ่งกล่าวกลอุบายว่าแก้วนั้นหาคุณมิได้ แก้วนี้ถ้าใครเก็บไว้อุส่าห์เคารพนบนอบบูชาเปนอันดีแล้ว จึ่งจะมีคุณจะให้สำเร็จความปรารถนาแก่บุคคลผู้นั้น ก็ถ้าแลบุคคลหาอุบายความคิดมิได้ แลเก็บหอมรอมริบไว้ไม่ดี น่าที่จะนำมาซึ่งความร้ายความฉิบหายอุบัทวไภยอันตรายต่าง ๆ จะมีแก่ผู้นั้นทุกสิ่งทุกประการ ตัวท่านนี้เปนคนไม่ฉลาดปราศจากโยนิโสมนสิการ มิควรที่จะทรงซึ่งแก้วนี้ไว้ได้ ควรจะเอาไว้ได้ก็แต่เรา เราจะให้ทองแก่ท่านร้อยนิกขะ ท่านจงให้แก้วนี้แก่เราเถิด ตกว่าดวงอาฬัมพายน์ว่าจะให้ทองร้อยนิกขะร้อยถึ่ม จะซื้อเอาแก้วดวงนั้น อันดับนั้นอาฬัมพายน์จึ่งว่า ดูกรเนสาทพราหมณ์ แก้วของเรานี้ประกอบไปด้วยอสีตยานุพยัญชน เราไม่ซื้อไม่ขาย ถึงจะแลกเปลี่ยนเล่า เราก็ไม่แลกไม่เปลี่ยนด้วยวัตถุอันใดอันหนึ่งเลยเปนอันขาดที่เดียว ดูกรอาฬัมพายน์ ท่านไม่ซื้อไม่ขายด้วยทรัพย์สิ่งของทั้งปวง ก็ท่านจะประโยชน์ด้วยสิ่งอันใดเล่า

ฤๅจะเอามหิงษาก็ตาม ฤๅจะเอาแก้วอื่น ๆ ก็ตามเราจะให้ท่าน ท่านจงบอกแก่เราในกาลบัดนี้ อาฬัมพายน์จึ่งว่า ดูกรพราหมณ์ ซึ่งท่านจะให้โคมหิงษาแลแก้วอื่น ๆ มาเปลี่ยนก็ดี เราไม่ขายไม่ให้ ถ้าท่านรู้แห่งแหล่งหลัก สำนักพระยานาคมีเดชมากมาบอกให้แก่เราได้แล้วกาลใด เราก็จะให้แก้วดวงนี้แก่ท่านสำเร็จความปรารถนาในกาลนั้น ฝ่ายว่าเนสาทพราหมณ์นั้นจึ่งถามเล่าว่า ดูกรอาฬัมพายน์ ท่านนี้เปนพระยาครุฑนิรมิตรเปนมนุษย์มาเพื่อจะแสวงหาพระยานาคเปนอาหารฤๅเปนประการใด ดูกรพราหมณ์ เรานี้มิใช่ครุฑ อย่าว่าถึงเปนครุฑเลย แต่เราจะได้เห็นครุฑก็ทั้งยาก เราเปนมนุษย์ชำนาญในหมองู เรานี้มีนามปรากฏชื่อว่าอาฬัมพายน์ ถ้าท่านรู้แห่งแหล่งหลักพระยานาค จงบอกให้แก่เราในกาลบัดนี้ ดูกรอาฬัมพายน์กำลังฤทธาศักดานุภาพของท่านนี้เปนประการใด จึ่งมาดูถูกซึ่งพระยานาคเห็นปานฉนี้ ด้วยอาไศรยเหตุอันใด อาฬัมพายนพราหมณ์นั้น ทีเปนโตเมื่อจะสำแดงกำลังฤทธิ์แห่งตนจึ่งว่า ดูกรพราน พระยาสุบรรณตัวหนึ่งบอกมนต์หมองูอันนี้ให้แก่พระฤาษีอันมีตะบะบำเพ็ญศีลเจริญเมตตาฌานอยู่ในระหว่างแห่งภูเขา แต่เราเฝ้ากระทำวัตตปฏิบัติมา มิได้เกียจคร้านสิ้นกลางวันแลกลางคืน เขาก็ให้มนต์อันนี้แก่เราหาสิ่งจะเสมอมิได้ แต่บรรดาหมองูทั้งหลายเขารู้จักเราชื่อว่าอาฬัมพายน์ ฝ่ายว่าเรานี้เปนอาจารย์แห่งหมองูทั้งหลาย หาผู้ใดจะเสมอมิได้ เราหากลัวแก่พระยานาคไม่ เนสาทพราหมณ์จึ่งปฏิญาแก่ดูกชายว่า ดูกรเจ้าโสมทัต เราจะแนะตำแหน่งพระภูริทัตให้แก่อาฬัมพายน์เถิดฤๅเปนประการใด เจ้าโสมทัตก็ห้ามปรามว่าไม่ได้ พระภูริทัตท่านมีคุณมากกว่ามากนัก พระองค์ยังบิดาให้เสวย

สมบัติพัสถานเห็นปานดังนี้ ควรฤาบิดามากลับกระทำร้ายแก่พระภูริทัตต ผู้กระทำคุณอีกเล่า ช่างกระไรบิดานี้หลงนักหลงหนา ปรารถนาจะประทุษร้ายแก่มิตร บิดาอย่าได้กระทำกรรมอย่างนี้เลย ถ้าบิดาจะใคร่ได้ทรัพย์ก็ไปขอพระภูริทัตตเอาเถิด จะเอาสักเท่าใด ๆ ก็จะได้สำเร็จความปรารถนา อันจะบอกตำแหน่งพระภูริทัตตให้แก่อาฬมพายน์นี้มิบังควรนัก บิดาอย่าประทุษร้ายแก่มิตร อันประทุษร้ายแก่มิตรนี้หยาบช้าสามานนักหนา น่าที่แลบิดาจะเป็นเวรเป็นกรรมจะเสวยมหันตทุกข์นี้เที่ยงแท้ ดูกรเจ้าโสมทัต เจ้านี้เป็นเด็กรู้จักอะไร พราหมณ์ทั้งหลายแต่ปางก่อน กระทำตามประเพณีดีโดยสืบ ๆ กันมา ถ้ากระทำบาปหยาบช้าแล้วเขาไม่วิตกถึงบาปเลย ลงอาบน้ำฉอยบาปเสียสักเวลาหนึ่งก็จะสิ้นบาปสิ้นกรรม ว่าแล้วเนสาทพราหมณ์ ก็พาอาฬมพายน์มาสู่ตำแหน่งที่พระบรมโพธิสัตวรักษาพระอุโบสถศีล ปรารถนาจะชี้พระบรมโพธิสัตวให้แก่อาฬมพายน์ ฝ่ายเจ้าโสมทัตผู้ลูกชายเป็นคนมีปัญญา เมื่อห้ามปรามบิดาสักเท่าใด ๆ บิดามิได้ฟังถ้อยคำอาตมาแล้ว ก็บริภาษนาการัดก้อมีประการต่าง ๆ นา ๆ อุช่ฌาเปต์วา ก็ร้องอุปกาศปรับทุกข์แก่เทวดาทั้งหลาย ด้วยศัพทสำเนียงเสียงเป็นอันดังว่า ข้าพเจ้ามิได้ขอไปร่วมทางอันเดียวกันกับบุคคลอันเป็นบาปหยาบช้า เห็นปานดังบิดาฉะนี้เลย เป็นอันขาด ว่าแล้วเจ้าโสมทัตก็หนีบิดาไปสู่ป่าหิมพานต์ ไปบวชเป็นดาบสฤาษี เจริญฌานอันเป็นโลกีย์ ยังอภิญญาสมาบัติให้บังเกิดมีฌานบมิได้เสื่อม กระทำตายเบื้องหน้าแล้ว ก็ไปบังเกิดในพรหมโลก ฝ่ายว่าเนสาทพราหมณ์นั้น คิดว่าเจ้าโสมทัตนี้กลับไปสู่บ้านแล้ว เนสาทพราหมณ์เห็นอาฬมพายน์เสียน้ำใจจึ่งปลอบว่า ดูกรอาฬมพายน์ ท่านอย่า

ปริวิตกไปเถิด มาเถิดมาเราจะสำแดงซึ่งพระยานาคให้แก่ท่านในกาลบัดนี้ เนสาทพราหมณ์นั้นก็พาอาฬัมพายน์ไปสู่ที่พระบรมโพธิสัตว์อันรักษาพระอุโบสถศีลอยู่ เห็นพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเอาขนดหางเกี่ยวขัดไว้นอนอยู่เหนือจอมปลวก ก็ยืนอยู่ในที่มิสู้ไกลแล้วก็ชี้บอกว่า ดูกรอาฬัมพายน์ ท่านจงแลไปตรงมือเราชี้ พระยานาคนอนอยู่ที่จอมปลวกนั้น มีสีสรรพ์วรรณผุดผ่องดุจแมงค่อมทอง มีหางนั้นแดงควรจะทัศนาการเล่นแลดู พระยานาคตัวนี้มีศักดานุภาพมาก มีสรีรกายนั้นประหลาดดุจดังยวงแห่งนุ่นแลสำลี ท่านจับพระยานาคได้แล้วจงให้แก้วมณีแก่เราในกาลบัดนี้ ฝ่ายว่าอาฬัมพายนพราหมณ์นั้น เห็นซึ่งพระบรมโพธิสัตว์เจ้าก็ชื่นชมยินดี จะได้มีความอาไลยในแก้วมณีนั้นหามิได้ ก็ยื่นซึ่งแก้วมณีให้แก่เนสาทพราหมณ์ เนสาทพราหมณ์ก็รับเอาแก้วแต่มืออาฬัมพายน์ แก้วนั้นก็พลัดตกจากมือเนสาทพราหมณ์ ก็ชำแรกแทรกพื้นแผ่นดินลงไปสู่นาคพิภพ เนสาทพราหมณ์ก็ฉิบหายจากประโยชน์ทั้ง ๓ ประการ คือไม่ได้แก้วประการ ๑ ถูกชายก็หนีไปประการ ๑ มิได้เป็นมิตรกับพระบรมโพธิสัตว์ต่อไปประการ ๑ เสียประโยชน์ทั้ง ๓ ประการฉะนี้ ด้วยสามารถที่คนอกตัญญูมิได้รู้จักคุณแห่งท่านผู้มีคุณนั้น อักขินิ อุมฺมิเลติ ว่า พระบรมโพธิสัตว์เจ้าลืมพระเนตรขึ้น เห็นเนสาทพราหมณ์แลอาฬัมพายน์ในกาลครั้งนั้น พระองค์ทรงพระดำริห์ว่า พราหมณ์ผู้นี้อาตมาพาลงไปสู่นาคพิภพแล้ว ให้สมบัติพัสถานเป็นนักเป็นหนา เมื่อจะกลับขึ้นมาอาตมาให้แก้วก็ไม่เอา บอกแก่อาตมาว่าจะบวช มาบัดนี้ควรแลฤๅพาเอาหมองูมากระทำร้ายแก่อาตมา ถ้าอาตมาจะถือชิงถือโกรธ จะเด็งแดดูพราหมณ์ผู้นี้ด้วยโทโษ พราหมณ์

ผู้นี้ก็จะยับย่อยเป็นจุณวิจุณไป แต่ท่านต้องการอะไรจะกระทำให้ศีลขาดเล่า อาตมาได้อธิษฐานไว้แต่เดิมทีว่า ใครจะปรารถนาเนื้อแดหนัง จะปรารถนาอัฏฐิเลโลหิตสิ่งใด ๆ จงนำไปตามความปรารถนาเถิด อาตมาได้อธิษฐานไว้ฉะนี้ ก็บัดนี้อาฬัมพายน์จะลับจะฟันจะเผาจะถนจะเสียบด้วยไม้ จะทิ่มจะแทงจะกระทำเป็นประการใด ๆ ก็ตามแต่จะกระทำเถิด เนว กุชฺฌามิ อาตมานี้ไม่ชิงไม่โกรธ ไม่โทมนัสขัดแค้นเลยเป็นอันขาด ทรงพระดำริห์ฉะนี้แล้ว ตั้งอธิษฐานบารมีเป็นบุเรจาริกแล้ว พระบรมโพธิสัตว์ก็หลับพระเนตรลงบรรจบมิได้หวาดได้ไหว ฝ่ายอาฬัมพายน์นั้น เมื่อจะเข้าจับพระบรมโพธิสัตว์ ก็เอายากินเข้าไปหน่อยหนึ่งแล้ว ก็ทาเนื้อทาตัวรักษาตัวด้วยโอสถแล้ว ก็ร่ายอาฬัมพายนมนต์เข้าไปสู่ที่ใกล้พระบรมโพธิสัตว์เจ้าแล้ว ก็จับเอาปลายหางลากกระชากลงมาจากจอมปลวกอันเป็นที่บรรจบแห่งพระบรมโพธิสัตว์ สีสำ ทัพห์ำ คณ์หัน์โต จับศีศะพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเข้าให้มั่นแล้ว ก็ง้างพระโอษฐ์นั้นออก ควรจะสังเวชเวทนาโอสถ์ ชาทิตัวา เคี้ยวยวแล้วก็ถ่มลงในพระโอษฐ์พระบรมโพธิสัตว์กับทั้งน้ำลาย ครั้นแล้วก็จับหางห้อยขึ้น กระทำให้ศีศะลงเบื้องต่ำลั่นไป ๆ มา ๆ ให้สำรอกอาหารออกมาแล้ว ก็ให้นอนลงเหนือพื้นปถพี ทีฆโต นิปัชชาเปต์วา ให้นอนโดยยาวแล้วก็เหยียบย่ำ กระทำนั้นสาหัสสากันย่ำไปย่ำมา มีครูวนาดุจดังว่าบุคคลอันย่ำซึ่งหนังฟอก พระอัฏฐินั้นอย่างประหนึ่งว่าจะแหลก พระโลหิตนั้นซึมทราบอาบออกมาจากพระโอษฐ์แลพระนาสิก ควรจะสงสารสังเวชมีกำลัง โปเถสิ ครั้นแล้วก็จับพระองค์ฟาดลง มีครูวนาดุจดังว่าบุคคลฟาดผ้า มันกระทำให้ได้ความทุกข

เวทนาสาหัสถึงเพียงนี้แล้ว พระบรมโพธิสัตวเจ้าก็ไม่ยิ่งไม่โกรธ ไม่ลืมพระเนตรขึ้นแลดู ตั้งพระไทยที่จะรักษาพระอุโบสถศีลนั้นให้บริสุทธิ์ ทุพพลภาพกัตวา อาฬัมพายน์นั้น เมื่อกระทำพระบรมโพธิสัตวให้ทุพลภาพแล้ว ก็ตัดเถาวัลมาถักเปนกระโปรง เอาพระบรมโพธิสัตวใส่ในกระโปรง ส่วนพระองค์สิใหญ่มิใคร่จะเข้ากระโปรงได้ มันก็เอาตีนเท้าถีบเข้าไปได้ ความลำบากเวทนายิ่งนัก เปฬ อาทาย นายอาฬัมพายน์ก็ตะพายกระโปรงมาถึงบ้านอันหนึ่ง จึ่งบอกแก่มหาชนว่าจะเล่นงู คนทั้งปวงก็พากันมาดู นายอาฬัมพายน์ก็เรียกพระบรมโพธิสัตวออกจากกระโปรงแล้ว ก็ให้พระบรมโพธิสัตวกระทำตัวให้ใหญ่ ครั้นพระบรมโพธิสัตวกระทำตัวให้ใหญ่แล้ว มันก็ร้องให้กระทำตัวให้น้อย มันก็ร้องให้เล็กพังพาน ๓ พังพาน ๕ พังพาน ๖ พังพาน ๗ พังพาน ๒๐ พังพาน ๓๐ พังพาน ๕๐ พังพาน ๖๐ พังพาน ๗๐ พังพาน ๘๐ พังพาน ๙๐ พังพาน แล้วมันให้กระทำตัวให้สูง แล้วให้กระทำตัวให้ต่ำ ให้กระทำตัวแดงกระทำตัวดำกระทำตัวขาวกระทำตัวเหลืองกระทำตัวเขียวกระทำตัวให้หายไปครึ่งตัว มันให้พ่นพิษเปนท่อน้ำท่อเพลิงเปนควันไฟเปนหมอกมันให้กระทำอย่างไร พระบรมโพธิสัตวก็กระทำตามทุกสิ่งทุกประการ ชาวบ้านทั้งหลายดู ๆ แล้ว ก็คิดสงสารพระบรมโพธิสัตวมิอาจจะกลั้นน้ำตาอยู่ได้ ชวนกันร้องไห้นี่แทบประหนึ่งว่าจะถ่วนทุกตัวคน แล้วก็ให้ทรัพย์แก่อาฬัมพายน์นั้นเปนอันมาก อาฬัมพายน์ได้ทรัพย์ในบ้านนั้นถึงพันตำลึง เดิมทีมันคิดว่าถ้าได้ทรัพย์พันตำลึงแล้วก็จะปล่อยเสีย ครั้นได้ทรัพย์พันตำลึงแล้ว มันก็บังเกิดโลภเจตนามันไม่ปล่อยมันกระทำกระโปรงแก้วให้พระบรมโพธิสัตว ตัวอาฬัมพายน์นั้นขึ้นสู่ยอดภูเขาเปนที่อยู่เป็นบริวารเปนอันมาก

แวดล้อมแล้ว ก็เที่ยวเล่นไปในบ้านแลนิคมโดยอนุกรมลำดับ ตราบเท่าบันลุถึงเมืองพาราณสี ฝ่ายว่าอาฬมพายน์นั้นมิได้รู้ว่าเข้าตอกกับน้ำผึ้งเปนภักษาหารของพระบรมโพธิสัตว เข้าใจชัดว่ากบแลเขียดเปนภักษาหารของพระบรมโพธิสัตว จึ่งไปเที่ยวฆ่าซึ่งกบแลเขียดมาให้พระบรมโพธิสัตวเสวย สมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้าก็มิได้ถือเอาซึ่งอาหารอันนั้น อวิสัชชนภเยน อาฬมพายน์เล่นอยู่ในบ้านแทบประตูเมืองนั้นประมาณเดือนหนึ่ง ได้ทรัพย์ในที่นั้นมากมายนักหนา อาโรจาเปสิ อาฬมพายนพราหมณ์นั้น ยังคนให้กราบทูลแก่พระเจ้าพาราณสีว่า จะขอเล่นงูถวายในเวลารุ่งเช้า สมเด็จพระเจ้าพาราณสีก็ตรัสสั่งให้ตกแต่งท้องสนาม ให้ตั้งซึ่งเตียงใหญ่แลเตียงน้อยเปนหลั่นเปนชั้น ให้ตีกลองร้องป่าวชาวพระนครทั้งปวง เพื่อจะให้ประชุมกันดูพระยานาค อันอาฬมพายน์จะเล่นถวาย ในวันเพ็ญอุโบสถปั้ณณรสี

อาฬมพายเนน ปน โพธิสัตตัสส คหิตทิวเส เยว วันเมื่ออาฬมพายน์จับพระบรมโพธิสัตวไปวันนั้น สมเด็จพระสมุทชา ผู้เปนพระชนนีมารดาพระบรมโพธิสัตวเจ้า นางท้าวเธอก็มาทรงพระสุบินนิมิตรความฝัน ในลักษณพระสุบินนิมิตรนั้นว่า บุรุษผู้หนึ่งมีตัวอันดำ รัตตักขินา มีตาอันแดงดำสนั ชายผู้นั้นถือดาบอันคมกล้าแล่นมาด้วยกำลังแล้ว ก็ฟาดฟันตัดเอาซึ่งพระพาหาแขนเบื้องขวาแห่งพระนางได้แล้วก็นำไป พระโลหิตนั้นก็มาหลั่งไหลเอิบอาบทราบโทรมไปทั่วสรีรกายทั้งกรชกายน่าเวทนา สาปพุช์ฌิตวา นางท้าวเธอฝันเท่านั้นแล้ว ฟื้นตื่นจากที่พระบรรทม ในพระไทยนั้นสำคัญว่าจริงมิได้รู้ว่าฝัน พระกายนางนั้นสั่นอยู่รัว ๆ สดุ้งตกพระไทยกลัวนักหนา อุฏ์ฐาย เสด็จลุกจากแท่นที่ทิพย์ศิริไสยาศน์ ยกพระหัตถ์

เบื้องซ้ายปรามาศพระหัตถ์เบื้องขวาก็ยังปรากฏอยู่จึงรู้ว่าฝัน นางท้าวเธอมา
ประพรั่นพระไทยทรงพระบริวิตกไปว่า อาตมาเสวยพระสุบินนิมิตรนี้ร้ายกาจ
หยาบช้าลามกนี่นักหนา อันตรายนี้จะมีแก่ท้าวธตรฐผู้เปนพระราชสามี
ฤๅว่าจะมีแก่ตัวอาตมา ฤๅว่าจะมีแก่พระโอรสาทั้ง ๔ พระองค์เปนประการใด
นางพระยาเจ้าทรงพระดำริห์ไป ก็มีพระไทยชุ่นหมองเกรียมกรมปรารมภ์นัก
ด้วยพระบรมโพธิสัตว วิตกถึงพระบรมโพธิสัตวยิ่งกว่าทุกคน เหตุว่า
พระบรมโพธิสัตวนั้นขึ้นมารักษาพระอุโบสถศีลอยู่ในมนุษย์โลก สมเด็จพระ
สมุทชาเจ้า นางท้าวเธอมาเศร้าโศกโศกาไลยลห้อยพระไทยนัก ว่าแท้
จริงพระภูริทัตตยอดรักของแม่ ขึ้นไปจำศีลอยู่ในมนุษย์โลกโน้น ปานฉนี้
จะเปนประการใด แล้วก็หมองุจับพระภูริทัตตพระลูกช้าไป ฤๅว่าครุฑ
จับลูกช้าไปกระมัง มารดานามาฝันร้ายนี้นักหนา สมเด็จพระสมุทชาเจ้า
นี้ทรงพระโศก ตั้งพระไทยคอยพระบรมโพธิสัตวเจ้านี้ทุกวันทุกเวลา
อัฑฒมาเส อติกกันเต เมื่อล่วงกึ่งเดือนแล้วมิได้เห็นพระบรมโพธิสัตวเจ้า
เสด็จมา นางพระยาเจ้ายิ่งทรงพระโศกาศร้อยเศร้า น้ำพระเนตรนาง
พระยาเจ้านี้ฟูมฟองมิได้ขาดจากคลองพระเนตรเลย สิ้นทั้งกลางวันแลกลาง
คืน จนพระเนตรทั้งสองแดงเดือด อย่างประหนึ่งว่าเลือดตานี้จะย้อยหยด
ออกมา น่าสงสารนางพระยาเจ้านั้น ทรงพระกรรแสงนี่กระไร จนพระหทัยนั้น
เหือดแห้งไม่เปนอันที่จะทรงสรงเสวย คอยพลางทางทรงวิตาปว่า เจ้าแม่เอ่ย
เจ้าภูริทัตตลูกรักของมารดา แต่ก่อนโน้นครั้นถึงกึ่งเดือนแล้ว พระลูกรักข้า
ก็ย่อมเสด็จมาเยี่ยมมาเฝ้าพระมารดา ครั้งนี้กึ่งเดือนล่วงไปแล้ว มิได้

เห็นพระลูกแก้วขึ้นมาเฝ้าพระมารดา ชรอยพระลูกข้านี้มีไภยอันใดมั่นคงแล้ว ถ้าหาไภยมิได้ ที่ไหนเลยพระลูกข้าก็คงมาทุกกึ่งเดือน ลูกใครจะเหมือนด้วยลูกข้า ความรักพระมารดานี้รักนัก ถึงกึ่งเดือนแล้วก็มาเฝ้านี้ทุกครั้งทุกคราไป ครั้งนี้เหตุไฉนพระลูกข้าจึ่งยังมิได้เสด็จมา เจ้าแม่เอ๋ย พระมารดายิ่งคอยก็ยิ่งเปล่า เห็นประหนึ่งว่าจะมาแล้วก็มิมาเล่าเปล่า ๆ ไป ชรอยพระลูกนี้จะมีไภยเปนแม่นเหมือนนิมิตรที่แม่เห็นนั้นจริงแล้ว นางพระยาเจ้าทรงพระกรรแสงวิลาปคร่ำครวญ รำจวนพระไทยจะห้อยคอยหาพระบรมโพธิสัตวเจ้าด้วยประการฉนี้ เชฏฐปุตโต สุทัสสโน ฝ่ายว่าเจ้าสุทัศน์ผู้เปนพระบวรโอรสาธิราชผู้ใหญ่นั้น ครั้นล่วงไปเดือนหนึ่งแล้ว ก็มีนาคบริษัทบริวารเปนอันมากแวดล้อมเสด็จมา เพื่อจะเยี่ยมสมเด็จพระมารดา ปริสา พหิ ฐเปตฺวา ให้นาคบริษัทบริวารอยู่แต่ภายนอกแล้ว เจ้าสุทัศน์ก็เสด็จขึ้นไปสู่ปราสาทสมเด็จพระมารดา วนฺทิตฺวา ถวายบังคมประนมน้อมเหนืออุตมางคศีโรตม์ แทบพระบาทยุคลแห่งพระชนนี แล้วก็ประดิษฐานอยู่ที่ควรแห่งหนึ่ง อถ ภริทตฺโต อนุโสจนฺติ ฝ่ายสมเด็จพระสมุทชานางพระยาเจ้านั้น สนละวนแต่ที่จะโศกจะเศร้า ทรงพระวิลาปครวญคร่ำรำพัน ถึงพระภริทัตบวรบิยบุตรนั้นเปนหัวหน้า จะได้ออกพระโอษฐ์ปราศรัยสัลลาปกถาด้วยเจ้าสุทัศน์นั้นก็หามิได้ โส จินฺเตสิ เจ้าสุทัศน์จึ่งทรงดำริห์ว่า พระมารดาของเรานี้ แต่กาลก่อนโน้น ถ้าทอดพระเนตรเห็นอาตมาขึ้นมาสู่ที่นี้แล้ว ก็ทรงพระโสมนัศตรัสจำนรรจาปราไส จะได้นั่งนิ่งมัธยัสเสวยพระทุกข์โทมนัศอัดอั้นเหมือนเวลาวันนี้หามิได้ กินฺนุ โข การณา ดังอาตมามารำพึง วันนี้นี่เหตุไฉนหนอ พระมารดาเจ้าจึ่งมาเปนฉนี้ ปุจฺฉนฺโต

เมื่อจะกราบทูลถามให้แจ้งเหตุผลแห่งพระมารดา จึ่งมีพระวาจากล่าวเป็นบาทพระคาถาว่า

มมๆ ทิสฺวาน อายนฺตๆ สพฺพกามสมิทฺธินๆ
อินฺทฺริยานิ อหฏฺฐานิ สาวๆ ชาตๆ มุขๆ ตว
ปทุมๆ ยถา หตฺถคตๆ ปาณินา ปริมทฺทิตๆ
สาวๆ ชาตๆ มุขๆ ตุยฺหๆ มมๆ ทิสฺวาน เอทิสนฺติ

อัมม ข้าแต่สมเด็จพระชนนีมารดา พระพุทธเจ้าข้า แต่ก่อน ๆ โน้นมา ถ้าข้าพระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นมา พระมารดาเห็นแล้วก็ย่อมชื่นชมโสมนัศยินดีปรีดา พระภักตราผ่องใสยิ้มแย้มแล้วก็ตรัสจำนรรจา ครั้นพระมารดาเจ้ามาเปนไฉน จึ่งมิได้โปรดปราไสด้วยกระหม่อมฉันเหมือนแต่ก่อน พระภักตราพระมารดาเจ้าอันเฉิดฉัน มีผิวพรรณดุจแว่นทองก็มาเศร้าหมองคล้ำดำไป มีอุปไมยดังดอกบัว อันบุคคลขยำให้ช้อกช้ำเสียสิ้นสรรพ์วรรณอันงาม พระมารดาเจ้าเห็นดูกมาแล้ว ไม่ชื่นชมโสมนัศยินดีปรีดาเหมือนแต่ก่อนนั้น นี่อาไศรย.เหตุผลอันใด พระพุทธเจ้าข้า พระมารดาเจ้ามานั่งนิ่งไม่ได้ตรัสจำนรรจาปราไสด้วยกระหม่อมฉันนี้ เหตุผลเปนประการใด จะว่าพระมารดาเจ้าทรงพระรำคาญเคืองพระไทยแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งฤๅ ฤๅว่าพระมารดาเจ้าป่วยเปนโรคไภยอันใดอันหนึ่ง พระมารดาจึ่งมีพระภักตราเศร้าตั้งแต่จะทรงพระกรรแสงร่ำมิวางวายคลายจากพระอัสสุชล เหตุผลเปนประการใด พระพุทธเจ้าข้า พระมารดาเจ้าจงตรัสให้แจ้งก่อน สมเด็จพระสมุทชาจึ่งมีพระเสาวนีตรัสว่า ดูกรพ่อสุทัศน์ มารดาจะเล่าให้เจ้าฟังอิโต มาสๆ อโรคตๆ นับแต่วันนี้ถอยหลังไปได้เดือนหนึ่งล่วงไปแล้ว

มารดานี้มาเสวยพระสุบินนิมิตรความฝันว่า ชายผู้หนึ่งรูปร่างสูงใหญ่มีพรรณสีกายนั้นดำตาแดง ดูพิลึกพิลึกกลัว ชายนั้นถือดาบอันคมกล้าแล่นมาด้วยกำลัง แล้วก็ฟาดฟันบั่นเอาทักขิณพาหาแขนขวาแห่งพระมารดาได้แล้วก็นำไป โลหิตพระมารดานั้นหลั่งไหลเอิบอาบทั่วทั้งกายน่าเวทนา พ่อเอ่ย จำเดิมแต่พระมารดาฝันตราบเท่าวันนี้ มารดาไม่มีความสุขเลย พ่อเอ่ย ถ้าจะนับก็ได้เดือนหนึ่งถ้วน ๆ แล้ว แต่มารดาทรงพระกรรแสงร่ำ มารดานี้คิดเห็นเป็นแปลกปลาดนัก ด้วยพระภูริทัตตอันเป็นน้องของเจ้าแต่ก่อน ๆ นั้นเคยขึ้นมาเฝ้าพระมารดานี้ทุกกึ่งเดือน ครั้งนี้นานถึงเดือนหนึ่งแล้ว ยังมิได้เห็นน้องของเจ้าขึ้นมาเฝ้าพระมารดาเหมือนแต่ก่อนเก่า พ่อเอ๋ย ชรอยว่าน้องของเจ้านี้จะมีโทษอันใดอันหนึ่งแม่นมั่นเที่ยงแท้ เหมือนพระแม่ฝันนั้นจริงแล้ว สมเด็จพระสมุทชาดรัสแล้ว ก็กล่าวเป็นบาทพระคาถาว่า

ยํ ปุพฺเพ ปริจริสุ กญฺญา รุจิรวิคฺคหา
เหมชาลปฏิจฺฉนฺนา ภูริทตฺโต น ทิสฺสติ
ยํ ปุพฺเพ ปริจริสุ เนตฺติสีวรธาริโน
กณิการา ว สมฺผุลฺลา ภูริทตฺโต น ทิสฺสติ
หนฺททานิ คมิสฺสาม ภูริทตฺตนิเวสนํ
ธมฺมญฺจ ลีลสมฺปนฺนํ ปสฺสาม ตว ภาตรนฺติ

แท้จริงแลพระภูริทัตตเจ้าแม่แต่ก่อน ๆ โน้นมา เจ้าย่อมมีนางนาคกัญญาทั้งหลาย อันทรงโฉมอันล้ำเลิศยอดนางใน ประดับประดาไปด้วยเครื่องสรรพาภรณ์ อันประดับด้วยแก้วแลทองนั้น ตามแวดล้อมบำเรอรักษาแล้ว ก็มีนาคเสนาทั้งหลายอันถือดาบ แห่ซ้ายขวาหน้าแลหลังสะพรั่ง

พร้อมงามเหมือนดอกกรรณิกา พระถูกย่อมจากสถานนี้นมาเฝ้าพระมารดา บัดนี้พระถูกข้ามาสูญหายไปมิได้ปรากฏ อกแม่นี้ร้อนรันทดถึงพระทูลเกล้าเจ้าแม่เอ๋ย ปานฉนี้เจ้าจะเปนประการใด สมเด็จพระสมุทชาเธอมาทรงพระวิลาปร่ำไรด้วยประการฉนี้ พระเสาวนีจึ่งตรัสแก่เจ้าสุทัศน์ว่า พ่อเอ๋ยหนัท ผิดังนั้นเจ้ากับพระมารดา มาไปสู่พระราชนิเวศน์เรือนหลวงแห่งเจ้าภุริทัตต จะไปพึ่งเหตุผลให้รู้จักต้นปลายร้ายแดดีแห่งพระภุริทัตตน้องชายของเจ้าในกาลบัดนี้ กิริยาว่านางนาคทั้งหลายบรรดาที่เปนภริยาของพระบรมโพธิสัตวนั้น ครั้นมิได้เห็นพระบรมโพธิสัตวอยู่ที่เบื้องบนจอมปลวกก็สำคัญว่าพระบรมโพธิสัตวเจ้าไปอยู่ในสำนักพระมารดา อพ๋ยาวฏา นางนาคทั้งหลาย ก็มิได้ไปขวนขวายที่จะไปเสาะแสวงหา ต่อรู้ข่าวว่าสมเด็จพระสมุทชาผู้เปนพระเจ้าแม่ มิได้เห็นพระโอรสาขึ้นไปเฝ้าแล้วเสด็จมาหาจึ่งแจ้งว่าพระบรมโพธิสัตวเจ้าหาย นางทั้งหลายจึ่งชวนกันถวายมากระทำปัจจุคมนาการต้อนรับสมเด็จพระเจ้าแม่ ก้มกราบถวายบังคมแล้วก็กราบทูลว่า อยัเย ข้าแต่พระแม่อยู่หัวเจ้า กระหม่อมฉันทั้งปวงนี้ไม่แจ้งเหตุเลย พระพุทธเจ้าข้า ว่าพระราชสามีมาสูญหาย กระหม่อมฉันทั้งปวงนี้ สำคัญมั่นหมายว่าเสด็จเข้าไปสู่สำนักพระมารดา พระพุทธเจ้าข้า แต่กระหม่อมฉันมิได้เห็นพระภักตราพระราชสามีนี้ก็นานประมาณได้เดือนหนึ่งล่วงไปแล้ว นางทั้งหลายกราบทูลเท่าดังนั้นแล้ว มิอาจที่จะอดกลั้นโศกสัลลอยู่ได้ ต่างองค์ต่างก็มากรรแสงไห้ วิลาปกลิ้งเกลือกเสือกซบลงกับผ่าพระบาทสมเด็จพระสมุทชา สองมือก็มาสยองสยายเกษา ถางนางก็ยอพระกรซ้ายขวาขึ้นพระทรวงน้ำพระเนตรไหลลงหลั่ง ๆ อาบพระภักตรา ส่งสารพระสมุทชานางพระยา

เจ้ายกพระพาหาไปสรวมกอดพระสุณิสาศรีสใภ้ ทรงพระกรรแสงให้นึกระไปเปนยวดยิง แทบประหนึ่งว่าจะสิ้นสติสมปฤดี ร่ำไห้ในท่ามกลางถนน แล้วพานางทั้งหลายขึ้นไปบนปรางคปราสาท ยิ่งเห็นสถานที่อยู่แห่งห้องพระบรรธม อันรุ่งเรืองไปด้วยรัตนบัลลังก์ วิจิตรไปด้วยเครื่องสูงเสวตรฉัตรพวงภู่ระย้าย้อย ลาดปูไปด้วยพระสุจนี่ยี่ภู่พระเขนยที่พระภูกเคยบรรธมนั้น นางพระยาเจ้าก็ยิ่งโศกสลดทรงพระโศกาดห้อยให้ วิลาปออกพระโอษฐ์ปรารภ ควรจะสังเวชนั้นนักหนาว่า อะนิจจาเอ๋ยอะนิจจา คิดมาก็น่าใจหาย แลอาตมานี้จะมิได้เห็นหน้าพระภูกชายเลี้ยงจริงแล้วกระมัง จิรำ ทุกเขน ฌายิสสำ อาตมานี้มิได้เห็นพระภูริทัตแล้ว ไหนอาตมาจะมีความศุขน่าที่จะมีหทัยอันหมกไหม้ได้ ความทุกข์สิ้นกาลช้านาน เปรียบปานดุจดังแม่นก อันมีภูกเกิดกับอกเขาฆ่าเสียแล้ว เห็นแต่รังเปล่าแลลิงโลดโศกสลัดซบเซ้าอยู่สิ้นกาลนาน ถ้ามิดังนั้นอกของพระมารดานี้ปานประหนึ่งว่า แม่นกจากรพรากมีภูกอันจากอุระแล้ว ยังอยู่แต่รังเปล่าแลบังเกิดทุกข์วิโยคโศกเศร้ากลั้งเกลือกอยู่เหนือเปือกแลตมจมอยู่ในประเทศหาน้ำมิได้ เจ้าแม่เอ๋ยอกของพระมารดานี้หมกไหม้รุมร้อน ครุนาดุจดังว่าเตาแห่งนายช่างทอง เตาอันนายช่างทองสุมรุมร้อนณภายในฉันใดก็ดี อกของพระมารดานี้ก็รุมร้อนหมกไหม้มิอุปไมยดังนั้น นางพระยาเจ้าตรัสพลางทางทรงพระโศกสลัดสิ้นให้เพียงพระอุระจะหัก ควรจะสงสารสังเวชนักหนา วิลปมานายเมื่อสมเด็จพระสมุทชา นางท้าวเธอมาทรงพระกรรแสงด้วยประการฉะนี้ ฝ่ายนักเทศขันทีสาวศรีพี่เลี้ยงนางนมกรมชาวใน เถ้าแก่ชาวแม่ทั้งหลายนั้นก็มิอาจจะกลั้นความโศกสลัดไว้ได้ ก็ชวนกันร่ำร้องไห้ วิลาปร่ำรักสมเด็จ

พระบรมโพธิสัตวเจ้า เสี่ยงนี้ออึงคนึงไปทั้งปรางคปราสาท อย่างประหนึ่งว่าเสียงคลื่นในท้องพระมหาสมุทร์ อันบันบ่วนกำเริบด้วยกำลังลม แต่ผู้ใดผู้หนึ่งก็มิอาจที่จะดำรงกายไว้ได้ ชวนกันร้องให้กลิ้งเกลือก เสือกซบทบเท้าทอดทับกันไป มีครุวนาดุจดังสาลวันป่าไม้รัง อันกำลังลมยุคันตวาตพัดให้หักลำดับทับกันไป ทั่วทั้งอรัญวนสัณฑ์ประเทศป่าไม้รัง

ตมัตถ์ ปกาเสน์โต สัตถา อาห ฯ ย์ อัตถ์ อันว่าอรรถอันใด อปากฏ์ ยังมิได้ปรากฏ ในจุณณิยบท สัตถา อันว่าพระศาสดาจารย์ ปกาเสน์โต เมื่อพระองค์จะสำแดงซึ่งอรรถนั้นให้แจ้ง ก็มีพระพุทธฎีกาตรัสเปนบาทพระคาถาว่า

สาลา ว สัมปมัท์ทิตา มาตุเตน ปมัท์ทิตา
เสน์ติ ปุต์ตา จ ทารา จ ภุริทัต์ตนิเวสเนติ

ภิก์ขเว ดูกรสงฆ์ผู้ทรงศีลสมาธิปัญญา นาคปริสา ครั้งนั้นนาคบริษัททั้งปวง แต่บรรดามีในพระราชนิเวศน์เรือนหลวงสถานที่อยู่แห่งพระบรมโพธิสัตว เปนต้นว่าบุตรธิดาแลมเหษีทิพยสนมสาวสวรรค์ บรรดานางทั้งปวงชวนกันร้องให้นี่กะไรเลย ออึงคนึงเปนอันเดียว อยู่ดี ๆ ก็ล้มทอดทับกันไป มีครุวนาดุจป่าไม้รังอันหักทบเท้าด้วยกำลังลมยุคันตวาต ตทา อริฏ์โฐ จ สุโภโค จ ครั้งนั้นเจ้าอริฏฐเทเจ้าสุโภคพี่น้องสองพระองค์ มีนาคบริษัททั้งหลายแวดล้อมขึ้นมาเพื่อจะเฝ้าสมเด็จพระมารดา ต์ สัท์ท์ สุต์วา ครั้นได้ทรงสวนาการเสี่ยงพิลาปออึงอยู่ดังนั้นก็สดุ้งพระไทย อุปธาว์สุ พี่น้องสองพระองค์ก็ชวนกันแล่นขึ้นไปสู่ทิพยนิเวศน์

แห่งพระบรมโพธิสัตว์ ก็เห็นสมเด็จพระมารดาทรงพระทุกข์โทมนัสกรรแสงไห้อยู่กับนางทั้งปวง จึงกราบทูลถามแจ้งเนื้อความอันนั้นแล้ว มาตรํ ยัสฺสาสยิสฺสุ พี่น้องสองพระองค์จึงโดมเล้าเอาพระไทยสมเด็จพระมารดาว่า พระพุทธเจ้าข้า มา โสจิ พระมารดาเจ้าอย่าทรงพระโศกเศร้าเสวยมหันตทุกข์นักเลย หักพระไทยไว้บ้างเถิด อันธรรมดาสัตว์เกิดมาในวัฏฏสงสารนี้มีสภาวเปนปริณามธรรมแปรปรวนอยู่ฉันนี้ ผู้ใดผู้หนึ่งจะพ้นอำนาจแห่งธรรมชาติทั้ง ๒ คือเกิดแลตายนั้นหามิได้ สภาวเกิดแล้วแลตาย ๆ แล้วแลเกิดนี้ เปนธรรมดาแห่งสัตว์โลกทั้งหลาย พระมารดาเจ้าอย่าโศกเศร้านักเลย อหิ๋ ตาต ชานามิ พ่อเอ่ย มารดานี้ก็รู้อยู่ว่าเกิดแลตายนี้ เปนธรรมดาแห่งสัตว์ทั้งปวง แต่ทว่ามารดานี้มิได้เห็นเจ้าภัทรัตตน้องชายของเจ้าแล้ว พระมารดานี้มิอาจจะอดกลั้นความโศกสังขอยู่ได้ ความโศกหม่นไหม้เผาผลาญสุดที่จะทนจะทานสุดที่จะอดจะกลั้น เจ้าสุทัศน์ของแม่ ถ้าแม่มิได้เห็นเจ้าภัทรัตตน้องชายของเจ้าในเวลาราตรีวันนี้แล้ว ไหนเลยพระชนมชีพแห่งแม่จะคืนคง น่าที่แลแม่จะปลดปลงดับสูญสิ้นชีวิตในราตรีวันนี้เที่ยงแท้นักหนา ปุตฺตา อาหํสุ ฝ่ายพระโอรสทั้ง ๓ พระองค์ คือเจ้าสุทัศน์ เจ้าอริฏฐ เจ้าสุโภคนั้นก็พร้อมกันกราบทูลว่า อัมม ข้าแต่สมเด็จพระมารดา มา โสจิ พระมารดาเจ้าอย่าได้โศกได้เศร้าโศกาอาไลยไปเลย พระพุทธเจ้าข้า ลูกรักทั้ง ๓ นี้ จะขออาศาพระมารดาเจ้าไปเที่ยวหาพระภัทรัตตมาให้จงได้ ทิโสทิสํ คมิสฺสามิ ลูกทั้ง ๓ คนนี้ จะไปเที่ยวหาในทิศใหญ่แลทิศน้อย จะเที่ยวไปในซอกห้วยแลธารเขาท่าน้ำเถื่อนถ้ำทั้งปวง คาเมสุ นิคเมสุ จ จะเที่ยวไปในบ้านน้อย

แดนิคมทั้งปวงชนบทแดราชธานี ในเจ็ดราตรีนี้แลจะให้พระภูริทัตตมาถึงสำนักพระมารดาให้จงได้ พี่น้องสามพระองค์ก็ชวนกันโดมเต้าเอาพระไทยสมเด็จพระชนนีมารดาด้วยประการฉะนี้แล้ว สุทัสโส จินฺเตสิ อันดับนั้นเจ้าสุทัศน์จึงดำริห์ว่า ธุระที่จะเที่ยวไปหาพระภูริทัตตครั้งนี้ ถ้าจะไปทางเดียวกันทั้งสามคนก็จะช้าเสียเปล่า ถ้าแยกกันไปทางละคน ๆ คือผู้หนึ่งไปเที่ยวข้างสวรรค์ ผู้หนึ่งไปเที่ยวข้างป่าหิมพานต์ ผู้หนึ่งไปเที่ยวข้างมนุษย์โดก ไปเปนสามทางฉะนี้นี่เห็นจะสมควรนักหนา ประการหนึ่งเล่าเจ้ากาณาริฏฐนี้ร้ายกาจหยาบช้ายิ่งนัก ถ้าไปหาข้างมนุษย์โดกโน้น ไปเห็นพระภูริทัตตเข้าในบ้านแดนิคมอันใด ก็จะเผาเสียซึ่งบ้านแดนิคมนั้นให้ยับยุ่ยผุยผงเปนจุณวิจุณ อันจะส่งให้เจ้ากาณาริฏฐไปข้างมนุษย์โดกโน้นมิได้ เจ้าสุทัศน์ผู้พี่ชายผู้ใหญ่ ดำริห์ฉะนี้แล้ว จึ่งสั่งแก่เจ้ากาณาริฏฐว่า ตาต อริฏฺฐ ดูกรพ่ออริฏฐ ธุระซึ่งจะไปเที่ยวหาพระภูริทัตตในครั้งนี้ ถ้าเราสามคนจะไปทางเดียวกันก็จะป่วยการเสียเปล่า เจ้าจงรับธุระไปข้างสวรรค์เถิด เกลือกเทวดาเขาปรารถนาจะฟังพระธรรมเทศนา เขาจะพาเอาพระภูริทัตตไปข้างสวรรค์เทวโดกโน้นกระมัง ถ้าไปพบพระภูริทัตตในสวรรค์เจ้าจงอัญเชิญลงมาด้วยเร็วพลัน สั่งแก่เจ้ากาณาริฏฐฉะนี้ อริฏฺโฐ เทวโลกํ ปหิณิ ก็ส่งเจ้ากาณาริฏฐไปสู่สวรรค์เทวโดกแล้ว จึ่งสั่งแก่เจ้าสุโภคเล่าว่า ตาต ดูกรเจ้าสุโภค พ่อจงรับธุระช่วยไปข้างป่าหิมพานต์เถิด ไปเที่ยวดูให้ทั่วในปัญจมหานทีทั้ง ๕ แถว ตรัสสั่งแก่เจ้าสุโภคฉะนี้แล้ว ก็ส่งเจ้าสุโภคนั้นให้ไปสู่ประเทศป่าหิมพานต์ สยฺ

ส่วนองค์พระสุทัศน์พระเชษฐานั้นมีพระไทยจะใคร่ไปสู่มนุษย์โลก ทรงพระดำริห์ว่า อาตมาจะไปด้วยเพศเปนมานพนี้ไม่ดีเหมือนเพศบรรพชิต อันเพศมานพนี้ มิได้เปนที่รักแห่งชนทั้งปวงเหมือนเพศบรรพชิต เพศบรรพชิตนี้เปนที่รักใคร่เปนที่ชอบเนื้อจำเริญใจแห่งมหาชนทั้งปวง อาตมาสมควรจะไปด้วยเพศเปนดาบสในครั้งนี้ ดำริห์ฉนี้แล้ว ดาปสเวสฺ คเหต์วา เจ้าสุทัศน์ก็เอาเพศเปนดาบส ถวายบังคมดาสมเด็จพระชนนีปรารภที่จะไปยังมนุษย์โลก วันนั้นนางนาคกัญญามีนามปรากฏชื่อว่าอัจจมุขี นางผู้นี้เปนน้องสาวต่างมารดาแห่งพระบรมโพธิสัตว นางอัจจมุขีผู้นี้มีความรักใคร่ในสมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้ายิ่งนัก สา สุทัสฺสนำ คจ์ฉนฺตำ ทิสฺวา นางอัจจมุขีเห็นเจ้าสุทัศน์ถือเพศเปนดาบส จะไปสู่มนุษย์โลกครั้งนั้น จึ่งว่าแก่เจ้าสุทัศน์ว่า ภาติก ข้าแต่พี่ อติวิย กิลมามิ ข้าพเจ้านี้ลำบากออกลำบากใจ ด้วยที่ระฦกถึงพี่ภฺริทัตตเปนที่ยิ่ง สัทฺธิ์ คมิสฺสามิ ข้าพเจ้าจะไปเที่ยวหาพี่ภฺริทัตตกับด้วยพี่สุทัศน์ในครั้งนี้ พี่สุทัศน์เอ่ย เอ็นดูกรุณาพาข้าพเจ้าไปด้วยเถิด อัม์ม ดูกรแม่ อันเจ้าจะไปด้วยพี่นี้มิชาจจะไปได้ เหตุว่าพี่ไปด้วยเพศเปนบรรพชิต เจ้าเปนสัตรีเปนมฺตทินแห่งบรรพชิตจะไปด้วยกันมิได้ อ้อข้อที่จะเปนมฺตทินนั้น พี่อย่าวิตก ข้าพเจ้าหาไปด้วยเพศเปนมนุษย์ไม่ ขุทฺทกมัณ์ฑุกี ข้าพเจ้าจะนิมิตรเพศเปนเขียดน้อยจะนอนไปในภายในชฎาของพี่ อ้อกระนั้นก็มาเถิดซี่ นางอัจจมุขีก็นิมิตรกายเปนเขียดน้อย ก็เข้าไปในภายในแห่งชฎาเจ้าสุทัศน์ สุทัสฺสโน ฝ่ายเจ้าสุทัศน์นั้นปราถนาจะไปเที่ยว จำเดิมแต่ที่อันพระบรมโพธิสัตวอยู่รักษาพระอุโบสถนั้นไป จึ่งถามหาที่อันนั้น ได้สดักสำคัญแต่สำนักแห่งนางนาค

ทั้งหลายที่เปนภรรยาแห่งพระบรมโพธิสัตวแล้ว ตัตถ คันต์วา เจ้าสุทัศน์ก็ตรงไปสู่ที่นั้นก่อน ก็เห็นเลือดแห่งน้องชายอันหยดย้อยอยู่ที่อาฉัมพายนจับได้แล้วแลทำโพย วัล์ลิหิ กตเปพฏิฐานญ์จ ทิส์วา แล้วพระองค์ก็เห็นที่อาฉัมพายนถักกระโปรงด้วยเครื่องเขา เครื่องเขายังตกกระจัดกระจายเรี่ยรายอยู่ในสถานที่นั้น ก็ได้สติสำคัญแท้เข้าใจเปนแน่ว่า อหิตุณ์ฑิเกน คหิโต พระภุริทัตน้องยาแห่งอาตมานี้ หมองูจับเอาไปแม่นมั่นแล้ว อนิจจาเอ่ย หมองูนี้กระไรเลยหยาบช้านักหนา มาทำโพยพระน้องข้านี้จนโลหิตไหลหยดย้อยอยู่ถึงเพียงนี้ น่าที่พระน้องข้าจะได้เสวยมหันตทุกข์ลำบากพระองค์เปนกำลัง โอ้ โอ่บ้านฉนี้ พระน้องจะเปนประการใด หมองูพาพระน้องไปแห่งหนตำบลใด ยิ่งคิดไป ๆ ก็ยิ่งเห็นเปนน่าสังสาร เจ้าภุริทัตของพี่เอ่ย ไม่เคยเลยที่จะมาเสวยทุกข์ เคยแต่เสวยทิพยสมบัติเปนสุขทุกเวลา เมื่อเจ้าจะมาทนทุกขเวทนาบรรธมในกระโปรงเถาวัลย์อันน้อยดังฤๅจะมาบรรธมลงได้ เครื่องเสวยเล่าก็เคยเสวยแต่ทิพย์อาหารอันดี ๆ อาหารอันหยาบช้าอุฉามก เปนต้นว่ากบแดเขียดนั้น ดังฤๅพระน้องจะเสวยได้ น่าสังเวชด้วยเจ้าสุทัศน์ผู้เปนพระเชษฐา เธอทรงวิลาปกรรแสงให้มีพระเนตรทั้งสองฟูมฟองไปด้วยอัสสุชลธารา กรรแสงพลางทางดำเนิรตามแถวแนวไม้ อันเปนมรรคาหนทางไปแห่งอาฉัมพายน ก็บันลุถึงบ้านที่อาฉัมพายนพาพระบรมโพธิสัตวไปเล่นเปนประฐม มนุส์เส ปุจ์ฉิ ครั้นถึงเจ้าสุทัศน์ก็ได้ถามคนทั้งปวงว่า นาคมีวรรณสัณฐานเห็นปานดังนี้ ๆ หมองูผู้ใดผู้หนึ่งได้เอามาเล่นบ้านนี้บ้างฤๅหามิได้เปนประการใด คนทั้งปวงเขาก็บอกว่า ข้าแต่พระดาบส นาคเห็นปานดังพระดาบสว่านั้น หมอง

ผู้หนึ่งเขาเอามาเล่นในบ้านอันนี้นานได้เดือนหนึ่งแล้ว กิญ์จิ ภัทร์ดำ ภูกรท่านทั้งปวง หมองูเขาเอานาคมาเล่นในบ้านอันนี้ ได้สิ่งใดบ้างฤๅหามิได้ สหัสสมัตต์ดำ ภัทร์ดำ ข้าแต่พระดาบส หมองูเขาได้ทรัพย์ไปจากบ้านนี้มีประมาณพันหนึ่ง อิทานิ กุหิ คโต ภูกรท่านทั้งปวง บัดนี้หมองูผู้นั้นไปอยู่แห่งหนตำบลใด อสุกคาเม นาม ข้าแต่พระดาบส บัดนี้หมองูนั้นไปสู่บ้านอันมีชื่อโพ้น เจ้าสุทัศน์ก็ออกจากบ้านนั้นไปสู่บ้านอันนั้นไปสู่บ้านอันชื่อโพ้น ได้ถามคนทั้งปวงมาโดยอนุกรมลำดับ ๆ ตราบเท่าบันดุถึงประตูพระราชวัง

วิถาปกณ์ฑ์ นิฏ์ฐิตำ

ว่ามาด้วยวิถาปกณ์ฑ์ก็จบลงแต่เพียงนี้แล

ตัส์มิ๋ ขเณ อาฒัมพายโน ขณะเมื่อเจ้าสุทัศน์ถือเพศเป็นพระดาบส เที่ยวถามมาตราบเท่าถึงประตูพระราชวังครั้งนั้น ก็พออาฒัมพายนั้นอาบน้ำดำเกล้าดูบได้ทาเครื่องหอมนุ่งผ้าเนื้อดีแล้ว ยังคนทั้งหลายให้ถือเอากระโปรงแก้วที่ใส่พระบรมโพธิสัตวเจ้า เข้าไปในพระราชวัง รัญ์โญ อาส์น์ บัญ์ญัต์ดำ ที่สมเด็จพระบรมกษัตริยจะทรงนั่งทอดพระเนตรดูอาฒัมพายนอันจะเล่นนาคนั้น ชาวพนักงานทั้งหลายตกแต่งไว้สำเร็จอยู่แล้ว มหาชนทั้งปวงก็ดันนิบาตประชุมพร้อมเพรียงกันอยู่แล้ว แต่สมเด็จบรมกษัตริยยังมิได้เสด็จออก อัน์โต นิเวส์เน ฐิโต สมเด็จบรมกษัตริยนั้นเสด็จอยู่ในภายในพระราชนิเวศน์ มีพระโองการดำรัสสั่งแก่ราชบุรุษให้ออกไปบอกแก่อาฒัมพายน ให้อาฒัมพายนนั้นเล่นไปพลาง ฝ่ายอาฒัมพายนนั้นก็ยังคนให้ตั้งถวายซึ่งกระโปรงแก้ว เหนือไม้เลียบอันวิจิตร รตนเปฬ์ วิวริต์วา เปิดออกซึ่งกระโปรงแก้วแล้วแลให้สัญญาว่า เอหิ มหานาค ภูกรพระยานาค

ตัวประเสริฐ ท่านจงออกมาจากกระโปรงแก้วเถิด ตัสฺมิ สมเย ในกาล ครั้งนั้นเจ้าสุทัศน์ผู้ถือเพศเป็นดาบสนั้นไปยืนอยู่ที่สุดบริษัท ฺสีสํ นิหริตฺวา ฝ่ายสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ก็เยี่ยมพระเศียรออกจากกระโปรง แล้วทอดพระเนตรเล็งแลดูบริษัททั้งปวงเป็นธรรมดานาคทั้งหลายจะพ้อนนั้น ย่อมเล็งแลดูซึ่งหมู่บริษัทด้วยเหตุสองประการ คือเล็งแลดูซึ่งครุฬนั้นประการหนึ่ง เล็งแลดูซึ่งญาตินั้นประการหนึ่ง นาคทั้งหลายนั้น ถ้าเห็นครุฬแล้วจะได้พ้อนหามิได้ เหตุกลัวอันตรายซึ่งจะบังเกิดแต่ครุฬ ถ้าเห็นญาติของตนเล่า นาคทั้งหลายนั้นก็มิได้พ้อน เหตุมีความสิเนหาแก่หมู่ญาติทั้งปวง มหาสตฺโต ปน โอโลเกนฺโต สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรเล็งแลดูซึ่งหมู่บริษัททั้งปวงในเพลาวันนั้น ก็เห็นเจ้าสุทัศน์ผู้เป็นพระเชษฐา ผู้ถือเพศเป็นดาบสยืนอยู่ในที่สุดบริษัท อทฺทสฺสิ อสฺสุปุรานิ ฺเหตฺวา พระบรมโพธิสัตว์ก็มิอาจจะอดกลั้นความโศกสลัดอยู่ได้ มีพระอัสสุชลนัยน์ไหลนองเต็มคลองพระเนตรทั้งซ้ายขวา เปฺโต นิกฺขมิตฺวา เสด็จออกจากกระโปรงแก้วแล้ว เลื่อยไปจำเภาะหน้าสู่เจ้าสุทัศน์ผู้เป็นพระเชษฐา มหาชโน นาคา อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ฝ่ายมหาชนทั้งหลายนั้น ครั้นเห็นพระบรมโพธิสัตว์เลื่อยมา ต่างคนต่างก็สดุ้งตกใจกลัว ต่างคนต่างก็หลีกออกไปมิอาจสามารถที่จะยืนอยู่ในสถานที่นั้นได้ คงว่าอยู่แต่เจ้าสุทัศน์พระองค์เดียว โส คนฺตฺวา สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์นั้นครั้นเลื่อยไปถึงสำนักพระเชษฐาแล้ว ก็ซบพระเศียรลงเหนือหลังพระบาททรงพระกรรแสงกำสรด มีพระเนตรทั้งสองฟูมฟองไปด้วยพระอัสสุชลธารา พระสุทัศน์ผู้เป็นพระเชษฐานั้นเล่า ก็มิอาจจะอดกลั้นความโศกสลัดอยู่ได้ ก็ทรงพระกรรแสง

สอนให้ มีพระอัสสุชลนัยน์นั้นไหลนองฟูมฟองพระภักตรา มหาสัตโต โรทิตวา สมเด็จพระบรมโพธิสัตวพระภูริทัตเจ้าทรงพระกรรแสงแล้ว ก็เสด็จนิวัตตนาการกลับเลื้อยเข้าสู่กระโปรงดังเก่า อาฬมพายโน ฝ่าย อาฬมพายนก็สำคัญในใจว่า นาคของอาตมานี้จะมิจกเอาพระดาบสแล้วฤๅ อาตมาจะไปโลมเล้าเอาใจพระดาบสสักหน่อย คิดแล้วอาฬมพายนก็เดิรเข้าไปใกล้เจ้าสุทัศน์ ว่าแก่เจ้าสุทัศน์ว่า ข้าแต่พระดาบส หัตถา ปมุต์โต อุรโค นาคหลุดมือข้าพเจ้ามาเมื่อกี้นั้น มาชบศีศะอยู่เหนือหลังเท้าแห่งท่านช้านานนักหนา กัจจิ ฆาสิโต นาคนั้นจกเอาพระดาบสฤๅ ถ้าจกเอาพระผู้เปนเจ้า ๆ จงบอกแก่โยม อาฬมพายโน นาม โยมนี้ชื่อว่าอาฬมพายนเปนหมองูอันวิเศษ พระผู้เปนเจ้าอย่ากลัวเลย การที่จะพิทักษ์รักษาพระผู้เปนเจ้านั้น เปนธุระแก่โยม เจ้าสุทัศน์จึงว่า ดูกรเจ้าอาฬมพายน เนว มยัห์ อยๆ นาโค นาคตัวนี้ว่าจะจกเอาให้เราเจ็บปวดมาตรว่าหน่อยหนึ่งหามิได้ ถึงมาตรแม้จะจกเอา ก็ตัวเราจะเจ็บจะปวดอะไร เรานี้เปนหมองูอันวิเศษ มยา ภิยโย น วิชฺชติ แต่บรรดาหมองูสิ้นทั้งนี้ ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งจะยิ่งไปกว่าเรานี้ไม่มีแล้ว เมื่อเจ้าสุทัศน์ว่ากล่าวข่มขี่ฉะนี้ อาฬมพายนนั้นมิได้รู้ว่าเจ้าสุทัศน์เปนพระยานาคอันประเสริฐ สำคัญแท้ว่าเปนพระดาบส อาฬมพายนนั้นจึ่งโกรธร้องประกาศแก่มหาชนทั้งปวงว่าท่านทั้งปวง ได้ยินด้วยกันเถิด ดาบสองค์นี้เธอเปนพาลฤๅ ๆ จะว่าเธอเปนบ้า เธอมายกเนื้อยกตัวในท่ามกลางบริษัทท่วงทีเธอพูดจาว่ากล่าวนั้น ปรารถนาจะต่อสู้เรานี้ แต่ท่านทั้งปวงอย่าโกรธเรา นะดาบสเธอฮึกฮักไปก่อนเรา เจ้าสุทัศน์จึงว่า ดูกรอาฬมพายน ท่านอย่า

บอกกล่าวคนทั้งปวงให้วุ่นวายไปเถิด ท่านว่าตัวดีแล้ว ท่านกับเราจงมาต่อสู้กัน ให้คนทั้งปวงเห็นประจักษ์แจ้ง ท่านจะต่อยุทธ์เราด้วยนาค เราจะต่อยุทธ์ท่านด้วยลูกเขียดน้อย จะพนันกันเป็นทรัพย์สักห้าพันตำลึง ถ้าเราแพ้เราจะเสียทรัพย์ให้กับท่านห้าพันตำลึง ถ้าท่านแพ้เรา ๆ จะเอาทรัพย์ท่านห้าพันตำลึง จะเล่นกับเราฤๅ ๆ จะหนีเราเป็นประการใด ดูกรดาบส อันจะหนีท่านเราหาหนีไม่ ท่านจะหนีเราเสียอีก วสุมา อัทโธ ตัวของเราเป็นคนมั่งคั่งแก้วแหวนเงินทองของเรานี้มีมากอยู่ เราหายากจนเหมือนท่านไม่ ตัว ทลิทโท ดูกรดาบส ตัวท่านนี้เป็นคนเข็ญใจ พูดอีกไปแต่ปากจะพนันห้าพันนั้น คือใครจะเป็นผู้อุปถัมภ์จะให้ทรัพย์แก่ท่าน ท่านเป็นบรรพชิตนี้จะมีสมบัติพัสถานอะไร ซึ่งว่าท่านจะพนันนั้น เอาทรัพย์มาวางลงให้เห็นด้วยกันก่อนเถิด เราหาย่อหาท้อไม่ จะเล่นพนันห้าพันก็เอาแล ดูกรอาฬัมพายน พนันห้าพันนี้เราจะเล่นแล ว่าเท่านั้นเจ้าสุทัศน์ก็ขึ้นไปสู่พระราชนิเวศน์เรือนหลวง จะได้สดุ้งตกใจกลัวมาตรว่าหน่อยหนึ่งนั้นหามิได้ เข้าไปประดิษฐานในสำนักพระเจ้าอุง ก็ถวายพระพรว่า มหาราช ข้าแต่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารผู้ประเสริฐด้วยพระกิตติคุณพระกิตติยศอันฦๅชาปรากฏแผ่ไปในประเทศต่าง ๆ สุโณหิ พระองค์จงมาทรงฟังซึ่งถ้อยคำแห่งอาตมภาพ ๆ จะขอเจริญพระพรอวยไชยศิริสวัสดีพิพัฒนมงคลแก่พระองค์ ปาฏิโภโค พระองค์จงช่วยอนุเคราะห์เกื้อหนุนแก่อาตมภาพ พระราชทานให้ทรัพย์แก่อาตมภาพสักห้าพันตำลึงในกาลบัดนี้ สมเด็จบรมกษัตรได้ทรงฟังก็เฉลียวพระไทยว่า เหตุไฉนพระดาบสผู้นี้ ขอทรัพย์มากมายนักหนา ทรงพระดำริห์ฉนี้แล้ว ก็มี

วาจาถามว่า ข้าแต่พระดาบส ๆ มาขอทรัพย์ข้าพเจ้านี้มากมายนักหนา เปติกำ อิณำ โหติ จะว่าบิดามารดาพระดาบสกู้หนี้เขามาชื่อกินแล้ว ปลงชุระไว้แก่พระดาบสเปนกระนั้นฤๅ ๆ ว่าหนี้นั้นพระดาบสกระทำเอง ฤๅว่าบิดาข้าพเจ้ากู้หนี้มาจากพระดาบส ฤๅจะว่าตัวข้าพเจ้านี้ ไปกู้หนี้ของพระดาบสมาเองเปนประการใด ขอถวายพระพรซึ่งจะเปนดังนั้นหามิได้ บัดนี้อาตมภาพกับอาฬัมพายนจะต่อยุทธ์ซึ่งกันและกัน ข้างอาฬัมพายนนั้นจะต่อยุทธ์ด้วยนาค ข้างอาตมภาพจะต่อยุทธ์ด้วยฤกเขียดน้อย พนันขันต่อกันเปนทรัพย์ห้าพันตำลึง เหตุฉนี้แลอาตมภาพจึ่งถวายพระพรจะขอทรัพย์ถึงห้าพันตำลึง ทัฏฐุ นิยฺยาติ ขอเชิญพระองค์เสด็จออกไปทอดพระเนตรบัดนี้เถิด เตน หิ คจฺฉาม ข้าแต่พระผู้เปนเจ้า ฝ่ายนั้นนิมนต์พระผู้เปนเจ้าไปกับโยม มาจะออกไปด้วยกัน มีพระราชโองการตรัสดังนั้นแล้ว สมเด็จบรมกษัตริก็เสด็จออกมากับด้วยพระดาบส ฝ่ายอาฬัมพายนนั้นครั้นเห็น ก็สำคัญว่าชรอยพระดาบสนี้เปนชีต้นแห่งพระยา จึ่งไปหาพระยาออกมาในกาลบัดนี้ ภีโต หุตฺวา เมื่อคิดเห็นไปดังนั้นก็ให้ครั่นครั้นกลัวเกรงพระดาบส ตำ อนุวตฺเตนฺโต เมื่อจะประพฤติอนุโลมตามพระดาบส จึ่งมีวาจาว่า

เนว ตำ อติมญฺญามิ สิปฺปวาเทน ตาปส
อติมตฺโตสิ สิปฺเปน อุรคำ นาปจายสีติ

ข้าแต่พระดาบส อันตัวข้าพเจ้านี้จะได้ดูหมิ่นถ้อยแคลนท่านว่า มีศิลปศาสตร์วิชาการอันต่ำช้านั้นหามิได้ แต่ทว่าท่านนี้กระไรมัวเมาด้วยศิลปศาสตร์ยิ่งนักควรแลฤๅ ไม่ยำไม่เกรงไม่บูชาแก่นาคอันมีพิษอันเข้มแข็ง เห็นสภาวปานฉนี้

ดูกรอาฬมพายน ตัวเรานี้จะได้ดูหมิ่นถิ่นแคลนท่านว่ามีศิลปสาตรวิชาการต่ำช้าก็หามิได้ เราว่ากล่าวเห็นปานดังนี้ เพราะเหตุที่ท่านเอานาคอันหาพิษมิได้ มาพ่อลวงชนทั้งปวงว่ามีพิษ ถ้าแลชนทั้งปวงเขารู้ว่านาคหาพิษมิได้ อย่าเอื้อมไปถึงทรัพย์เลย แต่แกลบกำมือหนึ่งท่านก็จะหาได้ของใครไม่ กุชฺฌิตฺวา อาฬมพายนได้ฟังเจ้าสุทัศน์ว่าคำนี้ ก็มีความโกรธเดือดร้อนยิ่งนัก จึ่งตอบว่า ขราชิโน ชฏิ รุมฺหิ ดูกรท่านผู้ผูกชฎาห่อเกล้า ทัฏโฐ ตัวท่านนี้กระไรโฉดเขลานี่นักหนา ควรแลฤๅมาดีเตียนนาคเห็นปานดังนี้ ว่าหาพิษมิได้ ในท่ามกลางบริษัท เออว่าหาพิษมิได้แล้ว เข้าไปให้ใกล้สักหน่อยก็เปนไร ถ้ามิแหลกเปนจุณวิจุณมิเปนเท่าไปบัดเดี๋ยวนี้แล้วก็ปรับเอาเถิด เจ้าสุทัศน์เยาะเย้ยว่า ฮ้าเฮ้ย อาฬมพายน สิยา วิสํ สิลุตฺตสฺส พิษงูเรือนพิษแห่งงูปลาพิษแห่งงูเขียวนั้น ยังว่าจะกล้าจะหาญจะมากกว่าพิษนาคนี้อีก อันนาคศีศะแดง ๆ ดังนี้ซึ่งจะมีพิษนี้หามิได้ ลวงคนอื่นคนไกลนั้นลวงเถิด อันจะลวงเรานี้เราหาเชื่อไม่ ดูกรพระดาบส สุตเมตำ ดังเราได้ยินมาว่าบุคคลที่มีศรัทธาเปนทายกนั้น ถ้าให้ทานแก่ท่านผู้มีศีลอันเปนอรหันต์ ประกอบด้วยฌานอุดมแล้ว กระทำลายเบ็ญจขันธ์ก็ได้ไปสวรรค์เทวโลก ครั้นถ้าท่านมีของไทยทานก็เร่งให้เสียยังแต่วากระทำบุญให้ทานเสียเถิด อันนาคตัวนี้มีเดชเดชามากกว่ามากยากที่บุคคลจะล่วงเสียได้ เราจะให้จกเอาท่านบัดเดี๋ยวนี้ ท่านก็จะเปนจุณวิจุณเปนเท่าไปด้วยอำนาจแห่งนาคตัวนี้ ดูกรเจ้าอาฬมพายน ท่านอย่าสำคัญว่าตัวท่านจะรอด มีสิ่งของควรจะทำบุญให้ทานจงเร่งทำเสียเถิด เร่งทำ

เสียยังแล้ว เราจะให้นางเขียดน้อย อันชื่อว่าอัจจมุขีนี้พ่นพิษเอาท่าน ๆ ก็จะเปนจุณเปนเท่าไปบัดเดี๋ยวนี้ เอวํ จ ปน วตฺวา เจ้าสุทัศน์คุกคามอาถัมพายนฉันนี้ ก็เหยียดพระหัตถ์ตรัสเรียกสาวน้อยในท่ามกลางบริษัทอัมม ดูกรแม่อัจจมุขี เจ้าจงออกมาจากภายในชฎา ประดิษฐานเหนือฝ่ามือแห่งข้าในกาลบัดนี้ นางอัจจมุขีได้ยินพี่ชายเรียกก็ออกมาจากภายในชฎา โดดลงประดิษฐานเหนือจะงอยบ่าแห่งพี่ชายแล้วก็โดดลงในฝ่ามือคายพิษออกสามหยาดไว้ที่ฝ่าพระหัตถ์แห่งพี่ชายแล้ว ก็กลับไปสู่ที่อยู่ในภายในชฎาดังเก่า สุทัสโส ฝ่ายเจ้าสุทัศน์นั้นกำเอาซึ่งหยาดพิษนั้นเข้าไว้แล้วก็ร้องขึ้นด้วยศัพทสำเนียงเสียงอันดังสนั่นวาระสามครั้งว่า นัสฺสิสฺสติ วตายชนปโท ชนบทอันนี้จักฉิบหายเสียแล้ว ๆ เสียงเจ้าสุทัศน์ร้องครั้งนั้นได้ยินตลอดไปในเมืองพาราณสีอันกว้างขวางได้ ๑๒ โยชน์ มีอาการดุจดังว่าจะปกปิดพระนครไว้ในกาลครั้งนั้น ยถา ราชา กิมัตถํ ชนปโท นัสฺสิสฺสตีติ ปุจฺฉิตฺวา ขณะเมื่อเจ้าสุทัศน์ร้องขึ้นว่า ชนบทจะฉิบหายเสียแล้ว ๆ ณครั้งนั้น สมเด็จบรมกษัตรพระเจ้าสาครพรหมทัต ก็มีโองการตรัสถามว่า ข้าแต่พระดาบส เหตุไฉนชนบทอันนี้จึงจะถึงซึ่งฉิบหาย ขอถวายพระพร อาตมภาพมิได้เห็นซึ่งที่อันเทลงซึ่งพิษ พิษอันนี้ถ้าอาตมาเทลงแล้ว ก็จะยังชนบทให้เปนจุณวิจุณไป ข้าแต่พระดาบส แผ่นดินนี้มิใช่ว่าจะน้อยหามิได้ ถ้าจะเอาพิษไปทิ้งเสียที่แผ่นดินภายนอกชนบทนี้จะมิได้ฤๅ ขอถวายพระพร จะทิ้งหยาดพิษลงในแผ่นดิน หญ้าทั้งปวงแต่บรรดาที่อาไศรยซึ่งแผ่นดินแล้วแลบังเกิดนั้นก็จะเหี่ยวแห้งไป ฝนนั้นพระดาบสจงทิ้งหยาดพิษนั้นลงไปในน้ำเถิด ขอถวายพระพร ถ้าจะทิ้งหยาดพิษลงไปในน้ำมัจฉาชาติเต่าปลาทั้งปวง ก็จะ

ถึงแก่ความตายมิได้เหลือ ซึ่งจะทิ้งลงไปในน้ำมิได้ เตน หิ ผิฉนั้น พระผู้เปนเจ้าจงทิ้งขึ้นไปบนอากาศ ขอถวายพระพร ถ้าจะทิ้งหยาดพิษขึ้นไปในอากาศ ฝนก็จะแล้งไปสิ้นกาลช้านานประมาณได้ ๗ ปี ซึ่งจะให้ทิ้งขึ้นไปบนอากาศนั้นมิได้ ข้าแต่พระผู้เปนเจ้า มยำ น ชานาม ข้าพเจ้านี้ไม่รู้ที่จะแก้ไขได้แล้ว พระผู้เปนเจ้าจงหาอุบายตามความคิดของพระผู้เปนเจ้าเถิด สุดแต่ว่าอย่าให้บ้านเมืองของโยมฉิบหายได้ ขอถวายพระพร พระองค์จงให้ขุดหลุม ๓ หลุมลงไว้ ในประเทศที่นี้โดยลำดับ ๆ กัน ราชา อาณาเปสิ สมเด็จบรมกษัตริก็มีโองการตรัสสั่งให้ขุดหลุม ๓ หลุมลงในประเทศที่นั้น ๆ เจ้าสุทัศน์ก็ให้เอาโอสถต่าง ๆ ใส่ให้เต็มหลุมซึ่งเปนประถมแล้ว ก็ให้ขนเอาโคมัยมาใส่ให้เต็มหลุมเปนคำรบ ๒ หลุมเปนคำรบ ๓ นั้น เจ้าสุทัศน์ก็ให้เอายาทิพย์มาใส่ให้เต็มบริบูรณ์ ครั้นแล้วก็ทิ้งหยาดพิษทั้ง ๓ หยาดลงในหลุมอันเปนประถม บัดเดี๋ยวใจก็เกิดเปนไฟเผาเอาโอสถต่าง ๆ ภายในหลุมเปนประถมสิ้นแล้ว เปลวเพลิงก็ไปจับเอาหลุมอันเต็มไปด้วยยาทิพย์ ไหม้ยาทิพย์ในหลุมที่ ๓ นั้นสิ้นแล้ว เปลวเพลิงพิษนั้นจึ่งดับ อาฬมัพายโน ฝ่ายอาฬมัพายนยืนอยู่ในที่ใกล้แห่งปากหลุม ควันเพลิงพิษกลุ้มขึ้นจากหลุมก็ถูกต้องตัวอาฬมัพายน ผิวหนังก็ลอกเปนสะเก็ดขาวไปทั่วทั้งสกลกาย โส ภยตัชชิโต อาฬมัพายนก็สดุ้งตกใจกลัวยิ่งนัก ก็ร้องขึ้นสามครั้งว่า นาคราชานำ วิสัชชิเสมิ อาตมาจะปล่อยนาคเสียแล้ว ๆ ตำ สุตฺวา โพธิสตฺโต สมเด็จบรมโพธิสัตว์ตรัสได้ทรงฟังอาฬมัพายนออกวาจาดังนั้น ก็เสด็จออกจากกระโปรงแก้ว ยังเพศที่เปนมนุษย์นั้นให้อันตรธานหาย กลับกลายเปนมนุษย์ทรงโฉมอัน

บริสุทธิ์ ประดับด้วยเครื่องสรรพาภรณ์ทิพย์อลังการ ประดิษฐานอยู่ณเพาะพระภักตรแห่งสมเด็จบรมกษัตรผู้เปนพระเจ้าลุง ด้วยศิริวิลาศปานประหนึ่งว่าสมเด็จอมรินทราเทเวศร์ เจ้าสุทัศน์นครอันจะมุขนั้นก็ประดิษฐานอยู่ด้วยเครื่องสรรพาภรณ์ทั้งปวง เหมือนกับพระบรมโพธิสัตว ตโต สุทัสโน ลำดับนั้นเจ้าสุทัศน์จึ่งทูลถามสมเด็จพระเจ้าลุงว่า ชานาหิ มหาราช ขอพระราชทานพระองค์รู้จักฤๅหาไม่ ข้าพเจ้าทั้งปวงนี้เปนลูกของบุคคลผู้ใด ตาต น ชานามิ ดูกรพ่อ เราหารู้จักไม่ ขอพระราชทานพระองค์ไม่รู้จักกระหม่อมฉันทั้งปวงนี้แล้ว ยังรู้จักพระสมุทชาที่เปนลูกพระเจ้าพาราณสี ๆ ยกให้แก่ท้าวธตรฐนครราชนั้นบ้างฤๅหาไม่ อาม ชานามิ อ้อเรารู้จักอยู่ นางสมุทชานั้นใช่อื่นใช่ไกลเปนน้องสาวของเรา ขอพระราชทานกระหม่อมฉันทั้งปวงนี้ก็มิใช่อื่นใช่ไกล เปนโอรสของพระสมุทชาผู้เปนพระกนิษฐภคินีของพระองค์ ตัว โน มาตุโล พระองค์นี้เปนพระเจ้าลุงแห่งกระหม่อมฉันทั้งปวง ตำ สุตวา ราชา สมเด็จบรมกษัตรได้ทรงฟังก็เสด็จอุฏฐาการสร้วมกอดพระราชนัดดา สีเส จุมฺพิตวา จุบเกษเกล้าโมลีทรงพระกรรแสงแล้ว ก็พาพระราชนัดดาทั้งสามเสด็จขึ้นสู่ปรางคปราสาท กระทำสักการบูชาเปนอันมากแล้ว ก็มีพระวาจาปราไสไต่ถามพระภูริทัตตว่า ตาต พ่อเอ่ย พระบวรราชนัดดา ตัวของเจ้าประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์เดชเข้มแข็งเห็นปานดังนี้ เหตุไฉนอาลัมพายนจึ่งจับตัวเจ้าได้ พระพุทธเจ้าข้า เหตุด้วยข้าพระบาทอยู่ในอุโบสถศีล วิตถาเรน กเถตวา พระบรมโพธิสัตว กราบทูลพระพฤติเหตุหนหลัง ที่พระองค์ตั้งพระไทยให้ทานเลือดแลเนื้อเปนอาทินั้น ให้สมเด็จพระเจ้าลุงท้าวเธอฟังโดยพิสดาร ครั้น

แล้วก็ตรัสเทศนาทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ แก่สมเด็จพระเจ้าดุง ให้โอวาทความสั่งสอนแก่สมเด็จพระเจ้าดุง ด้วยพระสธรรมเทศนาทศพิธราชธรรม สุทัสโส อาห ฝ่ายเจ้าสุทัศน์จึงกราบทูลว่า ขอพระราชทานกระหม่อมฉันทั้งสามจะอยู่ช้านี้มิได้ ด้วยสมเด็จพระราชมารดานี้ทรงพระโศกเศร้าถึงเจ้าภูริทัตนี้เป็นกำลัง ดูกรพ่อ ดุงนี้ก็มีพระไทยรฦกถึงพระมารดาแห่งเจ้านี้มากมายนักหนา ทำไฉนดุงจะได้พบจะได้ปะพระมารดาแห่งเจ้า ขอพระราชทาน พระอัยยกาแห่งเกล้ากระหม่อมฉันนี้เสด็จอยู่ในสถานที่ใดเล่า ตาต ดูกรพ่อ สมเด็จพระอัยยกานั้นจำเดิมแต่พระมารดาของเจ้าพลัดพรากจากไปอยู่นาคพิภพแล้ว ก็มิอาจสามารถจะอยู่ในพระนครนี้ได้ รัฏฺฐ์ ปหาย พระอัยยกาแห่งเจ้านั้นละเสียซึ่งสมบัตินี้แล้วก็เสด็จออกทรงบรรพชาเปนดาบสอยู่ในอรัญประเทศชื่อโพน้ ขอพระราชทานสมเด็จพระมารดากระหม่อมฉันนี้ก็ตรัสอยู่เนือง ๆ ว่าจะใคร่พบพระเจ้าดุงแลองค์สมเด็จพระอัยยกาธิราชที่ออกทรงบรรพชา พระพุทธเจ้าข้า ถ้าพระเจ้าดุงจะใคร่พบพระมารดาแห่งกระหม่อมฉันแล้ว ถึงวันนี้คืนนี้ เชิญพระองค์ไปสู่สำนักพระอัยยกาที่ป่านี้เถิด ข้าพระบาทจะพาพระมารดานี้ขึ้นมาสู่สำนักพระอัยยกา จะให้พระมารดาได้พบได้ปะทั้งพระเจ้าดุงแลองค์สมเด็จพระอัยยกา ทิวสํ ววัตถเปต์วา พระราชนัดดากำหนดกดหมายวันคืนไว้ฉันนี้แล้ว ก็ถวายบังคมลาสมเด็จพระเจ้าดุง เสด็จลงจากพระราชนิเวศน์เรือนหลวง เต ภาคิเนย์เย อุย์โยเชต์วา สมเด็จพระเจ้าดุงนั้นก็เสด็จไปส่งพระเจ้าหลาน โรทิต์วา ทรงพระกรรแสงร่ำรักพระเจ้าหลานแล้วก็นิวัตตนาการเสด็จยังพระราชนิเวศน์ เต ปฏิวิ นิม์มุช์ชิต์วา เจ้าสุทัศน์

พระบรมโพธิสัตว นางอัจจมุขี ทั้งสามพระองค์นั้นชำแรกแทรกลงไปในแผ่นดินแล้ว ก็พากันไปตราบเท่าถึงพิภพบาดาล

นาคปเวสนกัณฑ์ที่ นิฏฐิตา

สำแดงมาด้วยนาคปเวสนกัณฑ์ก็จบลงแต่เพียงนี้

มหาสัตต์เต นาคภวนำ สัมปัตเต ในเมื่อสมเด็จพระบรมโพธิสัตวเสด็จลงไปถึงนาคพิภพครั้งนั้น สกลนาคภวน อันว่าสกลนาคพิภพก็กึกก้องไปด้วยเสียงร้องไห้เปนอันหนึ่งอันเดียวกัน รู้ไปถึงไหนก็ร้องไห้ไปถึงนั้น ใครจะอดจะกลั้นจะทนจะทานอยู่นี้มิได้ มีแต่สักคนเดียว ร้องไห้สิ้นตลอดกัน จำเดิมแต่สมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้านั้นลงมา สมเด็จพระบรมโพธิสัตวนั้นเมื่อเสด็จไปถึง จึ่งถวายบังคมสมเด็จพระบิดามารดาแล้ว ก็เสด็จไปสู่ที่ทิพยนิเวศน์แห่งพระองค์ ทรงพระบรรฑมด้วยคิลานไสยาศน์บรรฑมไข้เหตุด้วยพระองค์ลำบากอยู่ในกระโปรงนั้นนานถึงเดือนหนึ่ง ครั้งนั้นนาคบริษัททั้งปวง เกลื่อนกล่นกันมาเยี่ยมเยียน สมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้านี้มากกว่ามากจะนับจะประมาณมิได้ พวกนี้ไปพวกโน้นมา พระบรมโพธิสัตวสั่งสนทนากับด้วยบริษัททั้งปวง ถึงซึ่งลำบากพระองค์ กาณาริฏโฐ เทวโลกก์ตัวว่า กิริยาว่าเจ้ากาณาริฏฐนั้น เมื่อไปเที่ยวหาพระบรมโพธิสัตวเจ้าแล้ว ก็กลับมาก่อนพี่น้องทั้งปวง พระญาติทั้งหลายนั้นเห็นว่าเจ้ากาณาริฏฐนั้นหยาบช้ากล้าแข็ง อาจจะห้ามปรามนาคบริษัททั้งปวงได้ จึ่งกระทำเจ้ากาณาริฏฐนั้น ให้เปนนายพระทวารรักษาประตูห้องที่พระบรรฑมแห่งสมเด็จพระบรมโพธิสัตว สุโภโค ฝ่ายว่าเจ้าสุโภคนั้น เมื่อไปเที่ยวหาพระบรมโพธิสัตว ทั่วทั้งป่าพระหิมพานต์ไม่พบแล้ว อุปธาเรต์ว่า

ก็เสาะแสวงหาไปในมหาสมุทร์ แลแม่น้ำน้อยใหญ่ทั้งปวง ครั้นไม่พบแล้ว เจ้าสุโภคก็เที่ยวแสวงหาตามแม่น้ำยมุนานที ตทา ในกาลครั้งนั้นนายเนสาท พรานที่เปนบิดาเจ้าโสมทัต เห็นอาฬัมพายนเปนเรือนน้ำเต้า ก็สดุ้งตกใจว่า อย่ อาฬัมพายโน อาฬัมพายนผู้นี้กระทำให้พระภูริทัตได้ความลำบาก จึ่งเปนเรือนน้ำเต้า อหำ ปน แม้อาตมานี้เล่าโลภจะใคร่ได้แก้วมณีชื่อบอก พระภูริทัตผู้มีคุณเปนอันมากให้แก่อาฬัมพายน ปาปำ นาม ชื่อว่าบาปนี้ น่าที่จะมาตามอาตมา ๆ จะนอนใจอยู่ฉนี้มิได้ จำจะไปถอยบาปอันนี้เสีย ในท่าอันชื่อว่าปยาต อย่าให้บาปนี้มาตามทันอาตมา โส ตัต์ถ คันต์วา คิดแล้วเนสาทพราหมณ์จึ่งไปสู่แม่น้ำยมุนา ถึงที่ท่าอันชื่อว่าปยาตนั้นแล้ว ก็วักน้ำขึ้นรดตัว รดพลางบ่นพลางว่า กรรมอันเราประทุษร้ายแก่มิตรที่ อาตมากระทำแก่พระภูริทัตนั้น อาตมาจะปล่อยเสียบัดนี้แล้ว ตัส์มึ ขเณ ขณะนั้นพอเจ้าสุโภคมาถึงประเทศที่นั้น ได้ยินถ้อยคำแห่งเนสาทพราหมณ์ กึ่งโกรธมาดำริห์ว่า พราหมณ์ผู้นี้เปนคนอกตัญญู พี่ชายของกูเอา ไปเลี้ยงไปดูไว้ในนาคพิภพ ให้ยศให้ศักดิ์เปนนักเปนหนา ควรแลฤๅ มันขึ้บอกพี่ชายของกูให้แก่อาฬัมพายน เพราะเห็นแก่ได้ซึ่งแก้วมณี เออ เมื่อมันกระทำความชั่วถึงเพียงนี้ กูจะไว้ชีวิตมันได้ฤๅ คิดแล้วเจ้าสุโภค ก็เกี่ยวกระหวัดรัดเท้าแห่งเนสาทพราหมณ์เข้าไว้ ให้มั่นด้วยขนดหางแล้ว ก็คร่าลงไปในน้ำอันลึก โอสีทาเปต์วา กดให้จมลงไปในน้ำ ให้ประดักน้ำ แทบจะขาดใจแล้ว จึ่งคลายเสียหน่อยหนึ่ง แต่พอพราหมณ์ยกศีศะขึ้นถอน หายใจแล้ว ก็กดให้จมลงไปอีกเล่า แต่กระทำให้ลำบากอยู่ฉนหลายครั้ง นักหนา สีสำ อุก์ขิปีต์วา เนสาทพราหมณ์นั้น ยกศีศะขึ้นได้ แล้วถามว่า

โก ม อัชโฌหริ ใครนี่หนามาครอบงำอาตมาผู้ถอยบาป อาตมาลง
สู่แม่น้ำยมุนา อยู่ในท่าอันชื่อว่าปยาต วักน้ำขึ้นรดตัว โลกนับถือว่า
อาจจะถอยบาปอันถามกได้ เออก็ใครนี้ช่างมาเบียดเบียนอาตมานี้เล่า
ดูกรเนสาทพราหมณ์ กูนี้เป็นบุตรท้าวธตรฐ ที่มาแวดล้อมเมืองพาราณสี
ด้วยขนดหางแล้ว แลเดิกพังพานปกปิดพระนครแต่ครั้งก่อนโน้น เองไม่
รู้จักกฎๆ กูนี้ฝูงนาคทั้งหลายร้องเรียกกูนี้ชื่อว่าเจ้าสุโภค เนสาทพราหมณ์
ได้ฟังก็ตกใจว่า เอะมิเป็นการแล้ว เจ้าสุโภคนี้สิเป็นน้องของพระ
ภูริทัตไหนจะไว้ชีวิตอาตมา ผิดังนั้นอาตมาจะสรรเสริญกิตติศัพท์
กิตติคุณแห่งเจ้าสุโภค แลกิตติศัพท์กิตติคุณแห่งบิดามารดาเจ้าสุโภค
กระทำให้เจ้าสุโภคนี้ มีจิตรอ่อนน้อมลงแล้ว อาตมาจึ่งจะวิงวอน
ขอชีวิตต่อเมื่อภายหลัง คิดฉนี้แล้วเนสาทพราหมณ์ก็กล่าวสรรเสริญว่า
สเจสิ ปุตฺโต อุรคูสภสฺส พระเจ้าข้า ถ้าพระองค์เป็นบวรบุตรแห่งสมเด็จ
พระเจ้าธตรฐแล้ว พระองค์นี้ก็ได้ชื่อว่า เป็นพระยานาคอันกล้าเดิศ
ประเสริฐหาผู้จะเปรียบมิได้ สมเด็จพระเจ้าธตรฐบิดาแห่งพระองค์นี้เป็น
ใหญ่ในพระนครทั้งสอง คือ นาคพิภพแลเมืองพาราณสี แม้ว่าเสด็จอยู่
ในนาคพิภพโน้นก็ดี ก็ได้เป็นใหญ่ในเมืองนาค เมื่อรับพระราชธิดา
พระเจ้าพาราณสีไปเป็นเอกอรรคชายาแล้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็นใหญ่ใน
เมืองพาราณสีนั้นด้วยกัน สมเด็จพระมารดาแห่งพระองค์นี้เล่า ไม่มีผู้ที่
เท่าทันเปรียบเทียบถึงสอง โดยต่ำแต่ทาษช่วงใช้ของพราหมณ์ ก็หาควร
ที่จะกระทำให้ตายในน้ำไม่ อเร ทุฏฐ พฺราห์มณ ดูกรพราหมณ์
คนชั่วคนร้าย เองอย่าพักว่าพูดจาพ่อดวงไปเลย กูหาไว้ชีวิตมิ่งไม่

เองอย่าสำคัญว่าจะลวงได้ สำคัญว่ากูจะละจะพ้นฤๅ อย่าสำคัญไปเลย โทษของเองนี้ผิดนักผิดหนา กูจะลำเลิกให้เองฟัง แต่เมื่อครั้งเองยิงเนื้อทราย ๆ ต้องถูกขนูแล้ว แลแล่นหนีเข้าป่าใหญ่นั้น เองกับถูกชายสองคนด้วยกันติดตามมาทันได้เนื้อนั้นแล้ว ก็หาบเนื้อนั้นเข้าไปอาไศรยนอนอยู่ที่ร่มไม้ ไทรใหญ่ เองเลี้ยงชีวิตเองด้วยยากลำบากใจถึงเพียงนี้ พี่ชายของกูอุสาหอบหิ้วเอาไว้ ให้ทั้งสมบัติพัสถาน ให้ทั้งบริวารยศแก่เองนี้เปนนักเปนหนา เองหารู้คุณพี่ชายกูไม่ กลับประทุษร้ายบอกพี่ชายกูให้แก่อาถัมพายนอีกเล่า กรรมซึ่งเองประทุษร้ายแก่มิตรนั้นมาตามทันบัดนี้ คือ ปสาเรหิ เองจงเหยียดคอออกไปให้กูตี ๆ อย่าหดคอไว้เลย อันกูจะไว้ชีวิตมิ่งหามิได้ ภาตุ ปริสรๆ เวรๆ กูรฦกถึงเวลาที่มิ่งกระทำแก่พี่ชายกูแล้ว กูนี้ชัดเคืองเปนกำลัง เฉทยิส์สามิ กูจะตัดศีศะมิ่งเสียบัดเดี๋ยวนี้แลอ้ายพราหมณ์ เนสาทพราหมณ์ได้ฟังก็ยิ่งมีความกระหนกตกใจประหม่ากลัวไภยคือความตาย จึ่งกล่าวกลอุบายด้วยพระคาถาว่า

อชฺฌายิโก ยาจโยคี อาหุตคฺคี จ พฺราห์มโณ
เอเตหิ ตีหิ ฐานหิ อวชฺโฌ ภวติ พฺราห์มโณ

ข้าแต่พ่อสุโภค พราหมณ์อันประกอบด้วยองค์สามประการ คือรู้ไตรเพทประการหนึ่ง ประกอบในกิริยาที่ขอทานประการหนึ่ง บูชาเพลิงประการหนึ่ง เปนสามประการด้วยกัน พราหมณ์อันประกอบด้วยองค์สามประการฉนี่ มิควรที่ผู้ใดผู้หนึ่งจะพิฆาฏฆ่าฟัน ถ้าผู้ใดหยาบช้าฆ่าฟันพราหมณ์ อันประกอบด้วยองค์สามประการฉนี้ ผู้นั้นก็จะไปบังเกิดใน

นรกทนทุกขเวทนา ตํ สุตฺวา สุโภโค เจ้าสุโภคได้ฟังคำเนสาทพราหมณ์ดังนั้นก็สงไสย ว่าแลถ้วก็จริงเหมือนคำว่านี้ตอกกระมัง อย่ากระนั้นเลย อาตมาจะงดโทษแห่งพราหมณ์ไว้ จะไปถามพี่ชายดูให้รู้แน่ ดำริห์ฉนี้แล้ว เจ้าสุโภคจึ่งมีวาจาว่า ดูกรพราหมณ์ ถ้อยคำที่เองว่านี้ กูจะไปถามพี่ชายกูดูก่อน ถ้าจริงเหมือนคำเองว่า เองก็จะรอดชีวิต ถ้าไม่จริงเหมือนถ้อยคำเองว่า กูจะตัดคีศะเองเสีย ว่าแล้วเจ้าสุโภค ก็จับตัวเนสาทพราหมณ์ผู้นั้นลงไปถึงนาคพิภพแล้ว ก็นำไปสู่ทวารแห่งปรางคปราสาทอันเปนที่เสด็จอยู่แห่งสมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้านั้น

สุโภคกณฺฑ์ นิฏฺฐิตํ

สำแดงมาด้วยสุโภคกัณฑ์ก็ยุติแล

อถ นํ โทวาริโก หุตฺวา กาณาริฏฺฐา ฝ่ายเจ้ากาณาริฏฐผู้เปนนายพระทวารอยู่ในสถานที่นั้น ครั้นเห็นเจ้าสุโภคพี่ชายกระทำให้พราหมณ์ลำบากเวทนาแต้วแลนำมาครั้งนั้น ก็ลุกออกไปมะนิมมะนาว่าแก่เจ้าสุโภคว่า มา นํ วิเหยิ มา นํ วิเหยีติ สุโภคอย่าเบียดเบียฬพราหมณ์ พราหมณ์นี้เปนลูกแห่งท้าวมหาพรหม ถ้าท้าวมหาพรหมเธอรู้ว่านาคเหล่านั้น แต่เบียดเบียฬลูกของเธอ เธอโกรธแล้วก็น่าที่นาคพิภพจะฉิบหายนั่นแลอย่าสงไสยเลย นี่แน่พี่สุโภค พฺราห์มโณ เสฏฺโฐ ชื่นชื่อว่าพราหมณ์นี้เขาประเสริฐในโลก เขามีอานุภาพมาก พี่ไม่รู้ว่ามีอานุภาพมากฤา ข้าพเจ้ารู้อยู่ กิริยาว่าเจ้ากาณาริฏฐนี้บังเกิดเปนพราหมณ์บูชายัญในภพอันเปนลำดับแล้วจุติจากชาตินั้น ก็ได้มาบังเกิดเปนเจ้ากาณาริฏฐวาศนาหนหลังติดตามมา จึ่งให้นับถือพรหมแลนับถือพราหมณ์บูชายัญ

สุโภคญฺจ นาคปริสญฺจ อามนฺเตตฺวา เจ้ากาณาริฏฐร้องเรียกเจ้าสุโภค แลนาคบริษัททั้งปวงเข้ามาสู่ที่ประชุมพร้อมแล้ว ก็แสดงซึ่งคุณแห่งยัญแลคุณแห่งพราหมณ์ที่บูชายัญว่า

อนิตฺตรา อิตรสมฺปยุตฺตา ยญฺญา จ เวทา จ สุโภค โลเก
ตทตฺตรายหิ หิ วินินฺทมาโน ชหาติ วิตฺตญฺจ สตญฺจ ธมฺมนฺติ

ข้าแต่พี่สุโภค อันธรรมดาว่าการไตรเพทการบูชายัญนี้ อนิตตรา จะได้ต่ำช้าอุดมกนั้นหามิได้ มหานุภาโว การไตรเพทการบูชายัญนี้ มีอานุภาพมากล้ำเลิศประเสริฐยิ่ง มาตรแม้นว่าพราหมณ์นั้นจะต่ำช้าอุดมกอยู่ก็ดี ถ้าได้เล่าเรียนไตรเพทได้กระทำการบูชายัญแล้ว ก็ถึงซึ่งประเสริฐมีศักดาอานุภาพมากดังนี้ ด้วยสามารถเล่าเรียนไตรเพทบูชายัญ แต่ตัวพราหมณ์เล่าเรียนไตรเพทแลบูชายัญนั้น หาควรที่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งจะติฉินนินทาไม่ วินินฺทมาโน แลบุคคลผู้ใดมีความปรารถนาแลติฉินนินทา บุคคลผู้นั้นก็จะฉิบหายจากทรัพยสมบัติ จะฉิบหายจากบุรุษธรรม นี่แลพี่สุโภค ซึ่งตนจะว่าพราหมณ์นี้กระทำกรรมประทุษร้ายต่อมิตรนั้นอย่าได้ว่าเลย เหตุว่าพราหมณ์นี้หาควรที่ผู้ใดผู้หนึ่งจะติฉินนินทาไม่ ชานาสิ ปน พี่สุโภค ยังจะรู้ฤา สัตว์ในโลกนี้ใครตกแต่งใครกระทำมา น ชานามิ ดูกรเจ้ากาณาริฏฐ พี่หารู้ไม่ ข้าแต่พี่สุโภค พราหมณ์ทั้งหลายแต่ก่อนว่าไว้ว่า ท้าวมหาพรหมที่เป็นบุ๋ของพราหมณ์นี้แลได้ตั้งแต่งสัตว์โลกทั้งปวง เดิมนั้น ท้าวมหาพรหม นฤมิตรสัตว์โลกทั้งปวงแล้ว ก็จัดแจงแบ่งปันออกสี่เหล่า ตั้งให้เป็นพราหมณ์เหล่าหนึ่ง ตั้งไว้เป็นกษัตรเหล่าหนึ่ง ตั้งไว้เป็นชาวนาเหล่าหนึ่ง ตั้งไว้เป็นพ่อครัวเหล่าหนึ่ง จัดให้เป็นชาติทั้งสี่ดังนี้แล้ว ท้าวมหา

พรหมจึ่งว่าไว้ว่า ที่เปนพราหมณ์อย่าได้กระทำการอื่น ๆ จงกระทำแต่การไตรเพทกับการบูชายัญเท่านั้น แต่ที่เปนกษัตรนั้นเล่า อย่ากระทำการอื่น ๆ จงกระทำแต่การผจญเสี้ยงซึ่งข้าศึกรักษาไว้ซึ่งแผ่นดิน ที่เปนชาวนานั้นก็อย่ากระทำการอื่น ๆ จงตั้งหน้าแต่ที่จะไถนา จงห่วานกล้ากระทำการทั้งปวงบรรดาที่ควรกระทำในนา ที่เปนพ่อครัวนั้นเล่า จงตั้งใจแต่ที่จะหุงเข้าต้มแกงเลี้ยงตูกษัตรแลพราหมณ์แลชาวนา อย่าได้กระทำการสิ่งอื่น ๆ กว่านั้นเลย เมื่อท้าวมหาพรหมสั่งไว้ฉนั้น โลกทั้งปวงก็กระทำการนั้นเปนแผนก ๆ เปนเหล่า ๆ กันสืบมา ตามเทวบัญชาท้าวมหาพรหมบังคับไว้นั้น มหาคุณา เอเต พฺราห์มณา ข้าแต่พี่สุโภค ชื่นชื่อว่าพราหมณ์นี้มีคุณมากนัก ผู้ใดเลื่อมใสในพราหมณ์ ให้ทานแก่พราหมณ์แล้ว ผู้นั้นมิได้ปฏิสนธิที่อื่นเลย มีแต่ที่จะไปบังเกิดในสวรรค์เปนอันมาก ธาตา วิธาตา วรุโณ กุเวโร โสโม ยโม นี่แน่พี่สุโภค อันว่าเทพดาทั้งหลายอันเปนมเหศักดาเทวราช คือท้าวธาตุ แลท้าววิธาตุ ท้าวกุเวรุราช แลพระยายม พระจันทร์ พระอาทิตย์ พระพยุ พระพาย ท่านทั้งหลายเหล่านี้ แต่ล้วนได้บูชายัญเปนอันมาก ได้ให้ทานแก่พราหมณ์อันเรียนรู้ไตรเพท บุญอันนั้นแลให้ผล จึ่งได้ไปบังเกิดเปนเทวดา อันมีอานุภาพเห็นปานดังนั้น วิกาสิตา จาปสตานิ ปัญจ ข้าแต่พี่สุโภค แต่ก่อนโพ้น กษัตรพระองค์หนึ่งทรงพระนามชื่อท้าวชนุราช ภีมเสโน ประกอบด้วยจตุรงคเสนาพิลึกพึงกลัวยิ่งนัก ฮัสสวาหุ พระยาชนุราชนั้นเธอมีกำลัง แขนทั้งสองเท่ากำลังแขนทั้งพันแห่งนายขมังธนู อธิบายว่ามหาชนูอันใหญ่ อันนายขมังธนูห้าร้อย ช่วยกันจับกุมเข้าด้วยแขนทั้งพัน

พร้อมกันแล้ว จึ่งถอดแถก่งได้นั้น สมเด็จพระเจ้าอชุนราชนั้น เธอถอดเธอก่งได้ด้วยกำลังแขนแห่งพระองค์ผู้เดียว เหตุฉนี้จึงว่า ๆ มีกำลังแขนทั้งสองเท่ากำลังแขนพันหนึ่งแห่งนายขมังธนู พลวา พระยาอชุนราชนี้มีกำลังวังชาหาผู้จะเสมอมิได้ ในแผ่นปถพี พระยาอชุนราชเธอทรงพระอุสาหในการบูชายัญ แถเลี้ยงดูพราหมณ์ทั้งหลาย ให้อิ่มหน่ำสำเร็จมโนรถความปราถนา เตเนว การเณน อาไศรยเหตุดังนั้น เมื่อท้าวเธอถอดระทำลายเบ็ญจขันธ์แล้ว ก็ได้ขึ้นไปเกิดในสวรรค์เทวโลก นี่แลจึ่งเห็นว่า พราหมเปนใหญ่ในโลก พราหมณ์นี้เปนใหญ่ในโลก

ยังพระยาองค์หนึ่งเล่า เสวยสมบัติในเมืองพาราณสี พระยาองค์นี้เลี้ยงดูพราหมณ์ด้วยเข้าน้ำแถบำรุงบำเรอพราหมณ์ ด้วยพระไทยประสาทเลื่อมใสสิ้นกาลช้านาน เทวัญญตโร ครั้นท้าวเธอถอดระทำลายเบ็ญจขันธ์ได้ขึ้นไปบังเกิดเปนเทวบุตรพระองค์หนึ่ง ประกอบด้วยศักดานุภาพมาก เสวยทิพสมบัติอยู่ในสวรรค์เทวโลก นี่แลพึงรู้เถิดว่า พราหมณ์นี้เปนทักขิไณยบุคคลอันเลิศในโลก นี่แลพึงสุโภค มหาสน์ เทวมโนมวัณณ์ ขึ้นชื่อว่าเพลิงนี้จัดเปนเทวดาพระองค์หนึ่ง เพลิงนี้มีสัสรรมิได้ถามก เสวยอาหารได้เปนอันมาก บุคคลผู้ใดบำเรอบำรุงแก่เทวดาเพลิง ยังเพลิงให้อิ่มด้วยสัปปิ่นวนิตทั้งปวงแล้ว บุคคลผู้นั้นก็จะไปสวรรค์เทวโลก ข้าแต่พี่สุโภค แต่ก่อน ๆ มุชตินโท นาม ราชา ยังมีสมเด็จบรมกษัตรพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อว่าพระเจ้ามุชตินท เสวยศิริสมบัติในเมืองพาราณสี มีพระไทยปราถนาจะใคร่ไปสู่สวรรค์ พ์ราห์มเณ บัก์โกสาเปต์วา มีพระโองการตำรัสสั่งให้หาพราหมณ์ทั้งปวงมาแล้ว ก็ตรัสถามซึ่งหนทาง

สวรรค์ พราหมณ์ทั้งหลายก็กราบทูลว่า ขอพระราชทาน ถ้าพระองค์ปรารถนาจะใคร่ไปสู่สวรรค์ ก็จงบูชาแก่พราหมณ์ แลเทวดาแห่งพราหมณ์ พระเจ้ามุชตินทจึงตรัสถามว่า สิ่งใดเปนเทวดาแห่งพราหมณ์ พราหมณ์ก็กราบทูลว่า เพลิงนี้แล ได้ชื่อว่าเปนเทวดาแห่งพราหมณ์ พระองค์จงยังเพลิงให้อิ่มไปด้วยสัปปิ์นวนิตทั้งปวงเถิด พระเจ้ามุชตินทก็กระทำตามถ้อยคำแห่งพราหมณ์ พระองค์ทรงอุสาหในการบูชาเพลิงแลบูชายัญ เมื่อพระองค์ทำลายเบ็ญจขันธ์แล้ว ทิพฺพ คติ มุชตินฺทชฺฌคจฺฉิ พระองค์ได้ขึ้นไปบังเกิดในสวรรค์ ยังพระยาองค์หนึ่งเล่า ชื่อว่าพระยาทุทีปะ ทรงพระรูปพระโฉมอันงาม ควรจะทัศนาการ แล้วก็มีศักดานุภาพมาก พระชนมายุนั้นยืนนานได้พันปี พระยาทุทีปะพระองค์นี้เสวยสมบัติได้ห้าร้อยพระวัสสา กระทำสักการบูชาแก่พราหมณ์ทั้งปวงเปนอันมาก แล้วก็สละเสียซึ่งราชสมบัติออกทรงบรรพชาเปนดาบส ถ้วนกำหนดได้ห้าร้อยปี ครบอายุพันหนึ่งแล้ว ท้าวเธอก็ได้ไปบังเกิดในสวรรค์ ด้วยสามารถที่ได้กระทำสักการบูชาแก่พราหมณ์ ยังมีพระยาองค์หนึ่งอีกเล่า ชื่อว่าพระยาสาครราช ได้เสวยราชสมบัติเปนเอกราชในพื้นปถพี มีสาครเปนที่กำหนด พระเจ้าสาครราชนั้น ตรัสถามหนทางสวรรค์ในสำนักแห่งพราหมณ์ พราหมณ์ทั้งหลายก็กราบทูลว่า พระองค์จงยกขึ้นซึ่งเสาตะเหว็จอันแล้วไปด้วยทองฆ่าสัตวของเคี้ยงบูชายัญเถิด พระองค์จะได้ไปสู่สวรรค์ เมื่อพราหมณ์ทั้งหลายกราบทูลฉนี้ พระเจ้าสาครราช พระองค์ก็กระทำตามถ้อยคำแห่งพราหมณ์ทั้งปวง ก็ได้ไปบังเกิดเปนมเหศักขเทวราชเสวยสมบัติในสวรรค์เทวโลก ข้าแต่พี่สุโภค ตังคา จ สมุทฺทา จ เกน กโต พี่รู้ฤา

หาไม่ แม่น้ำน้อยใหญ่ทั้งปวงนี้ใครกระทำ มหาสมุทร์นี้ใครกระทำ
น ชานามิ ดูกรเจ้ากาณาริฏฐ พี่หารู้ไม่ กิ ตัวว ชานามิ พี่สุโภคนี้
จะรู้อะไร รู้ก็แต่จะตีพราหมณ์นั้นแล อตีตัสมิ์ อังโก นาม ราชา
นี่แน่พี่สุโภค ในอดีตกาลล่วงไปแล้วนั้น ยังมีกษัตรพระองค์หนึ่ง ทรง
พระนามชื่อว่าพระเจ้าอังกราช เสวยสมบัติในเมืองพาราณสี โดมปาโท
พระยาอังกราช มีพระบาทประกอบไปด้วยโลมชาติอันงอกขึ้นเปนอันงาม
วันหนึ่งเธอตรัสถามว่า ทำไฉนเราจึงจะไปสู่สวรรค์ พราหมณ์ทั้งหลายกราบทูลว่า
ถ้าพระองค์จะไปสู่สวรรค์ จงเข้าไปสู่ป่าพระหิมพานต์กระทำสักการบูชา
แก่พราหมณ์แล้ว จงบำเรอแก่เทวดาเพลิงเถิด พระองค์จะได้ไปสู่สวรรค์
สำเร็จมโนรถดังพระไทยปรารถนา เธอตรัสได้ทรงฟังก็ชื่นชมโสมนัส ตรัสสั่ง
ให้นำมาซึ่งนางโคแลนางกระบือทั้งหลาย แต่บรรดาที่มีน้ำนมเปนอันมากกว่า
มาก ให้นำไปสู่ป่าพระหิมพานต์แล้ว พระองค์ก็ให้เลี้ยงดูพราหมณ์ทั้งปวง
ด้วยสัปปิ่นวนิตทธินมเนยมีประการต่าง ๆ ภุตตาติริตตัง ทธิที่เหลือจาก
พราหมณ์ ๆ ฉันไม่สิ้นนั้น พระมหากษัตรให้เอาไปเทเสีย แต่ในประเทศ
ที่เทน้ำนมลงที่ละน้อย ๆ นั้น ครั้นนานมาก็บังเกิดเปนแม่น้ำน้อย ๆ
ประเทศที่เทน้ำนมลงมาก ๆ นั้น ครั้นนานมาก็บังเกิดเปนแม่น้ำใหญ่ ๆ
ที่อันไดทธิเปนห่วงเข้าแดชังอยู่ ที่อันนั้นแลบังเกิดเปนมหาสมุทร์ โส
สักการัง กัตวา พระยาอังกราช เมื่อเธอกระทำสักการบูชาแก่พราหมณ์
แล้ว พระองค์ก็ได้ขึ้นไปบังเกิดในดาวดึงษาสวรรค์เทวโลก สุโภค
ข้าแต่พี่สุโภค สักกัสส เสนาปติ เทวปุตโต อันว่าเทพบุตรที่เปนเสนาบดี
แห่งสมเด็จอมรินทราธิราชนั้น แต่ก่อนเธอเปนพระยาเสวยสมบัติในเมือง

พาราณสี เธอได้ถอยมลทินแห่งตนในท่าอันชื่อว่าปยาต ตามวิธีอันพราหมณ์ทั้งหลายกราบทูล อาไศรยเหตุดังนั้น เธอจึงได้เกิดเปนเทวดามีบริวารยศเปนอันมากกว่ามากเปนเสนาบดีแห่งพระอินทร์ นี่แน่พี่สุโภค ถึงท้าวมหาพรหมที่ตกแต่งอิฐโดกแดปรโดก ตกแต่งถ่องแถวเขาหิมพานต์เขาวิชฌาอันนั้น แต่ชาติก่อนเมื่อยังมิได้เปนพรหม ยังเปนมานพอยู่นั้น ก็ได้บูชายัญบูชาเพลิงทั้งนั้นแล จึ่งได้ไปบังเกิดเปนท้าวมหาพรหม ข้าแต่พี่สุโภค ชานาสิ ปน พี่รู้แจ้งอยู่ฤาไม่ แดภูเขาทั้งหกมีภูเขาวิชฌาแดเขากากเวรุเปนต้น ใครตกแต่งกระทำไว้ น ชานามิ ดูกรเจ้ากาณาริฏฐ พี่หารู้ไม่ ข้าแต่พี่สุโภค อิเม นคา เขาวิชฌาเขากากเวรุเปนต้นนี้ พราหมณ์แต่ก่อนว่าไว้ว่าบังเกิดขึ้นด้วยอิฐ ปุพฺเพ ในกาลก่อน ยังมีกษัตรพระองค์หนึ่งเสวยศิริสมบัติในเมืองพาราณสี มีพระไทยปรารถนาจะเสด็จไปสู่สวรรค์เทวโลก มีพระโองการตรัสถามวิธีที่จะไปสู่สวรรค์ แต่สำนักแห่งพราหมณ์ แจ้งเนื้อความการวิธีนั้นแล้ว พระองค์ก็ตกแต่งเครื่องสักการบูชา เปนต้นว่าโภชนาหารเลี้ยงดูพราหมณ์ทั้งปวงเปนอันมากแล้ว ก็มีพระราชโองการตรัสถามว่า ในเครื่องไทยทานของเรานี้ ของอันใดมีอยู่บ้าง ราชบุรุษเขาก็กราบทูลว่า ขอพระราชทาน สารพันที่จะมีบริบูรณ์อยู่แล้ว จะยังไม่พอนั้นแต่อาศน์ที่พราหมณ์จะนั่งฉัน จึ่งมีพระราชโองการตรัสว่า ผิฉนั้นท่านจงเอาอิฐมาก่อเปนอาศน์เถิด ราชบุรุษเขาก็เอาอิฐมาก่ออาศน์ให้พราหมณ์ทั้งหลายนั่ง ดุจมีพระโองการตำรัสสั่ง ด้วยอานุภาพพราหมณ์ อิฐที่ก่อเปนอาศน์นั้น ก็เจริญขึ้น ๆ นานมาก็เปนภูเขาทั้งหก คือเขาวิชฌาแดเขากากเวรุ

แถเขาหิมพานต์ เขาสุทัศนเขานิสภะเขามาลาคิรี ภูเขาทั้งหกนี้ตถว่าฉลองขึ้น
ด้วยอิฐก่อไว้ ให้พราหมณ์นั่ง ข้าแต่พี่สุโภค พี่รู้ฤาหาไม่ มหาสาครนี้
เหตุไฉนจึ่งมีน้ำเค็ม น ชานามิ กาณาริฏฐ ดูกรเจ้ากาณาริฏฐ
พี่หารู้ไม่ ข้าแต่พี่สุโภค พราหมณ์ วิหิสติ ชานามิ ตัวพี่นี้รู้แต่จะ
ตีพราหมณ์ รู้ก็แต่จะเบียดเบียฬพราหมณ์นั่นแล พี่จะรู้อะไร อันมูลเหตุ
ที่น้ำในมหาสมุทร์จะเค็มนี้ พราหมณ์ทั้งหลายแต่ก่อนว่าไว้ว่า พราหมณ์
ที่รู้ไตรเพทเวทมนต์ประกอบด้วยคุณตะบะนั้น ปรารถนาจะลอยบาป ลงไป
สู่ฝั่งมหาสมุทร์แล้ว พราหมณ์ผู้นั้นก็วักน้ำในมหาสมุทร์ขึ้นรดตัว ทำตาม
วิธีที่ลอยบาป สาคโร อัชชี โฆมหริ ขณะนั้นน้ำในมหาสมุทร์สาครนั้น
ขึ้นมาท่วม ยังพราหมณ์ผู้นั้นให้ถึงแก่ความตาย ตำ การณำ สุตวา
มหาพรหมา ฝ่ายท้าวมหาพรหมที่เป็นบิดาแห่งพราหมณ์นั้น เมื่อรู้แจ้งว่า
น้ำในมหาสมุทร์ท่วมพราหมณ์ผู้เป็นลูกถึงแก่ความตาย เธอก็ทรงพระพิโรธ
จึ่งสาบานว่า จำเดิมแต่นี้ไปมหาสมุทร์ จงมีน้ำเค็มเป็นนิจ อย่าให้ผู้หนึ่ง
ผู้ใดตื่มกินได้ เมื่อท้าวมหาพรหมสาบานฉนี้ น้ำในมหาสมุทร์ก็มีรศอันเค็ม
ผู้ใดผู้หนึ่งไม่อาจสามารถจะตื่มกิน จำเดิมแต่นั้น ข้าแต่พี่สุโภค อัน
พราหมณ์นี้ เป็นเนื้อนาบุญอันประเสริฐ เป็นทักขิไณยบุคคลอันเลิศ
แห่งสมเด็จอมรินทราธิราช แต่บรรดาพราหมณ์ที่อยู่ในทิศานุทิศฝ่ายเหนือ
ฝ่ายใต้ ตวันตกตวันออกสิ้นทั้งนั้น แต่ล้วนให้บังเกิดปรีดาปราโมทย์แด่
พระอินทร์ พระอินทร์นี้แต่ก่อนโพ้นก็ให้ทานแก่พราหมณ์ ได้บูชายัญ
พราหมณ์ เหตุที่ได้ให้ทานแก่พราหมณ์นั้นแลจึ่งได้ไปบังเกิดเป็นพระอินทร์

เจ้าอริฏฐนั้นสรรเสริญคุณไตรเพทคุณยัญ ตามลัทธิของอาตมาที่เปน
มิจฉาทิฏฐิเห็นวิปริตผิดคลองธรรมด้วยประการฉนี้

ยัญญวาทกัณฑ์ที่ นิฏฐิตัง

สำแดงมาด้วยยัญญวาทกัณฑ์ก็จบลงแต่เพียงนี้

ตัสส ตัง กถัง สุตฺวา มหาสัตตัสส คิลานุปัฏฐากัง อาคตา พหู นาคา
ฝ่ายนาคบริษัททั้งหลายเปนอันมากที่มาเยี่ยม ครั้นได้ฟังถ้อยคำเจ้ากาณาริฏฐ
ต่างคนต่างก็ถือผิดเปนมิจฉาคาห สำคัญว่าเจ้ากาณาริฏฐกล่าวจริง
คิลานเสย์ยาย นิปปันโน ฝ่ายว่าสมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้า เสด็จ
ประชวรอยู่เหนือคิลานไสยาศน์นั้น ได้ทรงฟังถ้อยคำแห่งเจ้ากาณาริฏฐนั้น
ตั้งแต่ต้นจนอวสาน นาคาบีส์ส อาโรเจตุ นาคบริษัททั้งหลายนั้นเล่า
ก็เอาเนื้อความที่เจ้ากาณาริฏฐพรรณนานั้น เข้าไปทูลแจ้งแก่พระบรมโพธิสัตว
พระบรมโพธิสัตวจึ่งมาดำริห์ว่า แท้จริงแลเจ้ากาณาริฏฐนี้ถือลัทธิผิด ตัวถือ
ผิดแล้วสิมิหน่ำซ้ำว่ากล่าวชี้แจงให้บริษัททั้งปวงถือผิดไปด้วยเล่า จำอาตมา
จะกล่าวคัดง้างด้างเสียซึ่งถ้อยคำแห่งเจ้ากาณาริฏฐ ให้เจ้ากาณาริฏฐแล
บริษัททั้งปวง แต่บรรดาที่เห็นผิดนี้จะเสียซึ่งมิจฉาทิฏฐิแล้ว จะให้ตั้งอยู่
ในสัมมาทิฏฐิในกาลครั้งนี้ ทรงพระดำริห์ฉนี้แล้ว สมเด็จพระบรม
โพธิสัตว ก็อุฏฐาลาจากพระศิริไสยาศน์ นั่งหาตัวว่า เสด็จเข้าที่สรง
ทรงชำระพระองค์แล้ว ก็ทรงทิพภูษาสรรพาภรณ์วิจิตรบรรจงต่าง ๆ
ขัมมาสเน นิสีทิตวา เสด็จทรงนั่งเหนือธรรมาศน์ ยังนาคบริษัททั้งหลาย
ให้ประชุมพร้อมเพรียงกันแล้ว อริฏฐัง ปักโกสาเปตวา จึ่งให้หามาซึ่ง
เจ้ากาณาริฏฐ มีพระวาจาตรัสว่า อริฏฐ ดูกรเจ้าอริฏฐ ถ้อยคำที่

ท่านพรรณนาคุณไตรเพทแลคุณพราหมณ์นั้น เปนถ้อยคำอันเหลาะแหละมิจริง พราหมณ์ทั้งหลายตกแต่งไว้ แต่พอจะให้เกิดลาภสักการแก่ตน การที่บูชายัญตามวิธีในไตรเพทนั้น อนริยสัมมตำ นักปราชทั้งหลายจะได้ถือว่าประเสริฐนั้นหามิได้ เหตุว่าบูชายัญบูชาเพลิงนี้ มิได้นำมาซึ่งทางสวรรค์ ถ้อยคำแห่งท่านพรรณนาไปสิ้นทั้งปวงนั้น เราจะได้เห็นจริงมาตรว่าหน่อยหนึ่งหามิได้ พระบรมโพธิสัตวตรัสฉนี้แล้ว เมื่อจะสำแดงยัญกัณฑ์ล้างมิจฉาทิฐิแห่งนาคบริษัททั้งหลาย มีเจ้ากาณาริฏฐเปนอาทินั้น ก็ตรัสเทศนาเปนบาทพระคาถาว่า

กถีหิ ธีรานำ กถำ มุคานำ ภวันติ เวทัชฌคตา อริฏฐ
มรีจิธัมมำ อติเมก์ชิตัตตา มายาคุณา นาติวหันติ ปัญญำ

ดูกรเจ้ากาณาริฏฐ บุคคลอันรู้ไตรเพททั้งสามนั้น จะเอาชนะได้ก็แต่คนอันธพาล มิอาจจะชนะแก่คนผู้เปนปราชนั้นได้ ย่อมถึงปราไชยพ่ายแพ้แก่บุคคลผู้เปนปราช มายาคุณา อันชื่อว่าคุณวุฒิบรรดาที่ว่าไว้ในไตรเพทนั้น จะถวงได้ก็แต่คนอันธพาล คนอันธพาลหาปัญญามิได้ไม่รู้จักผิดแลชอบ ควรแลมิควรนั้น ก็สำคัญเอาไตรเพทนั้นเปนแก่นสาร หลงไปตามนัยแห่งไตรเพททั้งสามนั้น ถือผิดไปในไตรเพทนั้นแล้ว ก็น่าจะถึงซึ่งฉิบหาย มีครุวนาดุจดังมฤคชาติ หมู่เนื้อทั้งหลาย แลเห็นพยับแดดสำคัญว่าน้ำ เมื่อแล่นไปด้วยกำลังแรง ถึงที่อันตนหมายว่าจะได้กินน้ำสำเร็จความปราถนาแล้ว ก็ถึงซึ่งภาวหิวหอบทรงตัวอยู่มิได้ ก็ล้มลงกลางแดดถึงซึ่งฉิบหาย อดน้ำตายกลางแดด ด้วยอำนาจอุ่มเดงแดมีฉันใด คนอันธพาลหาปัญญามิได้นั้น เมื่อเห็นไปว่าหาโทษมิได้นั้น

ถือผิดไปตามไตรเพทที่สามก็กระทำกรรม คือกายทุจริต วจีทุจริต มิดดลงธรรมอันพระเจ้าเทศนาแล้ว ก็ย่อมถึงซึ่งฉิบหายในอิธโลกแล ปรโลก มีอุปไมยดุจเนื้อเห็นพยับแดดสำคัญว่าน้ำ แล่นไปถึงซึ่งวินาศฉิบหาย เวทา นาคาณาย ภวันติ รัสส มิตตัททุโน ภูนหโน นรัสส ดูกรเจ้ากาณครฐี คนอันธพาลอันหลงไปในไตรเพทสำคัญว่าหาโทษมิได้ แลกระทำกรรมอันประทุษร้ายแก่มิตร บำบัดเสียซึ่งความเจริญนั้น ขณะเมื่อผลกรรมตามมาทันแลได้เสวยทุกขเวทนามีประการต่าง ๆ นั้น มิอาจจะเอาไตรเพททั้งสามนั้นมาคุ้มครองป้องกันซึ่งอกุศลกรรมที่ตัวกระทำนั้นได้ เหตุฉะนั้นนักปราชญ์ทั้งหลายจึงติเตียนว่า ไตรเพทนั้นหาแก่นหาสารมิได้ น ตายเต ปริตตาณมโน วา อัคคิ โหตันตรา มัจจมนริยกัมมา ดูกรเจ้าอธิฐฐ บุคคลผู้ถืออำนาจแก่โทโส แลกระทำกรรมอันสาหัสนั้น ถึงมาตรแม้นว่าจะบูชาเพลิงจะบำรุงบำเรอแก่เพลิงเป็นประการใด ๆ ก็ดี เมื่ออกุศลมาชัดให้แล้วก็ตกไปตามกรรม เพลิงที่ตัวบูชา เพลิงที่ตัวบำเรอบำรุงนั้น มิอาจสามารถจะคุ้มครองป้องกันอกุศลกรรมนั้นได้ เพลิงนี้ถึงบุคคลจะบูชาเป็นประการใด ๆ ก็ดี ที่จะเป็นผลเป็นประโยชน์เป็นบุญเป็นคุณอันใดอันหนึ่งนั้นหามิได้ น อสมัตถเตโช เพลิงนี้มีเดชเป็นอันมากหาอันใดจะเสมอมิได้ เมื่อบุคคลเอาไม้แลหญ้าบรรดาที่เป็นเชื้อนั้น มาปนกับทรัพย์แก้วแหวนเงินทองเครื่องอุปโภคทั้งหลายแล้ว แลใส่ลง ๆ ให้กินไป ๆ เท่าใด ๆ ก็ดี ซึ่งจะรู้อิ่มนั้นหามิได้ โก ตำ สุภิกขัง ทิรสัญญุ กิริยา คือใครนี้ที่ผู้มาดระทำให้เพลิงอิ่มหนำเป็นอันดีได้ แลข้อซึ่งพราหมณ์ทั้งปวงกล่าวไว้ว่า กระทำให้เพลิงอิ่มแล้ว ก็ได้ไปสู่สวรรค์เทวโลก ข้อนั้น

นี่เห็นผิดนักหนา เออเมื่อเพลิงไม่อิ่มนี้ คือตัวของใครที่จะอาจสามารถจะยังเพลิงให้อิ่มได้ เมื่อกระทำเพลิงให้อิ่มไม่ได้แล้ว ที่ว่าจะไปสู่สวรรค์เทวโลก เพราะเหตุกระทำเพลิงให้อิ่มนั้นเปนคำผิดแท้ นี่แลบริษัททั้งปวงพึงพิจารณาให้ละเอียดเถิด ถ้อยคำแห่งพราหมณ์นี้ หาจริงไม่ ยถาปี ชีรๆ ปริณามธัมมๆ ดูกรเจ้าอริฏฐ ชื่อว่าเพลิงนี้ มีสภาวแปรปรวนครวญหาตุจนมสดอันแปรปรวนเปนทธิแดนวนิต นมสดอันบุคคลรูดแล้วแลตั้งไว้ให้เรมคืนนั้น แปรไปเปนทธิแล้ว ก็แปรเปนนวนิตเล่า มิได้ตั้งอยู่เปนอันเที่ยงแท้มิได้ เพลิงก็มีสภาวแปรปรวนไป มิได้ตั้งอยู่เปนอันเที่ยงในที่หนึ่งมีอุปไมยดังนั้น น ทิสฺสติ อคฺคิ อนุปวิฏฺโฐ อนึ่งเพลิงนี้จะปรากฏว่าเข้าไปอยู่ในไม้แห้ง แลไม้สดนั้นหามิได้ เพลิงที่เกิดขึ้นในไม้นั้น เกิดด้วยความเพียรอันบุคคลสีต่างหาก ถ้าบุคคลมิได้เพียร มิได้เอาไม้นั้นเข้าสี เพลิงก็มิได้บังเกิด แลเพลิงอันหาเจตนามิได้ บังเกิดแต่ความเพียรแห่งผู้อื่น เห็นปานฉะนี้ พราหมณ์ทั้งหลายมาสรรเสริญว่า เปนเทวดานี้เห็นสมควรอย่างไรฤๅ นี่แน่เจ้าอริฏฐ แม้นว่าพราหมณ์ทั้งหลายจะกล่าวคำเสียดเข้ามาว่า เพลิงนี้หาได้เกิดแต่ความเพียรแห่งผู้ใดผู้หนึ่งไม่ เพลิงนั้นอยู่ในต้นไม้ต่างหาก ถึงจะว่าเสียดเข้ามาฉนี้ก็หาชนะไม่ เหตุใด เหตุว่าเพลิงร้อนกว่าร้อน ถ้าอยู่ในต้นไม้จริงกระนั้นแล้ว ต้นไม้ทั้งปวงจะทนอำนาจเพลิงที่ไหนได้ น่าที่แลไม้สด ๆ ก็จะเหี่ยวแห้ง ก็จะรุ่งเรืองเปนเปลว ก็จะเปนถ่านเปนเท่าไป นี่สิไม้ทั้งหลายไม่เหี่ยวไม่แห้ง ไม่รุ่งไม่เรืองเหตุฉนี้จึงเห็นว่า เพลิงหาได้อยู่ในต้นไม้ทั้งปวงไม่ เพลิงนี้เกิดด้วยกำลังความเพียรแห่งบุคคลนั้นต่างหาก เมื่อเพลิงเกิดขึ้นด้วยความเพียร

แห่งบุคคล แลเกิดแต่ไม้เป็นธรรมชาติหาจิตรมิได้ฉันนี้ แลพราหมณ์กล่าวว่า เพลิงเป็นเทวดานี้หาสัจหาจริงไม่ กโรติ เจ ทารุติเณน ปุญญ์ แลบุคคลผู้บูชาไฟ เอาไม้แลหญ้าใส่ลงในไฟนั้น ถ้าเป็นผลเป็นประโยชน์เป็นบุญ บุคคลที่หุงเกลือ บุคคลที่เผาถ่าน บุคคลที่เป็นลัปปะเหร่อเผาอสุภ บุคคลที่เผาบ้านเมืองเผาทุ่งเผาป่า บุคคลที่หุงเข้าต้มแกงทุกวัน ๆ คนเหล่านี้ก็เห็นจะได้ประโยชน์ได้บุญด้วยกัน นี่สิคนหุงเกลือเป็นต้น พราหมณ์ทั้งหลายหาสรรเสริญว่าเป็นบุญไม่ เมื่อพิเคราะห์ไปบุคคลที่หุงเกลือเป็นต้นนั้น เห็นว่าตั้งเนื้อตั้งใจใส่ฟืนใส่ไฟเป็นนักเป็นหนา เออก็เมื่อฟืนไฟใส่เหมือนกันนี้ ไฉนคนหุงเกลือเป็นต้น จึ่งมิได้บุญ ฉเพาะได้บุญแต่ตระกูลพราหมณ์กระทำนี้เล่า ดูกรเจ้าอริฏฐ ถ้อยคำแห่งพราหมณ์ทั้งหลายว่านี้มิควรจะเชื่อฟังเอาเป็นเที่ยงได้ เพลิงทั้งหลายที่พราหมณ์นับถือว่าเป็นเทวดาผู้ใหญ่ เป็นที่คารวแห่งสัตวโลกนั้น ดังฤๅมาเผามากิน ซึ่งทรากอสุภคน ที่ชนทั้งหลายเกลียดหน่ายชิงชังนั้นเล่า ดูกรเจ้าอริฏฐ อันนี้ชื่อว่าเพลิงนี้ หาได้เลือกว่าหอมว่าเหม็นว่าดีว่าชั่วไม่ สุดแท้แต่ว่าจะไหม้จะเผาจะกินไปนี้ทุกสิ่งทุกประการ แลข้อซึ่งว่า เรียกเพลิงเป็นเทวดานี้เป็นลัทธิแห่งคนพาล คนพาลบางจำพวกเรียกเพลิงเป็นเทวดา บางจำพวกเรียกน้ำว่าเป็นเทวดา ถ้อยคำแห่งคนเหล่านี้ จะได้สัจได้จริงหามิได้ เป็นคำผิด อนิน์ทริยํ สนิ์ตมสัญญกายํ เวส์สานรํ กัมมกรปชาหิ ประการหนึ่ง ข้อซึ่งพราหมณ์ทั้งหลายกล่าวไว้ว่า เพลิงนี้มีเดชอันเข้มแข็ง หาจักขวาทิอินทรีย์มิได้ ไม่มีกายไม่มีจิตร มีปรกติให้สำเร็จการแห่งสัตวโลก สัตวโลกทั้งหลายนับถือว่าเป็นของประเสริฐ

เพลิงนี้ถ้าบุคคลผู้ใดกระทำสักการบูชาบำเรอรักษาเปนอันดีแล้ว ถึงบุคคลผู้นั้นกระทำอกุศลกรรมเปนประการใด ๆ ก็ดี ครั้นสิ้นชีวิตแล้วเที่ยงที่จะไปบังเกิดในสวรรค์ ถ้อยคำพราหมณ์กล่าวไว้นี้ผิดนักหนา ผู้ใดถือโดยลัทธินั้นแล้ว ผู้นั้นก็จะมีแต่ทุคติภูมิเปนเบื้องหน้า ดังพาภิภูตาหุช• ชีวกัตถา อัคคิสัส พรหมา ปริจาริโก ประการหนึ่งเล่า ข้อซึ่งพราหมณ์ทั้งหลายกล่าวไว้ว่า ท้าวมหาพรหมนี้ครอบงำเสียได้ ซึ่งสรรพสัตว์ทั้งปวง แลท้าวมหาพรหมนี้ ย่อมยินดีในการบูชาเพลิง ทรงพระอุตสาหะการพนบนอบบำรุงบำเรอซึ่งเพลิง พราหมณ์ทั้งหลายกล่าวเนื้อความอันนี้ไว้ ด้วยสามารถปรารถนาจะใคร่ได้ซึ่งลาภสักการ จะได้ทรัพย์เข้าของทั้งปวงมาเลี้ยงชีวิต จึ่งว่ากล่าวเนื้อความอันนี้ไว้ เมื่อพิจารณาไป คำหน้ากับคำหลังแห่งพราหมณ์จะได้เข้ากันหามิได้ คำก่อนสิ่งว่าท้าวมหาพรหมเปนใหญ่ ได้ตกแต่งโลก ได้ตกแต่งสรรพสัตว์โลก ดินน้ำลมไฟ สรรพสิ่งทั้งปวงนั้น แต่ล้วนท้าวมหาพรหมตั้งแต่งไว้สิ้น เออก็เมื่อเพลิงเปนของท้าวมหาพรหม ท้าวมหาพรหมตกแต่งไว้เองแล้ว แลท้าวมหาพรหมมากระทำเคารพนบนอบบูชาแก่เพลิงนั้น จะเอาผลประโยชน์สิ่งใดเล่า หาสมนิช์ฌานักขมฺ อตัจฺฉิ ถ้อยคำแห่งพราหมณ์ทั้งหลายกล่าวไว้นี้ ควรจะหัวเราะเล่น ไม่ควรที่นักปราชจะพิจารณาเอาเปนเที่ยงแท้ สักการเหตุปริกรฺสุ ปุพฺเพ พราหมณ์ทั้งหลายแต่ก่อนนั้น เห็นว่าลาภสักการมิได้บังเกิดแก่อาตมา จึ่งคิดอ่านตกแต่งกลมุสา ประกอบเข้าไว้ในลัทธิแห่งตน ตกว่าพ่อลวงสัตว์โลกให้งุมหลง ให้นับถือลัทธิแห่งตน เพราะเหตุที่จะให้เกิดลาภสักการ อชฺเฌนมริยา ปฐวิ ชนินฺทา ประการหนึ่ง ข้อซึ่ง

พราหมณ์ว่ากล่าวไว้ว่า ชาติพราหมณ์ก็เรียนไตรเพท ชาติกษัตร์ก็ผจญข้าศึกรักษาไว้ซึ่งแผ่นดิน ชาติชาวนาก็ไถนาหว่านเข้า ชาติพ่อครัวก็หุงเข้าต้มแกง เลี้ยงกษัตร เลี้ยงพราหมณ์ เลี้ยงชาวนา กระทำสืบ ๆ กันมาเป็นแผนก ๆ กันตามเทวบัญชา ที่ท้าวมหาพรหมดำรัสบังคับไว้ เอตัญ์เจ สัจ์จ์ คำอันนี้นี่ ถ้าจริงเหมือนพราหมณ์ว่าดังนั้นแล้ว บุคคลที่ใช่กษัตรนั้น ไหนเลยจะได้เป็นท้าวเป็นพระยาเล่า จะได้เป็นท้าวเป็นพระยาครอบครองราชสมบัติ ก็แต่บุคคลที่เป็นขัตติยชาติ นาพ์ราห์มโณ บุคคลที่มิใช่พราหมณ์นั้นเล่า ก็มิอาจสามารถที่จะเล่าเรียนไตรเพทเวทมนต์ทั้งปวง จะเล่าเรียนได้แต่บุคคลที่เป็นพราหมณ์ นาญ์ญัต์ร เวส์ส่า หิ กสิ์ กเรย์ยุ ถ้าจริงเหมือนพราหมณ์ว่ามั่นคงแล้ว บุคคลที่มิใช่ชาวนาก็จะทำนากินมิได้ จะกระทำได้แต่ชาวนานั้นพวกเดียว สูโท บุคคลที่เป็นชาติพ่อครัวนั้นเล่า ก็จะเรียนแต่หุงเข้าเลี้ยงชาติทั้งสาม ไหนเลยจะรู้พ้นจากเป็นคนใช้สอย ก็เวียนให้เขาใช้หุงเข้าต้มแกงอยู่ตามคำท้าวมหาพรหมบังคับไว้ ใครเลยจะล่วงถัดตัดรอนได้ ก็นี่สิไม่เป็นดังนั้น บุคคลที่ใช่ชาติกษัตร ก็ได้เสวยสมบัติพัสถานเป็นท้าวเป็นพระยา ที่เป็นกษัตรนั้นเล่าก็ไม่ผจญแต่ข้าศึกไม่รักษาแต่แผ่นดินนั้นสิ่งเดียว เรียกเอาส่วยสาอากรขนอนตลาด มีประการต่าง ๆ บุคคลที่มิใช่เป็นพราหมณ์ ก็เรียนไตรเพทเรียนมนต์ได้ ที่เป็นพราหมณ์นั้น ก็ไม่เรียนแต่มนต์ ไม่เรียนแต่ไตรเพท ถือเอาเครื่องสาคราวุธแล้ว ก็ไปเที่ยวฆ่าเนื้อเบื่อปลาตามถนัดของตน ที่เป็นชาติพ่อครัวนั้น ก็ไม่กระทำแต่การหุงเข้าต้มแกง ไปกระทำการอื่น ๆ อยู่บ้างตามอัชยาไศรยแห่งตน ๆ คนที่มิได้เป็นชาติชาวนานั้น ก็ไถนาหว่านเข้าได้

ที่เปนชาติชาวนานั้น ก็ไม่ทำแต่นาเล่า ไปกระทำสิ่งอื่น ๆ ตกว่าหายังหายืน หาอยู่ในบังคับบัญชาแห่งท้าวมหาพรหมไม่ เออก็เหตุไฉน ท้าวมหาพรหมจึ่งมิได้จัดแจง จึ่งมิได้ว่ากล่าวสัตวทั้งปวง ให้ตั้งอยู่ในเขตรในแดนที่ตนตั้งไว้แต่ก่อน ดูกรเจ้าอริฏฐ ถ้อยคำที่พราหมณ์ว่า ๆ ท้าวมหาพรหมได้ตั้งแต่งโลก ถ้อยคำอันนี้หาสัจหาจริงไม่ ถ้าแลท้าวมหาพรหมเปนใหญ่ได้ตกแต่งสัตวโลกทั้งปวงจริงเหมือนถ้อยคำพราหมณ์ว่าดังนั้นแล้ว เหตุไฉนท้าวมหาพรหมจึ่งมิได้ตั้งแต่งสัตวให้เสมอกันเล่า มากระทำให้ยากบ้างชั่วบ้างให้ศุขบ้างให้ทุกข์บ้าง ให้เปนคนดีมีศีลาจารวัตรบ้าง ให้เปนคนโกหกมารยาขี้ฉ้อหมอความบ้าง กระทำนั้นต่าง ๆ นา ๆ มิได้เสมอกัน ตกว่าท้าวมหาพรหมนี้หาเปนยศเปนธรรมไม่ เปนคนอสัตย์อธรรม์กระนั้นฤาประการใด นี่แน่เจ้าอริฏฐ ถ้อยคำพราหมณ์ว่านี้เมื่อพิจารณาไปเหมือนถ้อยคำแห่งชาวกัมโพชคาม ชาวกัมโพชคามนั้นกล่าวไว้ว่าบุคคลผู้ใด ฆ่าเสียซึ่งเหลือบแลยุงแลตักแตน ฆ่าเสียซึ่งปุ้งร่านรั้น ฆ่าเสียซึ่งงูเล็กแลงูใหญ่ ฆ่าเสียซึ่งกบแลเขียด นับถือว่าโปรดสัตวหามีบาปไม่ เมื่อฆ่าสัตวดังนี้แล้ว สุชฌติ ผู้นั้นก็จะถึงซึ่งบริสุทธิ์ จะได้ไปบังเกิดในสวรรค์ ถ้อยคำชาวกัมโพชคามว่ากล่าวนี้นี่ว่าแต่ตามถนัดของตัวเปนถ้อยคำอันผิดมิควรที่จะเชื่อจะฟังได้ ฉันใดก็ดี ถ้อยคำแห่งพราหมณ์ทั้งหลายทั้งปวงนี้ ก็มิควรจะเชื่อจะฟังได้ มีอุปไมยดังนั้น

เอวํ อิทานิ เตสํ วิตถภาวํ ทสฺเสนฺโต สมเด็จพระบรมโพธิสัตว เมื่อจะสำแดงให้เห็นจริง ซึ่งถ้อยคำแห่งพราหมณ์ทั้งหลายนั้น

ก็มีพระวาจาตรัสเป็นบาทพระคาถาว่า

สเจ หิ โส สุชฺฌติ โย หนาติ หโตปิ โส สคฺคมุเปติ ฐานํ
โภวาทิ โภวาทินมารเภยฺยุ เย วาปิ เตสํ อภิสทฺทหเยยฺยุ

ดูกรเจ้าอริฏฐ ผู้เป็นชาตินาคมีชีวหาประเทศเป็นสองแพร่ง ข้อซึ่งพราหมณ์ทั้งหลายว่าไว้ว่า บุคคลผู้ฆ่าสัตว์บูชายัญนั้น ได้ไปสู่สวรรค์เทวโลก สัตว์ที่พราหมณ์ทั้งหลายฆ่าบูชายัญนั้นเล่า ก็ได้ไปสู่สวรรค์เทวโลก ถ้อยคำอันนี้นี่ถ้าจริงดังนั้นแล้ว น่าที่พราหมณ์ต่อพราหมณ์ก็จะฆ่ากันเองบูชายัญ บุคคลที่เป็นโยมอุปัฏฐากเชื่อถ้อยคำพราหมณ์นั้นเล่า พราหมณ์ทั้งหลายก็จะฆ่าเอาเนื้อเอาเลือดบูชายัญ นี่สิหากเป็นดังนั้นไม่ พราหมณ์ต่อพราหมณ์หาฆ่ากันบูชายัญได้ไม่ บุคคลที่เป็นโยมอุปัฏฐากเชื่อถือถ้อยคำแห่งพราหมณ์นั้น พราหมณ์ก็หาได้ฆ่าบูชายัญไม่ ตกว่าฆ่าแต่เนื้อแต่นกแต่โคแต่กระบือ สัตว์ทั้งปวงจะได้อ้อนวอนพราหมณ์ให้ฆ่าตัวเอาชิ้นเนื้อไปบูชายัญ ด้วยอยากจะไปสู่สวรรค์นั้นหามิได้ นี่สัตว์ทั้งปวงร่ำร้องดิ้นรนไปมีประการต่าง ๆ เพราะเหตุรักชีวิต พราหมณ์ทั้งหลายจะได้มีความเมตตามาตรว่าหน่อยหนึ่งก็หามิได้ ผูกสัตว์ทั้งปวงเข้าไว้กับเสาตะเหว็จแล้ว ก็กล่าวกถามารยามีประการต่าง ๆ ผู้ใดตุ่มหลงด้วยถ้อยคำแห่งพราหมณ์ พราหมณ์ก็จะพาผู้นั้นเข้าไปในที่ใกล้เสาตะเหว็จ พึงว่า อยนฺเต ยูโป สพฺพกามทุโห ว่าเสาตะเหว็จนี้ อาจจะให้สำเร็จความปรารถนาแก่ท่านในปรโลกโน้นเป็นแท้ ท่านจะปรารถนาแก้วมณีแก้วมุกดาเงินทองทรัพย์เข้าของทั้งปวงนั้น อาจสามารถจะได้สำเร็จในเสาตะเหว็จนั้นทุกประการ ถึงจะปรารถนาสมบัติในเสาตะเหว็จนี้ ก็อาจ

สามารถจะให้ท่านมีทรัพย์ ท่านจงเอาทรัพย์มาให้แก่ข้าเถิด ข้าจะตกแต่งการบูชาให้ท่าน ท่านก็จะเปนศุขได้สมบัติพัสถานสำเร็จตามความปราถนา ถ้อยคำที่พราหมณ์ทั้งหลายว่ากล่าวฉนี้ จะได้สัจจะได้จริงหามิได้ แก้วมณีแดงแก้วมุกดาทรัพย์สินเงินทองทั้งปวงนั้น ดังฤๅจะมีในเสาตะเหว็จ ถ้าไม้เสาตะเหว็จอาจจะให้สำเร็จความปราถนาจริงเหมือนดังนั้นแล้ว ที่ไหน พราหมณ์จะชักนำผู้อื่นมาบูชายัญเล่า น่าที่แลจะบูชายัญแต่พวกพราหมณ์เหมือนกัน สถา ๆ ฤทธิ์ชา ๆ ปฤทธิพาลา ดูกรเจ้าอริฎฐ์ ชื่อว่าพราหมณ์ทั้งปวงนี้มักเห็นผิด มักเปนเกราฏิกบักษ์ มักเปนคนพาลหาปัญญามิได้ มีแต่จะหยาบช้ากล้าแข็ง พูดจาพ่อลวงนั้นเปนหัวหน้า สุดแต่ว่าเข้าไปสู่เรือนบูชาเพลิงนั้นแล้ว ก็กล่าวกลมุสามารยาด้วยเหตุวิจิตรต่าง ๆ เพียรพยายามที่จะให้พระยาแลมหาอำมาตย์บุคคลผู้มีทรัพย์นั้น ลุ่มหลงนับถือเชื่อฟังลัทธิแห่งตน ๆ พราหมณ์ทั้งหลาย ถ้าเห็นว่าทายก คือพระยาแลมหาอำมาตย์นั้น นับถือพราหมณ์ทำบุญให้ทานด้วยแล้ว ก็เข้าล้วมกอดโลมเล้าเลียจา มีครุวนาดุจดังหมู่กาตอมซึ่งนกเค้า กลุ้มกันบริโภคโภชนาหารอันมีรศเลิศต่าง ๆ อันเปนของแห่งทายกผู้เชื่อฟังลัทธิแห่งตนนั้น แล้วให้ปลงซึ่งผมแลหนวดให้ตัดเสียซึ่งเล็บอันยาวแล้ว ก็ให้ทายกนั้นเข้าไปสู่หลุมยัญ กล่าวกลโกหกสรรเสริญยัญสรรเสริญไตรเพททั้งสาม อ้างเอาไตรเพทแล้วก็พูดแนะนำว่า สิ่งนี้ควรที่ท่านจะพึงกระทำ สิ่งนี้ควรที่ท่านจะให้ ตกว่ากล่าวนั้น มีแต่ว่าจะให้ทายกเสียทรัพย์ มีแต่จะให้ได้การข้างตัว วิสุมัปมานา มีครุวนาดุจดังว่าจะปล้นเอาซึ่งทรัพย์สมบัติแห่งท่าน ตกว่าเอาไตรเพทที่ใครไม่เห็นนั้นแลมาว่ากล่าวให้ทายกเชื่อถือแล้ว

ก็นำเอาทรัพย์ที่คนเห็นตามลัทธิแห่งตนไป มีครูนาดุจดังราชบุรุษ อันพระยา บังคับแล้วนำไปซึ่งทรัพย์ของพระยา โจรสมา ถ้ามิดังนั้น มีครูนาดังโจร อันปล้นฉวยทรัพย์ได้แล้วก็นำไป พราหมณ์ทั้งหลายนั้น พาทายกเข้าไป สู่หฤมยัญแล้ว ปลาสยัญ์ฐี ฉินท์ทันติ ก็ตัดเอาซึ่งกิ่งทองหลาง ว่ากิ่ง ทองหลางนี้ คือแขนขวาแห่งพระอินทร์ ตัดลงบัดนี้แขนขวาแห่งพระอินทร์ ขาดแล้ว ตัญ์เจปี สัจ์จ์ มฆวา ฉินท์ทพาหุ ถ้าพระอินทร์มีแขนอันขาด จริงเหมือนถ้อยคำพราหมณ์ว่าดังนั้นแล้ว ขณะเมื่อสุรชั้นไปรุกรบพิภพ ดาวดึงษ์นั้น พระอินทร์เอาแขนอะไรต่อยุทธ์อสูรเล่า ดูกรเจ้าอริฏฐ ถ้อยคำอันพราหมณ์ว่า ว่าแขนขวาพระอินทร์ขาดนั้นหาจริงไม่ พาหาสมังคี พระอินทร์นั้นพร้อมเพรียงด้วยพระพาหา เปนเทวดาอันอุดม ผู้ใดผู้หนึ่ง มิอาจจะทำอันตรายแก่พระองค์ได้ สัน์ทิฏฐิกา วัญ์จนา ซึ่งว่าพระอินทร์ มีแขนขวาขาดนั้น เปนคำลวงเปนคำโกหกประจักษ์แท้ ประการหนึ่ง ข้อซึ่งพราหมณ์ทั้งหลายว่า ว่าเขาวิชฌาเขากากเวรุ เขาสุทัศน เขานิสภะ เขาหิมพานต์ เขามาลาคิรีทั้งหกภูเขานี้ เกิดขึ้นด้วยอิฐที่พระยาพาราณสี ให้ก่อเปนอาศนแล้วแต่ให้พราหมณ์นั่งนั้น เนื้อความข้อนี้พราหมณ์ ทั้งหลายว่าไว้ แต่พอจะให้เห็นวิเศษในการบูชายัญ อันจะจริงเหมือน พราหมณ์ว่านั้นหามิได้ ชื่นชื่อว่าอิฐนี้ใช่วิสัยที่จะกลับกลายเปนศิลา ถ้าจะ ชื่นว่า ว่าเขาวิชฌาเปนต้นนั้นเกิดด้วยอิฐ จะชื่นว่าดังนั้นก็ภูเขาอื่น ๆ ที่แล้วไปด้วยศิลาทั้งแท่ง ตั้งอยู่เปนอันมั่นคงมิได้หวั่นไหว นอกไปกว่าภูเขา ทั้งหกนี้ จะว่าเกิดด้วยสิ่งอันใดเล่า น อิฏฐกา โหน์ติ ศิลา จิเรน ชื่นชื่อว่าอิฐนี้ ถึงจะทิ้งไว้ช้านานประการใด ๆ ก็ดี ที่จะกลับกลาย

เปนศิลาไปนั้นหามิได้ ประการหนึ่งเล่า เหล็กแลทองแดงก็มิได้รู้เกิดในอิฐ ข้อซึ่งพราหมณ์ทั้งหลายว่าอิฐกลายเปนศิลานั้น ว่าแต่พอจะให้คนทั้งปวงเห็นเปนอัศจรรย์ในพราหมณ์ จะให้นับถือพราหมณ์ สัชชันต์ ตำ สาครชีโฌหริ ประการหนึ่ง ข้อความที่พราหมณ์ทั้งหลายกล่าวว่าน้ำในมหาสมุทร์สาครนั้นท่วมพราหมณ์ตาย ท้าวมหาพรหมโกรธจึ่งสาปให้เค็ม คำอันนี้นี่มิควรจะเชื่อจะฟังได้ น้ำในแม่น้ำน้อยใหญ่ที่ดันขึ้นมาท่วมพราหมณ์ฆ่าพราหมณ์เสียนั้น ถ้าจะนับมากกว่าพันคนอีก เออกระนั้นเหตุไฉนท้าวมหาพรหม จึ่งมิได้แช่งให้น้ำในแม่น้ำน้อยใหญ่นั้นเค็มไปเหมือนน้ำในมหาสมุทร์เล่า เยเกจิ กุท์ชา อีกประการหนึ่งเล่า บ่อสระทั้งหลายอันบุคคลขุดในโลกนี้แลมีน้ำอันเค็มกินมิได้นั้น จะว่าไปลบไปท่วมพราหมณ์ตายที่ไหนเล่า นี่แน่เจ้าอริฏฐ ถ้อยคำแห่งพราหมณ์นี้สารพัดที่จะผิด ประการหนึ่งเล่า ข้อซึ่งพราหมณ์ทั้งหลายว่าไว้ว่า สัตวมีชาติอันต่าง ๆ เปนชาติกษัตร ชาติพราหมณ์ ชาติชาวนา ชาติพ่อครัว ด้วยเหตุที่ท้าวมหาพรหมตั้งแต่งจัดแจงให้ คำอันนี้หาสัจหาจริงไม่ ปุเร ปุรัตถา กากัสส ภริยา เมื่อแรกประถมกัลป์ พรหมทั้งหลายจุติมาเกิดในมนุษย์โลกนี้แต่ล้วนมีสัณฐานเปนบุรุษ แต่ทว่านิมิตรแห่งบุรุษนั้นจะได้มีหามิได้ ครั้งนั้นหามีใครที่จะเปนสามีภริยากันไม่ ที่จะดีกว่ากันไปจะชั่วกว่ากันไปก็ยังมิได้มีก่อน ตกว่าสัตวทั้งปวงมีรูปมีโฉมอันงามมีสีสรรอันงามบริบูรณ์ มีศักดานุภาพเหาะเหิรเดินอากาศได้เหมือนกัน ซึ่งจะบังเกิดนั้นเล่า ก็บังเกิดเปนอุปปาติกะเหมือนกัน ต่อนานมาจิตรสัตวมาระคนด้วยราคตำหนิ ๆ นั้นบังเกิดกล้าในสันดานสัตวทั้งหลาย จึ่งมี

เพศกลับกลายเปนสองเหล่า เปนสัตรีเหล่าหนึ่ง เปนบุรุษเหล่าหนึ่ง จำเดิมแต่นั้นมา จึ่งอยู่กินเปนสามีภริยาแก่กันแลกัน มีลูกมีหลานสืบ ๆ กันมา ถ้าจะว่าเดิมทีนั้น ใครจะต่ำช้ากว่ากันด้วยชาติแลตระกูลนั้นหามิได้ แต่เดิมทีนั้นจะได้เปนกษัตร เปนพราหมณ์ เปนชาวนา เปนพ่อค้า พ่อครัวต่าง ๆ กันนั้นหามิได้ แลคำที่พราหมณ์ทั้งหลายกล่าวไว้ว่า ชาติพราหมณ์นี้ดีกว่าชาติอื่น ๆ คำอันนี้ผิดมิควรจะเชื่อจะฟังได้ ผู้มีปัญญาพึงสันนิฐานเข้าใจว่า ซึ่งสัตวจะต่างกันเปนกษัตร เปนพราหมณ์ เปนพ่อค้า ชาวนา พ่อครัวนั้น ด้วยสามารถตั้งแต่งกันเองในกาลเมื่อภายหลัง แลสัตวทั้งหลายที่บังเกิดสืบ ๆ กันมา แลต่างกันด้วยยาก ด้วยมี ด้วยดี ด้วยชั่ว ด้วยศุข ด้วยทุกข์นั้น เปนด้วยสามารถอกุศลที่ตนได้กระทำไว้นั่นเอง อันจะต่างกันด้วยท้าวมหาพรหมตกแต่งนั้นหามิได้ ถ้าท้าวมหาพรหมเปนใหญ่บังคับว่าให้เรียนไตรเพท เวทมนต์แต่พราหมณ์พวกเดียวจริงกระนั้นแล้ว ลูกจัณฑาลที่เรียนไตรเพทนั้น น่าที่จะมีศีศะแตกออกได้ ๗ ภาค อันนี้ก็ไม่เปนดังนั้น จึ่งเห็นแท้ว่าถ้อยคำแห่งพราหมณ์ตกแต่งไว้ฉนี้ ด้วยสามารถคำนั้นถึงซึ่งคลองแห่งคำกาพย์คำโคลงเอาแต่คล่องปากเปนคำแต่งพูดแต่งเจรจา ถ้อยคำแห่งพราหมณ์นี้ดีตัวเอง ทุโมจยา ลัทธิแห่งพราหมณ์นี้ยากนักยากหนา ที่บุคคลจะปลดเปลื้องเสียได้ อาไศรยว่าจิตรแห่งคนอันขพาลนั้น มักตั้งอยู่ในมิจฉาทิฐิลัทธิแห่งพราหมณ์ บุคคลผู้หาวิจารณปัญญาพิจารณาผิดแลชอบนั้นมิได้ ก็เชื่อถือสำคัญเอาจริง สำคัญเอาว่าพราหมณ์นั้นประเสริฐ พราหมณ์นั้นถ้าจะเปรียบด้วยราชสีห์เสือโคร่งเสือเหลือง สัตวเหล่านั้นประเสริฐกว่าพราหมณ์อีก เหตุใดเหตุราชสีห์เสือโคร่งเสือเหลือง ประกอบด้วย

กำลังเปนอันมากยิ่งกว่ากำลังพราหมณ์ มนุสฺสภาโว จ กว่า เปก์โข พราหมณ์นี้มีสภาวเปนมนุษย์จริงแล แต่ทว่าหาปัญญามิได้ มีครูนาดุจดังว่าโค ๆ กับพราหมณ์นี้ ถ้าจะว่าโดยชาติว่าโดยสัณฐานนั้นต่างกันมิได้เหมือนกัน ถ้าจะว่าด้วยการโง่การหาปัญญามิได้นั้น ก็พอดีพอเสมอกัน สเจ จ ราชา ปฐวึ วิชิตฺวา สชีว วา อสฺส วา ปาริสชฺโช นี่แน่เจ้าอริฏฐ บุคคลที่เปนกษัตรสำหรับผจญข้าศึกในแผ่นดินรักษาไว้ ซึ่งแผ่นดินซึ่งว่าต่อสู้ด้วยพระองค์ได้แล้ว อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง ก็จะมีความศุขสันกาลเปนนิจ อันนี้สิกษัตรมิได้ต่อสู้ศัตรูทั้งปวงด้วยพระองค์เอง ยกอำมาตย์ราชเสนาโยธาทหารทั้งปวง ไปต่อสู้แทนพระองค์ เออเมื่อเปนเช่นนี้ คำที่พราหมณ์ว่าท้าวมหาพรหมสั่งไว้ ให้กษัตรผจญข้าศึกรักษาแผ่นดินนั้น จะเชื่อจะฟังเอาที่ไหนได้ ขตฺติยมนฺตา จ ตโย จ เวทา ตูกรเจ้าอริฏฐ ชื่อว่าไตรเพททั้งสามนี้ พราหมณ์ทั้งหลายตกแต่งไว้ตามชอบใจแห่งตน เหมือนกับราชสาสน์อันกษัตรตกแต่งไว้ ถ้ามิได้พิจารณาแล้ว ละได้รู้อัตถาธิบายนั้นหามิได้ เปรียบด้วยมรรคาหนทางอันน้ำท่วม ถ้าไม่พิจารณาแล้ว ก็มิอาจสามารถจะเดินไปได้ ยถาปี อิพฺภา ธนญฺญเหตุ กมฺมานิ กโรนฺติ นี่แน่เจ้าอริฏฐ คหบดีทั้งหลาย ที่ขวนขวายกระทำการทั้งปวง เปนเหตุจะให้ได้ซึ่งทรัพย์สมบัติเข้าเปลือกเข้าสารฉันใดก็ดี พราหมณ์ทั้งหลายก็มีโลภเจตนา ที่จะหาทรัพย์กระทำกรรมอันหยาบช้าสามก ก็เปนเหตุจะให้ได้ซึ่งทรัพย์ มีอุปไมยดังนั้น เหตุใดเหตุว่าสันดานแห่งพราหมณ์ทุกวันนี้ หวั่นไหวอยู่ด้วยโลกธรรม ๘ ประการ เปนต้นว่าได้ลาภก็ยินดี หาลาภมิได้ก็ยินร้าย ได้ยศก็ยินดี หายศมิได้

ก็ยินร้าย อารา เต พ์ราห์มณา พราหมณ์ทั้งหลายนี้ มีสภาวโกด จากโบราณ ก็พราหมณ์เดียวนี้นี่ ซึ่งจะเปนยศเปนธรรมเหมือนพราหมณ์แต่ก่อนนั้นหามิได้ เมื่อพิจารณาไป พราหมณ์ทั้งหลายในกาลบัดนี้นี่เห็นคล้ายกับสุนัขอันรู้แต่ที่จะเห่าหอน มิได้มีปัญญาพิจารณาคุณแลโทษนี้แน่เจ้าอริฏฐ บุคคลทั้งหลายในโลกนี้ ผู้หนึ่งผู้ใดจะได้ไปพ้นจากโลกธรรมนั้นหามิได้ แต่ล้วนหวั่นไหวอยู่ด้วยโลกธรรมสิ้นด้วยกัน พราหมณ์ทั้งหลายทั้งปวงก็มิได้พ้นจากโลกธรรม ไหวอยู่ด้วยโลกธรรมเหมือนกัน แต่ทว่าช่างกระไรไม่คิดถึงตัวเลย มากล่าวมุสาวาทว่า มย์ เสฏ์ฐา มย์ เสฏ์ฐา เรานี้ประเสริฐ ๆ เออเมื่อหาดาภหายศอยู่เปนนิจนี้ จะว่าตัวประเสริฐกระไร นี่แลจึงว่า ถ้าเปรียบกันกับสุนัขนี้สมควรกันนักหนา

เอวํ มหาสัตโต เตส์ วาท์ ภินท์ทิต์วา สมเด็จพระมหาสัตวภูริทัตต์เนื้อหน่อพุทธังกูรเจ้า พระองค์มาทำลายล้างเสียซึ่งลัทธิถ้อยคำพราหมณ์ทั้งหลายด้วยประการฉนี้แล้ว ก็ยังนาคบริษัททั้งหลาย มีเจ้าอริฏฐเปนประธานให้ประดิษฐานอยู่ในสัมมาทิฏฐิ อันเปนลัทธิแห่งพระองค์ ตัส์ส ธัม์มกถ์ สุต์วา นาคปริสา นาคบริษัททั้งหลายนั้น ครั้นได้ฟังพระสธรรมเทศนา พระบรมโพธิสัตวก็บังเกิดชื่นชมโสมนัศยินดีปรีดาให้ซ้องสาธุการสรรเสริญบัญญาบารมี สมเด็จพระบรมโพธิสัตวเจ้า ก็ให้นาคมานพพาเนสาทพราหมณ์นั้นขึ้นมาส่งเสียในมนุษย์โลก พระองค์จะได้กระทำโทษมาตรว่าหน่อยหนึ่งหามิได้ โดยแต่จะบริภาษนาการลักหน่อยหนึ่งก็มิได้มี

ยัญญเภทกัณฑ์ที่ นิฏฐิต์

สำแดงมาด้วยยัญเภทกัณฑ์ก็ยุติลงแต่เพียงนี้

สาครพฺรหฺมทตฺโต ฐปิตทิวสํ อนติกฺกมิตฺวา บัดนั้นจะกล่าวถึงพระยาสาครพรหมทัต เป็นพระเจ้าลุงแห่งพระโพธิสัตว์นั้นต่อไป สมเด็จพระเจ้าลุงพระองค์จะได้ถวายซึ่งกันพระราชนัดดากำหนดไว้นั้นหามิได้ ถึงกำหนดวันสัญญาแล้ว พระองค์ก็มีจตุรงคนิกายแวดล้อมเสด็จออกไปสู่สำนักแห่งพระดาบสผู้เป็นพระบิดา มหาสัตโต ฝ่ายสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ก็กราบทูลสมเด็จพระบิดา เพื่อจะให้เสด็จขึ้นมาเยี่ยมเยียนพระเจ้าลุงพระเจ้าตาในมนุษย์โลก เภริญฺจาราเปตฺวา กราบทูลแด่พระบิดาแล้ว พระบรมโพธิสัตว์ให้นาคมานพ เอากลองไปตีป่าวนาคบริษัททั้งหลาย ให้มาประชุมพร้อมเพรียงกันแล้ว พระองค์ก็มีนาคบริษัททั้งหลายแวดล้อมเสด็จมาจากแม่น้ำยมุนา ฝ่ายพระภัทรฆเฏสูบรรณศาลาแห่งพระดาบสผู้เป็นพระอัยยกาธิราชเสด็จไปก่อนพี่น้องทั้งปวง อวเสสภาตโร พี่น้องทั้งสาม คือเจ้าสุทัศน์ และเจ้าสุโภค เจ้ากาณาริฏฐ และสมเด็จพระบิดามารดานั้น ก็เสด็จขึ้นมาภายหลัง มหาสตฺตํ มหติยา ปริสาย อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าลุงนั้น ทรงนั่งอยู่ในสำนักพระดาบสผู้เป็นพระบิดา ทอดพระเนตรแลมาก็เห็นพระบรมโพธิสัตว์เจ้า อันเสด็จมากับด้วยบริษัททั้งปวงเป็นอันมาก อสญฺชานิตฺวา ท้าวเธอจำพระเจ้าหลานมิได้ ไม่รู้จักว่าเป็นพระเจ้าหลาน ปิตรํ ปุจฺฉนฺโต จึ่งมีพระราชโองการตรัสถามสมเด็จพระบิดาว่า กจฺจิ เภริ มุทิงคา จ สงฺขา จ ปณวทินฺทิมา พระพุทธเจ้าข้า กษัตรที่เสด็จมาบัดนี้ ประกอบด้วยชาวดุริยดนตรีทั้งหลาย ประโคมแตรสังข์ประดับบีฬาซึ่งกลองน้อยแลกลองใหญ่

นำเสด็จมาเบื้องหน้า แล้วก็มีชาวพนักงาน ถือพัดวาลวิชนีจามรแดกำหาง นกยูง อันวิจิตรไปด้วยแก้ว ๗ ประการ มีด้ามอันแล้วไปด้วยแก้วแลทอง แห่แหนเบื้องซ้ายแลเบื้องขวา ดูนี่สล้างสลอนควรจะนำมาซึ่งความยินดีชื่นชม โสมนัศ พระเศียรทรงซึ่งกาญจนบัตรมหามงกุฎอันงามรุ่งเรือง มีครุวนาดุจสายฟ้าแลบ ทรงศรแดธนูดสมควร ด้วยพระองค์อันทรงซึ่งประถมวัย หนุ่มน้อยอ้อนแอ้นเอวกลม อุก์กามุขำ ปหฏฺว ขทิรังคารสันนิภำ มุขำ พระพุทธเจ้าข้า กษัตรพระองค์นี้มีพระภักตรอันผ่องใส งามนี่กระไร งามนักงามหนา มีครุวนาดุจสีสุวรรณน้ำทองแผ่วอยู่ในปากเบ้า ถ้ามิดังนั้น มีครุวนาดุจถ่านไม้ตะเคียน อันรุ่งโรจโชตนาการงามเลิศงามประเสริฐ ดูที่ไหนงามที่นั่น สินิท์ธิค์คา มุทุ กาพิกา จะดูพระเกษานั้นเล่า พระเกษาก็ดำขลับงามเปนสี่แสงมีปลายอันลนิทสนม ลมมิอาจจะพัดให้แตกจากกันได้ ดูพระนลาตนั้นเล่าก็ผ่องใสงาม มีครุวนาดุจสายฟ้าอันแลบออกจากกลีบวลาหก อายตานิ ปุถุนิ จ ดูพระเนตรทั้งสองข้างขวานั้นเล่า ก็งามบริสุทธิ์ผ่องใสใหญ่กว้าง ครุวนาดุจสีหบัญชรน่าต่าง อันแล้วไปด้วยแก้วอันบุคคลเบิดไว้ ดูเมื่อตรัสจำนรรจาปราใสนั้นเล่า พระทนต์นี่กระไรงามบริสุทธิ์ ดุจสีดอกมนทาร์ตูม พระทนต์นั้นเรียงเรียบดังว่าระเบียบแก้วเชียร พระโอษฐแดงงามดุจดังว่าพระสุริยาเมื่อเพลาสายัณห์แดง แล พระบาทนั้นก็แดงงาม มีครุวนาดุจดังว่าบริกรรมด้วยน้ำครั่ง ทรงพระภูษาปาวารพัตรอันขาวบริสุทธิ์ งามเหมือนน้ำล้างในป่าไม้รังใหญ่ อันมีดอกอันงามในที่สุดแห่งฤดูเหมันต์ในหิมวันตประเทศ ชัมพุนทำ ฉัตติงสัสสตากำ มโนรมำ อาทิจจรังสาวรณำ พระพุทธเจ้าข้า เสวตรฉัตรซึ่งกางกั้นปิดบัง

กำบังแสงพระสุริยาแห่งกษัตริที่เสด็จมาถึงนั้นนี้ ประกอบไปด้วยสีอันแล้วไปด้วยทองชมพูนุทงามบริสุทธิ์ ควรจะเอาน้ำใจ กุณฑลาวัตถุ ประการหนึ่ง กุณฑลทองซึ่งประดับพระกรรณทั้งสองซ้ายขวาแห่งกษัตริพระองค์นี้ ประกอบด้วยรัศมีรุ่งเรือง มีครุวนาดุจดังว่าทองในปากเบ้า ชทิรังคารวัณณาภาถ้ามิดังนั้น ดุจว่าสีสัณฐานไม้ตะเคียนอันเปลวเพลิงรุ่งโรจโชตนาการสุวัณณชีลกากิณณ์ มณีทัณฑวิจิตก พระแสงขรรค์ที่สพักสพายแล่งนั้นเล่าก็วิจิตร มีด้ามอันแล้วไปด้วยแก้วอันบรรจงต่าง ๆ ชยำ อินโทว์ โสภติ กษัตริพระองค์นี้ ความงามนี่กระไรเลย เหมือนดังว่าพระอินทร์อันชนะแก่อสูรทั้งหลาย ปริสโมคัยห์ เสด็จเข้าไปสู่ระหว่างแห่งบริษัท ถอดฉลองพระบาท อันวิจิตรไปด้วยทองซึ่งเย็บร้อยเป็นอันดีนั้นออกจากพระบาทแล้ว ก็ยอกรประนมน้อมนมัสการซึ่งพระฤาษีอันประเสริฐ พระยาสาครพรหมทัตจึ่งทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า กษัตริพระองค์นี้มีนามปรากฏชื่อใด อยู่ในถิ่นฐานบ้านเมืองใด เอวำ วุตฺเต สาครพฺรหฺมทตฺโต ปุฏฺโฐ อิทฺธิมา อภิญฺญาลาภี ตาปโส กิริยาว่าพระดาบสนั้น ท่านได้สำเร็จอภิญญาโลกีย์มีอิทธิฤทธิ์เป็นอันมาก เมื่อพระเจ้าสาครพรหมทัตผู้เป็นบุตรไต่ถามฉนี้จึ่งมีวาจาว่า ดูกรบพิตรพระราชสมภาร กษัตริพระองค์นี้ใช่อื่นใช่ไกล คือพระราชนัดดาแห่งพระองค์ ทรงพระนามชื่อว่าภูริทัตตเป็นโอรสแห่งนางสมุทชา น้องสาวแห่งพระองค์ เกิดด้วยท้าวธตรฐมหาราชเจ้าพิภพบาดาล ถึงที่มาในเบื้องหลังตาม ๆ กันมานั้น ก็แต่ล้วนเป็นลูกแห่งนางสมุทชาสืบด้วยกัน เมื่อพระยาสาครพรหมทัตกับพระดาบสผู้เป็นพระบิดาสั่งสนทนากันด้วยประการฉนี้ นางบริษัททั้งหลายก็มาถึงเข้าโดยลำดับ ๆ กัน

ตาปสสัส์ส ปาเท วันทิตวา นางกบริษัททั้งหลายก็ชวนกันนมัสการพระบาทแห่งพระดาบสแล้ว ก็นั่งอยู่ในที่ควรแห่งตน ๆ พระบรมโพธิสัตว์แลเจ้าสุทัศน์ เจ้าสุโภค เจ้าอริฏฐ พระเจ้าธตรฐมหาราชนั้น ก็ชวนกันถวายนมัสการพระดาบส แลพระเจ้าสาครพรหมทัต สมุททชา บีตรัญจ เชฏฐกสาครราชานั วันทิตวา ครั้งนั้นควรจะสงสารสังเวชนัก ด้วยสมเด็จพระสมุทชา ตั้งแต่นางท้าวเธอพรัดพรากสมเด็จพระบิดาแลพระเชษฐาธิราช เสด็จอยู่ในนาคพิภพสิ้นกาลช้านาน จนได้พระโอรสอันทรงพระเยาว์วัฒนาการหนุ่ม ๆ ถึงสี่พระองค์แล้ว พึ่งได้เสด็จมาเห็นพระบิดาแลพระเชษฐาธิราชครั้งนี้ เหตุดังนั้น นางท้าวเธอจึงมิอาจจะอดกลั้นพระโศกอยู่ได้ ถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระบิดาแลพระเชษฐาธิราชแล้ว ก็ทรงพระกรรแสงสอื้นไห้ร่ำรักสมเด็จพระบิดาแลพระเชษฐาธิราช ครั้นสร่างพระโศกแล้ว กษัตริยทั้งสองฝ่ายก็สั่งสนทนาปราไสซึ่งกันและกัน ยับยั้งอยู่พอสมควรแก่เวลาแล้ว พระเจ้าธตรฐแลนางสมุทชาแลโอรสทั้งสี่พระองค์นั้น ก็พร้อมกันถวายบังคมลาพระดาบสแลพระเจ้าสาครพรหมทัต เสด็จนิวัตนาการกลับลงมาสู่นาคพิภพกับด้วยนาคบริษัททั้งหลาย ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าสาครพรหมทัตนั้น พระองค์ยับยั้งอยู่ในสำนักพระดาบสผู้เปนพระบิดาสิ้นกาล ๒ วัน ๓ วันแล้ว ก็ถวายนมัสการลาพระบิดา ยังพระดาบสบิดาให้อดโทษแล้ว ก็เสด็จกลับเข้าสู่พระนครแห่งพระองค์ สมุทชา ฝ่ายพระนางสมุทชานั้นก็อยู่ในนาคพิภพ ตราบเท่าสิ้นพระชนม์ในนาคพิภพนั้น

โพธิสัตโต อันว่าองค์สมเด็จพระโพธิสัตวภูริทัตนั้น พระองค์รักษาศีลตราบเท่าสิ้นพระชนม์แล้ว ก็ได้ไปบังเกิดในสวรรค์ นางกบริษัท

ทั้งหลาย แต่บรรดาที่ทั้งอยู่ในโอวาทแห่งพระบรมโพธิสัตวนั้น เมื่อทำลาย เบญจขันธ์ได้ขึ้นไปบังเกิดในสวรรค์ สพรั่งพร้อมเป็นเหล่า ๆ กัน

สัตถา อิมํ ธัมมเทสนํ อาหริตฺวา สมเด็จพระบรมศาสดา เมื่อพระองค์นำมาซึ่งอดีตนิทานตรัสพระสธรรมเทศนาดังนี้แล้ว จึ่งมีพระพุทธฎีกาตรัสว่า ดูกรอุบาสกทั้งหลาย โบราณบัณฑิตทั้งหลายแต่ปางก่อนครั้งเมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่มาอุบัติเกิดในโลกนี้ พากันละเสียซึ่งสมบัติในนาคพิภพแล้ว ก็พากันมารักษาอุโบสถศีลในมนุษย์โลกนี้ เมื่อพระพุทธองค์ทรงตรัสดังนี้แล้ว ก็ประมวญมาซึ่งพระชาติชาดกว่า มารดาบิดาของพระบรมโพธิสัตวในกาลครั้งนั้น ครั้นกลับชาติมา คือมหาราชตระกูลในครั้งนี้ เนสาทพ์ราห์มโณ นายเนสาทพราหมณ์ในครั้งนั้น ครั้นกลับชาติมา คือพระเทวทัตในครั้งนี้ โสมทัตโต ฝ่ายเจ้าโสมทัตผู้เป็นบุตรแห่งนายเนสาทพราหมณ์นั้น ครั้นกลับชาติมา คือพระอานนท์ ฝ่ายนางอัจจมุขีผู้เป็นพระชนิษฐภคินีแห่งพระภูริทัตตนั้น ครั้นกลับชาติมา คือนางอุบลวัณณาเถรี สุทัสโส ฝ่ายเจ้าสุทัศนผู้เป็นพระเชษฐาแห่งพระบรมโพธิสัตวนั้น ครั้นประวัติกลับชาติมา คือพระสารีบุตรผู้เป็นเอกอรรคสาวก สุโภโค เจ้าสุโภคนั้น ครั้นกลับชาติมา คือสุนักขัตอุบาสก ภูริทัตโต ปน ฝ่ายว่าพระภูริทัตตผู้เป็นหน่อพุทธังกูรในกาลครั้งนั้น ครั้นประวัติกลับชาติมา คือพระตถาคต ผู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธสัพพัญญูในกาลครั้งนี้

ภูริทัตตชาตกํ นิฏฐิตํ

จบเรื่องภูริทัตตชาดก

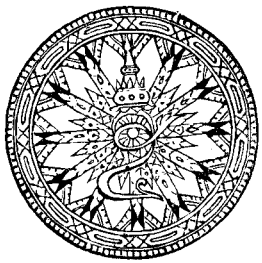

ภูริทัตตชาตก

ยกิญฺจิ รตนมตฺถีติ อิทํ สตฺถา สาวตฺถิยํ อุปนิสฺสาย เชตวเน วิหรนฺโต อุโปสถิเก อุปาสเก อารพฺภ กเถสิ ฯ เต กิร อุโปสถทิวเส ปาโตว อุโปสถํ อธิฏฺฐาย ทานํ ทตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ คนฺธมาลาทิหตฺถา เชตวนํ คนฺตฺวา ธมฺมสฺสวนเวลาย เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ ตทา ปน สตฺถา ธมฺมสภํ อาคนฺตฺวา อลงฺกตพุทฺธาสเน นิสีทิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ โอโลเกตฺวา ภิกฺขูอาทึสุ ปน เย อารพฺภ ธมฺมกถา สมุฏฺฐาติ เตหิ สทฺธึ ตถาคตา สลฺลปนฺติ ตสฺมา อชฺช อุปาสเก อารพฺภ ปุพฺพจริยปฏิสญฺยุตฺตา ธมฺมกถา สมุฏฺฐหิสฺสตีติ ญตฺวา อุปาสเกหิ สทฺธึ สลฺลปนฺโต อุโปสถิกตฺถ อุปาสกาติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ภนฺเตติ วุตฺเต สาธุ อุปาสกา กลฺยาณี โว กถา อนจฺฉริยา โข ปเนสา ยา ตุเมฺห มาทิสํ พุทฺธํ โอวาททายกํ

ถภันตา อุโปสถํ กเรยฺยาถ โปราณกปณฺฑิตา อนาจริยกาปิ มหนฺตํ ยสํ ปหาย อุโปสถํ กริตฺวา เยวาติ วตฺวา ตุณฺหี อโหสิ ฯ เตหิ ยาจิโต อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต ภิกฺขเว พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺโต นาม ราชา รชฺชํ กาเรนฺโต บุตฺตสฺส อุปราชฺชํ ทตฺวา ตสฺส มหนฺตํ ยสํ ทตฺวา รชฺชสมฺปิ เม คณฺหยฺยาติ อุปฺปนฺนสงฺโก ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา น สกฺกา ตาต อิธ วสิตุ ตฺวํ อิโต นิกฺขมิตฺวา ยตฺถ เต รุจฺจติ ตตฺถ วสิตฺวา มมจฺจเยน กุลสนฺตกํ รชฺชํ คณฺหาหีติ อาห ฯ โส สาธูติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ปิตรา วนฺทิตฺวา นครา นิกฺขมิตฺวา อนุปุพฺเพน เยว ยมุนํ คนฺตฺวา ยมุนาย จ สมุทฺทสฺส จ สงฺคมฏฺฐาเน ปณฺณสาลํ มาเปตฺวา วนมูลผลาหาโร ปฏิวสติ ฯ ตทา สมุทฺททฺวีหิกา นาคภวเน เอกา มตปติกา นาคมาณวิกา ธมฺมสลากาย สลากคฺคหณทิวเส ตสฺสา สลากคฺคหณตฺถาย นาคภวนา นิกฺขมิตฺวา สมุทฺทตีเร วิจรนฺตี ราชปุตฺตสฺส ปทวลญฺชํ ทิสฺวา ปทานุสาเรน คนฺตฺวา ตํ ปณฺณสาลํ อทฺทส ฯ ตทา ราชปุตฺโต ผลตฺถาย อรญฺญํ คโต โหติ ฯ สา ปณฺณสาลํ ปวิสิตฺวา กญฺญารูปกญฺจ เสสปริกฺขารเญฺจ ทิสฺวา จินฺเตสิ อิทานิ เอกสฺส ปพฺพชิตสฺส วสนฏฺฐานํ ภวิสฺสติ วิมสิสฺสามิ นนฺติ สทฺธาปพฺพชิโต นุ โข โน วา สเจ หิ สทฺธาปพฺพชิโต ภวิสฺสติ เนกฺขมฺมาภิมุตฺโต น เม อลงฺกตสยนํ

สาทิยิสฺสติ สเจ กามาภิรโต ภวิสฺสติ น สกฺกาปพฺพชิโต มม สตฺถุสาสนมสฺมิ เยว นิปชฺชิสฺสติ อถ นं คเหตฺวา อตฺตโน สามิกํ กตฺวา อิเธว วสิสฺสามีติ ฯ สา นาคภวนं คนฺตฺวา ทิพฺพปุปฺผานิ เจว ทิพฺพคนฺเธ จ อาหริตฺวา ปุปฺผสยนํ สชฺเชตฺวา ปณฺณสาลายํ ปุปฺผูปหารํ กตฺวา คนฺธจุณฺณานิ วิกิริตฺวา ปณฺณสาลํ อลงกริตฺวา นาคภวนเมว คตา ฯ ราชปุตฺโตปิ สายณฺหสมยํ อาคนฺตฺวา ปณฺณสาลํ ปวิฏฺโฐ ตं ปวุตฺถึ ทิสฺวา เกน นุโข อิมํ สยนํ สชฺชิตนฺติ ผลาผลํ ปริภุญฺชิตฺวา อโห สุคนฺธานิ ปุปฺผานิ อโห สุคนฺธานิ ปุปฺผานิ มนาปา วต เม กตฺวา สยนํ ปญฺญตฺตนฺติ น สกฺกาปพฺพชิตภาเวน โสมนสฺสชาโต ปุปฺผสยเน ปริวตฺเตตฺวา นิปนฺโน นิทฺทं โอกฺกมิตฺวา ปุน ทิวเส สุริยุคฺคมเน อุฏฺฐาย ปณฺณสาลํ อสมฺมชฺชิตฺวา วนมูลผลาผลตฺถาย อคมาสิ ฯ ตสฺมิญฺเจ นาคมาณวิกา อาคนฺตฺวา มิลาตานิ ปุปฺผานิ ทิสฺวา กามาธิมุตฺโต เอส น สกฺกาปพฺพชิโต สกฺกา นं คณฺหิตุนฺติ ญตฺวา โปราณปุปฺผานิ นีหริตฺวา อญฺญานิ ปุปฺผานิ อาหริตฺวา ปุปฺผสยนํ สชฺเชตฺวา ปณฺณสาลํ อลงกริตฺวา จงฺกเม จ ปุปฺผานิ วิกิริตฺวา นาคภวนเมว คตา ฯ โส ตํ ทิวสมฺปิ ปุปฺผสยเน สยิตฺวา ปุน ทิวเส จินฺเตสิ โก นุโข อิมं ปณฺณสาลํ อลงกโรตีติ ฯ โส ผลาผลตฺถาย อคนฺตฺวา

ปัณณสาลโต อวิทูเร ปฏิจ์ฉันเน ฐาเน อฏ์ฐาสิ ฯ อิตราปี พหู คนฺเร เจว ปุปฺผานิ จ อาทาย อสฺสมปทำ อาคจ์ฉติ ฯ ราชบุต์โต อุต์ตมรูปธรำ นาคมาณวิกำ ทิส์วาว ปฏิพทฺธจิต์โต อตฺตานำ อทัส์เสต์วา ตัส์สา ปัณณสาลำ ปวิสิต์วา ปุปฺผสยนำ สัช์ชนกาเล ปวิสิต์วา กาสิ ต์วนฺติ ปุจ์ฉิ ฯ สา นาคมาณวิกา นาม สามีติ ฯ ส์สามิกา อสามิกาสีติ ปุจ์ฉิ ฯ สามิ อหำ ปุพฺเพ ส์สามิกา อิทานิ อสามิกา วิธวา ชาตา ต์วมฺปน •กต์ถ วาสิโกสีติ ฯ อหำ พาราณสิรญ์โญ ปุต์โต พฺรห์มทัต์ตกุมาโร นาม ต์วมฺปน นาคภวนำ ปหาย กัส์มา อิธ วิจรสีติ ฯ สามิ อหำ ตัต์ถ ส์ส์สามิกานำ นาคมาณวิกานำ ยสำ โอโลเกต์วา กิเลสำ นิส์สาย อุก์กัณ์ฐิตา ตโต นิก์ขมิต์วา สามิกำ ปริเยสนฺตี วิจรามีติ ฯ เตน หิ ภัท์เท อหมฺปิ น ส์ทธาปพฺพชิโต ปิตรา นีหริตัต์ตา อิธาคนฺต์วา วิหรามิ ต์วำ มา จินฺตยิ อหนฺเต สามิโก ภวิส์สามิ อุโภปี อิธ สมัค์คส์วาสำ วส์ส์สามาติ ฯ สา สาธูติ สัมปฏิจ์ฉิ ฯ ตโต ปัฏ์ฐาย เต อุโภปี ตัต์เถว สมัค์คส์วาสำ วสึสุ ฯ สา อัต์ตโน อานุภาเวน มหารหำ เคหำ มาเปต์วา มหารหำ ปัล์ลงกำ อาหริต์วา สยนำ ปัญ์ญาเปสิ ฯ โส ตโต ปัฏ์ฐาย มูลผลาผลำ อชาทิต์วา ทิพฺพันนปานเมว ภุญ์ชิต์วา ชีวิตำ กัป์เปสิ ฯ อปรภาเค นาคมาณวิกา คพฺภำ ปฏิลภิต์วา ปุต์ตำ วิชายิ ฯ ตัส์ส สาครตีเร ชาตัต์ตา สาครพฺรห์มทัต์โตติ นามำ

กริ๎สุ ฯ ตัส๎ส ปทสา คมนกาเล นาคมาณวิกา ชีตรๆ วิชายิ ฯ ตัส๎สา สมุท๎ทตีเร ชาตัต๎ตา สมุท๎ทชาติ นามๆ กริ๎สุ ฯ คเต จ ปน กาลันตเร อเถโก พาราณสิวาสี วนจรโก ตี ฐานๆ ปัต๎โต กตปฏิสันถาโร ราชปุต๎ตๆ สัญชานิต๎วา กติปาหๆ ตัต๎ถ วสิต๎วา เทว ตุม๎หากๆ อิช วสนภาวๆ ราชกุลัส๎ส อาโรเจส๎สามีติ วัต๎วา ตๆ วันทิต๎วา ตโต นิก๎ขมิต๎วา นครๆ อคมาสิ ฯ ตทา ราชา กาลมกาสิ ฯ อมัจจา ตัส๎ส สรีรกิจจๆ กัต๎วา สัตตเม ทิวเส สันนิปติต๎วา อราชิกๆ รัช๎ชๆ นาม น สัณ๎ฐาติ ราชปุต๎ตัส๎ส วสนัฏ๎ฐานๆ วา อัต๎ถิภาวๆ วา นัต๎ถิภาวๆ วา น ชานาม ผุส๎สรถๆ วิสัช๎เชต๎วา ราชานๆ คณ๎หิส๎สามาติ มันตยิ๎สุ ฯ ตัส๎มิ ขเณ วนจรโก นครๆ ปวิสิต๎วา เตส๎ส กถๆ สุต๎วา อมัจจานๆ สันติกๆ คันต๎วา อหๆ ราชปุต๎ตัส๎ส สันติเก ตโย จัต๎ตาโร ทิวเส วสิต๎วา อาคโตม๎หีติ ตๆ ปวุต๎ติ อาจิก๎ขิ ฯ อถ ตๆ สุต๎วา อมัจจาๆ ตัส๎ส สักการๆ กัต๎วา เตน มัคคนายเกน ตัต๎ถ คันต๎วา กตปฏิสันถารา รัญ๎โญ กาลกตภาวๆ อาโรเจต๎วา เทว รัช๎ชๆ ปฏิปัช๎ชาหีติ อาห๎สุ ฯ โส นาคมาณวิกาย จิต๎ตๆ ชานิส๎สามีติ ตๆ อุปสังกมิต๎วา ภัท๎เท บีตา เม กาลกโต อมัจจา มัย๎หๆ ฉัต๎ตๆ อุส๎สาเปตุๆ อิช อาคตา คัจ๎ฉาม ภัท๎เท อุโภปี ท๎วาทส๎โยชนิกาย พาราณสิยา รัช๎ชๆ กาเรส๎สาม ต๎วๆ โสฬสันนๆ อิต๎ถีสหัส๎สานๆ เชฏ๎ฐกา ภวิส๎สสีติ

อาห ฯ สามิ น สักกา มยา ตยา สัท์ธิ์ คันตุน์ติ ฯ
กึ การณาติ ฯ มย์ โฆรวิสา ชิบ์ปโกชา อับ์ปมัต์ตเกนบี
กุช์ฌาม สับ์ปติวาโส จ นาม ภาริโย สจาห์ กิญ์จิ
ทิส์วา วา สุต์วา วา กุท์ชา กิญ์จิ โอโลเกส์สามิ
ภัส์มมุฏ์ฐิ วิย วิบ์ปกิริส์สติ อิมินา การเณน น สักกา
มยา ตยา สัท์ธิ์ คันตุน์ติ ฯ ราชปุต์โต ปุน ทิวเสบี
ยาจเตว ฯ อถ น์ สา เอวมาห อห์ ตาว เกนจิ
ปริยาเยน น คมิส์สามิ อิเม ปน เม ปุต์ตา นาคกุมารา
ตว สัม์ภาเวน ชาตัต์ตา มนุส์สชาติกา สุเจ เต มยิ
สิเนโห อัต์ถิ อิเมสุ อับ์ปมัต์โต ภว อิเม โข ปน
อุทกวิ์ชกา สุขุมาลา มัต์ตั์ คัจ์ฉันต์ตา วาตาตเปน กิลมิต์วา
มเรย์ยุ์ เอกันน์นาว์ ขณาเปต์วา อุทกัส์ส ปูเรต์วา ตาย เต
อุทกกี์พ์ กีฬ์าเปต์วา เนต์วา นครเมบี เตสั์ อัน์โต วัต์ถุส์มิ
เยว โปก์ขรณิ์ กาเรย์ยาสิ เอวั์ เต น กิลมิส์สัน์ติติ ฯ
สา เอวญ์จ ปน วัต์วา ราชปุต์ตั์ วัน์ทิต์วา ปทัก์ขิณั์
กัต์วา ปุต์เต อาลิงคิต์วา ถนัน์ตเร นิป์ช์ชาเปต์วา สิ์เส
จุม์พิต์วา ราชปุต์ตัส์ส นิย์ยาเทต์วา โรทิต์วา กัน์ทิต์วา
ตัต์เถว อันั์ตรหิตา นาคภวนเมว อคมาสิ ฯ ราชปุต์โตบี
โทมนัส์สัป์ป์ต์โต อัส์สุปุณ์เณหิ เนต์เตหิ นิเวสนา นิก์ขมิต์วา
อักิ์ขินิ ปุญ์ฉิต์วา อมจ์เจ อุปสังกมิ ฯ เต ตั์ ตัต์เถว
อภิสัญ์จิต์วา เทว อัม์หากั์ นครั์ คัจ์ฉามาติ วทิ์สุ ฯ

เตน หิ สิ่ฆ์ นาวๆ ขณิต์วา สกฏ์ อาโรเปต์วา อุทกสัส์ส
ปูเรต์วา อุทกปีฏ์เฐ วณ์ณคันธสัม์ปัน์นานิ นานาปุป์ผานิ วิกิรถ
มม ปุต์ตา อุทกวิชกา เต ตัต์ถ กีพัน์ตา สุขๆ คมิส์สัน์ตีติ ฯ
อมัจ์จา ตถา กริ์สุ ฯ ราชา พาราณสิ์ ปัต์วา อลังกตนครๆ
ปวิสิต์วา โสพัส์สหัส์สาหิ นาฏกิต์ถีหิ อมัจ์จาทีหิ จ ปริวุต์โต
มหาตเล นิสีทิต์วา สัต์ตาหๆ มหาปานๆ ปีวิต์วา ปุต์ตานๆ
อัต์ถาย โปก์ขรณิ์ กาเรสิ ฯ เต ตัต์ถ นิวัท์ถๆ กีพิสุ ฯ
อเถกทิวสๆ โปก์ขรณิยๆ อุทเก ปเวสิยมาเน เอโก กัจ์ฉโป
ปวิสิต์วา นิก์ขมนัฏ์ฐานๆ อปัส์สัน์โต โปก์ขรณีตเล นิม์มุช์ชิต์วา
ทารกานๆ กีฬนกาเล อุทกโต อุฏ์ฐาย สีสๆ นีหริต์วา เต
โอโลเกต์วา ปุน อุทเก นิม์มุช์ชิ ฯ เต ตๆ ทิส์วา
ภีตตสิตา บีตุ สัน์ติกๆ คันต์วา ตาต โปก์ขรณิยๆ เอโก
ยัก์โข อัเม็หๆ ตาเสตีติ วทิสุ ฯ ราชา คัจ์ฉถ นๆ
คณ์หถาติ ราชปุริเส อาณาเปสิ ฯ เต ชาลๆ ขิปีต์วา
กัจ์ฉปๆ อาทาย รัญ์โญ ทัส์เสสุๆ ฯ กุมารา ตๆ ทิส์วา
เอส ตาต บีสาโจ เอส ตาต บีสาโจติ วิรวิสุ ฯ ราชา
ปุต์ตสิเนเหน กัจ์ฉปัส์ส กุช์ฉิต์วา คัจ์ฉถัส์ส กัม์มกรณๆ
กโรถาติ อาณาเปสิ ฯ ตัต์เถโก อยๆ ราชเวริโก เอตๆ
อุทุก์ขเล ปัก์ขิต์วา มุสเลหิ โกเฏต์วา จุณ์เณ กาตุๆ
วัฏ์ฏตีติ อาห ฯ เอกัจ์เจ อัค์คิม์หิ ตีหิ ปาเกหิ ปจิต์วา
ขาทิตุๆ วัฏ์ฏตีติ อาหๆ ฯ เอกัจ์เจ อังคาเรสุ อุต์ตานๆ

กตฺวา ตาเปตุ วฏฺฏตีติ อาหสุ ฯ เอกจฺเจ อนฺโตกฏาเห เยว นํ ปจิตุ วฏฺฏตีติ อาหสุ ฯ เอโก ปน อุทกภีรุโก อมจฺโจ อิมํ ยมุนาย อาวฏฺเฏ ปกฺขิปีตุ วฏฺฏติ ตตฺถ มหาวินาสํ ปาปุณิสฺสตีติ เอวรูปา หิสฺส กมฺมกรณา นตฺถีติ อาห ฯ กจฺฉโป ตสฺส กถํ สุตฺวา สีสํ นีหริตฺวา เอวมาห อมฺโภ กินฺเต มยา อปราโธ กโต โยปี เอวรูปํ กมฺมกรณํ วิจาเรสิ มยา หิ ลทฺธา อิตเร กมฺมกรเณ สหิตุ อยมฺปน อติทุกฺขโต มา เอวรูปึ อวจาติ ฯ ตํ สุตฺวา ราชา อิมํ เอตเทว กาเรตุ วฏฺฏตีติ ยมุนาย อาวฏฺเฏ ขิปาเปสิ ฯ โส เอกํ นาคภวนคามึ อุทกวาหึ ปตฺวา นาคภวนํ อคมาสิ ฯ อถ นํ ตสฺมึ อุทกวาเห กีฬนฺตา ธตรฏฺฐสฺส นาครญฺโญ ปุตฺตา นาคมาณวกา ทิสฺวา คณฺหถ นํ ทาสนฺติ อาหสุ ฯ โส จินฺเตสิ อหํ พาราณสิรญฺโญ หตฺถา มุญฺจิตฺวา อิทานิ เอวรูปานํ ผรุสานํ นาคานํ หตฺถํ ปตฺโต เกน นุโข อุปาเยน มุญฺเจยฺยนฺติ ฯ โส ตตฺเถโก อุปาโย อหํ มุสาวาทํ กตฺวา มุญฺเจยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา ตุเมฺห ธตรฏฺฐสฺส นาครญฺโญ สนฺติกา หุตฺวา กสฺมา มํ เอวํ วเทถ อหํ จิตฺตจุโล นาม กจฺฉโป พาราณสิรญฺโญ ทูโต ธตรฏฺฐสฺส สนฺติกํ อาคโต อมฺหากํ ราชา ธตรฏฺฐสฺส ชีตรุ ทาตุกาโม มํ ปหิณิ ตสฺส มํ ทสฺเสถาติ อาห ฯ เต สุตฺวา โสมนสฺสชาตา ตุ อาทาย ธตรฏฺฐสฺส สนฺติกํ

คนฺต์วา ตมตฺถํ อาโรเจสุ ฯ ราชา อาเนถ นนฺติ ตำ
ปกฺโกสาเปต์วา ตำ ทิสฺวาว อนตฺตมโน หุต์วา เอวรูโป
ฌามกสีโร ทูตกมฺมำ กาตุ น สกฺโกตีติ อาห ฯ ตำ
สุต์วา กจฺฉโป กิมฺปน มหาราช ทูเตหิ นาม ตาทิปฺปมาเณหิ
ภวิตพฺพำ สีรึ หิ ขุทฺทกา วา มหนฺตา วา อปฺปมาณำ
คตคตฏฺฐาเน กมฺมนิปฺผาทนเมว ปมาณำ อิติ มหาราช อมฺหากำ
รญฺโญ พหู ทูตา ถเล กมฺมำ มนุสฺสา กโรนฺติ อากาเส
ปกฺขิโน อุทเก อหำ จิตฺตจุโล นาม ฐานนฺตรปฺปตฺโต
ราชวลฺลโภ คามปริโภคำ มา มำ ปริภวถาติ อตฺตโน
คุณำ วณฺเณสิ ฯ อถ นำ ชตรฏฺโฐ ปุจฺฉิ เกน ปนตฺเถน
รญฺญา เปสิโตสีติ ฯ มหาราช อมฺหากำ ราชา มำ เอวมาห
มยา สกลชมฺพุทีเปหิ ราชูหิ สทฺธิำ มิตฺตธมฺโม กโต อิทานิ
ชตรฏฺเฐน นาคราเชน สทฺธิำ มิตฺตธมฺมำ กาตุ วฏฺฏตีติ มม
ธีตรำ สมุทฺทชำ ชตรฏฺฐสฺส ทมฺมีติ วตฺวา มำ ปหิณิ ตุเมฺห
ปปญฺจำ อกตฺวา มยา สทฺธิำ เยว ปุริเส เปเสต์วา ทิวสำ
ววตฺถเปต์วา ทาริกำ คณฺหาถาติ ฯ โส คนฺต์วา ตสฺส
สกฺการำ กาเรต์วา เตน สทฺธิำ จตฺตาโร นาคมาณวเก
เปเสสิ คจฺฉถ ตุเมฺห รญฺโญ วจนำ สุต์วา ทิวสำ
ววตฺถเปต์วา เอถาติ ฯ เต สาธูติ วตฺวา กจฺฉปสฺส คเหต์วา
นาครภวนา นิกฺขมึสุ ฯ กจฺฉโป ยมุนาย จ พาราณสิยา จ
อนฺตเร เอกมฺปทุมสรำ ทิสฺวา เอเกนุปาเยน ปลาเยตุกาโม

เอวมาห โภ นาคมาณวกา อัม์หากำ ราชา จ ปุตฺตทารา จัส์ส มำ อุทเก จรันต์ำ ราชนิเวส์นำ คตำ ทิส์วา ปทุมานิ โน เทหิ ภิสมุฬานิ เทห์ติ ยาจัน์ติ อหำ เตส์ อัต์ถาย ตานิ คัณ์หิส์สามิ ตุเม์ห เอต์ถ มำ วิส์ส์ชัช์เชต์วา มำ อบัส์สัน์ตาบี ปุเรตรำ รัญ์โญ ส์น์ติกำ คัจ์ฉถ อหำ โว ตัต์เถว บัส์ส์ส์สามีติ ฯ เต ตัส์ส กถำ สุต์ทหิต์วา ต์ำ วิส์ช์เชสุ์ ฯ โส ตัต์ถ เอกมัน์เต นิถิย ฯ อิตเรปี นำ อทิส์วา รัญ์โญ ส์น์ติเก คโต ภวิส์ส์ตีติ สัญ์ญาย มาณวกวัณ์เณน ราชานำ อุปส์งกมิ์สุ์ ฯ

ฯ กัจ์ฉปกัณ์ฑำ ฯ

ราชา ปฏิสัน์ถารำ กัต์วา กุโต อาคตัต์ถาติ ปุจ์ฉิ ฯ ชตรัฏ์ฐัส์ส ส์น์ติกา มหาราชาติ ฯ กิ์ การณา อิธาคตาติ ฯ มหาราช มยำ ตัส์ส ทูตา ชตรัฏ์โฐ โว อาโรค์ยำ ปุจ์ฉติ ยัญ์จ อิจ์ฉถ ต์ำ โว เทหิ ตุม์หากำ กิร ธี์ตรำ สมุท์ทช์ อัม์หากำ รัญ์โญ ปาทปริจาริกำ กัต์วา เทถาติ อิมมัต์ถำ ปกาเส์น์โต ปฐมำ คาถมาห์สุ์ ฯ

ยักิญ์จิ รตนมัต์ถิ ชตรัฏ์ฐนิเวส์เน
ส์พ์พานิ เต อุปยัน์ตุ ธี์ตรำ เทหิ ราชิโนติ ฯ

ตัต์ถ ส์พ์พานิ เต อุปยัน์ตูติ ตัส์ส นิเวส์เน ส์พ์พานิ รตนานิ ตว นิเวส์นำ อุปยัน์ตุ อุปคัจ์ฉัน์ตูติ อัต์โถ ฯ

ต์ำ สุต์วา ราชา ทุติยำ คาถมาห ฯ

น โน วิวาโห นาเคหิ กทาปุพ์โพ กุทาจนำ
ตำ วิวาหำ อสัยุต์ตำ กถำ อัเม์ห กโรมเสติ ฯ

ตัต์ถ อสัยุต์ตนั์ติ อยุต์ตำ ติรัจ์ฉาเนหิ สัท์ธิ์ อนนุจ์ฉวิกำ ฯ อัเม์หติ อัเม์ห มนุส์สชาติกา สมานา กถำ ติรัจ์ฉาเนหิ สัม์พันั์ธำ กโรม ฯ

ตำ สุต์วา นาคมาณวกา สเจ ธตรัฏ์เฐน สัท์ธิ์ สัม์พันั์โธ อนนุจ์ฉวิโก อถ กัส์มา อัต์ตโน อุปั์ฏ์ฐากำ จิต์ตจุตำ นาม กัจ์ฉปิ์ สมุท์ทชำ นาม เต ธีตรำ ทัม์มีติ อัม์หากำ รัญ์โญ ทูตำ เปเสส์ส เอวำ สาสนำ เปเสต์วา อิทานิ เต อัม์หากำ ราชานำ ปริภวนั์ตัส์ส กัต์ตัพ์พยุต์ตกำ มยำ ชานิส์สาม มยำ หิ นาคมาณวกาติ วัต์วา ราชานำ ตัช์เชนั์ตา เท์ว คาถา อภาสิ์สุ ฯ

ชีวิตำ นูน เต จัต์ตำ รัญ์ญำ วา มนุชาธิป
น หิ นาเคหิ กุป์ปีตา จิรำ ชีวันั์ติ ตาทิสา
โย ตั์วำ เท์ว มนุส์โสสิ อิท์ธิมนั์ตำ อนิท์ธิมา
วรุณัส์ส นิยำ ปุต์ตำ ยามุนำ อติมัญ์ญสี์ติ ฯ

ตัต์ถ รัญ์ญำ วาติ เอกัเส์น ตยา ชีวิตำ วา รัญ์ญำ วา จัต์ตำ ฯ ตาทิสาติ ตุม์หาทิสา ราชาโน เอวำ มหานุภาเวหิ นาเคหิ กุป์ปีตา จิรำ ชีวิตุำ น สักั์โกนั์ติ อันั์ตรธายันั์ติ ฯ โย ตั์วำ เทวาติ เท์ว โย ตั์วำ มนุส์โส สมาโนปิ์ ฯ วรุณัส์สาติ

วรุณนาคราชัสส ฯ นิยๆ ปุตตันติ อัจฉัตติกๆ ปุตตๆ ฯ ยามุนันติ ยมุนาย นทิยา เหฏฐา ชาตๆ ฯ

ตโต ราชา เทวๆ คาถา อภาสิ ฯ

นาคมัญญามิ ราชานๆ ฉตรัฏฐๆ ยสัสสินๆ
ฉตรัฏโฐ หิ นาคานๆ พหูนมปี อิสสโร ฯ
อหิ มหานุภาโวปี น เม ฉิตรมาวโห
ฉัตติโย จ วิเทหานๆ อภิชาตา สมุททชาติ ฯ

ตัตถ พหูนมปีติ ปัญจโยชนสติกัสส นาคกวนัสส อิสสรภาวๆ สันธายวาห ฯ น เม ฉิตรมาวโหติ เอวๆ มหานุภาโวปี สมาโน ปเนโส อหิชาติกัตตา มม ฉิตรๆ อาวโห น โหติ ฯ ฉัตติโย จ วิเทหานันติ อิทๆ มาตุปักขญาติกๆ ทัสเสนโต อาห ฯ สมุททชาติ โส ฉัตติโย จ วิเทหราชปุตโต มม ฉิตา จ สมุททชา เต อุโภปี อติชาตา อัญญมัญญๆ สวาสๆ อรหันติ น เหสา มัณฑุกภักขัสส สัปปัสส อนุจฉวิกาติ อาห ฯ

ตๆ สุตวา นาคมาณวกา ตๆ ตัตเถว นาสวาโตน มาเรตุกามา หุตวาปี อัมหากๆ ทิวสๆ ววัตถาปนัตถายๆ รัญญา เปสิตาน อิมๆ มาเรตวา คนตุๆ น ยุตตๆ คนตวา รัญโญ อาจิกขิตวา ชานิสสามาติ ตโต อุฏฐาย ราชนิเวสนา นิกขมิตวา ปถวิยๆ นิมมุชชิตวา ตัตถ คนตวา กิๆ ตาตา ลภิตถา โว ราชกิตาติ รัญญา ปุจฉิตา รัญโญ กุชฌิตวา กิๆ เทว อัมหๆ อการณา ยัตถ วา ตัตถ วา เปเสสิ สเจ มาเรตุกามโตสิ

อิเธว โน มาเรหิ โส ตุเม๋ห อกิโกสติ ปริภาสติ อตฺตโน ธีตรํ ชาติมเทน ขุกฺขิปติ เตน วุตฺตญฺจ อวุตฺตญฺจ วตฺวา วญฺโญ โกธํ อุปาทยิสุ ฯ โส อตฺตโน ปริสํ สนฺนิปาตาเปตุ อาณาเปน์โต อาห ฯ

กมฺพลสฺสตรา อุฏฺเฐนฺตุ สพฺเพ นาเค นิเวทถ
พาราณสึ ปวิชฺชนฺตุ ม ว กิญฺจิ วิเหฐยุนฺติ ฯ

ตตฺถ กมฺพลสฺสตราติ กมฺพลสฺสตรา นาม นาคา สสฺส มาตุปกฺขิกา สิเนรุปาเท วสนกนาคา เต อุฏฺฐหนฺตุ อญฺเญ จ จตูสุ ทิสาสุ จตูสุ อนุทิสาสุ ยตฺตกา มยฺหํ วจนกรา เต สพฺเพ นาเค นิเวทถ คนฺตฺวา ชานาเปถ ขิปฺปํ กิร สนฺนิปาเตถาติ อาณาเปตุ เอวมาห ฯ ตโต สพฺเพ เยว สีฆ สนฺนิปติสุ ฯ เตหิ กึ กโรม เทวาติ วุตฺเต โส สพฺเพปีเม นาคา ขิปฺปํ พาราณสึ ปวิชฺชนฺตุติ อาห ฯ ตตฺถ คนฺตฺวา กึ กาตพฺพนฺ เทว กึ นาสวาตปฺปหาเรน ภสฺมิ กโรมาติ จ วุตฺเต โส ราชธีตริ ปฏิพทฺธจิตฺตตาย ตสฺสา วินาสํ อนิจฺฉนฺโต มา ว กิญฺจิ วิเหฐยุนฺติ อาห ฯ ตุเม๋หสุ เกจิ กิญฺจิ มา วิเหฐยุนฺติ อตฺโถ ฯ อยเมว วา ปาโฐ ฯ

อถ นํ นาคา มหาราช สเจ โกจิ มนุสฺโส น วิเหฐิตพฺโพ ตตฺถ คนฺตฺวา กึ กริสฺสามาติ อาหสุ ฯ อถ เน อิตเร อิตเร กโรถ อยมฺปี อิทํ นาม กริสฺสามีติ อาจิกฺขนฺโต คาถมาห ฯ

นิเวสเนสุ โสพ์เภสุ รถิยา ปัจ์จุเรสุ จ
รุก์ขัก์เคสุ จ ฉัม์พัน์ตุ วิตตา โตรเณสุ จ ฯ
อหัม์ปี สัพ์พเสเตน มหตา สุมห์ ปุรำ
ปริก์ขิปิส์สำ โภเคหิ กาสิ์นำ ชยนำ ภยัน์ติ ฯ

ตัต์ถ โสพ์เภสุ์ติ โปก์ขรณี์สุ ฯ รถิยาติ รถิกาย ฯ ฉัม์พัน์ตุ์ติ โอฉัม์พัน์ตุ ฯ วิตตาติ วิตตสริ์รา มหาสริ์รา หุตฺวา เอเตสุ เจว นิเวสนาที์สุ จ ท์วารโตรเณสุ จ โอฉัม์พัน์ตุ ฯ เอต์ตกา นาคา กโรน์ตุ ฯ กโรน์ตา จ ปน นิเวสเนสุ์ ตาว มญ์จปี์ฐานำ เหฏ์ฐา จ อุปริ จ อัน์โตคัพ์ภพหิคัพ์ภาที์สุ จ โปก์ขรณิยำ อุทกปิฏ์เฐ รถิกาที์นำ ปัส์เสสุ จ ถเณสุ จ เคเหสุ จ มหัน์ตานิ สริ์รานิ มาเปต์วา มหัน์เต ผเณ จ กัต์วา กัม์มารัค์คิ วิย ชุมมานา สุสุ์ตีสัต์ทำ กโรน์ตา โอฉัม์พถ เจว นิปั์ช์ชถ จ อัต์ตานัม์ปน ตรุณทารกานำ ชราชิณ์ณานำ คัพ์ภิต์ถีนำ สมุท์ทชาย จาติ อิเมสุ จตูน์นำ ชนานำ มา ทัส์สยิต์ถ อหัม์ปี สัพ์พเสเตน มหัน์เตน สริ์เรน คัน์ต์วา สุมหัน์ตำ กาสิกปุรำ สัต์ตักขัต์ตุ์ โภเคหิ ปริก์ขิปิส์สำ มหัน์เตน ผเณน ฉาเทต์วา เอกันฺ์ธการำ กัต์วา กาสิ์นำ ภยำ ชเนน์โต สุสุ์ตีสัต์ทำ มุญ์จิส์สามีติ ฯ นาคา ตถา กริ์สุ ฯ

ตมัต์ถำ ปกาเสน์โต สัต์ถา อาห ฯ

ตัส์ส ตำ วจนำ สุต์วา อุรคาเนกวัณ์ณิโน
พาราณสิ์ ปวิ์ชิ์ชิ์สุ เนว กิญ์จิ วิเหฐยุ์ ฯ

นิเวสเนสุ โสพ์เภสุ รถิยา ปัจ์จุเรสุ ฯ
รุก์ขัค์เคสุ ฯ ฉัม์พิสุ วิฆตา โตรเณสุ ฯ ฯ
เอเต ทิส์วาน ฉัม์พัน์เต ปุถู กัน์ทิสุ นาริโย
นาเค โสณ์ฑิกเต ทิส์วา ปัล์ลัลัน์เต มหุ มหุ ฯ
พาราณสี์ ปพ์ยัค์ถิตา อาตุรา สมปัช์ชถ
พาหา ปัค์คัย์ห ปัก์กัน์ทุ์ ธีตรำ เทหิ ราชิโนติ ฯ

ตัต์ถ อเนกวัณ์ณิโนติ นีลาทิวเสน อเนกวัณ์ณา เอวรูปานิ หิ เต รูปานิ มาปยิ์สุ ฯ ปวัช์ชิ์สูติ เต อัต์ตมรัต์ถิกสมเย ปวิสิ์สุ ฯ ฉัม์พิ์สูติ ชตรัฏ์เฐน วุต์ตนิยาเมเนว ลัพ์เพ นาคา เตสุ เตสุ ฐาเนสุ มนุส์สานำ สัญ์ญาร์ ปัจ์ฉินฺทิต์วา โยฉัม์พิ์สุ ฯ ทูตา หุต์วา อาคตา ปน จัต์ตาโร นาคมาณวกา รัญ์โญ สยนัล์ส จัต์ตาโร ปาเท ปริก์ขิปิต์วา อุปริ์ส์เส มหนฺโต ผเณ กัต์วา มุขตุณ์เฑหิ ลิ์สำ ปหรนฺต์ตา วิย ทาฐานิ วิวริต์วา ปัล์ลัน์ต์ตา ธัญ์ญำ ชตรัฏ์โฐปี อัต์ตนา วุต์ตนิยาเมเนว นครำ ปฏิจ์ฉาเทสิ ฯ ปพุช์ฌมานา ปุริสา ยโต ยโต หัต์ถำ วา ปาทำ วา ปสาเรน์ติ ตัต์ถ ตัต์ถ สัป์ปี ผุส์สิต์วา สัป์โป สัป์โปติ วิรวนฺ์ติ ฯ ปถู กัน์ทิ์สูติ เยสุ เยสุ เคเหสุ ทีปา ชลนฺ์ติ เตสุ เตสุ อิต์ถิโย ปพุท์ธา ท์วารโตรณโคปาณสิโย โอโลเกน์ตา โยฉัม์พัน์เต นาเค ทิส์วา พหู เอกัป์ปหาเรเนว กัน์ทิ์สุ ฯ เอวำ สกลนครำ เอกโกลาหลมโหสิ ฯ โสณ์ฑิกเตติ กตผเณ ฯ

ปักกันฑุนติ วิภาตาย รตฺติยา นาคานํ อลฺลสาลวาเตน สกลนคเร จ ราชนิเวสเน จ อุปปาฏิยมาเน วิย ภีตา มนุสฺสา นาคราชาโน กิสฺส โน วิเหเฐถาติ วตฺวา ตุมฺหากํ ราชา มม ธีตรํ เต ทสฺสามีติ ธตรฏฺฐสฺส ทูตํ เปเสตฺวา ปุน ตสฺส ทูเตหิ อาคนฺตฺวา เทหีติ วุตฺเต อมฺหากํ ราชานํ อกฺโกสติ ปริภาสติ สเจ อมฺหากํ รญฺโญ ธีตรํ น ทสฺสติ สกลนครานิ ชีวิตํ นาศฺสตีติ วุตฺเต เตน หิ โน สามิโน โอกาสํ เทถ มยํ คนฺตฺวา ราชานํ ยาจิสฺสามาติ ยาจนฺตา โอกาสํ ลภิตฺวา ราชทฺวารํ คนฺตฺวา มหนฺเตน รเวน ปกฺกนฺทิสุ ฯ ภริยาปิสฺส อตฺตโน อตฺตโน คพฺเภ นิปนฺนกาว เทว ธีตรํ ธตรฏฺฐสฺส รญฺโญ เทหีติ เอกปฺปหาเรเนว กนฺทิสุ ฯ

เตปี จตฺตาโร นาคมาณวกา เทหิ เทหีติ ตุณฺเหหิ ลิสํ ปหรนฺตา วิย อฏฺฐสุ ฯ โส นิปนฺนโกว นครานิญฺเจว อตฺตโน ภริยานญฺจ ปริเทวนสทฺทํ สุตฺวา จตูหิ นาคมาณวเกหิ ตชฺชิตตชฺชา มรณภยภีโต มม ธีตรํ สมุทฺทสฺส ธตรฏฺฐสฺส ทมฺมิ ทมฺมีติ ติกฺขตฺตุํ อวจ ฯ ตํ สุตฺวา สพฺเพปิ นาคราชาโน คาวุตมตฺตํ ฐานํ ปฏิกฺกมิตฺวา เทวนครํ วิย เอกํ นครํ มาเปตฺวา ตตฺถ ฐิตา ธีตรํ กิร เปเสตฺวาติ ปณฺณาการํ ปหิณิสุ ฯ ราชา เตหิ อาภตํ ปณฺณาการํ คเหตฺวา ตุเมฺห คจฺฉถ อหํ ธีตรํ มม อมจฺจานํ หตฺเถ

ปหิณิส์สามีติ เต อุย์โยเชต์วา ธีตรๆ ปัก์โกสาเปต์วา อุปริปาสาทๆ อาโรเปต์วา สีหปัญ์ชรๆ วิวราเปต์วา อัม์ม ปัส์เสตๆ อลังกตนครๆ ต์วๆ เอต์ถ เอตัส์ส รญ์ โญ อัค์คมเหสี ภวิส์สสิ น ทูเร อิโต ตๆ นครๆ อุก์กัณ์ฐิตกาเลเยว อิช อาคัน์ตุๆ ส์กัก์กา เอต์ถ เต คัน์ตัพพัน์ติ ส์ญ์ญาเปต์วา ส์ส์ๆ น์หาเปต์วา ส์พ์พาลังกาเรหิ อลังกริต์วา ปฏิจ์ฉันน์โยเค นิส์ทาเปต์วา อัต์ตโน อมัจ์จาน์ หัต์เถ ทัต์วา ปาเหสิ ฯ นาคราชาโน ตัส์สา ปัจ์จุค์คมน์ กัต์วา มหาส์ก์การๆ กริ์สุ ฯ อมัจ์จา นครๆ ปวิสิต์วา ตๆ ตัส์ส ทัต์วา พหุๆ ธน์ อาทาย นิวัต์ติ์สุ ฯ ราชา ธีตรๆ ปาสาทๆ อาโรเปต์วา อลังกตทิพ์พส์ยเน นิป์ช์ชาเปสิ ฯ ตๆ ขณญ์เญว นาคมาณวิกา ขุช์ชวามนกาทิเวส์ คเหต์วา มนุส์สปริจาริกาโย วิย น์ ปริวารยิ์สุ ฯ สา ทิพ์พส์ยเน นิป์น์นมัต์ตาว ทิพ์พส์ม์ผัส์สๆ ผุส์สิต์วา นิท์ทๆ โอก์กมิ ฯ ธตรัฏ์โฐ ตๆ คเหต์วา ส์ทิ์ธิ นาคปริส์ย ตัต์ถ อัน์ตรหิโต นาคภวเนเยว ปาตุรโหสิ ฯ ราชธีตา ปพุช์ฌิต์วา อลังกตทิพ์พส์ยน์ อัญ์เญ จ สุวัณ์ณปาสาทาทโย อุย์ยานโปก์ขรณิโย จ อลังกตเทวนครๆ วิย นาคภวน์ ทิส์วา ขุช์ชาทิปริจาริกาโย ปุจ์ฉิ อิทๆ นครๆ อติวิย อลังกตๆ น อัม์หากๆ นครๆ วิย กัส์เสตัน์ติ ฯ สามิกัส์ส เต ส์น์ตกๆ เทวิ น ขัป์ปปุญ์ญา เอวรูป์ สัม์ป์ต์ตึ ลภติ มหาปุญ์ญวตาย เต อยๆ ลัท์ธาติ ฯ ธตรัฏ์โฐปิ ปัญ์จโยชนสติเก นาคภวเน เภริๆ จาราเปสิ โย

โย สมุทฺทชาย สพฺพปวณฺณฺ ทสฺเสติ ตสฺส ตสฺส ราชทณฺฑฺ
ภวิสฺสตีติ ฯ ตสฺมา เอโกปี ตสฺสา สพฺพปวณฺณฺ ทสฺเสตุ
สมตฺโถ นาม นาโหสิ ฯ สา มนุสฺสโลกสญฺญาย เอวํ
ตตฺเถว เตน สทฺธิ์ สมฺโมทมานา ปิยสฺวาสฺ วสิ ฯ

ฯ นครกณฺฑฺ นิฏฺฐิตฺ ฯ

สา อปรภาเค ธตรฏฺฐสฺ ปฏิจฺจ คพฺภ์ ปฏิลภิตฺวา ปุตฺต์
วิชายิ ฯ ตสฺส ปิยทสฺสนตฺตา สุทสฺสโนติ นามฺ กริ์สุ ฯ
ตสฺส ปทสา คมนกาเล ปุน อปรฺ ปุตฺต์ วิชายิ ฯ ตสฺส
ทตฺโตติ นามฺ กริ์สุ ฯ โส ปน โพธิสตฺโต ฯ ปุเนกฺ
ปุตฺต์ วิชายิ ฯ ตสฺส สุโภโคติ นามฺ กริ์สุ ฯ อปรมฺปี
ปุตฺต์ วิชายิ ฯ ตสฺส อริฏฺโฐติ นามฺ กริ์สุ ฯ อิติ สา
จตฺตาโร ปุตฺเต วิชายิตฺวาปี นาคภวนฺ น ชานาติ ฯ
อเถกทิวสฺ ตรุณนาคา อริฏฺฐสฺส อาจิกฺขิ์สุ ตว มาตา
มานุสฺสินี น นาคีติ ฯ อริฏฺโฐ วิมฺหสฺสามิ นนฺติ
เอกทิวสฺ ถนฺ ปีวนฺโตว สพฺพปสริรฺ มาเปตฺวา นงฺคุฏฺเฐน
มาตุ ปาทปีฏฺฐิ์ ฆเฏสิ ฯ สา ตสฺส สพฺพปสริรฺ ทิสฺวา
ภีตตสิตา มหารวฺ รวิตฺวา ตำ ภูมิยฺ ปิปี ฯ นเขนสฺส
อกฺขิ ภินฺทิ ฯ ตโต โลหิตฺ ปคฺฆรติ ฯ ราชา ตสฺสา
สทฺทฺ สุตฺวา กิสฺเสสา วิรวีติ ปุจฺฉิตฺวา อริฏฺเฐน
กตกิริยฺ สุตฺวา กุจฺฉิ นฺ คเหตฺวา ชีวิตกฺขยฺ ปาเปสิ
ตสฺเสโส โต อาคญฺฉิ ฯ ราชธิตา ตสฺส ทุกฺขภาวฺ ญตฺวา

ปุตฺตสิเนหน อาห เทว ปุตฺตสฺส เม อกฺขิ ภินฺนํ ขมถ เม ตสฺสาติ ฯ ราชา เอตาย เอว วทนฺติยา มยา กิ สกฺกา กาตุนฺติ ขมิ ฯ ตํ ทิวสํ สา อิทำ นาคภวนนฺติ อญฺญาสิ ฯ ตโต ปฏฺฐาย อริฏฺโฐ กาณาริฏฺโฐ นาม ชาโต ฯ จตฺตาโรปี ปุตฺตา วิญฺญุตำ ปาปุณึสุ ฯ อถ เนสำ ปิตา โยชนสตกำ โยชนสตกำ กตฺวา รชฺชำ อทาสิ ฯ มหนฺโต ยโส อโหสิ ฯ โสฬส โสฬส นาคกญฺญาสหสฺสานิ ปริวารยึสุ ฯ ปิตุ เอกโยชนสตกเมว รชฺชำ อโหสิ ฯ ตโย ปุตฺตา มาเส มาเส มาตาปิตโร ปสฺสนฺติ อาคจฺฉนฺติ ฯ โพธิสตฺโต ปน อฑฺฒมาสำ อาคจฺฉติ ฯ นาคภวเน สมฺปตฺติำ ปญฺหำ โพธิสตฺโตว กเถสิ ฯ ปิตรา สทฺธึ วิรูปกฺขมหาราชสฺสาปิ อุปฏฺฐานำ คจฺฉติ ฯ ตสฺส สนฺติเก สมฺปตฺติำ ปญฺหมฺปิ โสว กเถสิ ฯ อเถกทิวสำ วิรูปกฺโข นาคปริสาย สทฺธึ ติทสปุรำ คนฺตฺวา สกฺกำ ปริวาเรตฺวา นิสินฺเน เทวานำ อนฺตเร ปญฺหำ สมฺปตฺตาติ ฯ ตมฺปิ โกจิ กเถตุำ นาสกฺขิ ฯ ปสนฺนกวรโต หุตฺวา มหาสตฺโตว กเถสิ ฯ อถ นำ เทวราชา ทิพฺพคนฺธปุปฺผเหิ ปูเชตฺวา ตาต ทตฺต ตฺวำ ปถวิสมาย วิปุลาย ปญฺญาย สมนฺนาคโต อิโต ปฏฺฐาย ภูริทตฺโต นาม โหหีติ ภูริทตฺโตติสฺส นามำ อกาสิ ฯ โส ตโต ปฏฺฐาย สกฺกสฺส อุปฏฺฐานำ คจฺฉนฺโต อลงฺกตเวชยนฺตปาสาทำ เทวจฺฉราหิ อากิณฺณำ

อติมโนรมํ สักกัสส สัมปัตติญจ ทิสวา เทวโลเก ปีหं กัตวา กิ เม อิมินา มัณฑุกภักเขน อัตตภาเวน นาคภวนํ คันตวา อุโปสถวาสํ วสิตวา อิมัสมิ เทวโลเก อุบปัตติการณํ กริสสามีติ จินเตตวา นาคภวนํ ปหาคันตวา มาตาปีตโร อาปุจฉิ อัมมตาตา อหं อุโปสถกัมมं กริสสามีติ ฯ สาธุ ตาต กโรหิ กโรนโต ปน พหิ อคันตวา อิมัสมิ เยว นาคภวเน เอกัสมิ สุญญวิมาเน กโรหิ พหิ คตานัมปน นาคานํ มหันตํ ภยं อุบปัชชตีติ ฯ โส สาธุติ ปฏิสุณิตวา ตัตเถว สุญญวิมาเน ราชุยยาเน อุโปสถวาสํ วสิ ฯ อถ นं นานาตุริยหัตถา นาคกัญญา ปริวาเรนติ ฯ โส น มัยหं อิธ วสันตัสสะ อุโปสถกัมมं มัตถกํ ปาปุณิสสติ มนุสสปถํ คันตวา อุโปสถํ กริสสามีติ จินเตตวา นิวารณภเยน มาตาปีตูนं อนาโรเจตวา อัตตโน ภริยาโย อามันเตตวา ภัทเท อหं มนุสสโลกํ คันตวา ยมุนาย ตีเร มหานิโครุกขรุกโข อัตถิ ตัสสาวิทูเร วัมมิกมัตถเก โภเค อาภุชิตวา จตุรังคสมันนาคตํ อุโปสถํ อธิฏฐาย นิปปชชิตวา อุโปสถกัมมं กริสสามิ มยา สัพพรตฺติ นิปปชชิตวา อุโปสถกัมเม กเต อรุณุคคมนเวลายเมว ตุเมหิ ทสฺส ทสฺส อิตถิโย วาเรน ตุริยหัตถา มม สันติกํ คันตวา มं คันเธหิ จ ปุปเผหิ จ ปูเชตวา คายิตวา นจจิตวา มं อาทาย นาคภวนเมว อาคจฉถาติ วัตวา ตัตถ คันตวา วัมมิกมัตถเก โภเค

อาภุช์ชิต์วา โย เม จัม์ม์ วา นหารุ์ วา อัฏ์ฐี วา รุธิร์ วา อิจ์ฉติ ไส ต์ หรตูติ จตุรังคสมัน์นาคต์ อุโปสถ์ อธิฏ์ฐาย นังคลส์สัป์ปมาณ์ สร์รร์ มาเปต์วา นิปัน์โน อุโปสถกัม์ม์ อกาสิ ฯ อรุเณ อุฏ์ฐหัน์เต เยว ต์ นาคมาณวิกา อาคัน์ต์วา ยถานุสิฏ์ฐ์ ปฏิบัช์ชิต์วา นาคภวน์ อาเนน์ติ ฯ ตัส์ส อิมินา นิยาเมน อุโปสถกัม์ม์ กโรน์ต์ส์ส ทีโฆ อัท์ธา วีติวัต์โต ฯ

ฯ อุโปสถกัณ์ฑ์ นิฏ์ฐิต์ ฯ

ตทา เอโก พาราณสิท์วาสกามวาสี เนสาทพ์ราห์มโณ โสมทัต์เตน นาม ปุต์เตน สัท์ธิ์ อรัญ์ญ์ คัน์ต์วา สูถยัน์ตปาสวาคุราที่นิ โอเซต์วา มิเค วธิต์วา ม์ส์ กาเขนาหริต์วา วิก์กิณน์โต ชีวิต์ กัป์เปสิ ฯ โส เอกทิวส์ อัน์ตมโส โคขมัต์ตัม์ปี อลภิต์วา ตาต โสมทัต์ต์ ส์เจ ตุจ์ฉหัต์ถา คมิส์สาม มาตา เต กุช์ฌิส์สติ ย์กิญ์จิ คเหต์วาว คมิส์สามาติ วัต์วา โพธิสัต์ตัส์ส นิปัน์นวัม์มิกัฏ์ฐานาภิมุโข คัน์ต์วา ปานิยं ปาตุ์ ยมุน์ โอตรัน์ตาน์ มิคาน์ ปทวลญ์ชं ทิส์วา ตาต มิคมัต์โต ปัญ์ญายติ ต์วา ปฏิก์กมิต์วา ติฏ์ฐ อห์ ปานิย์ต์ถาย อาคต์ มิต์ วิช์ฌิส์สามีติ ธนุ์ อาทาย มิต์ โอโลเกน์โต เอกัส์มิ รุก์ขมูเล อัฏ์ฐาสิ ฯ อเถโก มิโค สายัน์หสมเย ปานิยं ปาตุ์ อาคโต ฯ โส ต์ วิช์ฌิ ฯ มิโค ตัต์ถ อปติต์วา ส์รเวเคน ตัช์ชิโต โลหิเตน ปัค์ขรัน์เตน ปลายิ ฯ บี์ฬา

ปุต์ตา จ ตำ อนุพันธิต์วา ปติตัฏ์ฐาเน มำ คเหต์วา อรัญ์ญา นิก์ขมัน์โต สุริยัต์ถังคมนเวลาย ตำ นิโค์รธำ ปัต์วา อิทานิ อกาโล น สักก์กา คันตุ์ อิเธว วสิส์สามาติ มำ เอกัส์มิ์ ฐาเน ฐเปต์วา รุก์ขำ อารุย์ห วิฏปัพ์ภัน์ตเร นิปัช์ชิสุ ฯ พ์ราห์มโณ ปัจ์จุส์สมเย ปพุช์ฌิต์วา มิคสิท์ทสวนาย โสตำ โอทหิ ฯ ตัส์มิ์ ขเณ นาคมาณวิกาโย อาคัน์ต์วา โพธิสัต์ตัส์ส ปุบ์ผาสนำ ปัญ์ญาเปสุ์ ฯ โส อหิสร์รำ อัน์ตรธาเปต์วา สัพ์พาลังการปฏิมัณ์ฑิตำ ทิพ์พสร์รำ มาเปต์วา สักก์กลิ์ลาย ปุบ์ผาสเน นิสี์ทิ ฯ นาคมาณวิกาปิ นำ คัน์ธมาลาทีหิ ปูเชต์วา ทิพ์พตุริยานิ วาเทต์วา นัจ์จิต์ตำ อุบ์ภัฏ์ฐเปสุ์ ฯ พ์ราห์มโณ ตำ สัท์ทำ สุต์วา โก นุโข เอส ชานิส์สามิ นัน์ติ จินั์เตต์วา อัม์โภ ปุต์ตาติ วัต์วา ปุต์ตำ ปโพเธตุ์ อสักโก์โต สยตุ เอส์ กิลัน์โต ภวิส์สติ อหเมว คมิส์สามีติ รุก์ขา โอรุย์ห ตัส์ส สัน์ติกำ อคมาสิ ฯ นาคมาณวิกา ตำ ทิส์วา สัท์ธิ์ ตุริเยหิ ภูมิยำ นิม์มุช์ชิต์วา อัต์ตโน นาคภวนเมว คตา ฯ โพธิสัต์โต ปน เอกโก์ว อโหสิ ฯ พ์ราห์มโณ ตัส์ส สัน์ติเก ฐัต์วา ปุจ์ฉัน์โต เท์ว คาถา อภาสิ ฯ

ปุบ์ผาภิหารัส์ส วนัส์ส มัช์เฌ โก โสหิตัก์โข วิหตัน์ตรโส
กา กัม์พุกายุรธรา สุวัต์ถา ติฏ์ฐัน์ติ นาริโย ทส วัน์ทมานา ฯ
โก ต์วำ พ์รหาพาหุ วนัส์ส มัช์เฌ วิโรจสิ ฆฏสิต์โตว อัค์คิ
มเหสัก์โข อัญ์ญตโรสิ ยัก์โข อุทาหุ นาโคสิ มหานุภาโวติ ฯ

ตัต์ถ ปุบ์ผาภิหารัส์สาติ โพธิสัต์ตัส์ส ปูชนัต์ถาย อาภเตน ทิพ์พปุบ์ผาภิหาเรน สมัน์นาคตัส์ส ฯ โกติ โก นาม ต์วๆ โลหิตัก์โขติ รัต์ตัก์โข ฯ วิหรัน์ตร์โสติ ปุถุสัน์ตร์โส ฯ กากัม์พุกายุรธราติ สุวัณ์ณมยาสังการธรา ฯ พ์รหาพาหูติ มหาภุโช ฯ มหาพาหูติ อัต์โถ ฯ วนัส์ส มัช์เฌติ โก นาม ต์วๆ มหาภุโช มหาวนัส์ส มัช์เฌ มหานุภาโว ยุรัจ์ฉทัส์สพัน์เธน สุภุชานๆ นาคกัญ์ญานๆ มัช์เฌ โก นุ ต์วๆ มเหสัก์โขติ ฯ

ต๋ สุต์วา มหาสัต์โต สเจปี สักกาทีสุ อัญ์ญตโรหมัส์มิ อิท์ธิมาติ วักขามิ สัท์ทหิส์สเตวายๆ พ์ราห์มโณ อัช์ช ปน มยา สัจ์จเมว กเถตุๆ วัฏ์ฏตีติ จิน์เตต์วา อัต์ตโน นาคราชภาวๆ กเถน์โต อาห ฯ

นาโคหมัส์มิ อิท์ธิมา เตชส์ มี ทุรติก์กโม
ฑ๋เสย์ยๆ เตชสา กุท์โธ ผิตๆ ชนปทๆ อปี ฯ
สมุท์ทชา หิ เม มาตา ชตรัฏ์โฐ จ เม ปิตา
สุทัส์สนกนิฏ์โฐส์มิ ภูริทัต์โตติ มๆ วิทูติ ฯ

ตัต์ถ เตชส์มีติ วิส์เตเชน เตชวา ฯ ทุรติก์กโมติ อัญ์เญน อติก์กมิตุๆ อสักๆ กุเณย์โย ฯ ฑ๋เสย์ยันติ สจาหๆ กุท์โธ ผิตๆ ชนปทๆปี ฑ๋เสย์ยๆ ปถวิยๆ มม ทาสาย ปติตมัต์ตาย สัท์ธิๆ ปถวิยา มม เตเชน สัพ์โพ ชนปโท ภัส์มิ ภเวย์යาติ วทติ ฯ สุทัส์สนกนิฏ์โฐส์มีติ อหๆ มม ภาตุ สุทัส์สนัส์ส กนิฏ์โฐ อัส์มิ ฯ วิทูติ เอวๆ มๆ สัพ์เพ ปัญ์จโยชนสติเก นาคภวเน ชานันติ ฯ

อิทญ์จ ปน วตฺวา มหาสตฺโต จินฺเตสิ อยํ พฺราห์มโณ จณฺโฑ ผรุโส สเจ อหิตุณฺฑิกสฺส อาโรเจตฺวา อุโปสถกมฺมสฺส เม อนฺตรายมฺปิ กเรยฺย ยนฺนูนาหํ อิมํ นาคภวนํ เนตฺวา มหนฺตํ ยสํ ทตฺวา อุโปสถกมฺมํ อทฺธนิยํ กเรยฺยนฺติ ฯ อถ นํ เอวมาห พฺราห์มณ มหนฺตํ เต ยสํ ทสฺสามิ รมฺมณียํ นาคภวนํ เอหิ ตตฺถ คจฺฉามาติ ฯ สามิ ปุตฺโต เม อตฺถิ ตสฺมิ อาคจฺฉนฺเต คมิสฺสามีติ ฯ อถ นํ มหาสตฺโต คจฺฉ พฺราห์มณ อาเนหิ นนฺติ วตฺวา อตฺตโน อาวาสํ อาจิกฺขนฺโต อาห ฯ

ยํ คมฺภีรํ สทา ปวฏฺฏิ รหทํ เภสฺมิ อเปกฺขสิ
เอส ทิโพฺย มมาวาโส อเนกสตโปริโส ฯ
มยุรโกญฺจาภิรุทํ นีโลทกํ วนมชฺฌโค
ยมุนํ ปวิส มา ภีโต เขมํ วตฺตวตี สิวนฺติ ฯ

ตตฺถ สทา ปวฏฺฏนฺติ สทา ปวตฺตนฺติ อาวฏฺฏิ ฯ เภสฺมินฺติ ภยานกํ ฯ อเปกฺขสีติ ยํ เอตฺถ เอวรูปิ รหทํ ปสฺสสิ ฯ มยุรโกญฺจาภิรุทนฺติ ยมุนายฺ นทิยา อุโภสุ ตีเรสุ วนฆฏายฺ วสนฺเตหิ มยูเรหิ จ โกญฺเจหิ จ อภิรุทํ อุปกูชิตนฺ ฯ นีโลทนฺติ นีลสลิลนฺ ฯ วนมชฺฌโคติ วนมชฺเฌน สนฺทมานนฺ ฯ ปวิส มา ภีโตติ เอวรูปิ ยมุนฺ อภีโต หุตฺวา ปวิส ฯ วตฺตวตีติ วตฺตสมฺปนฺนานฺ อาจารวนฺตานฺ วสนภูมิ ปวิส ฯ

เอวญ์จ ปน วัต์วา มหาสัต์โต ตัจ์ฉ พ์ราห์มณ ปุต์ตำ อาเนห์ติ อาห ฯ พ์ราห์มโณ ตัน์ต์วา ปุต์ตัส์ส ตมัต์ถำ อาโรเจต์วา ต่ อาเนสิ ฯ มหาสัต์โต อุโภปิ อาทาย ยมุนาตีรำ คัน์ต์วา ตีเร ฐิโต อาห ฯ

ตัต์ถ ปัต์โต สานุจโร สห ปุต์เตน พ์ราห์มณ
ปูชิโต มัย์หำ กาเมหิ สุขำ พ์ราห์มณ วัจ์ฉสี์ติ ฯ

ตัต์ถ ปัต์โตติ ต์วำ อัม์หากำ นาคภวนำ ปัต์โต หุต์วา ฯ สานุจโรติ สภริโย ฯ มัย์หันติ มม สันต์เกหิ กาเมหิ ปูชิโต ฯ วัจ์ฉสี์ติ ตัต์ถ นาคภวเน สุขำ วสิส์สสิ ฯ

เอวญ์จ ปน วัต์วา มหาสัต์โต อุโภปิ เต ปิตาปุต์เต อัต์ตโน อานุภาเวน นาคภวนำ อาเนสิ ฯ เตสำ ตัต์ถ ภัจ์ฉนัต์ตานำ ทิพ์โพ อัต์ตภาโว ปาตุภวิ ฯ อถ เนสำ มหาสัต์โต มหันตำ ทิพ์พสัม์ปัต์ตึ ทัต์วา จัต์ตาริ จัต์ตาริ นาคกัญ์ญาสตานิ • อทาสิ ฯ เตปิ ตัต์ถ มหาสัม์ปัต์ตึ อนุภวิ์ตฺวา ฯ โพธิสัต์โตปิ ยับ์ปมัต์โต หุต์วา อุโปสถกัม์มำ กโรติ ฯ อนัว์วัท์ธมาสำ มาตาปิตูนำ อุปัฏ์ฐานำ คัน์ต์วา ธัม์มกถำ กเถต์วา ตโต พ์ราห์มณัส์ส สันต์ติกำ คัน์ต์วา อาโรคย์ำ ปุจ์ฉิต์วา เยน เต อัต์โถ ต่ วเทย์ยาสิ อนุก์กัณ์ฐมาโน อภิรมาติ วัต์วา โสมทัต์เตน สัท์ธิ์ ปฏิสันถารำ กัต์วา อัต์ตโน นิเวสนำ คัจ์ฉติ ฯ พ์ราห์มโณ เอกสำวัจ์ฉรำ นาคภวเน วสิต์วา มันท์ปุญ์ญตาย อุก์กัณ์ฐิโต มนุส์สโลกำ คัน์ตุกาโม อโหสิ ฯ

นาคภวนมัปปนัสส โลกนัตนิรโย วิย ชายติ ฯ อถังกตปาสาโท พันธนาคาร์ วิย อถังกตนาคกัญญาโย ยักขินิโย วิย อุปัฏฐหิสุ ฯ โส อห์ ตาว อุก์กัณ์ฐิโต โสมทัต์ตัสสาบี จิต์ตัง ชานิส์สามีติ ตัสส สัน์ติกัง คัน์ต์วา อาห กิ ตาต อุก์กัณ์ฐิโตสี์ติ ฯ กัส์มา อุก์กัณ์ฐิส์สามิ น อุก์กัณ์ฐามิ ต์วัมปน อุก์กัณ์ฐสิ ตาตาติ ฯ อาม ตาตาติ ฯ กิ การณาติ ฯ ตว มาตุ เจว มาตุ ภคินินัญ์จ อทัส์สเนน อุก์กัณ์ฐามิ เอหิ ตาต โสมทัต์ต คัจ์ฉามาติ ฯ โส น คัจ์ฉามีติ วัต์วาบี ปุนัป์ปุนัง บีตรา ยาจิยมาโน สาธูติ สัม์ปฏิจ์ฉิ ฯ พ์ราห์มโณ ปุต์ตัส์ส ตาว เม มโน ฉัท์โธ สเจ ปนาห์ ภุริทัต์ตัส์ส อุก์กัณ์ฐิโตม์หีติ วัก์ขามิ โส อติเรกตรัง เม ยสัง ทัส์สติ เอวัง เม คมนัง น ภวิส์สติ เอเกน ปน อุปาเยน ตัส์ส สัม์ปัต์ตึ วัณ์เณต์วา ต์วัง เอวรูปัง สัม์ปัต์ตึ ปหาย กิ การณา มนุส์สโลกัง คัน์ต์วา อุโปสถกัม์มัง กโรสี์ติ ปุจ์ฉิต์วา สัค์คัต์ถายาติ วุต์เต ต์วัง ตาว เอวรูปัง สัม์ปัต์ตึ ปหาย สัค์คัต์ถาย อุโปสถกัม์มัง กโรสิ กิมังคัง ปน มยัง เยว ปรเทน ชีวิตัง กัป์เปม อหัม์ปี มนุส์สโลกัง คัน์ต์วา ญาตเก ทิส์วา ปัพ์พชิต์วา สมณธัม์มัง กริส์สามีติ ตัง สัญ์ญาเปส์สามิ อถ เม โส คมนัง อนุชานิส์สตีติ จิน์เตต์วา เอกทิวสัง เตนาคัน์ต์วา กิ พ์ราห์มณ อุก์กัณ์ฐสีติ ปุจ์ฉิโต กัส์มา อุก์กัณ์ฐิส์สามิ ตุม์หากัง สัน์ติกา อัม์หากัง น กิญ์จิ ปริโภคัง ปริหายตีติ กิญ์จิ คมนปฏิพัท์ธัง อวัต์วาว อาทิโต ตาว ตัส์ส สัม์ปัต์ตึ วัณ์เณน์โต อาห ฯ

สมา สมนฺตปริโต ปหูตตัคฺครา มหี
อินฺทโคปกสญฺฉนฺนา โสภติ หริตุตฺตมา ฯ
รมฺมานิ วนเจตฺยานิ รมฺมาหิ สุปกุชฺชิตา
โยปุปฺผปทฺมา ติฏฺฐนฺติ โปกฺขรญฺญา สุนิมฺมิตา ฯ
อฏฺฐสา สุกตา ถมฺภา สพฺเพ เวฬุริยามยา
สหสฺสถมฺภา ปาสาทา ปูรา กญฺญาหิ โสตเร ฯ
วิมานํ อุปปนฺโนสิ ทิพฺพํ ปุญฺเญหิ อตฺตโน
อสมฺพาธํ สิวํ รมฺมํ อจฺจนฺตํ สุขสญฺหิตํ ฯ
มญฺเญ สหสฺสเนตฺตสฺส วิมานา นาภิกงฺขสิ
อิทฺธิ หิ ตฺยายํ วิปุลา สกฺกสฺเสว ชุตีมโตติ ฯ

ตตฺถ สมา สมนฺตปริโตติ ปริสมนฺตโต สพฺพทิสาภาเคสุ อยญฺหิ ตว นาคภวเน มหี สุวณฺณรชตมณิมุตฺตาวาลุกปริกิณฺณา ฯ สมาติ สมตลา มหี ฯ ปหูตตัคฺครา มหีติ ปหูเตหิ ตัคฺครตจฺเฉหิ สมนฺนาคตา ฯ อินฺทโคปกสญฺฉนฺนาติ สุวณฺณอินฺทโคปเกหิ สญฺฉนฺนา ฯ โสภติ หริตุตฺตมาติ หริตวณฺณทพฺพติณสญฺฉนฺนา โสภตีติ อตฺโถ ฯ วนเจตฺยานีติ วนฆฏานิ ฯ โยปุปฺผปทฺมาติ มุญฺจิตฺวา ปติเตหิ ปทุเมหิ สญฺฉนฺนา อุทกปิฏฺฐา ฯ สุนิมฺมิตาติ ตว ปุญฺญสมฺปตฺติยา สุฏฺฐุ นิมฺมิตา ฯ อฏฺฐสาติ ตว วสนปาสาเทสุ อฏฺฐสา สุกตา เวฬุริยามยา ถมฺภา เตหิ ถมฺเภหิ สหสฺสถมฺภา ตว ปาสาทา นาคกญฺญาหิ ปูรา โสตเร

โชตยนฺติ ฯ อุปปชฺโนสีติ เอวรูเป วิมาเน นิพฺพตฺโตสีติ อตฺโถ ฯ สหสฺสเนตฺตสฺส วิมานนฺติ เวชยนฺตปาสาทํ ฯ อิทฺธิ หิ ตฺยายํ วิปุลาติ ยสฺมา ตฺวญฺจ วิปุลา อยํ อิทฺธิ ตสฺมา ตฺวํ เตน อุโปสถกมฺเมน สกฺกสฺสาปิ วิมานํ น ปตฺเถสิ อญฺญํ ตโต อุตฺตริ มหนฺตํ ฐานํ ปตฺเถสีติ มญฺญามิ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตฺโต มา เหวํ พฺราหฺมณ อวจ สกฺกสฺส ยสํ ปฏิจฺจ อมฺหากํ ยโส หีโน นาม สิเนรุปพฺพตสนฺติเก สาสโป วิย ขายติ มยํ ตสฺส ปริจาริเกนาปิ อนุตฺตรมฺหาติ วตฺวา คาถมาห ฯ

มนสา นาภิปตฺถาม อานุภาโว ชุตีมโต
ปริจาริยมานานํ อินฺทานํ วสวตฺตินนฺติ ฯ

ตสฺสตฺโถ พฺราหฺมณ สกฺกสฺส ยโส นาม เอกํ เทฺว ตโย จตฺตาโร วา ทิวเส เอตฺตโกว สิยาติ มนสา จิตฺเตนปิ นาภิปตฺถาม เยปิ นํ จตฺตาโร มหาราชาโน ปริวรนฺติ เตสมฺปิ สกฺกานํ เทวราชานํ ปริจาริยมานานํ อินฺทานญฺจ นายกานญฺจ วิวรนฺตานํ วสวตฺตินนฺติ จตุนฺนญฺจ โลกปาลานญฺจ ยสสฺสาปิ อมฺหากํ ติรจฺฉานคตานญฺจ ยโส โสฬสิภาคมฺปิ กตฺวา กลฺลํ นาคฺฆตีติ ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา อิทฺธิ เต สหสฺสเนตฺตสฺส วิมานนฺติ วจนํ สุตฺวา อหํ ตํ อนุสฺสรึ อหํ หิ เวชยนฺตํ ปตฺเถนฺโต อุโปสถกมฺมํ กโรมีติ ตสฺส อตฺตโน ปตฺถนาจิณฺณนฺโต อาห ฯ

ตำ วิมานำ อภิชฺฌาย อมรานำ สุเขสินำ

อุโปสถำ อุปวสนฺโต เสมิ วมฺมิกมุทฺธนีติ ฯ

ตตฺถ อภิชฺฌายาติ ปตฺเถตฺวา ฯ อมรานนฺติ ทีฆายุกานำ เทวานำ ฯ สุเขสินนฺติ เอสิกสุขานำ สุเข ปติฏฺฐิตานำ ฯ

ตำ สุตฺวา พฺราหฺมโณ อิทานิ เม โอกาโส ลทฺโธติ โสมนสฺสปฺปตฺโต คนฺตุ อาปุจฺฉนฺโต คาถทฺวยมาห ฯ

อหญฺจ มิคเมสาโน สปุตฺโต ปาวิสึ วนำ

เต มำ มตำ วา ชีวำ วา นาภิเวเทนฺติ ญาตกา ฯ

อามนฺเตยฺย ภูริทตฺตำ กาสิปุตฺตำ ยสสฺสินำ

ตยา โภ สมนุญฺญาตา อปิ ปสฺเสมุ ญาตเกติ ฯ

ตตฺถ นาภิเวเทนฺตีติ น ชานนฺติ กเถนฺโตปิ เตสำ นตฺถิ ฯ มิคเมสาโนติ มิคำ เอสาโน ฯ อามนฺเตยฺยาติ อามนฺเตยามิ ฯ กาสิปุตฺตนฺติ กาสิกราชปุตฺตำ ปุตฺตำ ฯ

ตโต โพธิสตฺโต คาถทฺวยมาห ฯ

เอโส หิ วต เม ฉนฺโท ยำ วเสสิ มมนฺติเก

น หิ เอตาทิสา กามา สุลภา โหนฺติ มานุเส ฯ

สเจ ตฺวำ เนจฺฉ เสวิตุ มม ถาเมหิ ปูชิโต

มยา ตฺวำ สมนุญฺญาโต โสตฺถึ ปสฺสาหิ ญาตเกติ ฯ

ตโต มหาสตฺโต คาถทฺวยำ วตฺวา จินฺเตสิ อยำ มำ นิสฺสาย สุขำ ชีวนฺโต กสฺสจิ นาโรเจสฺสติ เอตสฺส สพฺพกามททำ มณิ ทสฺสามีติ ฯ อถสฺส ตำ ททนฺโต อาห ฯ

ชารยิมฺ มณิ์ ทิพฺยํ ปสุ์ ปุต์เต จ วินฺทสิ
อโรโค สุขิโต โหหิ ภทฺเจฺววาทาย พฺราห์มณาติ ฯ

ตัต์ถ ปสุ์ ปุต์เต จ วินฺทสีติ อิมํ ชารยมาโน อิมัส์สานุภาเวน ปสุญ์จ ปุต์เต จ อญ์ญญ์จ ยํ อิจ์ฉสิ ตำ ลัพ์พฺ ลภสีติ ฯ

ตโต พฺราห์มโณ คาถมาห ฯ

กุสลำ ปฏินนฺทามิ ภูริทัต์ต วโจ ตว
ปัพ์พชิส์สามิ ชิณ์โณส์มิ น กาเม อภิปัต์ถเยติ ฯ

ตัส์สัต์โถ ภูริทัต์ต ตว วจนำ กุสลำ อนวชฺชำ ตำ ปฏินนฺทามิ น ปฏิก์ขิปามิ อหัม์ปน ชิณ์โณส์มิ ตัส์มา ปัพ์พชิส์สามิ ฯ น กาเม อภิปัต์ถเยติ น กาเม อภิปัต์ถยามิ กิ์เม มณินาติ ฯ

มหาสัต์โต อาห ฯ

พฺรห์มจริยัส์ส เจ ภงฺโค โหติ โภเคหิ การิยำ
อวิกมฺปมาโน เอย์ยาสิ พหุ์ ทัส์สามิ เต ธนนฺติ ฯ

ตัต์ถ เจ ภงฺโคติ พฺราห์มณ พฺรห์มจริยวาโส นาม อติทุก์กโร ยทา อนภิรตัส์ส พฺรห์มจริยัส์ส ภงฺโค เจ โหติ ตทา คิหีภูตัส์ส โภเคหิ การิยำ โหติ เอวรูเป กาเล ต์วำ นิราสงฺโก หุต์วา มม สนฺติกำ อาคจ์เฉย์ยาสิ พหุ์ เต ธนำ ทัส์สามีติ ฯ

พฺราห์มโณ อาห ฯ

กุสลำ ปฏินนฺทามิ ภูริทัต์ต วโจ ตว
ปุนาปี อาคมิส์สามิ สเจ อตฺโถ ภวิส์สตีติ ฯ

ตัต์ถ ปุนาปีติ ปุนปี ฯ อยเมว วา ปาโฐ ฯ

อถัส์ส ตัต์ถ อวสิตุกามตำ ญัต์วา มหาสัต์โต นาคมาณวเก อามัน์เตต์วา พ์ราห์มณำ มนุส์สโลกำ ปาเปถาติ เปเสสิ ฯ

ตมัต์ถำ ปถาเสน์โต สัต์ถา อาห ฯ

อิทำ วัต์วา ภูริทัต์โต เปเส์สิ จตุโร ชเน
เอถ คัจ์ฉถ อุฏ์เฐถ ขิป์ปำ ปาเปถ พ์ราห์มณำ ฯ
ตัส์ส ตำ วจนำ สุต์วา อุฏ์ฐาย จตุโร ชนา
เปสิตา ภูริทัต์เตน ขิป์ปำ ปาเปสุำ พ์ราห์มณัน์ติ ฯ

ตัต์ถ ปาเปสุน์ติ ยมุนาโต อุต์ตริต์วา พาราณสิมัค์คำ ปาปยิสุ ฯ ปาปยิต์วา จ ปน ตุเม์ห คัจ์ฉถาติ วัต์วา นาคภวนเมว ปัจ์จาคมิสุ ฯ

พ์ราห์มโณปี ตาต โสมทัต์ต อิมัส์มิ ฐาเน มิตำ วิช์ฌิม์หา อิมัส์มิ สุกรนิ์ติ ปุต์ตัส์ส อาจิก์ขิน์โต คนิ์ต์วา อนัต์รามัค์เค โปก์ขรณิำ ทิส์วา ตาต โสมทัต์ต น์หายามาติ วัต์วา สาธุ ตาตาติ วุต์เต อุโภปี ทิพ์พาภรณานิ เจว ทิพ์พวัต์ถานิ จ โอมุญ์จิต์วา ภัณ์ฑิกำ กัต์วา โปก์ขรณีตีเร ฐเปต์วา โอตริต์วา น์หายิสุ ฯ ตัส์มิำ ขเณ ตานิ อนัต์ตรธายิต์วา นาคภวนเมว อคมำสุ ฯ ปฐมนิวัต์ถกาสาวปีโลติกาว เนส์ สริเร ปฏิมุญ์จิสุ ฯ ขนุสรสัต์ติโยปี ปากติกาว อเหสุำ ฯ โสมทัต์โตปี นาสิตัม์หิ ตยา ตาตาติ ปริเทวิ ฯ อถ นำ ปิตา มาจิน์ตยิ ตาต มิเคสุ สัน์เตสุ อรัญ์เญ มิเค วธิต์วา ชีวิตำ

กัป์เปส์สามาติ อส์สาเส์สิ ฯ โสมทัต์ตส์ส มาตา เตสๆ อาคมน์ สุต์วา ปัจ์จุค์คนัต์วา ฆรๆ เนต์วา อนันปาเนน สันต์ปัเปสิ ฯ พ์ราห์มโณ ภุญ์ชิต์วาว นิท์ทๆ โอก์กมิ ฯ อิตรา ปุค์คๆ ปุจ์ฉิ ตาต โสมทัต์ต เอต์ตกๆ กาลๆ กุหิๆ คตัต์ถาติ ฯ อัม์ม ภูริทัต์เตน นาคราเชน อัเม์ห นาคภวนๆ นีตา ตโต อุก์กัณ์ฐิต์วา อิทานิ อาคตัม์หาติ ฯ กิญ์จิ ปน โว รตนๆ อาภตัน์ติ ฯ นาภตๆ อัม์มาติ ฯ กึ ตุม์หากๆ เตน น กิญ์จิ ทินนัน์ติ ฯ อัม์ม ภูริทัต์เตน เม ปิตุโน สัพ์พกามทโท มณิ ทิน์โน อโหสิ อิมินา ปน น คหิโตติ ฯ กึ การณาติ ฯ ปัพ์พชิส์สตี กิร อัม์มาติ ฯ สา เอต์ตกๆ กาลๆ ทารเก มม ภาเร กโรน์โต นาคภวเน วสิต์วา อิทานิ กิร ปัพ์พชิส์สตีติ กุช์ฉิต์วา วิหิภัญ์ชนทัพ์พิยา ปิฏ์ฐิๆ โปเถน์ติ หเร ทุฏ์ฐ พ์ราห์มณ ปัพ์พชิส์สามีติ กิร ภูริทัต์เตน ทินนๆ มณิรตนๆ น คณ์หสิ อถ กลัม์มา อปัพ์พชิต์วา อิธาคโตสิ นิก์ขม สีฆๆ มม ฆราติ สันต์ตัช์เชสิ ฯ อถ นๆ ภัท์เท มา มๆ กุช์ฉิ อรญ์ญๆ มิเค สติ ตๆ วธิต์วา อหนัต์ โปเสส์สามีติ วต์วา ตโต ปุต์เตน สัท์ธิ์ อรญ์ญๆ คนัต์วา ปุริมนิยาเมเนว ชีวิตๆ กัป์เปสิ ฯ

ฯ เนสาทกณ์ฑๆ นิฏ์ฐิตๆ ฯ

ตทา ทักิ์ขิณมหาสมุท์ททิสายๆ สิม์พลิวาสี เอโก ครุโฬ ปัก์ขวาเตหิ มหาสมุท์เท อุทกๆ วิยูหิต์วา เอกๆ นาคราชานๆ

สีเส คณ์หิ ฯ ตทา หิ สุปั๋ณ์ณา นาคำ คเหตุ์ อชานนั์ตา เยว ปัจ์ฉา ปั๋ณ์ฑรชาตเก ชานิสุ ฯ โส ปน ตำ สีเส คเหต์วาปี อุทเก อโนต์ถรนั์เต เยว ตำ อุก์ขิปีต์วา โอลัม์พนั์ตำ อาทาย หิมวนั์ตมัต์ถเกน ปายาสิ ฯ ตทา เจโก กาสิกรฏ์ฐวาสี พ์ราห์มโณ อิสิปั์พพัช์ชำ ปัพ์พชิต์วา หิมวนั์ตปเทเส ปั๋ณ์ณสาลำ มาเปต์วา ปฏิวสติ ฯ ตัส์ส จังกมนโกฏิยำ เอโก มหานิโค์รธรุก์โข อัต์ถิ ฯ โส ตัส์ส มูเล ทิวาวิหารำ กโรติ ฯ สุปั๋ณ์โณ นิโค์รธมัต์ถเกน นาคำ หรติ ฯ นาโค โอลัม์พนั์โต โมก์ขัตถาย นังคุฏ์เฐน นิโค์รธวิฏปำ เวเธสิ ฯ สุปั๋ณ์โณ ตำ อชานนั์โตว มหัพ์พลตาย ฆากาเสน ปัก์ขนั์ทิ เยว ฯ นิโค์รธรุก์โข สมูโล อุป์ปาฏิโต ฯ สุปั๋ณ์โณ นาคำ สิม์พลิ์ เนต์วา ตุณ์เฑน ปหริต์วา กุจ์ฉิ ผาเฬต์วา นาคเมทำ ขาทิต์วา สรีรำ สมุท์ทกุจ์ฉิม์หิ ฉัท์เทสิ ฯ นิโค์รธรุก์โข ปตนั์โต มหนั์ตำ สัท์ทมกาสิ ฯ สุปั๋ณ์โณ กิ สัท์โท เอโสติ อโธ โอโลเกน์โต นิโค์รธรุก์ขำ ทิส์วา กุโต เอส มยา อุป์ปาฏิโตติ จิน์เตต์วา ตาปสัส์ส จังกมนโกฏิยำ นิโค์รโธ เอโสติ ตัต์ตโต ญัต์วา อยำ ตัส์ส อุปกาโร อกุส์สำ นุโข เม ปสุตำ อุทาหุ โน ตเมว ปุจ์ฉิต์วา ชานิส์สามีติ มาณวกเวเสน ตัส์ส สัน์ติกำ อคมาสิ ฯ ตัส์มิ ขเณ ตาปโส ตำ ฐานำ สมำ กโรติ ฯ สุปั๋ณ์ณราชา ตาปสำ วนั์ทิต์วา เอกมนั์ตำ นิสิน์โน ชานนั์โต วิย กิส์ส ฐานำ ภนั์เต อิทนั์ติ ปุจ์ฉิ ฯ อาวุโส เอโก

สุปัณ์โณ โคจรัตถาย นาคำ หรัน์โต นาเค โมก์ขัตถาย นิโค์รชวิฏปี์ นังคุฏ์เฐน เวเธต์วา ฐิเต โส อัต์ตโน มหัพ์พลตาย ปัก์ขัน์ทิต์วา คโตว อเถต์ถ รุก์โข อุป์ปาฏิโต อิทำ ตัส์ส อุป์ปาฏิตฏ์ฐานัน์ติ ฯ กิ์ ปน ภัน์เต ตัส์ส สุปัณ์ณัส์ส อกุสลำ โหติ อุทาหุ โนติ ฯ ส์เจ น ชานาติ อเจตนัต์ตา อกุสลำ น โหติ์ติ ฯ นาคัส์ส ปน ภัน์เตติ ฯ โส อิมำ นาเสตุ์ น คัณ์หิ โมก์ขัต์ถาย ปน คัณ์หิ ตัส์มา ตัส์สาปี์ น โหติ เยวาติ ฯ สุปัณ์โณ ตาปัส์ส วจนำ สุต์วา ตุส์สิต์วา อหำ ภัน์เต โส สุปัณ์ณราชา ตุม์หากำปี์ ปัญ์หาพ์ยากรเณน ตุฏ์โฐ ตุเม์ห อรัญ์เญ วส์ถ อหัญ์เจกำ อาณัม์พายนมัน์ตำ ชานามิ อนัค์โฆ มัน์โต ตมหำ ตุม์หากำ อาจริยภาคำ กัต์วา ทัม์มิ ปฏิก์คัณ์หถ นัน์ติ ฯ อถ มัย์หำ มัน์เตน คัจ์ฉถ ตุเม์หติ ฯ โส ตำ ปุนัป์ปุนำ ยาจิต์วา สัม์ปฏิจ์ฉาเปต์วา มัน์ตำ ทัต์วา โอส์สานิ ยาจิก์ขิต์วา ปัก์กามิ ฯ

ฯ ครุฬักัณ์ฑำ นิฏ์ฐิตำ ฯ

ตัส์มิ์ กาเล พาราณสิย์ เอโก ทลิท์ทกพ์ราห์มโณ พหุ์ อิณำ คเหต์วา อิณายิเกหิ โจทิยมาโน กิ์ เม อิช วาเสน อรัญ์ญำ ปวิสิต์วา มตเมว เสย์โยติ นิก์ขมิต์วา วนำ ปาวิสิต์วา อนุปุพ์เพน ตาปัส์ส อัส์สมปทำ ปัต์วา ตาปสำ วัต์ตสัม์ปทาย อาราเธสิ ฯ ตาปโส อยำ พ์ราห์มโณ มัย์หำ อติวิย อุปการโก สุปัณ์ณราเชน ทิน์นำ ทิพ์พมัน์ตำ อัส์ส ทัส์สามีติ จิน์เตต์วา พ์ราห์มณ อหำ

อาณัพฺพายนมนฺตรำ ชานามิ ตนฺเต ทมฺมิ คณฺหาหิ นนฺติ วตฺวา อถ ภนฺเต น มยฺหำ มนฺเตนตฺโถติ วุตฺเตปี ปุนปฺปุนำ ยาจิตฺวา สมฺปฏิจฺฉาเปตฺวา อทาสิ เยว ฯ ตสฺส จ มนฺตสฺส อนุจฺฉวิกานิ โอสถานิ เจว มนฺตูปจารญฺจ สพฺพำ กเถสิ ฯ พฺราหฺมโณ ฉทฺโว เม ชีวิตุปาโยติ กติปาหำ วสิตฺวา วาตาพาโธ เม ภนฺเต พาธตีติ อปเทสำ กตฺวา ตาปเสน วิสชฺชิโต ตำ วนฺทิตฺวา ขมาเปตฺวา อรญฺญา นิกฺขมิตฺวา อนุปุพฺเพน ยมุนาตีรำ ปตฺวา ตำ มนฺตำ สชฺฌายนฺโต มหามคฺเคน คจฺฉติ ฯ ตสฺมิ ขเณ สหสฺสมตฺตา ภูริทตฺตสฺส ปริจาริกา นาคมาณวิกา ตำ สพฺพกามทำ มณิรตนำ อาทาย นาคภวนา นิกฺขมิตฺวา ยมุนาตีเร วาลุกราสิมตฺถเก ฐเปตฺวา ตสฺโสภาเสน สพฺพรตฺตึ อุทกกีฬำ กีฬิตฺวา อรุณุคฺคมเน สพฺพาลงฺกาเรหิ อลงฺกริตฺวา มณิรตนำ ปริวาเรตฺวา สิรึ ปเวสิยมานา นิสีทึสุ ฯ พฺราหฺมโณปิ มนฺตำ สชฺฌายนฺโต ตำ ฐานำ ปาปุณิ ฯ ตา ตำ มนฺตสทฺทำ สุตฺวาว อิมินา สุปณฺณเตน ภวิตพฺพนฺติ มรณภยภีตา มณิรตนำ อคเหตฺวา ปฐวิยำ นิมฺมุชฺชิตฺวา นาคภวนำ อคมำสุ ฯ พฺราหฺมโณ มณิรตนำ ทิสฺวา อิทาเนว เม มนฺโต สมิทฺโธติ ตุฏฺฐมานโส มณิรตนำ อาทาย ปายาสิ ฯ ตสฺมิ ขเณ โส เนสาทพฺราหฺมโณ โสมทตฺเตน สทฺธิ มิควายาย อรญฺญำ ปวิสนฺโต ตสฺส หตฺเถ ตำ

มณิรตนำ ทิส์วา ปุต์ตำ อาห ตาต นนุ เอโส อัม์หากำ ภูริทัต์เตน ทีน์โน มณี์ติ ฯ อาม ตาต เอโส์ติ ฯ เตน หิส์ส มณิรตนัส์ส อคุณำ กเถต์วา อิมำ พ์ราห์มณำ วญ์เจต์วา คัณ์หาเมต์ำ มณิรตนัน์ติ ฯ ตาต ปุพ์เพ ต์วำ ภูริทัต์เตน ทิยมานำ น คัณ์หิ อิทานิ ปน พ์ราห์มณำ เยว วญ์เจส์สสิ ตุณ์หี โหห์ติ ฯ พ์ราห์มโณ โหตุ ตาต ปัส์สสิ เอตัส์ส มม วญ์จนภาวัน์ติ วัต์วา อาถัพ์พายเนน สัท์ธิ์ สัล์ลปัน์โต อาห ฯ

มณิ ปัค์ขัย์ห มังคลัย์ สาธุ วิต์ตำ มโนรมำ
เสตำ พ์ยญ์ชนสัม์ปัน์นำ โก อิมำ มณิมัช์ฌคาติ ฯ

ตัต์ถ มังคัลยัน์ติ มังคลสัม์มต์ำ สัพ์พกามทท์ำ ฯ โก อิมัน์ติ กุหิ์ อิมำ มณิรตนำ อธิคโตส์ิ ฯ

ตโต อาถัพ์พายโน คาถมาห ฯ

โลหิตักขิส์หัส์สาหิ สมัน์ตา ปริวาริต์ำ
อัช์ช กาลำ ปท์ำ คัจ์ฉำ อัช์ฌคาห์ำ มณิ์ อิมัน์ติ ฯ

ตัส์ส์ต์ โถ อห์ อัช์ช กาลำ ปาโตว ปท์ำ คัจ์ฉำ มหามัค์คำ คัจ์ฉัน์โต รัต์ตักขิ์หิ ส์หัส์สมัต์ตาหิ นาคมาณวิกาหิ สมัน์ตา ปริวาริต์ำ อิมำ มณิ์ อัช์ฌคา มำ ทิส์วา หิ สัพ์พาว เอตา ภยตัช์ชิตา อิมำ ปหาย ปลาตาติ ฯ

เนสาทพ์ราห์มโณ ต์ำ วญ์เจตุกาโม มณิรตนัส์ส อคุณำ ปกาเสต์วา อัต์ตโน คัณ์หิตุกาโม ติส์โส คาถา อภาส์ิ ฯ

สุปจิณ์โณ อยๆ เสโต อัจ์จิโต มหิโต สทา
สุชาริโต สุนิก์ขิต์โต สัพ์พัต์ถมภิสาธเย ฯ
อุปจารวิปันนัส์ส นิก์เขเป ชารณาย วา
อยๆ เสโต วินาสาย ปริจิณ์โณ อโยนิโส ฯ
นยิมๆ อกุสโต ทิพ์ยๆ มณิๆ ชาเรตุมารโห
ปฏิบัช์ช สตๆ นิก์ขๆ เทหิ มๆ รตนๆ มมนัติ ฯ

ตัต์ถ สัพ์พัต์ถนัต์ติ โย อิมๆ เสลๆ สุฏ์ฐุ อุปชาริตุๆ อัจ์จิตุๆ อัต์ตโน ชีวิตๆ วิย มมายิตุๆ สุฏ์ฐุ ชาเรตุๆ สุฏ์ฐุ นิก์ขิปิตุๆ ชานาติ ตัส์เสว สุปจิณ์โณ อัจ์จิโต มหิโต สุชาริโต สุนิก์ขิต์โต จ สัพ์พๆ อัต์ถๆ สาเธต์ติ อัต์โถ ฯ อุปจารวิปันนัส์สาติ โย ปน นิก์เขเป ชารเณ วา อุปจารวิปันโน โหติ ตัส์เสว โส อนุปาเยน ปริจิณ์โณ วินาสเมว อาวหต์ติ วทติ ฯ ชาเรตุมารโหติ ชาเรตุๆ น อรโห ฯ ปฏิบัช์ช สตๆ นิก์ขันต์ติ อัม์หากๆ เคเห พหุ มณิ มยเมตๆ คเหตุๆ ชานาม อหๆ ตุย์หๆ นิก์ขตตๆ ทัส์สามิ ตๆ ปฏิบัช์ช เทหิ อิมๆ รตนๆ มมนัติ ฯ ตัส์ส หิ เคเห เอโกปิ สุวัณ์ณนิก์โข นัต์ถิ โส ปน ตัส์ส มณิโน สัพ์พกามททภาวๆ ชานาติ เตนัส์ส เอตทโหสิ อหๆ สีสๆ น์หาต์วา มณิๆ อุทเกน ปริป์โผสิต์วา นิก์ขตตๆ เม เทหีติ วก์ขามิ อถ เม นๆ ทัส์สติ ตมหๆ เอตัส์ส ทัส์สามีติ ตัส์มา สุโร หุต์วา เอวมาห ฯ

ตโต อาฉัม์พายโน คาถมาห ฯ

เนวมายฺ มณิ เกยฺโย โคหิ วา รถเนหิ วา
เสโต พฺยญฺชนสมฺปนฺโน เนว เกยฺโย มณิ มมนฺติ ฯ

ตตฺถ เนวมายนฺติ อยฺ มณิ มม สนฺตโก เกนจิ วตฺถุนา วิกปฺปนาย นาม น โหติ ฯ เนว เกยฺโยติ อยญฺจ มม มณิ ลกฺขณสมฺปนฺโน ตสฺมา เนว เกยฺโย เกนจิ วตฺถุนา วิกปฺปนาย นาม น โหตีติ ฯ

เนสาทพฺราหฺมโณ อาห ฯ

โน เจ ตยา มณิ เกยฺโย โคหิ วา รถเนหิ วา
อถ เกน มณิ เกยฺโย ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโตติ ฯ

อาฬมฺพายโน อาห ฯ

โย เม สตฺต มหานาคฺ เตชสฺี ทุรติกฺกมฺ
ตสฺส ทนฺโต อิมฺ เสตฺ ชลนฺตริว เตชสาติ ฯ

ตตฺถ ชลนฺตริว เตชสาติ ปภาย ชลนฺตฺ วิย ฯ

เนสาทพฺราหฺมโณ อาห ฯ

โก นุ พฺราหฺมณวณฺเณน สุปณฺโณ ปตฺตตฺ วโร
นาคฺ ชิคึสมาโนสิ อเนวฺสฺ ภกฺขมตฺตโนติ ฯ

ตตฺถ โก นุติ อิทฺ เนสาทพฺราหฺมโณ อตฺตโน ภกฺขฺ อเนวสนฺเตน ครุเฬน เตน ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺวา เอวมาห ฯ

อาฬมฺพายโน อาห ฯ

นาหฺ ทิชาธิโป โหมิ น ทิฏฺโฐ ครุโฬ มยา
อาสีวิเสน จิตฺโตสฺมิ เวชฺโช พฺราหฺมณ มํ วิทฺธิ ฯ

ตัต์ถ มं วิทูติ มं เอส อาสีวิสจิต์ตโก อาฒัพฺพายโน นาม เวช์โชติ ชานัน์ติ ฯ

เนสาทพร๎าห์มโณ อาห ฯ

กิ นุ ตุย์หं พลं อัต์ถิ กิ สิปฺปं วิช์ชเต ตว
กิส์มิ๎ วา ต์วं ปรัต์ถัท์โย อุรคं นาปจายสีติ ฯ

ตัต์ถ กิส์มิ๎ วา ต์วं ปรัต์ถัท์โยติ ต์วं กิส์มิ๎ วา อุปรัต์ถัท์โย หุต์วา กิ นิส์สยं กัต์วา อุรคं อาสีวิสं นาปจายสิ เชฏ์ฐกं อกัต์วา อวชานาสีติ ปุจ์ฉิ ฯ

โส อัต์ตโน พลं ทีเปน์โต อาห ฯ

อรัญ์ญภัส์ส อิสิโน จิรं รัต์ตं ตปัส์สิโน
สุปัณ์โณ โภสยัส์สักขา วิสวิช์ชมนุต์ตรं ฯ
ตं ภาวิตัต์ตัญ์ญุตรं สัม์มันัต์ตं ปัพ์พตันัต์ตเร
สักกัจ์จนัต์ตं อุปัฏ์ฐาสิ รัต์ตินฺทิวมตันฺทิโต ฯ
โส ตทา ปริจิณ์โณ เม วัต์ตวา พ๎รห์มจริยวา
ทิพ์ยं ปาตุกริ มัน์ตं กามสา ภตวา มมं ฯ
ต์ยาหं มนฺเต ปรัต์ถัท์โย นาหं ภายามิ โภคินं
อาจริโย วิสฆาฏาย อาฒัพฺพายโนติ มं วิทูติ ฯ

ตัต์ถ โภสยัส์สักขาติ โภสยโคต์ตัส์ส อิสิโน สุปัณ์โณ อาจิก์ขิ ฯ เตน อัก์ขาตการณं ปน สัพ์พปี วิต์ถาเรต์วา กเถตัพ์พं ฯ ภาวิตัต์ตัญ์ญุตรนฺติ ภาวิตัต์ตานं อิสีนं อัญ์ญตรं อนุปวิฏ์ฐं ฯ สัม์มันัต์ตนฺติ วตันัต์ตं ฯ กามสาติ อัต์ตโน อุจ์ฉาย ฯ

มมนฺติ ตํ มนฺตํ มยฺหํ ปกาเสติ ฯ ตสฺยาหํ มนฺเต ปรตฺถฺโถติ อหํ เต มนฺเต อุปรตฺถฺโถ นิสฺสิโต หุตฺวา ฯ โภคินนฺติ นาคานํ ฯ วิสฺสาฏานนฺติ วิสฺสาฏเวชฺชานํ อาจริโยติ ฯ

ตํ สุตฺวา เนสาทพฺราหฺมโณ จินฺเตสิ อยํ อาลมฺพายโน ยฺวาสฺส นาคํ ทสฺเสติ ตสฺส มณิรตนํ เทติ ภริทตฺตมสฺส ทสฺเสตฺวา มณึ คณฺหิสฺสามีติ ฯ ตโต ปุตฺเตน สทฺธึ มนฺเตนฺโต คาถมาห ฯ

คณฺหามฺหเส มณึ ตาต โสมทตฺต วิชานาหิ
มา ทณฺเฑน สิรึ ปตฺตํ กามสา ปชหามฺหเสติ ฯ

ตตฺถ คณฺหามฺหเสติ คณฺหาม ฯ กามสาติ อตฺตโน รุจิยา ทณฺเฑน ปหริตฺวา มา ปชหาม ฯ

โสมทตฺโต อาห ฯ

สกนิเวสนํ ปตฺตํ โย ตํ พฺราหฺมณ ปูชยิ
เอวํ กลฺยาณการิสฺส กึ โมหา ทุพฺภิมิจฺฉสิ ฯ
สเจ ตฺวํ ธนกาโมสิ ภริทตฺโต ปทิสฺสติ
ตเมว คนฺตฺวา ยาจสฺสุ พหุํ ทสฺสติ เต ธนนฺติ ฯ

ตตฺถ ปูชยีติ ทิพฺพกาเมหิ ปูชยิตฺถ ฯ ทุพฺภิมิจฺฉสีติ กึ ตถารูปสฺส มิตฺตสฺส ปทุพฺภิกมฺมํ กาตุํ อิจฺฉสิ ตาตาติ ฯ

พฺราหฺมโณ อาห ฯ

หตฺถคตํ ปตฺตคตํ นิกฺกณฺณกํ ชาทิตุ วรํ
มา โน สนฺทิฏฺฐิโก อตฺโถ โสมทตฺต อุปจฺจคาติ ฯ

ตัตถ หตัถคตันติ ตาต โสมทัตต ตัวํ ทหรทารโก กิญจิ โลกปัปวัตติ น ชานาสิ ยํ หิ หัตถคตํ วา โหติ ปัตตคตํ วา ปุรโต วา นิกกิณณัง ฐปิตํ ตเทว ชาทิตุ วรํ น ทูเร ฐิตํ ฯ

โสมทัตโต อาห ฯ

ปจติ นิรเย โฆเร มหิมสัส วิทริยติ
มิตตทุพภิ หิตจจาคี ชีวเร วาปี สุสสติ ฯ
สเจ ตัวํ ธนกาโมสิ ภูริทัตโต ปทิสสติ
มญญ อัตตกตํ เวรํ น จิรํ เวทยิสสตีติ ฯ

ตัตถ มหิมสัส วิทริยตีติ ตาต มิตตทุพภิโน ชีวันตสสาเว ปฐวี ภินทิตวา วิวรํ เทติ ฯ หิตจจาคีติ อตตโน หิตปริจจาคี ฯ ชีวเร วาปี สุสสตีติ ชีวมาโนว สุสสติ มนุสสเปโต วิย โหติ ฯ อตตกตํ เวรนติ อตตนา กตํ ปาปํ ฯ น จิรนติ น จิรสสเวว เวทยิสสตีติ มญญามิ ฯ

พราหมโณ อาห ฯ

มหายญญ ยชิตวาน เอวํ สุชฌนติ พราหมณา
มหายญญ ยชิสสามิ เอวํ โมกขาม ปาปกาติ ฯ

ตัตถ สุชฌนตีติ ตาต โสมทัตต ตัวํ ทหโร กิญจิ น ชานาติ พราหมณา นาม ยํ กิญจิ ปาปํ กตวา ยญญเมน สุชฌนตีติ ทสเสนโต เอวมาห ฯ

โสมทัตโต อาห ฯ

หันฺททานิ อปายามิ นาหํ อชฺช ปยา สห
ปฏเมกํ น ภกฺเขยฺยํ เอวํ กิพฺพิสฺสการินาติ ฯ

ตตฺถ อปายามีติ อปคจฺฉามิ ปลายามีติ อตฺโถ ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา ปญฺจฑิตมาณโว ปีตรํ อตฺตโน วจนํ คาหาเปตุํ อลกฺโกนฺโต มหนฺเตน สทฺเทน เทวตาโย อุชฺฌาเปตฺวา เอวรูเปน ปาปการินา สทฺธึ น คมิสฺสามีติ ปีตุ ปสฺสนฺตสฺเสว ปลายิตฺวา หิมวนฺตํ ปวิสิตฺวา อิสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญฺญา จ สมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา อปริหีนชฺฌาโน พฺรหฺมโลเก อุปปชฺชิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห ฯ

อิทฺ วตฺวาน ปีตรํ โสมทตฺโต พหุสฺสุโต
อุชฺฌาเปตฺวาน ภูตานิ ตมฺหา ฐานา อปกฺกมีติ ฯ

ฯ โสมทตฺตกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ ฯ

เนสาทพฺราหฺมโณ โสมทตฺโต ฐเปตฺวา อตฺตโน เคหํ กุหึ คมิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา อาฬมฺพายนํ โถกํ อนฺตรมนุ ทิสฺวา อาฬมฺพายน มา จินฺตยิ ทสฺสิสฺสามิ เต ภูริทตฺตนฺติ ตํ อาทาย นาคราชสฺส อุโปสถกรณฏฺฐานํ คนฺตฺวา วมฺมิกมตฺถเก โภเค อาภุชิตฺวา นิปนฺนํ นาคราชานํ ทิสฺวา อวิทูเร ฐิโตว หตฺถํ ปสาเรตฺวา เทฺว คาถา อภาสิ ฯ

กณฺหาเหตํ มหานาคํ อาหเรตํ มณึ มม
อินฺทโคปกวณฺณาภา ยสฺส โลหิตโก สิโร ฯ

กัปปาสปีจุรัส์เสว เอโส กาโย ปทิส์สติ
วัม์มิกัคคโต เสติ ต่ ต์วั คณ์หาหิ พ์ราห์มณาติ ฯ

ตัต์ถ อิน์ทโคปกวัณ์ณาภาติ อิน์ทโคปกวัณ์ณาภา วิย อาภา ฯ
กัปปาสปีจุรัส์เสวาติ สุวิหิตัส์ส กัปปาสปีจุโน วิย ฯ

มหาสัต์โต อัก์ขีนิ อุม์มิเลต์วา เนสาท์ ทิส์วา อย์ อุโปสถัส์ส เม อัน์ตราย์ กเรย์ยาติ อิมั์ นาคภวนั์ เนต์วา มหาสัม์ปัต์ติย์ ปติฏ์ฐเปสิ์ มยา ทิยมานั์ มณิ์ คณ์หิตุ์ น อิจ์ฉติ อิทานิ ปน อหิตุณ์ฑิกั์ คเหต์วา อาคจ์ฉติ สจาหั์ อิมัส์ส มิต์ตทุพ์ภิโน กุช์เฌย์ย์ สีล์ เม ขณ์ฑั์ ภวิส์สติ มยา โข ปน ปฐมญ์ญาว จตุรังคสมน์นาคโต อุโปสโถ อธิฏ์ฐิโต โส ยถาฐิโตว โหตุ อาลัม์พายโน มั์ ฉิน์ทตุ วา ปจตุ วา หนตุ วา สูเลน วา วิช์ฌตุ เนวัส์ส กุช์ฌิส์สามีติ จิน์เตต์วา สเจ โข ปนาหั์ อิมั์ โกเธน โอโลเกส์สามิ ภัส์มจุณ์ณ์ วิย ภเวย์ย โหตุ โปเถย์ยบี์ มมั์ เนว กุช์ฌิส์สามีติ อัก์ขีนิ นิม์มิลิต์วา อธิฏ์ฐานปารมิ์ ปุเรจาริกั์ กัต์วา โภคนั์ตเร สีล์ ปัก์ขิปิต์วา นิจ์จโล หุต์วา นิปัช์ชิ ฯ

ฯ สีลกถั์ฑั์ นิฏ์ฐิต์ ฯ

เนสาทพ์ราห์มโณปี โภ อาลัม์พายน อิมั์ นาคั์ คณ์หาเหหิ เม มณินั์ติ อาห ฯ อาลัม์พายโน นาคั์ ทิส์วา ตุฏ์โฐ มณิ์ กญ์จิ ติณ์ วิย ยเถต์วา คณ์ห พ์ราห์มณาติ

ตัสฺส หตฺเถ ชิปี ฯ โส ตสฺส หตฺถโต คลิตฺวา ปฐวิยํ ปตติ ฯ ปติตมตฺโต เยว ปฐวิยา ปวิสิตฺวา นาคภวนเมว คโต ฯ เนสาทพฺราหฺมโณ มณิรตนโต จ ภูริทตฺเตน สทฺธึ มิตฺตภาวโต จ ปุตฺตโต จาติ ตีหิ ฐาเนหิ ปริหายิ ฯ โส นิปฺปีจฺโจ ชาโตมฺหิ ปุตฺตสฺส วจนํ น กตฺตพฺพนฺติ ปริเทวนฺโต เคหํ อคมาสิ ฯ อาตมฺพายโนปิ ทิพฺโพสเธหิ อตฺตโน สรีรํ มกฺเขตฺวา โถกํ ขาทิตฺวา อตฺตโน กายํ ปริภาเวตฺวา ทิพฺพมนฺตํ ชปฺปิตฺวา โพธิสตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา นงฺคุฏฺเฐ นํ คเหตฺวา อากฑฺฒิตฺวา สีสํ ทฬฺหํ คณฺหิโต มุขมสฺส วิวริตฺวา โอสถํ ขาทิตฺวา มุเข สเชตฺวา โอสิญฺจิ ฯ นาคราชา สีลเภทภเยน อกุชฺฌิตฺวา อกฺขีนิ น อุมฺมิเสสิ ฯ อถ นํ โอสถมนฺตํ กตฺวา นงฺคุฏฺเฐ นํ คเหตฺวา เหฏฺฐาสีสํ กตฺวา สญฺจาเลตฺวา คหิตโคจรํ ฉฑฺฑาเปตฺวา ภูมิยํ ทฬฺหโต นิปฺปีเฬตฺวา มสุรกํ มทฺทนฺโต วิย ปาเทหิ มทฺทิ ฯ อฏฺฐีนิ จุณฺณิยมานานิ วิย อเหสุ ฯ ปุน นงฺคุฏฺเฐ นํ คเหตฺวา เหฏฺฐาสีสํ กตฺวา ทุสฺสํ โปเถนฺโต วิย โปเถสิ ฯ มหาสตฺโต เอวรูปึ ทุกฺขํ อนุภวนฺโตปิ เนว กุชฺฌิตฺถ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห ฯ

อโถสเธหิ ทิพฺเพหิ ชปฺปิปี มนฺตปทานิ จ
เอวนฺตํ สกฺขิ สณฺฐาตุ กตฺวา ปริตฺตมตฺตโนติ ฯ

ตตฺถ สกฺขีติ อสกฺขิ ฯ สณฺฐาตุนฺติ คณฺหิตุ ฯ

อิติ โส มหาสัตต์ทุพพลัง กัตวา วัตตีหิ เปฬัง สัญเชตวา มหาสัตตัง ตัตถ ปักขิปิ ฯ สรีรัง ปน มหันตัง ตัตถ น ปวิสติ ฯ อถ นัง ปัณหิยา โกฏเฏตวา ปเวสัตวา เปฬัง อาทาย เอกัง คามัง คันตวา คามมัชเฌ โฆสาเรตวา เย นาคัสส นัจจัง ทัฏฐุกามา เต อาคัจฉันตูติ สัททมกาสิ ฯ สกลคามวาสิโน สันนิปติงสุ ฯ ตัสมิง ขเณ อาฬาพายโน นิกขม มหานาคาติ อาห ฯ มหาสัตโต จินเตสิ อยัง มยา ปริฬาโห ตเถวัตเถน กิเลสุโณ วัฏฏติ เอวัง อาฬาพายโน พหุนนัง ฉาทัตวา ตุฏโฐ มัง วิสัชเชสสติ ยัง ยัง เอส มัง การาเปติ ตัง ตัง กริสสามีติ ฯ อถ นัง โส เปฬโต นีหริตวา มหา โหหีติ อาห ฯ โส มหา อโหสิ ฯ ขุททโก วัตโต ขิปปีโต เอกผโณ ทวิผโณ ติผโณ จตุผโณ ปัญจผโณ ฉผโณ สัตต อัฏฐ นว ทส วีสติ ติงสติ จัตตาฬีส ปัญญาสผโณ สัฏฐี สัตตติ อสีติ นวุติผโณ สตผโณ โหหิ อุจโจ นีโจ ทิสสมานกาโย อทิสสมานกาโย ทิสสมานอุปฑฒกาโย นีโล ปีโต โลหิโต โอทาโต มัญเชฏฐโก โหหิ อัคคิชาลัง วิสัชเชหิ อุทกัง วิสัชเชหิ ธูมัง วิสัชเชหีติ ฯ มหาสัตโต อิเมสุปี อากาเรสุ ยัง ยัง เตน วุตตัง อัตตภาวัง นิมมินิตวา ตัง ตัง สัพพัง ทัสเสสิ ฯ ตัง ทิสวา โกจิ อัสสุนิ สัณฐาเรตุง นาสักขิ ฯ มนุสสา พหู หิรัญญสุวัณณวัตถาภรณานิ อทังสุ ฯ อิติ ตัสมิง คาเม สหัสสมัตตัง ฉภิ ฯ โส กิญจาปี

มหาสัตตัง คณ์หันโต สหัสสัง ลภิตวา ตัง วิสัชเชสสามีติ อาห ฯ ตัง ปน ชนัง ลภิตวา คามเกปี ตาว มยา เอตตกัง ชนัง ลัทธัง นครเร กิร พหุ ชนัง ลภิสสามีติ ชนโลเภน ตัง น มุญจิ ฯ โส ตัสสิ คาเม กุฏุมพิ สัณ์ฐเปตวา รตนมยัง เปฬัง การาเปตวา ตัตถ มหาสัตตัง นิกขิปิตวา สุขยานกัง อภิรุยห มหนเตน ปริวาเรน นิกขมิตวา ตัง คามนิคมาทีสุ กีฬาเปน์โต อนุปุพเพน พาราณสิ ปาปุณิ ฯ นาครา ชสสะ ปน มธุลาเภ น เทติ มัณ์ฑุเก มาเรตวา เทติ ฯ โส โคจรัง น คณ์หิ ฯ อวิสัชชนภาเยน โคจรัง อคณ์หันตัมปี นัง ปุน จัตตาโร ทวารคามเก อาทิ กัตวา ตัตถ ตัตถ มาสมัตตัง กีฬาเปสิ ฯ ปัณ์ณรสีอุโปสถทิวเส ปน อหัง อชัช ตุมหากัง กีฬาเปสสามีติ รัญโญ อาโรจาเปสิ ฯ ราชา เภริญจาราเปตวา มหาชนัง สันนิปาตาเปสิ ฯ ราชังคเณ มัญจาติมัญเจ พันธิสุ ฯ

ฯ อาฉัมพายนกัณ์ฑัง นิฏฐิตัง ฯ

อาฉัมพายเนน ปน โพธิสัตตัสสะ คหิตทิวเส เยว มหาสัตตัสสะ มาตา สุบินันตเร ถาเฬน รัตตักขินา ปุริเสน อสินา ทักขิณพาหุง ฉินทิตวา โลหิเตน ปัตตรันเตน นิยมานัง อัททส ฯ สา ปพุชฌิตวา ภิตตสิตา อุฏฐาย ทักขิณพาหุง ปรามสิตวา สุบินภาวัง ชานาติ ฯ อถัสสา เอตทโหสิ มยา กตัง โข ปาปสุบินัง ทิฏโฐ จตุนนัง วา เม ปุตตานัง อตรฏฐัสส

รัญ์โญ วา มม วา ปริปั์เถน ภวิตัพพันติ ฯ อปิจ โข ปน มหาสัตตเมว อารัพภ อธิกตรๆ จิน์เตสิ ฯ กึ การณา ฯ เสสา อัตตโน นาคภวเน วสัน์ติ ฯ อิตโร ปน สัตตัฆาสยตาย มนุส์สโลกๆ คนั์ต์วา อุโปสถกัม์มๆ กโรติ ตัส์มา กัจ์จิ นุ โข เม ปุต์ตๆ อหิตุณ์ฑิโก วา สุปั์ณ์โณ วา คเณ์หย์ยาติ ตัส์เสว อธิกตรๆ จิน์เตสิ ฯ ตโต อัต์ถมาเส อติก์กนั์เต มม ปุต์โต อัต์ถมาสๆ อติก์กัม์ม มๆ วินา วัต์ตติตุ น สัก์โกติ ยัท์ธาส์ส กิญ์จิ ภยๆ อุป์ปั์นๆ ภวิส์สตีติ โทมนัส์สัป์ปั์ตา อโหสิ ฯ มาสาติก์กเม ปนัส์สา โสเกน อัส์สูนๆ อป์ปั์ฆรณเวลา นาโหสิ หทยๆ สุส์สิ อัก์ขีนิ อุป์ก์กิตานิ ฯ สา อิทานิ อาคมิส์สติ อิทานิ อาคมิส์สตีติ ตัส์สาคมนมัค์คเมว โอโลเกน์ตี นิส์สิ ฯ อถัส์สา เชฏ์ฐปุต์โต สุทัส์สโน นาม มาสัจ์จเยน มหติยา ปริสาย มาตาปิตูนๆ ทัส์สนัต์ถาย อาคโต ปริสๆ พหิ ฐเปต์วา ปาสาทๆ อารุย์ห มาตรๆ วัน์ทิต์วา เอกมัน์ตๆ อัฏ์ฐาสิ ฯ สา ภูริทัต์ตๆ อนุโสจัน์ตี เตน สัท์ธิๆ น กิญ์จิ สัล์ลปติ ฯ โส จิน์เตสิ มัย์หๆ มาตา มยิ ปุพ์เพ อาคเต ทิส์วา ตุส์สติ ปฏิสัน์ถารๆ กโรติ อัช์ช ปน โทมนัส์สัป์ปั์ตา กึ นุ โข การณัน์ติ ฯ อถ นๆ ปุจ์ฉัน์โต อาห ฯ

มมๆ ทิส์วาน อายัน์ตๆ สัพ์พกามสมิท์ธินๆ
อิน์ท์ริยานิ อหัฏ์ฐานิ สาวๆ ชาตๆ มุขๆ ตวๆ ฯ

ปทุมๆ ยถา หตฺถคตๆ ปาณินา ปริมทฺทิตๆ
ลาวๆ ชาตๆ มุขๆ ตุยฺหๆ มมๆ ทิสฺวาน เอทิสนฺติ ฯ

ตตฺถ อหฏฺฐานีติ น วิปฺปสนฺนานิ ฯ ลาวนฺติ กาญฺจนาทาสวณฺณๆ วิย เต มุขปิ อชฺช กาฬกๆ ชาตๆ ฯ หตฺถคตนฺติ หตฺเถน ฉินฺนกๆ ฯ เอทิสนฺติ เอวรูปๆ มหนฺเตน สิริโสภคฺเคน ตุมฺหากๆ ทสฺสนตฺถาย อาคตปิ มๆ ทิสฺวา ฯ

ลา เอวๆ วุตฺเตปิ เนว กเถสิ ฯ สุทสฺสโน จินฺเตสิ กินฺนุ โข เกนจิ กุทฺธา วา ปริภินฺนา วา ภเวยฺยาติ ฯ อถ นๆ ปุจฺฉนฺโต อิตรๆ คาถมาห ฯ

กจฺจิ นุ เต นาภิสฺสสิ กจฺจิ นุ เต ชนฺติ เวทนา
เยน ลาวๆ มุขๆ ตุยฺหๆ มมๆ ทิสฺวาน อาคนฺติ ฯ

ตตฺถ กจฺจิ นุ เต นาภิสฺสสีติ กจฺจิ นุ ตๆ โกจิ น อภิสฺสสิ อกฺโกเสน วา ปริภาสาย วา วิหึสตีติ ปุจฺฉติ ฯ ตุยฺหนฺติ ตว ปุพฺเพ มมๆ ทิสฺวาน อาคตๆ เอทิสๆ มุขๆ น โหติ ฯ เยนาติ เยน การเณน อชฺช ลาวๆ ชาตๆ ตๆ เม อกฺขาหีติ ปุจฺฉติ ฯ

อถสฺส ลา อาจิกฺขนฺติ อาห ฯ

สุปินๆ ตาต อทฺทกฺขิ อิโต มาสๆ อโจทกๆ
ทกฺขิณๆ วิย เม พาหุๆ เฉตฺวา รุธิรมกฺขิตๆ
ปุริโส อาทาย ปกฺกามิ มม โรทนฺติยา สติ ฯ
ยโต สุปินมทฺทกฺขิ สุทสฺสน วิชานาหิ
ตโต ทิวา วา รตฺตึ วา สุขๆ เม นูปลพฺภตีติ ฯ

ตัตถ อิโต มาสๆ อโยคตนฺติ อิโต เหฏฺฐา มาสาติกฺกนฺตๆ อชฺช เม ทิฏฺฐสุปินสฺส มาโส โหตีติ ทสฺเสติ ฯ ปุริโสติ เอโก กิร กาโฬ รตฺตกฺขี ปุริโส ฯ โรทนฺติยา สตีติ โรทมานาย สติยา ฯ สุขๆ เม นุปลพฺภตีติ มม สุขๆ นาม น วิชฺชตีติ ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา ตาต ปิยปุตฺต ตว กนิฏฺโฐ น ทิสฺสติ ภเยน สสฺส อุปฺปนฺเนน ภวิตพฺพนฺติ ปริเทวนฺตี อาห ฯ

ยๆ ปุพฺเพ ปริจริๆ กญฺญา รุจิรวิคฺคหา
เหมชาลปฏิจฺฉนฺนา ภูริทตฺโต น ทิสฺสติ ฯ
ยๆ ปุพฺเพ ปริจริๆ เนตฺติสวรธารินี
กณิการาว สมฺผุลฺลา ภูริทตฺโต น ทิสฺสติ ฯ
หนฺททานิ คมิสฺสาม ภูริทตฺตนิเวสนๆ
ธมฺมฏฺฐๆ สีลสมฺปนฺนๆ ปสฺสาม ตว ภาตรนฺติ ฯ

ตตฺถ สมฺผุลฺลาติ สุวณฺณาลงฺการธาริตาย สมฺผุลฺลา กณิการา วิย ฯ หนฺทาติ อุปสคฺคตฺเถ นิปาโต ฯ เอหิ ตาต ภูริทตฺตสฺส นิเวสนๆ คจฺฉามาติ วทติ ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา สสฺส เจว อตฺตโน จ ปริสาย สญฺญิ ตตฺถ อคมาสิ ฯ ภูริทตฺตสฺส ภริยาโย ปน ตๆ วมฺมิกมตฺถเก อทิสฺวา มาตุ นิเวสเน ภวิสฺสตีติ อพฺยาวตา อเหสุๆ ฯ ตา สสฺสๆ กิร อตฺตโน ปุตฺตๆ อปสฺสนฺตี อาคจฺฉตีติ สุตฺวา มุจฺจุคฺคมนๆ กตฺวา อยฺยเย ปุตฺตสฺส เต อทิสฺสนฺตสฺส

อชฺช มาโส อติกฺกนฺโตติ มหาปริเทวํ ปริเทวมานา ตสฺสา ปาทมูเล นิปติสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห ฯ

ตญฺจ ทิสฺวาน อายนฺตึ ภูริทตฺตสฺส มาตรํ
พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุ ภูริทตฺตสฺส ภริยาโย ฯ
ปุตฺตนิเตยฺเย น ชานาม อิโต มาสํ อโยคตํ
มตํ วา ยทิ วา ชีวํ ภูริทตฺตํ ยสสฺสินนฺติ ฯ

ตตฺถ ปุตฺตนิเตยฺเยติ ปุตฺตสฺส เต อยฺเย ฯ

ฯ อยํ ตาสํ ปริเทวนคาถา ฯ

ภูริทตฺตมาตา สุณฺหาหิ สทฺธึ อนฺตรวิถิยํ ปริเทวิตฺวา ตา อาทาย ตสฺส ปาสาทํ อารุยฺห ปุตฺตสฺส สยนญฺจ ยาสนญฺจ โอโลเกตฺวา ปริเทวมานา วิลาปคาถา อาห ฯ

สกุณี หตปุตฺตาว สุญฺญํ ทิสฺวา กุลาวกํ
จิรํ ทุกฺเขน ฌายิสฺสํ ภูริทตฺตํ อปสฺสตี ฯ
กุรุรี หตจฺฉาปา สุญฺญํ ทิสฺวา กุลาวกํ
จิรํ ทุกฺเขน ฌายิสฺสํ ภูริทตฺตํ อปสฺสตี ฯ
สา นูน จากวากีว ปตฺตสมฺมึ อนูทเก
จิรํ ทุกฺเขน ฌายิสฺสํ ภูริทตฺตํ อปสฺสตี ฯ
กมฺมารานํ ยถา อุกฺกา อนฺโต ฌายติ โน พหิ
เอวํ ฌายามิ โสเกน ภูริทตฺตํ อปสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ อปสฺสตีติ อปสฺสนฺตี ฯ หตจฺฉาปาติ หตโปตกา ฯ

เอวฺ ภฺริทัตฺตมาตริ วิลปมานายฺ ภฺริทัตฺตนิเวศนํ อนันฺตนวกุจฺฉิยฺ วิย เอกสัทฺทํ อโหสิ ฯ เอโกปิ สกภาเวน สณฺฐาเรตุ นาสกฺโกติ ฯ สกลนิเวศนํ ยุคนัตฺตวาตปหตํ สาลวนํ วิย อโหสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห ฯ

สาลาว สัมปมทฺทิตา มาลุเตน ปมทฺทิตา
เสนฺติ ปุตฺตา จ ทารา จ ภฺริทัตฺตนิเวสเนติ ฯ

ตตา อริฏฺโฐ จ สุโภโค จ เท็ว ภาตโร มาตาปิตูนํ อุปฏฺฐานํ คจฺฉนฺตา ตํ สทฺทํ สุตฺวา ภฺริทัตฺตนิเวศนํ ปวิสิตฺวา มาตรํ อสฺสาสยิสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห ฯ

อิทํ สุตฺวาน นิคฺโฆสํ ภฺริทัตฺตนิเวสเน
อริฏฺโฐ จ สุโภโค จ อุปธาวิสุ อนฺตรา ฯ
อมฺม อสฺสาส มา โสจิ เอวํ ธมฺมา หิ ปาณิโน
จวนฺติ อุปปชฺชนฺติ เอสาสฺส ปริณามตาติ ฯ

ตตฺถ เอสาสฺส ปริณามตาติ เอสา จุตูปปตฺติ อสฺส โลกสฺส ปริณามตา เอวํ หิ โส โลโก ปริณามติ เอเตหิ ทฺวีหิ อนฺเตหิ โกจิ มุตฺโต นาม นตฺถีติ วทนฺติ สมฺมทฺทสา อาห ฯ

อหมฺปี ตาต ชานามิ เอวมฺธมฺมา หิ ปาณิโน
โสเกน จ ปเรตสฺมิ ภฺริทัตฺต อปสฺสตี ฯ

อัชช เจ เม อิมํ รตฺตึ สุทสฺสน วิชานาหิ
ภูริทตฺตํ อปสฺสนฺตี มญฺเญ เหสฺสามิ ชีวิตนฺติ ฯ

ตตฺถ อัชช เจ เมติ ตาต สุทัสสน สเจ อัชช อิมํ รตฺตึ ภูริทตฺโต มม ทสฺสนํ นาคมิสฺสติ อถาหนฺตํ อปสฺสนฺตี มม ชีวิตํ ชเหสฺสามีติ มญฺญามิ ฯ

ปุตฺตา อาหสุ ฯ

อมฺม ชสฺสาส มา โสจิ อานยิสฺสาม ภาตรํ
ทิโสทิสํ คมิสฺสาม ภาตุปริเยสนํ จรํ ฯ
ปพฺพเต กิรินฺทเคตุ คาเมสุ นิคเมสุ จ
โอเรน สตฺตรตฺตสฺส ภาตรํ ปสฺส อาคนฺติ ฯ

ตตฺถ จรนฺติ อมฺม ตโย ชนา ภาตุปริเยสนํ จรนฺตา ทิโสทิสํ คมิสฺสามาติ ตํ อสฺสาเสสุ ฯ

ตโต สุทสฺสโน จินฺเตสิ สเจ ตโยปิ เอกโต คมิสฺสาม ปปญฺโจ ภวิสฺสติ ตีณิ ฐานานิ คนฺตุ วฏฺฏติ เอเกน เทวโลกํ เอเกน หิมวนฺตํ เอเกน มนุสฺสโลกํ สเจ โข ปน กาณาริฏฺโฐ มนุสฺสโลกํ คมิสฺสติ ยตฺถ ภูริทตฺตํ ปสฺสติ ตํ ตาตา วา นิคมา วา ฌาเปตฺวา เอสฺสติ เอส อติกกฺขโต ผรุโส น สกฺกา เอตํ ตตฺถ เปเสตุนฺติ จินฺเตตฺวา ตาต อริฏฺฐ ตฺวํ เทวโลกํ คจฺฉ สเจ เทวตาหิ ธมฺมํ โสตุกามาหิ ภูริทตฺโต เทวโลกํ นีโต ตโต ตํ อาเนหีติ อริฏฺฐ เทวโลกํ ปหิณิ ฯ สุโภคํ ปน ตาต ตฺวา หิมวนฺตํ

คนฺต์วา ปญฺจสุ มหานทีสุ ภูริทตฺตำ อุปธาเรตฺวา เอหิคิ หิมวนฺตำ ปหิณิ ฯ สย์ ปน มนุสฺสโลกำ คนฺตฺวา ตโต สจาหำ มาณวกวณฺเณน คมิสฺสามิ มนุสฺสา ฆปฺปยนฺติ มยา ตาปสเวเสน คนฺตุ วฏฺฏติ มนุสฺสานำ หิ ปพฺพชิตา ปิยา มนาปาติ ฯ โส ตาปสเวสำ คเหตฺวา มาตรำ วนฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ โพธิสตฺตสฺส ปน ยจฺจมุขี นาม เอมาติกา กนิฏฺฐภคินี อตฺถิ ฯ ตสฺสา โพธิสตฺโต อนุสนฺโต สเนโห ฯ สา สุทสฺสนำ คจฺฉนฺตำ ทิสฺวา อหำ ภาติก อติวิย กิลมามิ อหมฺปี สห สตฺถิ คมิสฺสามีติ ฯ อมฺม น สกฺกา ตยา สตฺถิ คนฺตุ อหำ ปพฺพชิตเวเสน คมิสฺสามีติ ฯ อหำ ปุนทิวสมฺปิ หุตฺวา ตว ชฏนฺตเร นิปชฺชิตฺวา คมิสฺสามีติ อาห ฯ เตน หิ เอหีติ ฯ สา มณฺฑูกโปติกา หุตฺวา ตสฺส ชฏนฺตเร นิปชฺชิ ฯ สุทสฺสโน มูลโต ปฏฺฐาย วิจินนฺโต คมิสฺสามีติ โพธิสตฺตสฺส ภริยาโย ตสฺส อุโปสถกรณฏฺฐานำ ปุจฺฉิตฺวา ปฐมำ ตตฺถ คนฺตฺวา อาฬมฺพายเนน มหาสตฺตสฺส คหิตฏฺฐาเน โลหิตญฺจ วสฺสิหิ กตเปฬฏฺฐานญฺจ ทิสฺวา ภูริทตฺโต อหิตุณฺฑิเกน คหิโตติ ญตฺวา สมุปฺปนฺนโสโก อสฺสุปุณฺเณหิ เนตฺเตหิ อาฬมฺพายนสฺส คตมคฺเคเนว ปฐมำ กิฬาปิตคามำ คนฺตฺวา มนุสฺเส ปุจฺฉิ เอวรูโป นาม นาโค เกนจิ อหิตุณฺฑิเกน กิฬาปิโตติ ฯ อาฬมฺพายเนน อิโต มาสมตฺถเก กิฬาปิโตติ ฯ กิญฺจิ เตน ลทฺธนฺติ ฯ อาม

อิเจว สหสฺสมตฺตํ ฉาทฺเปนฺติ ฯ อิทานิ กุหึ คโตติ ฯ อสุกคามํ นามาติ ฯ โส ตโต ปฏฺฐาย ปุจฺฉนฺโต อนุปุพฺเพน ราชทฺวารํ อคมาสิ ฯ

ฯ วิลาปกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ตสฺมิ ขเณ อาฬมฺพายโน สีสนฺหาโต สุวิลิตฺโต รตฺตสาฏกํ นิวาเสตฺวา รตนเปฬํ คาหาเปตฺวา ราชทฺวารเมว คโต ฯ มหาชโน สนฺนิปติโต ฯ รญฺโญ อาสนํ ปญฺญตฺตํ ฯ โส อนฺโตนิเวสเน ฐิโตว * อหํ คจฺฉามิ นาคราชานํ กีฬาเปตุนฺติ เปเสสิ ฯ อาฬมฺพายโน รตนเปฬํ จิตฺตตฺถรเก ฐเปตฺวา รตนเปฬํ วิวริตฺวา เอหิ มหานาคาติ สญฺญมทาสิ ฯ ตสฺมิ สมเย สุทสฺสโน ปริสปริยนฺเต ฐิโตว อโหสิ ฯ มหาสตฺโต สีสํ นีหริตฺวา สพฺพนฺตํ ปริสํ โอโลเกสิ ฯ นาคา ทิวา อากาเรหิ ปริสํ โอโลเกนฺติ สุปณฺณปริปนฺเถ วา ญาตเก วา ทิสฺวา นฏฺฐนิตฺถาย ฯ เต สุปณฺณํ ทิสฺวา ภีตา น นิจฺจลนฺติ ญาตเก ทิสฺวา ลชฺชมานา น นิจฺจลนฺติ ฯ มหาสตฺโต ปน โอโลเกนฺโต ปริสนฺตเร ภาติกํ อทฺทส ฯ โส อกฺขินา ปูรานิ อสฺสูนิ คเหตฺวา เปฬโต นิกฺขมฺม ตตฺถภิมุโข ปายาสิ ฯ มหาชโน ตํ อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ภีโต ปฏิกฺกมิ ฯ เอโกว สุทสฺสโน อฏฺฐาสิ ฯ โส คนฺตฺวา ตสฺส ปาทปีฏฺฐิยํ สีสํ ฐเปตฺวา ปโรทิ ฯ สุทสฺสโนปิ ปโรทิ ฯ มหาสตฺโต โรทิตฺวา นิวตฺติตฺวา เปฬเมว ปาวิสิ ฯ อาฬมฺพายโน อิมินา นาเคน

ตาปโส ทฏ์โฐ ภวิส์สติ อส์สาเสส์สามิ นนฺติ ตำ อุปสงฺกมิต์วา อาห ฯ

หนฺถา ปมุต์โต อุรโค ปาเท เต นิปติ ภูสำ
กจ์จิ ตำ ฑส์ยิ ตาต มา ภายิ สุขิโต ภวาติ ฯ

ตต์ถ มา ภายี์ติ ตาต ตาปส อหำ อาฬมฺพายโน นาม มา ภายิ ตว ปฏิชคฺคนำ นาม มม ภาโรติ ฯ

สุทสฺสโน เตน สทฺธิ์ กเถตุกามตาย อาห ฯ

เนว มยฺหำ อยำ นาโค อถ ทุก์ขาย กายจิ
ยาว อจ์ถิ อหิตาโห มยา ภิย์โย น วิชฺชตีติ ฯ

ตต์ถ กายจี์ติ กสฺสจิ อปฺปมตฺตกสฺสาปี ทุก์ขสฺส อุปฺปาทเน อยำ มม สมตฺโถ นตฺถิ มยา หิ สทิโส อหิตุณ์ฑิโก นาม นตฺถีติ ฯ

อาฬมฺพายโน โก นาเมโสติ อชานนฺโตว กุช์ฉิต์วา อาห ฯ

โก นุ พ์ราห์มณวณ์เณน ทต์โต ปริสมาคโต
อาว์หยนฺตุ สุยุท์เธน สุณาตุ ปริสา มมนฺติ ฯ

ตต์ถ ทต์โตติ ทมิ์โต อนฺธพาลโก ฯ อาว์หยนฺตูติ อาว์หยนฺโต ฯ อยเมว วา ปาโฐ ฯ อิทำ วุต์ตำ โหติ อยำ โก พาโล อุม์มตฺตโก มำ สุยุท์เธน อาว์หยนฺโต อตฺตนา สทฺธิ์ สมำ กโรนฺโต ปริสมาคโต ฯ ปริสา มมนฺติ ปริสา มม วจนำ สุณาตุ มยฺหำ โทโส นตฺถิ มา โข เม ตุเม์ห กุช์ฉิต์ถาติ ฯ

อถ นं สุทสฺสโน คาถาย อชฺฌภาสิ ฯ

ตฺวं มं นาเคน อาทนฺพ อหं มณฺฑุกฉาปิยา
โหตุ โน อพฺภุทํ ตตฺถ อาสหสฺเสหิ ปญฺจหีติ ฯ

ตตฺถ นาเคนาติ ตฺวํ นาเคน มยา สทฺธึ ยุชฺฌ อหं มณฺฑุกฉาปิยา ตยา สทฺธึ ยุชฺฌิสฺสามิ ฯ อาสหสฺเสหิ ปญฺจหีติ ตสฺมิं โน ยุทฺเธ ยาว ปญฺจหิ สหสฺเสหิ อพฺภุทํ ปนิตกํ โหตูติ ฯ

อาทนฺพายโน อาห ฯ

อหมฺปิ วสุมา อทฺโท ตฺวํ ทลิทฺโทสิ มาณว
โก นุ เต ปาฏิโภคตฺถิ อุปชฺฌญฺจ กีทิสํ ฯ
อุปชฺฌญฺจ เม อตฺถิ ปาฏิโภโค จ ตาทิโส
โหตุ โน อพฺภุทं ตตฺถ อาสหสฺเสหิ ปญฺจหีติ ฯ

ตตฺถ โก นุ เตติ ตว ปพฺพชิตสฺส โก นุ ปาฏิโภโค อตฺถิ ฯ อุปชฺฌญฺจาติ อิมสฺมิ ฐาเน ชฺฌาเน อุปนิกฺเขปภูตํ กิญฺจิ นาม ตว ฆนํ ลิยา ทสฺเสหิ เมติ วทติ ฯ อุปชฺฌญฺจ เมติ มยฺหํ ปน ทาตพฺพํ อุปนิกฺเขปฆนํ วา ฐเปตพฺพํ ปาฏิโภโค วา ตาทิโส อตฺถิ ตสฺมา โน ตตฺถ ยาว ปญฺจหิ สหสฺเสหิ อพฺภุทํ โหตูติ ฯ

สุทสฺสโน ตสฺส วจนं สุตฺวา ปญฺจหิ โน สหสฺเสหิ อพฺภุทํ โหตูติ อภีโต ราชนิเวสนํ อารุยฺห มาตุรญฺโญ สนฺติเก ฐิโต คาถมาห ฯ

สุโณหิ เม มหาราช วจนํ ภทฺทมตฺถุ เต
ปญฺจนฺนํ เม สหสฺสานํ ปาฏิโภโค หิ กิตฺติมาติ ฯ

ตตฺถ กิตฺติมาติ กิตฺติคุณสมฺปนฺโน ฯ

ราชา อยํ ตาปโส มํ อติพหุกมฺปิ ยาจติ กินฺนุโขติ จินฺเตตฺวา คาถมาห ฯ

เปติกํ วา อิณํ โหติ ยํ วา โหติ สยํ กตํ
กึ ตฺวํ เอวํ พหุ มยฺหํ ธนํ ยาจสิ ตาปสาติ ฯ

ตตฺถ เปติกนฺติ ปิตรา วา ปเหตฺวา ชาทิกํ อตฺตนา วา กตํ อิณนฺนาม โหติ กึ มม ปิตรา ตว หตฺถโต คหิตํ อตฺถิ อุทาหุ มยา ตฺวํ กิญฺจนา มํ เอวรูปา พหุ ธนํ ยาจสีติ ฯ

เอวญฺจ วุตฺเต สุทสฺสโน เทฺว คาถา อภาสิ ฯ

อาณตฺติพฺยาโน หิ นาเคน มมํ อภิชิคีสติ
อหํ มนฺตพฺภุกฺขาปิยา ฆาสยิสฺสามิ พฺราหฺมณํ ฯ
ตํ ตฺวํ ทฏฺฐุ มหาราช อชฺช รฏฺฐาภิวฑฺฒน
ขตฺตคสมฺปริพฺยูโฬฺห นิยาหิ อหิตสฺสนฺติ ฯ

ตตฺถ อภิชิคีสตีติ ยุทฺเธ ชินิตุํ อิจฺฉติ ตตฺถ สเจ โส มํ ชินิสฺสติ อหมสฺส ปญฺจสหสฺสานิ ทสฺสามิ สจาหํ ชินิสฺสามิ มยฺหเมว ทสฺสติ ตสฺมา ตํ พหุ ธนํ ยาจามิ ฯ ตนฺติ ตสฺมา ตฺวํ มหาราช อชฺช อหิตสฺสนฺนาคสฺส ทฏฺฐุ นิยาหีติ ฯ

ราชา เตน หิ คจฺฉามาติ ตาปเสน สทฺธิ เยว นิกฺขมิ ฯ ตํ ทิสฺวา อาฬมฺพายโน อยํ ตาปโส คนฺตฺวา ราชานํ

คเหตฺวา อาคโต ราชกุลูปโก ภวิสฺสตีติ ภีโต หุตฺวา ตํ อนุวตฺตมาโน คาถมาห ฯ

เนว ตํ อติมญฺญามิ สิปฺปวาเทน มาณว
อติมตฺโตสิ สิปฺเปน อุรคํ นาปจายสีติ ฯ

ตตฺถ สิปฺปวาเทนาติ มาณว อหํ อตฺตโน สิปฺเปน ตํ นาติมญฺญามิ ตฺวํ ปน อตฺตโน สิปฺเปน อติมตฺโต อิมํ อุรคํ น ปูเชสิ นาสฺส อปจิตึ กโรสีติ ฯ

ตโต สุทสฺสโน เถโร คาถา อภาสิ ฯ

อยมฺปี นาติมญฺญาม สิปฺปวาเทน พฺราหฺมณ
อวิเสน จ นาเคน ภูสํ วญฺจยเส ชนํ ฯ
เอวญฺเจตํ ชโน ชญฺญา ยถา ชานามิ ตํ อหํ
น ตฺวํ ลภสิ อาลมฺพ ถุสมุฏฺฐึ กุโต ธนนฺติ ฯ

อถสฺส อาลมฺพายโน กุชฺฌิตฺวา อาห ฯ

ขราชิโน ชฏิ รุมฺหิ ทนฺโต ปริสมาคโต
โย ตฺวํ เอวํ คตึ นาคํ อวิโส อติมญฺญสิ ฯ
อาสชฺช โข ตํ ชญฺญาสิ ปุณฺณกฺขสฺส เตชสา
มญฺเญ ตํ ภสฺมราสึว ขิปฺปเมโส กริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ รุมฺหีติ อนฺโตชิตอมณฺฑิโต ฯ อวิโส อติมญฺญสีติ นิพฺพิโสติ อวชานาสิ ฯ อาสชฺชาติ อุปคนฺตฺวา ฯ ชญฺญาสีติ ชาเนยฺยาสิ ฯ

อถ โส เตน สทฺธึ เกฬึ กโรนฺโต สุทสฺสโน คาถมาห ฯ

สิยา วิสํ สิฑฺฒ์ตสฺส ทุฑฺฒภุสฺส สิตาตุโน
เนว โลหิตสีสสฺส วิสํ นาคสฺส วิชฺชตีติ ฯ

ตัตถ สิฑฺฒ์ตสฺสาติ ฆรสัปปิสฺส ฯ ทุฑฺฒภุสฺสาติ อุทกสัปปิสฺส ฯ สิตาตุโนติ นีลวณฺณสัปปิสฺส ฯ

อิติ นิพฺพิเส สัปฺเป ทสฺเสตฺวา เอเตสํ วิสํ สิยา เนว ตว โลหิตสีสสฺส สัปฺปิสฺสาติ อาห ฯ

อถ นํ อาฬมฺพายโน ทฺวีหิ คาถาหิ อชฺฌภาสิ ฯ

สุตเมตํ อรหตํ สญฺญตานํ ตปสฺสินํ
อิธ ทานานิ ทตฺวาน สคฺคํ คจฺฉนฺติ ทายกา
ชีวนฺโต เทหิ ทานานิ ยทิ เต อตฺถิ ทาตเว ฯ
อยํ นาโค มหิทฺธิโก เตชสี ทุรติกฺกโม
เตน ตํ ฑสิยสฺสามิ โส ตํ ภสฺมํ กริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ทาตเวติ ยทิ เต กิญฺจิ ทาตพฺพํ อตฺถิ เทหิ ฯ

ตโต สุทสฺสโน อาห ฯ

มยาเปตํ สุตํ สมฺม สญฺญตานํ ตปสฺสินํ
อิธ ทานานิ ทตฺวาน สคฺคํ คจฺฉนฺติ ทายกา
ตฺวเมว เทหิ ชีวนฺโต ยทิ เต อตฺถิ ทาตเว ฯ
อยํ อจฺจมุฬาโร นาม ปุณฺณา อุคฺคสฺส เตชสา
ตาย ตํ ฑสิยสฺสามิ สา ตํ ภสฺมํ กริสฺสติ ฯ

ยา อิตา ชตรญฺญสฺส เวมาตา ภคินี มม
สา ฑหตุ อจฺจมฺพิลี ปุณฺณา อุกฺกสฺส เตชสาติ ฯ
ตตฺถ อุกฺกสฺส เตชสาติ อุกฺเกน วิเสน ปุณฺณา ฯ
เอวญฺจ ปน วตฺวา อมฺม อจฺจมฺพิลี ชฏนฺตรโต เม
นิกฺขมิตฺวา มม ปาณิมฺหิ ปติฏฺฐาหีติ มหาชนมชฺเฌ เยว
ภคินึ ปกฺโกสิตฺวา หตฺถํ ปสาเรสิ ฯ สา ตสฺส สทฺทหิ
ตฺวา ชฏนฺตเร นิปนฺนาว ติกฺขตฺตุ มณฺฑุกวสฺสิกํ วสฺสิตฺวา
ชฏนฺตรโต นิกฺขมิตฺวา อสกฺกเฬ นิสีทิตฺวา ตโต อุปติตฺวา
ตสฺส หตฺถเล ฐตฺวา ตีณิ วิสวนฺตานิ ปาเตตฺวา ปุน
ตสฺส ชฏนฺตรเมว ปาวิสิ ฯ สุทสฺสโน วิสํ คเหตฺวา ฐิโต
นสฺสิสฺสตีติ วตายํ ชนปโทติ ติกฺขตฺตุ มหาสทฺทมกาสิ ฯ
ตสฺส สทฺโท ทฺวาทสโยชนิกํ พาราณสึ ฉาเทตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ
อถ นํ ราชา กิมตฺถํ ชนปโท นสฺสิสฺสตีติ ปุจฺฉิ ฯ
มหาราช อิมสฺส วิสสฺส นิสิญฺจนฏฺฐานํ น ปสฺสามีติ ฯ
ตาต มหนฺตาย ปฐวิยา นิสิญฺจาหีติ ฯ อถ นํ น สกฺกา
มหาราชาติ ปฏิกฺขิปิตฺวา คาถมาห ฯ

ฉมายญฺเจ นิสิญฺจสฺสุ พฺรหฺมทตฺต วิชานาหิ
ติณาลตานิ โอสโกฺย อุสฺสุเสยฺยุ อสฺสยนฺตีติ ฯ

ตตฺถ ติณาลตานีติ ปฐวินิสฺสิตานิ ติณานิ จ ลตานิ จ
สพฺพโพสถิโย จ สุสฺเสยฺยุ ตสฺมา น สกฺกา ปฐวิยา
นิสิญฺจิตุนฺติ ฯ

เตน หิ ตาต อุทฺธึ อากาเส ขิปาหีติ ฯ ตถา กโรติ ตถา สกฺกาติ ทสฺเสนฺโต คาถมาห ฯ

อุทฺธญฺเจ ปาตยิสฺสามิ พฺรหฺมทตฺต วิชานาหิ
สตฺตวสฺสานิ ยํ เทโว น วสฺเส น หิมํ ปเตติ ฯ

ตตฺถ น หิมํ ปเตติ สตฺตวสฺสานิ หิมํ พินฺทุมตฺตมฺปิ น ปติสฺสตีติ ฯ

เตน หิ ตาต อุทเก นิสิญฺจาหีติ ฯ ตถา กโรติ ตถา สกฺกาติ ทสฺเสนฺโต คาถมาห ฯ

อุทเก เจ นิสิญฺจิสฺสํ พฺรหฺมทตฺต วิชานาหิ
ยาวนฺโตทกชา ปาณา มเรยฺยุ มจฺฉกจฺฉปาติ ฯ

อถ / นํ ราชา อาห ตาต มยํ น กิญฺจิ ชานาม ยถา อมฺหากํ รชฺชุ น นสฺสติ ตํ อุปายํ ตฺวเมว ชานาหีติ ฯ เตน หิ มหาราช อิมสฺมึ ฐาเน ปฏิปาฏิยา ตโย อาวาเต ขณาเปถาติ ฯ ราชา ขณาเปสิ ฯ สุตสฺสโน ปฐมํ อาวาตํ นานาเภสชฺชานํ ปูราเปสิ ฯ ทุติยํ โคมยสฺส ฯ ตติยํ ทิพฺโพสถานญฺเจว ฯ ตโต ปฐเม อาวาเต วิสวนฺตานิ ปาเตสิ ฯ ตํ ขณญฺเญว ชุมายิตฺวา ชาลา อุฏฺฐหิ ฯ สา คนฺตฺวา โคมยอาวาตํ คณฺหิ ฯ ตโตปิ ชาลา อุฏฺฐาย อิตรํ ทิพฺโพสถปุณฺณํ คเหตฺวา โอสถานิ ฌาเปตฺวา นิพฺพายิ ฯ อาลมฺพายโน ตสฺส อาวาตสฺส อวิทูเร อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ วิสธุมอุฬฺมา ปหริตฺวา สรีรจฺฉวึ อุปฺปาเฏตฺวา คตา ฯ

เสตกฺฉตฺเต ฐิโตสิ ฯ โส ภยตชฺชิโต นาคราชา วิสฺสชฺเชมีติ ติกฺขตฺตุ๋ วาจา นิจฺฉาเรสิ ฯ ตา สุตฺวา โพธิสตฺโต รตนเปฬา นิกฺขมิตฺวา สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตา อตีตภาวา มาเปตฺวา ใทวราชลีลาย ฐิโต ฯ สุทสฺสโนปี อจฺจมุฬีปี ตเถว อฏฺฐสุ ฯ ตโต สุทสฺสโน ราชานา อาห ชานาสิ โน มหาราช กสฺสเสเต ปุตฺตาติ ฯ ตาต น ชานามีติ ฯ อเมฺห ตาว น ชานาสิ กาสิกรญฺโญ ปน ธีตุยา สมุทฺทชาย ธตรฏฺฐสฺส ทินฺนภาวา ชานาสีติ ฯ อาม ชานามิ มยฺหา สา กนิฏฺฐภคินีติ ฯ มหาราช มยา ตสฺสา ปุตฺตา ตีณิ โน มาตุโลติ ฯ ตา สุตฺวา ราชา เต อาลิงฺคิตฺวา สีเส จุมฺพิตฺวา โรทิตฺวา ปาสาทา โอโรเปตฺวา มหนฺตา สกฺการา กตฺวา ภฺริทตฺตเตน สทฺธิ ปฏิสนฺถารา กโรนฺโต ปุจฺฉิ ตาต ตา เอวา อุคฺคเตชา กถา อาลมฺพายโน คณฺหีติ ฯ โส สพฺพา ปวุตฺติ วิตฺถาเรน กเถตฺวา ราชานา โอวทนฺโต มหาราช รญฺโญ นาม อมินา นิยาเมน รชฺชา กาเรตุ วฏฺฏตีติ มาตุลสฺส ราชธมฺมา เทเสสิ ฯ อถ นา สุทสฺสโน อาห มาตุล มม มาตา ภฺริทตฺตา อปสฺสนฺตี กิลมติ น สกฺกา อเมฺหหิ ปปญฺจา กาตุนฺติ ฯ สาธุ ตาต ตุเมฺห ตาว คจฺฉถ อหา ปน มม ภคินิ ทฏฺฐุกาโม กถา ตา ปสฺสิสฺสามีติ ฯ มาตุล กุหิ ปน โน ภคินิยา กาสิกราชาติ ฯ ตาต มม ภคินิยา วินา วสิตุ๋ อสกฺโกนฺโต รชฺชา ปหาย ปพฺพชิโต อสุกวนสณฺเฑ นาม

วสีติ ฯ มาตุล มม มาตา ตุเม็ห จ อัยยกัญ์จ เม ทัฏ์ฐุกามา ตุเม็ห อสุกทิวเส มม อัยยกัส์ส สัน์ติกำ คจ์ฉถ มยำ มาตรำ อาทาย อัยยกัส์ส อัส์สมปทำ อาคจ์ฉิส์สาม ตัต์เถว นำ ตุเม็หปี ปัส์สิส์สถาติ ฯ

อิติ เต มาตุลัส์ส ทิวสำ ววัต์ถเปต์วา ราชนิเวสนา โอตริ์ส์สุ ฯ ราชา ภาคิเนย์เย อุย์โยเชต์วา โรทิต์วา นิวัต์ติ ฯ เต ปฐวิยำ นิม์มุช์ชิต์วา นาคภวนำ คตา ฯ

ฯ นาคเวสนกัณ์ฑำ นิฏ์ฐิตำ ฯ

มหาสัต์เต นาคภวนำ สัม์ปัต์เต สกลนาคภวนำ เอกปริเทวนส์ท์ทำ อโหสิ ฯ โสปี มาสมัต์ตำ เปฬาย วสิตัต์ตา กิลมัน์โต คิลานเสย์ยำ สยิ ฯ ตัส์ส สัน์ติกำ อาคจ์ฉัน์ตานำ นาคานำ ปมาณำ นัต์ถิ ฯ โส เตหิ สัท์ธิ์ กเถน์โต กิลมติ ฯ กาฬาริฏ์โฐ เทวโลกำ คัน์ต์วา มหาสัต์ตำ อทิส์วา ปฐมเมวาคโต ฯ อถ นำ เอส จัณ์โฑ ผรุโส สักขิส์สติ นาคปริสำ นิวาเรตุน์ติ มหาสัต์ตัส์ส นิปัน์นัฏ์ฐาเน โทวาริกำ กริ์สุ ฯ สุโภโคปี สกลหิมวน์ตำ วิจินิต์วา ตโต มหาสมุท์ทัญ์จ เสสนทิโย จ อุปธาเรต์วา ยมุนำ อุปธาเรน์โต อาคจ์ฉติ ฯ เนสาทพ์ราห์มโณปี อาฬัม์พายนำ กุฏ์ฐิ์ ทิส์วา จิน์เตสิ อยำ ภูริทัต์ตำ กิลเมต์วา กุฏ์ฐิชาโต อหำ ปน ตำ มัย์หำ ตถา พหุป์ปการำ มณิโลเภน อาฬัม์พายนัส์ส ทัส์เสสิ์ ตำ ปาปี์ มม อาคมิส์สติ ยาว ตำ นาคจ์ฉติ ตาวเทว ยมุนำ คัน์ต์วา

ปยาตติตฺเถ ปาปปวาหณํ กริสฺสามีติ ฯ โส ตตฺถ คนฺตฺวา มยา ภุริทตฺเต มิตฺตทุพฺภิกมฺมํ กตํ ตํ ปาปํ ปวาเหสฺสามีติ วตฺวา อุทกโกโรหณกมฺมํ กโรติ ฯ ตสฺมิ ขเณ สุโภโค ตสฺส ฐานนฺตรโต ปตฺโต ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา อิมินา กิร ปาปธมฺเมน ตาว มหนฺตสฺส ยสสฺส ทายโก มม ภาตา มณิรตนสฺส การณา อาณมฺพายนสฺส ทสฺสโต นาสฺส ชีวติ ทสฺสามีติ นงฺคุฏฺเฐน นํ ปาเตสุ เวเฐตฺวา อากฑฺฒิตฺวา อุทเก โอสีทาเปตฺวา นิรุทฺธสฺสาสกาเล โถกํ สิถิลมกาสิ ฯ โส ลทฺธสฺสาโส อุกฺขิปิ ฯ อถ นํ ปุนากฑฺฒิตฺวา โอสีทาเปสิ ฯ

เอวํ พหุวาเรน เตน กิลมิยมาโน เนสาทพฺราหฺมโณ ลทฺธสฺสาโส อุกฺขิปิตฺวา คาถมาห ฯ

โลกสฺมึ สตฺตนฺตรา อุทกา ปยาตสฺมึ ปติฏฺฐิตา
โก มํ อชฺโฌหริ ภูโต โอคาหา ยมุนา นทิยา ฯ

ตตฺถ โลกสฺมนฺติ เอวํ ปาปปวาหณสมตฺถา โลกสมฺมตา ฯ สตฺตนฺตรนฺติ เอวรูปา อุทกา อภิสญฺจนฺตา ฯ ปยาตสฺมินฺติ ปยาตติตฺเถ ฯ

อถ นํ สุโภโค คาถาย อชฺฌภาสิ ฯ

ยเทส โลกาธิปติ ยสสฺสี พาราณสึ ปกิรจารี สมนฺตโต
ตสฺสาหํ ปุตฺโต อุรฬฺหสภสฺส สุโภคติ มํ พฺราหฺมณ เวทยนฺตีติ ฯ

ตตฺถ ยเทสาติ โย เอโส ฯ ปกิรจารีติ สมนฺตโตติ ปจฺจนฺติกานํ ทุกฺขอุปหรณสมตฺถตาย ปริสมนฺตโต ปกิรจารี สพฺพํ ปริกฺขิปิตฺวา อุปริ ผเณน ฉาเทสิ ฯ

อถ พ์ราห์มโณ อยๆ ภูริทัตฺตสฺส ภาตา น เม ชีวติ ทสฺสติ ยนฺนูนาหๆ เอตสฺส เจว มาตาปิตูนญฺจสฺส วณฺณกิตฺติภณเนน มุทุจิตฺตๆ กตฺวา อตฺตโน ชีวิตๆ ยาเจยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา คาถมาห ฯ

สเจสิ ปุตฺโต อุรคูสภสฺส กาสิรญฺโญ อมราธิปสฺส
มเหสกฺโข อญฺญตโร ปิตา เต มจฺเจสุ มาตา ปน เต อตุลฺยา
น ตาทิโส อรหติ พ์ราห์มณสฺส ทาสํปี โอหาริตุๆ มหานุภาวติ ฯ

ตตฺถ. กาสิสฺสาติ อปเรน นาเมน เอวนามกสฺส กาสิกรญฺโญติ วทนฺติ เยว ฯ กาสิกราชสฺสาย คหิตตฺตา กาสิกรชฺชๆ ปสฺเสว สนฺติกๆ กตฺวา วณฺเณติ ฯ อมราธิปสฺสาติ ทีฆายุกตาย อมรสฺเสวาตานๆ นาคานๆ อธิปติสฺส ฯ มเหสกฺโขติ มเหสกฺขานๆ อญฺญตโร ฯ ทาสํปีติ ตาทิโส หิ มหานุภาโว อานุภาวรหิตๆ พ์ราห์มณสฺส ทาสํปี อุทเก โอหาริตุๆ นารหติปเคว มหานุภาวๆ พ์ราห์มณนฺติ วทติ ฯ

อถ นๆ สุโภโค อเร ทุฏฺฐ พ์ราห์มณ ตฺวๆ มๆ วญฺเจตฺวา มุญฺจิสฺสามีติ มญฺญสิ น เต ชีวิตๆ ทสฺสามีติ เตน กตกมฺมๆ ปกาเสนฺโต อาห ฯ

รุกฺขๆ นิสฺสาย วิชฺฌิตฺโถ เอเณยฺยๆ ปาตุมาคตๆ
โส วิทฺโธ ทูรมาจริ สรเวเคน เสกฺขวา ฯ
ตๆ ตฺวๆ ปติตมทฺทกฺขิ อรญฺญสฺมิๆ พ์รหาวเน
ส มสกาชๆ อาทาย สายๆ นิโคฺรธมุปาคมิ ฯ

สุวสาลิยสมฺปุณฺเณ ปิงฺคิยํ สณฺฐตายุตฺตํ
โกกิลาภิรุทํ รมฺมํ ขุวฺ หริตสทฺทลํ ฯ
ตตฺถ เต โส ปาตุรหุ อิทฺธิยา ยสสา ชลํ
มหานุภาโว ภาตา เม กญฺญาหิ ปริวาริโต ฯ
โส เตน ปริจิณฺโณ ตฺวํ สพฺพกาเมหิ ตปฺปิโต
อทุฏฺฐจิตฺโต ตุวฺ ทุพฺภิ ตนฺเต เวรํ อิชาคตํ ฯ
ขิปฺปี คีวฺ ปสาเรหิ น เต ทสฺสามิ ชีวิตํ
ภาตุ ปริสรํ เวรํ เฉทยิสฺสามิ เต สิรนฺติ ฯ

ตตฺถ สายํ นิโคฺรธมุปาคมีติ วิกาเล นิโคฺรธํ อุปคโตสิ ฯ ปิงฺคิยนฺติ ปตฺตานํ วณฺเณน ปิงฺคิยํ ฯ สณฺฐตายุตนฺติ ปาโรหปริกิณฺณํ ฯ โกกิลาภิรุทนฺติ โกกิลาหิ อภิรุทํ ฯ ขุวฺ หริตสทฺทลนฺติ อุทกภูมิยํ ชาตตฺตา นิจฺจํ หริตสทฺทลํ ภูมิภาคํ ฯ ปาตุรหูติ ตสฺมิ เต นิโคฺรเธ ฐิตสฺส โส มม ภาตา ปากโฏ อโหสิ ปญฺญายิ ฯ อิทฺธิยาติ ปุญฺญเตเชน ฯ โส เตนาติ โส ตุวฺ เตน อตฺตโน ภวนฺ เนตฺวา ปริจิณฺโณ ฯ ปริสรนฺติ ตยา มม ภาตุ กตํ เวรํ ปาปกมฺมํ ปริสรนฺโต อนุสฺสรนฺโต ฯ เฉทยิสฺสามีติ ฉินฺทิสฺสามิ ฯ

อถ พฺราหฺมโณ น เม เอส ชีวิตํ ทสฺสตีติ ยกิญฺจิ ปน วตฺวา โมกฺขตฺถาย วายมิตุ วฏฺฏตีติ จินฺเตตฺวา คาถมาห ฯ

อชฺฌายิโก ยาจโยคี อาหุตคฺคี จ พฺราหฺมโณ
เอเตหิ ตีหิ ฐาเนหิ อวชฺโฌ ภวติ พฺราหฺมโณติ ฯ

ตัตถ เอเตหีติ เอเตหิ อชฺฌายิกาทีหิ ตีหิ การเณหิ พฺราหฺมโณ อวชฺโฌ น ลพฺภา พฺราหฺมณํ วธิตุ โย หิ พฺราหฺมณํ วเธติ โส นิรเย นิพฺพตฺตตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา สุโภโค สตฺถุ ปกฺขนฺโท หุตฺวา อิมํ นาคภวนํ เนตฺวา ภาตโร ปฏิปุจฺฉิตฺวา ชานิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา เท็วคาถา อภาสิ ฯ

ยํ ปุรํ ขตรฏฺฐสฺส โอคาหิตฺวา ยมุนํ นทึ
โสตเต สพฺพโสวณฺณํ คิรมาหจฺจ ยามุนํ ฯ
ตตฺถ ปุริสพฺยคฺฆา โสทริยา มม ภาตโร
ยถา เต ตตฺถ วกฺขนฺติ ตถา เหสฺสสิ พฺราหฺมณาติ ฯ

ตตฺถ ยํ ปุรนฺติ ยํ นครํ ฯ โอคาหิตฺวนฺติ อนุปวิฏฺฐํ ฯ คิริมาหจฺจ ยามุนนฺติ ยมุนาโต อวิทูเร ฐิตํ หิมวนฺตํ อาหจฺจ ฯ โสตเตติ โสตติ ฯ ตตฺถ เตติ ตสฺมึ นคเร เต มม ภาตโร วสนฺติ ฯ ตตฺถ เนตฺวา ยถา เต วกฺขนฺติ ตถา ภวิสฺสสิ สเจ หิ สจฺจํ กเถสิ ชีวิตํ เต อตฺถิ โน เจ ตตฺเถว สีสํ เต ฉินฺทิสฺสามีติ ฯ

อิติ นํ วตฺวา สุโภโค คีวายํ คเหตฺวา ขิปิตฺวา โก โกสนฺโต ปริภาสนฺโต มหาสตฺตสฺส ปาสาททฺวารํ อคมาสิ ฯ

ฯ สุโภคกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ ฯ

อถ น่ โทวาริโก หุต์วา นิสิน์โน กาณาริฏ์โฐ ตถา กิลเมต์วา อานิยมาน่ พ์ราห์มณ่ ทิส์วา ปฏิมัค์ค์ คนั์ต์วา สุโภค มา น่ วิเหฐยิ โถกสั์มิ์ หิ พ์ราห์มณา นาม มหาพ์รห์มุโน ปุต์ตา ส์เจ มหาพ์รห์มา ชานิส์ส์ติ อิเม มม ปุต์เตบี์ วิเหเฐน์ต์ีติ กุช์ฌิต์วา อมั์หากั์ สกฌนาคภวน่ วินาเสส์สติ โถกสั์มิ์ หิ พ์ราห์มณา นาม เสฏ์ฐา มหานุภาวา ต์ว่ เตส่ มหานุภาว่ น ชานาสิ อห่ ชานามี์ติ อาห ฯ กาณาริฏ์โฐ กิร อตี์ตานนั์ตเร ภเว ยญั์ญการกพ์ราห์มโณ อโหสิ ตสั์มา เอวมาห ฯ วต์ัวา จ ปน อนุภาตปุพ์พวเสน ยชนสี์โล หุต์วา สุโภคญั์จ นาคปริสญั์จ อามนั์เตต์วา เอถ โภ ยญั์ญการกาน่ พ์ราห์มณาน่ โว คุเณ วณั์ณยิส์สามี์ติ วต์ัวา ยญั์ญวณั์ณน่ อารพ์ภนั์โต อาห ฯ

อนิต์ตรา อิตรสัม์ปยุต์ตา ยญั์ญา จ เวทา จ สุโภค โถเก ตทัต์ครย์ห่ หิ วินนั์ทมาโน ชหาติ วิต์ตญั์จ สต์ญั์จ ธัม์มนั์ติ ฯ

ตัต์ถ อนิต์ตราติ สุโภค อิมสั์มิ์ โถเก ยญั์ญา เวทา จ อนิต์ตรา น ถามกา มหานุภาวา ฯ เต อิตเรหิ พ์ราห์มเณหิ สัม์ปยุต์ตา ตสั์มา พ์ราห์มณาบี์ อนิต์ตราว ชาตา ฯ ตทัต์ครย์หนั์ติ ตสั์มา อคารย์ห่ พ์ราห์มณ่ วินนั์ทมาโน ธนญั์จ สต์ญั์จ ปัณ์ฑิตาน่ ธัม์มญั์จ ชหาติ ฯ

อิท่ กิร โส อิมินา ภูริทต์ิเต มิต์ตทุพ์ภิกัม์ม กตนั์ติ วต์ัตุ่ นาคปริสา มา ถภนั์ตูติ อโวจ ฯ อถ น่ กาณาริฏ์โฐ

สุโภค ชานาสิ ปน อยๆ โลโก เกน นิม์มิโตติ วุต์ตา น ชานามีติ วุต์เต พ์ราห์มณานๆ ปีตามเหน มหาพ์รห์มุนาติ ทัส์เสตุๆ อิตรๆ คาถมาห ฯ

อัช์เฌนมริยา ปฐวิๆ ชนินฺทา เวส์สา กสิๆ ปาริจริยญ์จ สูทา
อุปาคู บัจ์เจกๆ ยถาปเทสๆ กตาหุ เอเต วสินาติ อาหูติ ฯ

ตัต์ถ อุปาคูติ อุปาคตา ฯ พ์รห์มา กิร พ์ราห์มณาทโย วัณ์เณ นิม์มินิต์วา อริเย ตาว พ์ราห์มเณ อาห ตุเม์ห อัช์เฌนเมว อุปคัจ์ฉถ มา อญ์ญๆ กิญ์จิ กริต์ถาติ ฯ ชนินฺเท อาห ตุเม์ห ปฐวิญ์เญว ชินิต์ถ มา อญ์ญๆ กิญ์จ กริต์ถ ฯ เวส์เส อาห ตุเม์ห กสิๆ เยว อุปคัจ์ฉถ ฯ สูเท อาห ตุเม์ห ติณ์ณๆ วัณ์ณานๆ ปาริจริยๆ เยว อุเปถาติ ฯ ตโต ปัญ์ฐาย อริยา อัช์เฌนๆ ชนินฺทา ปฐวิๆ เวส์สา กสิๆ สูทา ปาริจริยๆ อุปคตาติ วทันฺติ ฯ บัจ์เจกๆ ยถาปเทสันฺติ อุปคัจ์ฉันฺตา จ ปาฏิเยก์กๆ อัต์ตโน กุลัป์ปเทสานุรูเปน พ์รห์มุนา วุต์ตนิยาเมเนว อุปคตา ฯ กตาหุ เอเต วสินาติ อาหูติ เอวๆ กิร เต วสินา มหาพ์รห์มุนา กตา อเหสุนฺติ กเถนฺติ ฯ

เอวๆ มหาคุณา เอเต พ์ราห์มณา นาม โย หิ เอเตสุ จิต์ตๆ ปสาเทต์วา ทานๆ เทติ ตัส์ส อัญ์ญัต์ถ ปฏิสนฺธิ นัต์ถิ เทวโลกเมว คัจ์ฉตีติ วุต์ตา อาห ฯ

ชาตา วิชาตา วรุโณ กุเวโร โสโม ยโม จนฺทิมา วายุ สุริโย
เอเตปี ยญ์ญๆ ปฤุโล ยชิต์วา อัช์ฌายิกานๆ อถ สัพ์พกาเม ฯ

วิกาสิตา จาปสตานิ ปัญ์จ โย อัชฺชุโน พลวา ภีมเสโน
สหัสฺสพาหุ อสโม ปถัพ์ยา โสปี ตทา อาทหิ ชาตเวทนัฺติ ฯ
ตัต์ถ เอเตปีติ เอเต ชาตาทโย เทวราชาโน ฯ ปุถุโลติ
อเนกัป์ปการ์ ยัญ์ญ์ ยชิต์วา ฯ อถ สัพ์พกาเมติ อถ
อัช์ฌายิกาน์ พ์राห์มณาน์ สัพ์พกาเม ทัต์วา เอตานิ ฐานานิ
ปัต์ตาติ ทัส์เสติ ฯ วิกาสิตาติ อากัต์ฒิตา ฯ จาปสตานิ
ปัญ์จาติ น ปัญ์จ จาปสตานิ ปัญ์จ จาปสตัป์ปมาณ์ ปน
มหาธนุ์ สย์ เอว อากัต์ฒิตานิ ฯ ภีมเสโนติ ภยานกเสโน ฯ
สหัสฺสพาหูติ น ตัส์ส พาหูน์ สหัสฺส์ ปัญ์จนัน์ ปน
ธนุค์คหสตาน์ พาหุสหัสฺเสน อากัต์ฒิตัส์ส มหาธนุโน อากัต์ฒิ
เตเนว วุต์ตัน์ ฯ อาทหิ ชาตเวทนัฺติ โสปี ราชา ตัส์มิ์
กาเล พ์राห์มเณ สัพ์พกาเมหิ สันฺตัป์เปต์วา อัค์คิ์ อาทหิ
ปติฏ์ฐาเปต์วา ปริจริ เตเนว การเณน เทวโลเก นิพ์พัต์โต
ตัส์มา พ์राห์มณา นาม อิมัส์มิ์ โลเก เสฏ์ฐกาติ อาห ฯ
โส อุต์ตริ์ปี พ์राห์มเณ เยว วัณ์เณน์โต คาถมาห ฯ
โย พ์राห์มเณ โภชยิ ทีฆรัต์ตัน์ อันฺเนน ปาเนน ยถานุภาวัน์
ปสันฺนจิต์โต อนุโมทมาโน สุโภค เทวญ์ญตโร อโหสิ์ติ ฯ
ตัต์ถ โยติ อนิยมนิท์เทสวจนัน์ โย โส โปราณโก พาราณสิราชาติ
ทัส์เสติ ฯ ยถานุภาวนัฺติ ยถาพลัน์ ยทัส์ส อัต์ถิ ตัน์ สัพ์พัน์ ปริจ์จชิต์วา
โภเชสิ ฯ เทวญ์ญตโรติ สุโภค โส อัญ์ญตโร มเหสักขเทวราชา
อโหสิ เอวัน์ พ์राห์มณา นาม อัค์คทัก์ขิเณย์ยาติ ฯ

อถสฺส กาณาริฏฺโฐ อปรภาเค การณา อาหริตฺวา ทสฺเสนฺโต คาถมาห ฯ

มหาสตฺตา เทวมโนมวณฺณา โย สพฺพีนา อสกฺขิ เชตุมคฺคิ
โส ยญฺญตตฺตา วรโต ยชิตฺวา ทิพฺพา คติ มุชตินฺทชฺฌคจฺฉีติ ฯ

ตตฺถ มหาสตฺตาติ มหาภกฺขา ฯ เชตุนฺติ สพฺพีปุ ฯ ยญฺญตตฺตาติ ยญฺญวิธานา ฯ วรโตติ วรสฺส อคฺคิเทวสฺส ยชิตฺวา ฯ มุชตินฺทชฺฌคจฺฉีติ มุชตินฺโท อชิคโต ฯ

เอโก กิร พาราณสิยา มุชตินฺโท นาม ราชา พฺราหฺมเณ ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺกคมคฺคา ปุจฺฉิ ฯ อถ นำ เต พฺราหฺมณา พฺราหฺมณานญฺจ พฺราหฺมณเทวตานญฺจ สกฺการา กโรหีติ วตฺวา กา พฺราหฺมณเทวตาติ วุตฺเต อคฺคิ เทวาติ ตำ นวนีตสปฺปีนา สนฺตปฺเปหีติ อาหสุ ฯ โส ตถา อกาสิ ฯ

โส ตมตฺถำ ปกาเสนฺโต อิมำ คาถมาห ฯ

มหานุภาโว วสีสหสฺสชีวี โย ปพฺพชิ ทสฺสนิโย อุฬาโร
หิตฺวา อปริยนฺตำ รฏฺฐำ สเสนำ ราชา ทุทีโปปชฺฌคามิ สคฺคนฺติ ฯ

ตตฺถ ปพฺพชีติ ปพฺพชิ วสฺสสตานิ รชฺชำ กาเรนฺโต พฺราหฺมณำ สกฺการา กตฺวา อปริยนฺตำ รฏฺฐำ สเสนำ ชหิตฺวา ปพฺพชิ ปพฺพชิ วสฺสสตานิ สมณธมฺมำ กโรนฺโต ทสฺสนิโย อคฺคทกฺขิเณยฺโย ฯ ทุทีโปปีติ โส ทุทีโป นาม ราชา พฺราหฺมเณ ปุเชตฺวาว สคฺคำ คโตติ วทติ ฯ ททิโปติปี ปาโฐ ฯ

อปรานิปี สฺส อุทาหรณานิ ทสฺเสนฺโต อาห ฯ

โย สาคโร สาครนฺตำ วิชิตฺวา ยุปฺปึ สุภำ โสวณฺณมยำ อุฬำรำ
อุสฺเสสิ เวสฺสานรมาทหาโน สุโภค เทวญฺญตโร อโหสิ ฯ
ยสฺสานุภาเวน สุโภค คงฺคา ปวตฺตติ ทธิสนฺนิสนฺนำ สมุทฺทำ
โส โถมปาโท ปริจริยมคฺคำ องฺโค สหสฺสกฺขปุรมชฺฌคญฺฉติ ฯ

ตตฺถ สาครนฺตนฺติ สาครปริยนฺตำ ปฐวึ ฯ อุสฺเสสีติ พฺราหฺมเณ สกฺกมคฺคำ ปุจฺฉิตฺวา สุวณฺณยุปฺปึ อุสฺสาเปหีติ วุตฺเต ปสุฆาฏนตฺถาย อุสฺสาเปสิ ฯ เวสฺสานรมาทหาโนติ เวสฺสานรำ อคฺคึ อาทหนฺโต ฯ เวสฺสานรินฺติ วา ปาโฐ ฯ เทวญฺญตโรติ สุโภค โส หิ ราชา อคฺคึ ปูเชตฺวา อญฺญตโร มเหสกฺขเทโว อโหสีติ วทติ ฯ ยสฺสานุภาเวนาติ สุโภค คงฺคา จ สมุทฺโท จ เกน กโต กึ ชานาสีติ ฯ น ชานามีติ ฯ กึ ตฺวำ ชานาสิ พฺราหฺมเณ เยว โปเถตุำ ชานาสีติ ฯ อตีตสฺมึ หิ องฺโค นาม โถมปาโท พาราณสิราชา พฺราหฺมเณ สกฺกมคฺคำ ปุจฺฉิตฺวา เตหิ หิมวนฺตำ ปวิสิตฺวา พฺราหฺมณานำ สกฺการำ กตฺวา อคฺคึ ปริจราหีติ วุตฺเต อปริมาณา คาวิโย จ มหิสิโย จ อาทาย หิมวนฺตำ ปวิสิตฺวา ตถา อกาสิ ฯ พฺราหฺมเณหิ ภุตฺตา คิริคฺคำ ชีรทธิ กึ กาตพฺพนฺติ วุตฺเต ฉฑฺเฑถาติ อาหสุ ฯ ตตฺถ ตตฺถ โถกสฺส ชีรสฺส ฉฑฺฑิตฏฺฐาเน กุนฺนทิโย อเหสุำ ฯ พหุกสฺส ฉฑฺฑิตฏฺฐาเน คงฺคา ปวตฺตตฺถ ฯ ตำ ปน ชีรำ ยตฺถ ทธิ หุตฺวา สนฺนิสินฺนำ ฐิตำ ตำ สมุทฺทำ นาม ชาตำ ฯ อิติ โส เอวรูปำ สกฺการำ กตฺวา

พ์ราห์มเณหิ วุตฺตวิธาเนน อคฺคึ ปริจริยสหสฺสกฺขปุรํ อชฺฌคจฺฉิ ฯ

อิติ ตสฺส อิทํ อตีตํ อาหริตฺวา อิมํ คาถมาห ฯ

มหิทฺธิโก เทวราช ยสสฺสี เสนาปติ ติทิเว วาสวสฺส

โส โสมยาเคน มลํ วิหนฺตฺวา สุโภค เทวญฺญตโร อโหสีติ ฯ

ตตฺถ โส โสมยาเคน มลํ วิหนฺตฺวาติ โภ สุโภค โย อิทานิ สกฺกสฺส เสนาปติ มหายโส เทวปุตฺโต โสปิ ปุพฺเพ พาราณสิราชา พ์ราห์มเณ สตฺตคมตฺตํ ปุจฺฉิตฺวา เตหิ โสมยาเคน อตฺตโน มลํ ปวาเหตฺวา เทวโลกํ คจฺฉตีติ วุตฺเต พ์ราห์มณานํ มหนฺตํ สกฺการ กตฺวา เตหิ วุตฺตวิธาเนน โสมยาคํ กตฺวา เตน อตฺตโน มลํ วิหนฺตฺวา เทวญฺญตโร ชาโตติ อิมมตฺถํ ปกาเสนฺโต เอวมาห ฯ

อปรานิปิ สสฺส อุทาหรณานิ ทสฺเสนฺโต อาห ฯ

อการยิ โลกมิมํ ปรญฺจ ภาติ รถิ หิมวนฺตญฺจ วิชฺฌ

โย อิทฺธิมา เทวราช ยสสฺสี โสปิ ตทา อาทหิ ชาตเวทํ ฯ

มาตาคิริ หิมวา โย จ วิชฺฌา สุทสฺสโน นิสฺสโภ กากเวรุ

เอเต จ อญฺเญ จ นคา มหนฺตา จิตฺยากตา ยญฺญกเรภิมาหูติ ฯ

ตตฺถ โสปิ ตทา อาทหิ ชาตเวทนฺติ ภาติก สุโภค เยน มหาพ์ราห์มุนา อยญฺจ โลโก ปโร จ โลโก ภาติ รถิ คงฺคา จ หิมวนฺตปพฺพตา วิชฺฌา ปพฺพตา จ กากเวรุ จ กตา โสปิ ยทา พ์รห์มุปปตฺติโต ปุพฺเพ มาณวโก อโหสิ ตทา อคฺคิเมว อาทหิ อคฺคึ ชุหิตฺวา มหาพ์รห์มา หุตฺวา

อิทं สัพพมกาสิ เอวं มหิทธิกา พฺราห์มณาติ ทสฺเสติ ฯ จุตฺยากตาติ ปุพฺเพ กิร เอโก พาราณสิราชา พฺราห์มเณ สกฺกมกฺขึ ปุจฺฉิตฺวา พฺราห์มณานํ สกฺการํ กโรหีติ วุตฺเต เตสํ มหาทานํ ทตฺวา มยฺหํ ทาเน กิ นกฺขตฺตีติ ปุจฺฉิตฺวา สพฺเพ เทว อตฺถิ พฺราห์มณานํ ปน อาสนานิ นิปฺปโหนฺตีติ วุตฺเต อิฏฺฐิกาปี จินาเปตฺวา อาสนานิ กาเรสิ ฯ เอตา จิตฺยากตา สยนปีฐกา พฺราห์มณานํ อานุภาเวน วฑฺฒิตฺวา มาสาคิริอาทโย ปพฺพตา ชาตา เอวเมเต ปพฺพตา ยญฺญกาเรหิ พฺราห์มเณหิ กตาติ กเถนฺตีติ ฯ

อถ นํ ปุน อาห ภาติก ชานาสิ ปนายํ สมุทฺโท เกน การเณน อเปยฺโย โลโณทโก ชาโตติ ฯ น ชานามิ อริฏฺฐาติ ฯ อถ นํ ตฺวํ พฺราห์มเณ เยว วิหึสิตุํ ชานาสิ กึ อญฺญํ ชานิสฺสสิ สุโณหีติ วตฺวา คาถมาห ฯ

อจฺฉายิโก มนฺตคุณูปปนฺโน ตปสฺสิโน ยาจโยคี ติชาหุ
ตีเร สมุทฺทสฺสุทกํ สชีชนฺตํ ตํ สาครชฺโฌหริเตน เปยฺโยติ ฯ

ตตฺถ ยาจโยคี ติชาหูติ ตํ พฺราห์มณํ ยาจโยคีติ อิเธโกเก อาหุ ฯ อุทกํ สชีชนฺตนฺติ โส กิเรกทิวสํ ปาปวาหนกมฺมํ กโรนฺโต ตีเร ฐตฺวา สมุทฺทโต อุทกํ คเหตฺวา อตฺตโน อุปริ สชีชนฺโต อพฺภุกริ ฯ อถ นํ เอวํ กโรนฺตํ วฑฺฒิตฺวา สาคโร อชฺโฌหริ ตํ การณา มหาพฺรหฺมา สุตฺวา อิมินา กิร เม ปุตฺโต หโตติ กุชฺฌิตฺวา สมุทฺโท อเปยฺโย

โลโณทโก ภวตูติ อภิสัปปี ฯ เตเนว การเณน สมุท์โท อเปย์โย โลโณทโก ชาโต ฯ เอวรูปา มหาคุณา เอเต พ์ราห์มณา นามาติ ฯ

ปุนปี อาห ฯ

อายาตวัต์ถูนิ ปุถู ปถพ์ยา สัวิช์ชันติ พ์ราห์มณา วาสวัส์ส ปุริมํ ทิสํ ปัจ์ฉิมํ ทัก์ขิณุต์ตรํ สัวิช์ชมานา ชนยันติ เวทันติ ฯ ตัต์ถ วาสวัส์สาติ ปุพ์เพ พ์ราห์มณานํ ทานํ ทัต์วา วาสวัต์ตํ ปัต์ตัส์ส วาสวัส์ส สักก์ส์ส ฯ อายาตวัต์ถูนีติ ปุพ์เพ ปุญ์ญัก์เขต์ตภูตา อัค์คทัก์ขิเณย์ยา ปถพ์ยา ปถวิยา ปุถู พ์ราห์มณา สัวิช์ชันติ ฯ ปุริมํ ทิสันติ เต อิทานิปี อิมาสุ จตูสุ ทิสาสุ สัวิช์ชมานา ตัส์ส วาสวัส์ส มหันตํ เวทํ ชนยันติ ปีติโสมนัส์สํ อาวหันติ ฯ

เอวํ อริฏ์โฐ จุท์ทสหิ คาถาหิ พ์ราห์มเณ จ ยัญ์เญ จ เวเท จ วัณ์เณติ ฯ

ฯ ยัญ์ญวาทวัณ์ณนา นิฏ์ฐิตา ฯ

ตัส์ส ตํ กถํ สุต์วา มหาสัต์ตัส์ส คิตานัฏ์ฐานํ อาคตา พหู นาคา อยํ ภูตเมว กเถตีติ มิจ์ฉาคาหํ คณ์หนาการัปป์ต์ตา ชาตา ฯ มหาสัต์โต คิตานเสย์ยาย นิปัน์โนว ตํ สัพ์พํ อัส์โสสิ ฯ นาคาปี์ส์ส อาโรเจสุ ฯ ตโต จินเตสิ อริฏ์โฐ มิจ์ฉามัค์คํ วัณ์เณสิ หันทาหํ วาทปี์ส์ส ภินทิต์วา ปริสํ

สัม์มาทิฏ์ฐิกำ กริส์สามีติ ฯ โส อุฏ์ฐาย น์หาต์วา สัพ์พาลังการปฏิมัณ์ฑิโต ธัม์มาสเน นิสีทิต์วา สัพ์พำ นาคปริสำ สัน์นิปาตาเปต์วา อริฏ์ฐำ บั์ก์โกสาเปต์วา อริฏ์ฐ ต์วำ อภูตำ วัต์วา เวเท จ ยัญ์เญ จ พ์ราห์มเณ จ วัณ์เณสิ พ์ราห์มณานำ หิ เวทวิชาเนน ยัญ์ญยชนำ นาม อนริยสัม์มตำ น สัค์คมัค์คาวหำ ตว วาเท อภูตำ บัส์สามาติ วัต์วา ยัญ์ญเภทวาทำ นาม อารัพ์ภัน์โต อาห ฯ

กลิหิ ชีรานำ กตำ มูลานำ ภวัน์ติ เวทัช์ฌคตา อริฏ์ฐ
มริจิธัม์มำ อสเมก์ขิตัต์ตา มายาคุณา นาติวหัน์ติ ปัญ์ญำ ฯ
เวทา น ตาณาย ภวัน์ติ รัส์ส มิต์ตัท์ทุโน ภูนหโน นรัส์ส
น ตายเต ปริจิณ์โณ ว อัค์คิ โทสัน์ตรำ มัจ์จมนริยกัม์มำ ฯ
สัพ์พัญ์จ มัจ์จา สธนา สโภคา อาทิปี ต์ ทารุติเณน มิส์สำ
ทหำ น ตัป์เป อสมัต์ถเตโช โก ต์ สุภิก์ขำ ทิรสัญ์ญุ กิริยา ฯ
ยถาปี ชีรำ วิปริณามธัม์มำ ทธิ ภวิต์วา นวนีตัญ์จ โหติ
เอวำปี อัค์คิ วิปริณามธัม์โม เตโช สมารุหติ โยคยุต์โต ฯ
น ทิส์สติ อัค์คิมนุป์ปวิฏ์โฐ สุก์เกสุ กฏ์เฐสุ นเวสุ จาปี
นามัต์ถมาโน อรณิมเรน นากัม์มุนา ชายติ ชาตเวโท ฯ
สเจ หิ อัค์คิ อนัต์ตรโต วเสย์ย สุก์เกสุ กฏ์เฐสุ นเวสุ จาปี
สัพ์พานิ สุส์เสย์ยุ วนานิ โลเก สุก์กานิ กฏ์ฐานิ จ ปัช์ชเลย์ยุ ฯ
กโรติ เจ ทารุติเณน ปุญ์ญำ โภชำ นโร ธุมสิขำ ปตาปวำ
องคาริกา โลณกรา จ ภูตา สรีรทาหาปี กเรย์ยุ ปุญ์ญำ ฯ

อถ เจ หิ เอเตปิ กโรนฺติ ปุญฺญ อชฺเฌนมคฺคิ อิช ศพฺปยิตฺวา
น โกจิ โลกสฺมิ กโรติ ปุญฺญ โภช นโร ชุมฺหสิปิ ปตาปวา ฯ
กถ หิ โลกาปจิโต สมาโน อมนุญฺญคนฺธ พหุน อกนฺต
ยเทว มจฺจา ปริวชฺชยนฺติ ตทพฺภสาธุ ทิรสญฺญุ ภุญฺเช ฯ
สิขิญฺหิ เทเวสุ วทนฺติ เอเก อาปิ มิตกฺขู ปน เทวมาหุ
สพฺเพว เอเต วิตถ ภณนฺติ อคฺคิ น เทวญฺญตโร น อาโป ฯ
อนินฺทิริย สนฺตมสญฺญกาย เวสฺสานร กมฺมกร ปชาน
ปริจริยมคฺคิ สุคติ กถ วชฺเช ปาปานิ กมฺมานิ จ กุพฺพมาโน ฯ
สพฺพาภิภูตาหุช ชีวิกตฺถา อคฺคิสฺส พฺรหฺมา ปริจาริโกติ
สพฺพานุภาวี จ วสี กิมตฺถ อนิมฺมิโต นิมฺมิต วนฺทิ ตสฺส ฯ
หาส อนิชฺฌานกฺขม อตจฺฉ สกฺการเหตุ ปริกริ ปุพฺเพ
เต ตาภสกฺกาเร อปาตุภูเต สนฺธาภิตา ชนฺตุ ภิสนฺติ ธมฺม ฯ
อชฺเฌนมริยา ปฐวิ ชนินฺทา เวสฺสา กสิ ปาริจริยญฺจ สุทา
อุปาคู ปจฺเจก ยถา ปเทสุ กตาหุ เอเต วสินาติ อาหุ ฯ
เอตญฺจ สจฺจ วจน ภเวยฺย ยถา อิท ภาสิต พฺราหฺมเณหิ
นาขตฺติโย ชาตุ ลเภถ รชฺช นาพฺราหฺมโณ มนฺตปทานิ ลิกฺเข
นาญฺญตฺร เวสฺสา หิ กสิ กเรยฺยุ สูโท น มุญฺเจ ปรเปสนาย ฯ
ยสฺมา จ เอต วจน อภูต มุสาวิเม อุทริยา ภณนฺติ
ตทพฺภปญฺญา อภิสทฺทหนฺติ ปสฺสนฺติ ต ปณฺฑิตา อตฺตนาว ฯ
ขตฺติยา หิ เวสฺสาน พลี หรนฺติ อาทาย สตฺถานิ หนนฺติ พฺราหฺมณา
ต ตาทิส ลุทฺธภิต วิภินฺน กสฺมา พฺรหฺมา น อุชุ กโรติ โลก ฯ

สเจ หิ โส อิสฺสโร สพฺพโลเก พฺรหฺมาปฺย ภูตปตี ปชานำ
กึ สพฺพโลกำ วิทหิ อสกฺขิ กึ สพฺพโลกำ น สุขำ อกาสิ ฯ
สเจ หิ โส อิสฺสโร สพฺพโลเก พฺรหฺมาปฺย ภูตปตี ปชานำ
มายามุสาวชฺเชน มเทน ปาปี โลกำ อธมฺเมน กิมตฺถการี ฯ
สเจ หิ โส อิสฺสโร สพฺพโลเก พฺรหฺมาปฺย ภูตปตี ปชานำ
อธมฺมิโก ภูตปตี อริฏฺฐ ธมฺเม สติ โย วิทหิ อธมฺมำ ฯ
กิฏา ปฏงฺคา อุรคา จ เภงฺคา หนฺตฺวา กิมิ สุขฺมติ มกฺขิกา จ
เอเต หิ ธมฺมา อนริยรูปา กมฺโพชกานำ วิตถา พหูนนฺติ ฯ

ตตฺถ เวทชฺฌคตาริฏฺฐาติ อริฏฺฐ อิทานิ เวทาธิคมานิ นาม ธีรานำ ปราชยสฺขาโต กลิคาโห มุคานำ พาลานำ ชยสฺขาโต กตคาโห ฯ มริจิธมฺมนฺติ อิทำ หิ เวทตฺตยำ มริจิธมฺมำ ฯ ตยิทำ อสเมกฺขิตตฺตา ยุตฺตายุตฺตำ อชานนฺตา พาลา อุทกสญฺญาย มิคา มริจึ วิย ภูตสญฺญาย อนวชฺชสญฺญาย อตฺตโน วินาสำ อุปคจฺฉนฺติ ฯ นาติวหนฺติ ปญฺญนฺติ เอวรูปา ปน มายา โกฏฺฐาสา ปญฺญำ ปญฺญาสมฺปนฺนำ ปุริสำ นาติวหนฺติ น วญฺเจนฺติ ฯ ภวนฺติ รสฺสาติ รกาโร พฺยญฺชนสนฺธิ อสฺส ฯ ภูนหโนติ วุฑฺฒิมาคมสฺส มิตฺตทุพฺภิโน นรสฺส เวทา ตาณนฺตาย น ภวนฺติ ฯ ปติฏฺฐา โหตุำ น สกฺโกนฺตีติ อตฺโถ ฯ ปริจิณฺโณว อคฺคีติ อคฺคิ วา ปริจิณฺโณ ฯ โทสนฺตรนฺติ ติวเธน ทุจฺจริตโทเสน สโทสจิตฺตำ ปาปกมฺมำ ปุริสำ น ตายติ น รกฺขติ ฯ สพฺพญฺจ มจฺจาติ สเจปิ หิ

มัจฺจา ยตฺตกา โลเก ทารูนิ อตฺถิ สพฺพำ ตำ ฌาปนา
ฌโกคาติ อตฺตโน ชเนน จ โภเคน จ สทฺธิ๎ ติเณน
มิสฺสำ กตฺวา อาทิเปยฺยุ ฯ เอวำ สพฺพปี ตำ เตหิ อาทิปีตำ
ทหนฺโต อยำ อสมตฺถเตโช อสทิสเตโช ตว อคฺคิ น
ตปฺเปยฺย เอวำ อตปฺปนิยำ ภาตโก ฯ ทิรสญฺญุตี ทีฆหิ
ชิวฺหาหิ รสชานนสมตฺถำ โก ตำ สปฺปีอาทีหิ สุภิกฺขำ วา
สุหิตำ วา ฯ กิริยาติ กเรยฺย โก สกฺกุเณยฺย กาตุ ฯ
เอวำ อคฺคิตำ ปน เอตำ มหคฺฆสำ สนฺตปฺเปตฺวา โก นาม
เทวโลกำ คมิสฺสติ ปิสฺส ยาวญฺเจตำ ทุกฺกถิตนฺติ ฯ โยคยุตฺโตติ
อรณิมตฺถนโยเคน ยุตฺโต หุตฺวา ตำ ปจฺจยำ ฉฑฺเฑวา
สมาโรหติ นิพฺพตฺตตีติ ฯ เอวำ ปรวายาเมน อุปฺปชฺชมานำ
อเจตนำ ตำ ตฺวำ เทโวติ วทสิ ฯ อิทปี อภูตเมว กเถสีติ ฯ
อคฺคิมนุปฺปวิฏฺโฐติ อคฺคิ อนุปฺปวิฏฺโฐ ฯ นามตฺถมาโนติ นาปี
อรณิหตฺเถน นเรน อมถิยมาโน นิพฺพตฺตีติ ฯ นากมฺมุนา
ชายติ ชาตเวโทติ น ชาตเวทตฺถิกสฺส ปุริสสฺส กิริยำ วินา
อตฺตโน ธมฺมตา เยว ชายติ ฯ สุสฺเสยฺยุนฺติ อนฺโต อคฺคินา
โสสฺสิยมานานิ วนานิ สุสฺเสยฺยุ อตฺถาเนว สุสฺเสยฺยุ ฯ
โภชนฺติ โภเชนฺโต ฯ ธุมสิขี ปตาปวนฺติ ธุมสิขาย ยุตฺตำ
ปตาปวนฺตำ ฯ องฺคาริกาติ องฺคารการกา ฯ โลณกราติ โลโณทกำ
ปจิตฺวา โลณการกา ฯ สูทาติ ภตฺตการกา ฯ สริรหาหาติ
มตสรีรวฑฺฒาปกา ฯ ปุญฺญนฺติ เอเตปี สพฺเพ ปุญฺญเมว

กเรย์ยุ ฯ อชิ์เฌนมัค์คินฺติ มนัค์ชัฌายกพ์ราห์มโณปี โหตุ โกจิ นโร ธุมสิขี ปตาปวนัต์ อัค์คิ โภเชน์โต ตัป์ปยติ์วาปี ปุญ์ญ์ น กโรติ นาม ฯ โตกาปจิโต สมาโนติ ตว เทโว โตกสัส์ อบจิโต ปูชิโต สมาโน ฯ ยเทวาติ ย์ อหิกุณปาทิ์ ปฏิกุลุ์ เชคุจ์ฉ์ มจ์จา ทูรโต ปริวัช์ชยนัต์ติ ฯ ตทัป์ปสัญ์ญัน์ติ ต์ อัป์ปสัญ์ญุ์ สัม์มทิรสัญ์ญ กถ์ เกน การเณน ปริภุญ์เชย์ย ฯ เทเวสูติ เอเก มนุส์สา สิขี์ เทเวสุ อญ์ญตรุ์ เทวุ์ วทัน์ติ ฯ มิลักขู ปนาติ อญ์ญาณา ปน• มิลักขู อุทกุ์ เทโวติ วทัน์ติ ฯ อสัญ์ญกายัน์ติ อนินท์ริยพัท์ธ์ อจิต์ตกายุ์ สมานุ์ เอตุ์ อเจตนุ์ ปชานุ์ ปจนาทิกัม์มกรุ์ เวส์สานรุ์ อัค์คิ ปริจริต์วา ปาปานิ กัม์มานิ กโรน์โต โลโก กถ์ สุคติ์ คมิส์สติ ฯ อิทุ์ เต อติวิย ทุก์กถิตุ์ ฯ สัพ์พาภิภูตาหุ ธ ชีวิกัต์ถาติ อิเม พ์ราห์มณา อัต์ตโน ชีวิกัต์ถ์ มหาพ์รห์มา สัพ์พาภิภูติ อาห์สุ ฯ สัพ์โพ โลโก เตเนว นิม์มิโตติ วทัน์ติ ฯ ปุน อัค์คิส์ส พ์รห์มา ปริจาริโกติ วทัน์ติ โสปี กิร อัค์คิ ชูหเตว ฯ สัพ์พานุภาวี จ วสี์ติ โส ปน ยทิ สัพ์พานุภาวี จ วสี์ อถ กิมัต์ถ์ สย์ อนิม์มิโต หุต์วา อัต์ตนาว นิม์มิตุ์ อสัส์ วัน์ทิโต ภเวย์ย อิทุ์ปี เต ทุก์กถิตเมว ฯ หาสัน์ติ อริฏ์ฐ พ์ราห์มณานุ์ วจนุ์ นาม หสิตพ์พยุต์ตกุ์ ปัณ์ฑิตานุ์ นิช์ฌานุ์ น ขมติ ฯ ปริกริ์สูติ อิเม พ์ราห์มณา เอวรูป์ มุสาวาทุ์ อัต์ตโน

สักการเหตุ ปุพฺเพ ปตฺถริสุ ฯ สนฺธาภิตา ชนฺตูภิ สนฺติชมฺมนฺติ เอเต เอตฺตเก ถาภสกฺกาเร อปาตุภูเต ชนฺตูหิ สทฺธิ โยเชตฺวา ปาฌวชปฏิสญฺยุตฺตำ อตฺตโน ถทฺธิชมฺมสญฺชาตำ สนฺติชมฺมำ สนฺธาภิตา ยญฺญสุตฺตำ นาม คนฺถยิสฺสติ อตฺโถ ฯ เอตญฺเจ สจฺจนฺติ ยเทตำ ตยา อชฺเฌนมริยาติ อาทิ วุตฺตำ เอตำ เจ สจฺจำ ภเวยฺย ฯ นาชตฺติโยติ เอวำ สนฺเต อชตฺติโย รชฺชำ นาม น ลเภยฺย อพฺราหฺมโณปี มนฺตปทานิ น สิกฺเขยฺย ฯ มุสาวิเมติ มุสาว อิเม ฯ อุทริยาติ อุทรนิสฺสิตชีวิกา อุทรปูรณเหตุ วา ฯ ตทนุปปญฺญาติ ตำ เตสำ วจนำ อนุปปญฺญา ฯ อตีตนา วาติ ปณฺฑิตา ปน เตสำ วจนำ สโทสนฺติ อตีตนาว ปสฺสนฺติ น สทฺทหนฺติ ฯ ตำ ตาทิสนฺติ ตำ ตถารูปำ ฯ สำขุพฺภิตนฺติ สำขุพฺภิตฺวา พฺรหฺมุนา ฐปิตมริยาทำ ภินฺทิตฺวา ฐิตำ สำขุพฺภิตำ วิภินฺนำ โลกำ โส ตว พฺรหฺมา กตฺตา อุชุ น กโรติ ฯ อสกฺกิจฺจนฺติ กึ การณา สพฺพโลเก ทุกฺขำ วิทหิ ฯ สุขนฺติ กึ น เอกนฺตสุขเมว สพฺพโลกมกาสิ โลกวินาสโก โจโร มญฺเญ ตว พฺรหฺมาติ ฯ มายาติ มายาย ฯ อธมฺเมน กิมตฺถการีติ อิมินา มายาทินา อธมฺเมน กึ การณา สพฺพโลกำ อนตฺถการี นิรตฺถสโยชยีติ อตฺโถ ฯ อริฏฺฐาติ อริฏฺฐ ตว ภูตปติ อธมฺมิโก โย ทสฺวิเธ กุสลธมฺเม สติ ธมฺมเมว อวิทหิตฺวา อธมฺมำ วิทหิ ฯ กิฏาติ อาทีสุ อุปโยคตฺเถ ปจฺจตฺตวจนำ ฯ เอเต กิฏาทโย ปาเณ หนฺตฺวา

มัจโจ สุชฺฌติ สคฺคญฺ อุเปติ เอเต หิ กมฺโพชกรฏฺฐวาสีนํ พหูนํ อนริยานํ ธมฺมา ฯ เต ปน วิตถา อธมฺมา ธมฺมาติ วุตฺตา ฯ เตหิ ตว พฺรหฺมุนา นิมฺมิเตหิ ภวิตพฺพนฺติ ฯ

อิทานิ เตสํ วิตถภาวํ ทสฺเสนฺโต อาห ฯ

สเจ หิ โส สุชฺฌติ โย หนาติ หโตปิ โส สคฺคมุเปติ ฐานํ
โภวาทิ โภวาทินมารเภยฺยุ เย วาปิ เตสํ อภิสทฺทเหยฺยุ ฯ
เนว มิตา น ปสุโนปิ คาโว อายาจนฺติ อตฺตวธาย เกจิ
วิปฺผนฺทมานา อิธ ชีวิกตฺถา ยญฺเญสุ ปาเณ ปสุมารภนฺติ ฯ
ยูปสฺส เน ปสุพนฺเธ จ พาลา จิเตฺรหิ วณฺเณหิ มุขํ นยนฺติ
อยนฺเต ยูโป กามทุหี ปรตฺถ ภวิสฺสติ สสฺสโต สมฺปราเย ฯ
สเจปิ ยูเป มณิสงฺขมุตฺตกํ ชญฺญํ ธนํ รชตญฺ ชาตรูปํ
สุกฺเกสุ กฏฺเฐสุ นเวสุ จาปิ สเจ ทุเหติ ทิเว สพฺพกาเม
เตวิชฺชสงฺฆาว ปุถู ยเชยฺยุ น พฺราหฺมณา กิญฺจิ น ยาชเยยฺยุ ฯ
กุโต จ ยูเป มณิสงฺขมุตฺตกํ ชญฺญํ ธนํ รชตญฺ ชาตรูปํ
สุกฺเกสุ กฏฺเฐสุ นเวสุ จาปิ กุโต ทุเหติ ทิเว สพฺพกาเม ฯ
ตถา จ ฉุทฺธา จ ปฉุทฺธพาลา จิเตฺรหิ วณฺเณหิ มุขํ นยนฺติ
อาทาย อคฺคึ มม เตหิ วิตฺตํ ตโต สุขี โหหิ จ สพฺพกาเม ฯ
ตมคฺคิหุตฺตํ สรณญ์ จ วิสฺส จิเตฺรหิ วณฺเณหิ มุขญ์ นยนฺติ
โอโรปยิตฺวา เกสมสฺสุ นขญฺจ เวเตหิ วิตฺตญ์ อติคาหยนฺติ ฯ
กากา อุลูกา วโห ลภิตฺวา เอกญ์ สมานญ์ พหุกา สเมจฺจ
อนฺนานิ โภตฺวา กุหกา กุหิตฺวา มุณฺฑญ์ กริตฺวา ยญฺญปโถ สุชฺฌนฺติ ฯ

เอวं หิ โส วญฺจิโต พฺราหฺมเณหิ เอกํ สมานํ พหุกา สเมจฺจ
เต โยคโยเคน วิตุมฺปมานา ทิฏฺฐึ อทิฏฺเฐน ชนํ หรนฺติ ฯ
อกาสิยา ราชูหิ วานุสิฏฺฐา ตทสฺส อาทาย ชนํ หรนฺติ
เต ตาทิสา โจรสมา อสนฺตา วชฺฌา น หญฺญนฺติ อริฏฺฐ โตเก ฯ
อินฺทสฺส พาหารติ ทกฺขิณาติ ยญฺเญสุ ฉินฺทนฺติ ปลาสยญฺญึ
ตญฺเจปิ สจฺจํ มฆวา ฉินฺนพาหุ เกนสฺส อินฺโท อสุเร ชินาติ ฯ
ตญฺเจว ตุจฺฉํ มฆวาสมงฺคิ หนฺตฺวา อวชฺโฌ ปรโม สุเทโว
มนฺตา อิเม พฺราหฺมณา ตุจฺฉรูปา สนฺทิฏฺฐิกา วญฺจนา เอสา โตเก ฯ
มาตาคิริ หิมวา โย จ วิชฺฌา สุทสฺสโน นิสฺสโภ กากเวรุ
เอเต จ อญฺเญ จ นคา มหนฺตา จิรยากตา ยญฺญกเรภิมาหุ ฯ
ยถาปการานิ หิ อิฏฺฐกานิ จิรยากตา ยญฺญกเรภิมาหุ
น ปพฺพตา โหนฺติ ตถาปการา อญฺญาทิสา อจฺฉา ทิฏฺฐเปลา ฯ
น อิฏฺฐกา โหนฺติ สิลา จิเรน น ตตฺถ สญฺชายติ อโย น โลหํ
ยญฺญญฺจ เอตํ ปริวณฺณยนฺตา จิรยากตา ยญฺญกเรภิมาหุ ฯ
อชฺฌายิกํ มนฺตคุณูปปนฺนํ ตปสฺสินํ ยาจโยคึ ติชาหุ
ตีเร สมุทฺทสฺสุกกาสิ สชฺชนฺตึ ตํ สาครชฺโฌหริเตน เปยฺโย ฯ
ปโรสหสฺสํ สมนฺตเวเท มนฺตูปปนฺเน นทิโย วหนฺติ
น เตน พฺยาปนฺนรสุทกานิ กสฺมา สมุทฺโท อตุโล อเปยฺโย ฯ
เยเกจิ กุปา อิธ ชีวโลเก โลฬุทกา กูปชเณหิ ชาตา
น พฺราหฺมณชฺโฌหรเณน เตสุ อาโป อเปยฺโย ทิรสญฺญุราหุ ฯ

ปุเร ปุรฺฏฺฐา กากสฺส ภริยา มโน มนุสฺสสฺ อชเนสิ ปุพฺเพ
เตนาปิ ธมฺเมน น โกจิ หึโน เอวมฺปิ โวสฺสคฺคารหงฺคมาหุ ฯ
จณฺฑาลปุตฺโตปิ อชิจฺจ เวเท ภาเสยฺย มนฺเต กุสโล มติมา
น ตสฺส มุทฺธา วิปผเลยฺย สตฺตธา มนฺตา อิเม อตฺตวธาย กตา ฯ
วาจา กตา กิริยา กตา คหิตา ทุมฺโมจยา กาพฺยาปถานุปนฺนา
พาลานำ จิตฺตำ วิสเม นิวิฏฺฐำ คทฺทปฺปปญฺญา อภิสทฺทหนฺติ ฯ
ติหสฺส พฺยคฺฆรสฺส จ ทีปิโน จ น วิชฺชติ โปริสยพเลน
มนุสฺสภาโว จ ลหุว เปกฺโข ชาติ หิ เตสำ อสมา สมานำ ฯ
สเจ จ ราชา ปฐวึ วิชิตฺวา สชีวนา อสฺสวา ปาริสชฺโช
สยเมว โส สตฺตสุสฺสำ วิเชยฺย ตสฺส ปชา นิจฺจ สุขี ภเวยฺย ฯ
ขตฺติยมนฺตา จ ตโย จ เวทา อตฺเถน เอเต สมกา ภวนฺติ
เตสญฺจ อตฺถำ อวินิจฺฉินิตฺวา น พุชฺฌติ โอฆปถำ ถนนฺโน ฯ
ขตฺติยมนฺตา จ ตโย จ เวทา คตฺเถน เอเต สมกา ภวนฺติ
ตาโภ อตาโภ อยโส ยโส จ สพฺเพว เตสำ จตุนนญฺจ ธมฺมา ฯ
ยถาปิ อิพฺภา รนชญฺญเหตุ กมฺมานิ กาเรนฺติ ปฏุ ปถพฺยา
เตวิชฺชสำฆาปิ ตเถว ลุทฺธา กมฺมานิ กาเรนฺติ ปฏุ ปถพฺยา ฯ
อิพฺเภหิ เอเต สมกา ภวนฺติ นิจฺจุสฺสุกา กามคุเณสุ ยุตฺตา
กมฺมานิ กาเรนฺติ ปฏุ ปถพฺยา คทฺทปฺปปญฺญา ทิรสญฺญุราเตติ ฯ

ตตฺถ โภวาทีติ พฺราหฺมณา ฯ โภวาทินมารเภยฺยุนฺติ พฺราหฺมณเมว มาเรยฺยุ ฯ เยวาปิติ เย วาปิ พฺราหฺมณานำ ตำ วจนำ สทฺทเหยฺยุ ฯ เต อตฺตโน อุปฏฺฐาเก เยว พฺราหฺมณา

มาเรย์ยุ๋ พ์ราห์มณา ปน พ์ราห์มเณ จ อุปัฏ์ฐาเก จ
อมาเรต์วา นานัป์ปกาเร ติรัจ์ฉาเน เยว มาะรน์ติ อิติ เนสๆ
วรนๆ มิจ์ฉา ฯ เกจ์ติ ยัญ์เญสุ โน มาเรถ มยๆ สัค์คๆ
คมิส์สามาติ ยายาจน์ตา เกจิ นัต์ถิ ฯ ปาเณ ปสุมารภนั์ติติ
มิตาทโย ปาเณ จ ปสุญ์จ วิบ์ผนั์ทมาเน ชีวิกัต์ถาย มาเรน์ติ ฯ
มุขๆ นยนั์ติติ เอเตสุ ยูสัส์สาปเณสุ ปสุพนั์เธสุ อิมส์มิๆ เต
ยูเป สัพ์พๆ สนั์ตกๆ มณิส์ขมุต์ตๆ ธนรญ์ญรชตชาตรูป์ สนั์นิหิตๆ
อยนั์เต ปรัต์ถ กามทุโห ภวิส์สติ สัส์สตภาวๆ อาวหิส์สตีติ
จิเต์รหิ การเณหิ มุขๆ ปสาเรน์ติ ตๆ ตๆ วต์วา มิจ์ฉาจาหๆ
คาหยนั์ติติ อัต์โถ ฯ ส.เจบีติ สเจ ยูเป วา เสสกัฏ์เฐสุ วา
เอตๆ มณิอาทิกๆ ลเภย์ย ติทิเว วา สัพ์พกาเม ทุโห อัสส์
เตวิช์ชสๆฆา ปุถุ หุต์วา ยญ์ญๆ ยเชย์ยุๆ พหุธนตาย เจว
สัค์คกามตาย จ อญ์ญๆ อพ์ราห์มณๆ น ยาเชย์ยุๆ ยัส์มา
ปน อัต์ตโน ธนๆ ปัจ์จาสีสนั์ตา อญ์ญๆปี ยเชน์ติ ตัส์มา
อภูตวาทิโนติ เวทิตัพ์พา ฯ กุโต จาติ เอตัส์มิๆ ยูเป วา
เสสกัฏ์เฐสุ วา กุโต เอตๆ มณิอาทิกๆ อวิช์ชมานเมว กุโต
ติทิเว สัพ์พกาเม ทุหิส์สติ ฯ สัพ์พถาปี อภูตเมว เตสๆ วจนๆ ฯ
สถา จ ลุท์ธา จ ปลุท์ธพาลาติ อริฏ์ฐ อิเม พ์ราห์มณา
นาม เกราฏิกา เจว นิก์กรุณา จ ฯ เต พาลา โลกๆ
ปโลเภต์วา อุปโลเภต์วา วิจิเตร์หิ การเณหิ มุขๆ ปสาเรน์ติ ฯ
สัพ์พกาเมติ อัต์ถิ อาทาย ต์วัญ์จ ชูห อัม์หากญ์จ วิต์ถ เทหิ ฯ

ตโต สุขีติ สัพพกาเม อภิห์วา สุขิโต โหตีติ ฯ ตมัคคหุตุ สรณํ ปวิสิสาติ ตํ ราชานํ วา ราชมหามัตตัง วา อาทาย อัคคิฐหนฏฐานเคหัง ปวิสิตวา ฯ โอโรปยิตวาติ วิจิตรานิ การณานิ วหันตา เกสมัสสุญจ นเข จ โอโรปยิตวา ฯ อติคาพหยันตีติ วุตตตาย ตโย เวเท นิสสาย อิทัง ทาตัพพัง อิทัง กาตัพพันติ วหันตา เวเทหิ ตัสสะ สันตกัง วิตตัง อติคาพหยันติ วินาเสนติ วิทธังเสนติ ฯ อันนานิ โภตวา กุหกา กุหิตวาติ เต กุหกา นานัปปการัง กัมมัง กัตวา สเมจจ สมาคันตวา ยัญญัง วัณเณตวา ทายกัง วัญเจตวา ตัสสะ สันตกัง นานัคครสโภชนัง ภุญชิตวา อถ นัง มุณฑัง กัตวา ยัญญปเถ โอสัชชันติ ฯ คเหตวา พหิยัญญาวาฏัง คัจฉันตีติ อตโต ฯ โยคโยเคนาติ เต พราหมณา ตัง เอกัง พหุกา สเมจจ เตน เตน โยเคน ตาย ตาย ยุตติยา วิลุมปมานา ทิฏฐิง ปัจจักขัง ตัสสะ ธนัง อทิฏเฐน เทวโลเกน อทิฏฐัง เทวโลกัง วัณเณตวา อมรัฏฐานัง กัตวา หรันติ ฯ อกาสิยา ราชูหิ วานุสิฏฐาติ อิทัญจ อิทัญจ มม พลิง คัณหาติ ราชูหิ วา ราชมหามัตเตหิ วา อนุสิฏฐา อกาสิยรัฏฐวาสา ราชปุริสา วิย ฯ ตทัสสาติ ตัง อัสสะ ธนัง อาทาย หรันติ ฯ โจรสมาติ อภูตพลิคคาหกา สันธิจเฉทกโจรสทิสา ฯ วัชฌาติ วธารหา เอวรูปา ปาปธัมมา อิเม โลเก น หญญันติ ฯ พาหารสีติ พาหา อสิ ฯ อิทัง วุตตัง โหติ อิทานิ อริฏฐ พราหมณานัง

มุสาวาทำ ปัส์ส เต กิร ยัญ์เญสุ มหติ ปลาสยัญ์ ฐิ
อินฺทัส์ส พาหาสิ ทกฺขิณาติ วัต์วา ฉินฺทนฺติ ตญ์เจเตสำ
วจนำ สัจ์จำ อถ ฉินฺนพาหุ สมาโน เกนัส์สุ พาหุพเลน
อิฬ์โท อสุเร ชินาติ ฯ สมังคีติ พาหุสมังคี อัจ์ฉินฺนพาหุ
อโรโค เยว ฯ หนัต์วาติ อสุรานำ หนัต์วา ฯ ปรโมติ
อุต์ตโม ปุญ์ญิท์ธิยา สมนฺนาคโต อญ์เญสำ อวัช์โฌ ฯ
พ์ราห์มณาติ พ์ราห์มณานำ มนัต์ตา ฯ ตุจ์ฉรูปาติ ตุจ์ฉสภาวา
นิป์ผลา ฯ วญ์จนาติ เย จ เตสำ พ์ราห์มณานำ มนัต์ตา
นาม เอสา โลเก สนฺทิฏ์ฐิกา วญ์จนา ฯ ยถาปการานีติ
ยาทิสานิ อิฏ์ฐกานิ คเหต์วา ยญ์ญกาเรหิ จิต์ยากตาติ วทนฺติ ฯ
ทิฏ์ฐเสฬาติ ปัพ์พตา หิ อจลา ทิฏ์ฐา อนุปจิตา เอกฆนา
สิลามยา จ น อญ์ญาทิสา อิฏ์ฐกานิ จลานิ น
เอกฆนานิ น สิลามยานิ ฯ ปริวัณ์ณยนฺตาติ เอตำ ยญ์ญำ
วัณ์เณต์วา พ์ราห์มณา ฯ สมนฺตเวเทติ ปริปุณ์ณเวเท
พ์ราห์มเณ ฯ วหนฺตีติ โส เตสุปี อาวัฏ์เฏสุปี ปติเต
นทิโย วหนฺติ นิม์มุช์ชาเปต์วา ชีวิตกฺขยำ ปาเปนฺติ ฯ
น เตน พ์ยาปนฺนรสูทกานีติ เอต์ถ เอโก นกาโร
สำปุจ์ฉนัต์เถ นิปาโต โหติ ฯ นนุ เตน พ์ยาปนฺนรสูทกา
นทิโยติ หิ ตำ ปุจ์ฉนฺโต เอวมาห ฯ กสฺมาติ เกน
การเณน ตาต มหาสมุท์โทว อเปย์โย กโต กึ มหาพ์รห์มา.
ยมุนาทีสุ อุทกำ อเปย์ยำ กาตุำ น สกฺโกติ มหาสมุท์เท

เยว สักโกติ ฯ ทิรสัญญุราหุติ ทิรสัญญู อหุ ชาโตติ อัตโถ ฯ ปุเร ปุรัตถาติ ยิโต ปุเร สัพพปุรัตถา ปฐมกัปปกาเล ฯ กาสัส ภริยาติ กากัสส ภริยา นาม ฯ ตทา หิ ปุริสัตถีสังคเมว นัตถิ ปัจฉา เมถุนธัมมวเสน มาตาปิตโร นาม ชาตา ฯ มโน มนุสสันติ ตทา หิ มโน เยว มนุสสำ อชเนสิ ฯ มโนมยาว สัตตา นิพพัตติสูติ อัตโถ ฯ เตนาปี ธัมเมนาติ เตนาปี การเณนุ เตน สภาเวน โกจิ ชาติยา หีโน นาม นัตถิ น หิ ตทา ขัตติยาทิเภโท อัตถิ ตัสมา ยำ พราห์มณา วทันติ พราห์มณาว ชาติยา เสฏฐา อิตเร หีนาติ ตำ มิจฉา ฯ เอวัมปีติ เยวำ วัตตมาเน โสเก โปราณกวัตตำ ชหิตวา ปัจฉา อัตตนา ปริจฉินทิตวา กตานำ วเสน ขัตติยาทโย จัตตาโร โกฏฐาสา ชาตา ฯ เอวัมปี โวสสัคควิภังคมาหุติ อัตตนา กเตหิ กัมมโวสสัคเคหิ เตสำ สัตตานำ เอกจเจ ขัตติยา ชาตา เอกจเจ พราห์มณาทโยติ อิมำ วิภาคำ กเถนติ ตัสมา พราห์มณาว เสฏฐาติ วจนำ มิจฉาว ฯ สัตตชาติ ยทิ มหาพรหมุนา พราห์มณานัญเญว ตโย เวทา ทินนา น อัญเญสำ จันทาทัสสะ มันเต ภาสันตัสส มุทธา สัตตชา ผเลยย น จ ผลติ ตัสมา อิเมหิ พราห์มเณหิ อัตตวธาย มันตา กตา อัตตโน เยว เนสำ มุสาวาทีตำ ปกาเสนตา คุณวธำ กโรนติ ฯ วาจา กตาติ เอเต มันตา

นาม มุสาวาเทน จินฺเตตฺวา กตา ฯ คิทฺธิ กตา คหิตาติ ฉาภคิทฺธิตาย พฺราหฺมเณหิ คหิตา ฯ ทุมฺโมจยาติ มจฺเฉน คิลิตพลิสา วิย ทุมฺโมจยา ฯ กาพฺยปถานุปนฺนาติ กาพฺยการกพฺราหฺมณานำ ตำ วจนปถำ อนุปนฺนา อนุคตา ฯ เตหิ ยฺ อิจฺฉนฺติ ตถา มุสาวาทำ วตฺวา พนฺธา ฯ พาฬานนฺติ เตสำ หิ พาฬานำ จิตฺตำ วิสเม นิวิฏฺฐำ ฯ ตำ อญฺเญ อปฺปปญฺญา สทฺทหนฺติ ฯ โปริสยพเลนาติ โปริสยสฺขาเตน พเลน ฯ อิทำ วุตฺตำ โหติ ยำ เอเตสำ ตีหาทีนำ ปุริสถามสฺขาตำ โปริสยพลำ เตน พเลน สมนฺนาคโต พฺราหฺมโณ นาม นตฺถิ สพฺเพ อิเมหิ ตุริจฺฉาเนหิปี หีนา เยว ฯ มนุสฺสภาโว จ คว่ว เปกฺโขติ ยถิจ โย เอเตสำ มนุสฺสภาโว โส คุนฺนำ วิย เปกฺขิตพฺโพ ฯ กึ การณาติ ฯ ชาติ หิ เตสำ อสมา สมานนฺติ เตสำ พฺราหฺมณานำ ทุปฺปญฺญตาย เตหิ สทฺธิ สมานำ ชาติ เยว อสมา อญฺญเมว หิ คุนฺนำ สญฺญำ อญฺญำ เอเตสนฺติ เอเต พฺราหฺมเณ ติรจฺฉาเนสุ สีหาทีสุ สเมปี อกตฺวา โครูปสมเมว กโรติ ฯ สเจ จ ราชาติ อวิฏฺฐ ยทิ มหาพฺราหฺมุนา ทินฺนภาเวน ขตฺติโยว ปฐวิ วิชิตฺวา ฯ สชีวาติ สห ชีวิหิ อมจฺเจหิ สมนฺนาคโต ฯ อสฺสวา ปาริสชฺโชติ อตฺตโน โอวาทการกปริสาวจโร สิยา อถสฺส ปริสาย ยุชฺฌิตฺวา รชฺชำ ทาตพฺพำ นาม น ภเวยฺย สเยเมว โส เอกโกว สตฺตสุ่มิ วิเชยฺย ฯ เอวำ สติ

ยุทเธ ทุกฺขาภาเวน ตสฺส ปชา นิจฺจา สุขี ภเวยฺย เอตญฺจ สจฺจา นตฺถิ ตสฺมาปี เตสํ วจนํ มิจฺฉา ฯ ขตฺติยมนฺตาภิราชสตฺถญฺจ ตโย จ เวทา อตฺตโน อาณาย รุจิยา เอทเมว กตฺตพฺพนฺติ ปวตฺเตนฺโต อตฺเถน เอเต สมกา ภวนฺติ ฯ อวินิจฺฉินิตฺวาติ เตสํ ขตฺติยมนฺตานํ ขตฺติโยปี เวทานํ พฺราหฺมโณปี อตฺถํ อวินิจฺฉินิตฺวา อาณาวเสเนว คณฺหนฺโต ตํ อตฺถํ อุทโกเฆน ฉินฺนํ มคฺคํ วิย น พุชฺฌติ ฯ อตฺเถน เอเตติ วญฺจนตฺเถน เอเต สมกา ภวนฺติ ฯ กึ การณา ฯ พฺราหฺมณา หิ พฺราหฺมณาว เสฏฺฐา อญฺเญ วณฺณา หีนาติ วทนฺติ เย จ เต ฉาภาทโย โลกธมฺมา สพฺเพ เต สพฺเพสุปี จตุนฺนํ วณฺณานํ ธมฺมา เอกสทิโสปี หิ เอเตหิ มุตฺตโก นาม นตฺถิ ฯ อิติ พฺราหฺมณา โลกธมฺเมหิ อปริมุตฺตาว สมานา เสฏฺฐา มยนฺติ มุสาวาทํ กเถนฺติ ฯ อิพฺภาติ คหปติกา ฯ เตวิชฺชสทฺทาปีติ พฺราหฺมณาปี ฉุทฺธา ตเถว ปุถุนิ กสิโครกฺขาทีนิ กมฺมานิ กโรนฺติ ฯ นิจฺจุสฺสุกาติ นิจฺจํ อุสฺสุกชาตา ฉนฺนชาตา ฯ ตทุปปตฺติญฺญา ทิรสญฺญุราเตติ ตสฺมา ภาติก ทิรสญฺญุ นิปฺปญฺญา พฺราหฺมณา อารกา เต ธมฺมโต โปราณกา หิ พฺราหฺมณธมฺมา เอตรหิ สุนเขสุ สนฺนิสฺสนฺนาติ ฯ

เอวํ มหาสตฺโต เตสํ วาทํ ภินฺทิตฺวา อตฺตโน วาทํ ปติฏฺฐาเปสิ ฯ ตสฺส ธมฺมกถํ สุตฺวา สพฺเพ เต นาคปริสา โสมนสฺสชาตา อเหสุ ฯ

มหาสัตต์โตปี เนสาทพ์ราห์มณ์ นาคภวนา นิหราเปตวา
ปริภาสนมัตต์ปี ปนัสส นากาสิ ฯ
ฯ ยัญญภกณ์ฑ์ นิฏฐิตำ ฯ

สาครพ์รห์มทัตต์โตปี ฐปิตทิวสำ อนติกกมิตวา จตุรังคินิยา
เสนาย ปริวุตโต ปีตุ วสนัฏฐานำ อคมาสิ ฯ มหาสัตต์โตปี
มาตุลญ์จ อัยยกญ์จ ปัสสิสสามาติ เภริญ์จาราเปตวา มหันเตน
สิริโสภัคเคน ยมุนาโต อุตตริตวา ตเมว ขัสสมปทำ อารัพภ
ปายาสิ ฯ อเสสภาตโร จัสส มาตาปีตโร จ ปัจจุคคโต
ปายิสุ ฯ ตัสมิ ขเณ สาครพ์รห์มทัตต์โต มหาสัตตำ มหติยา
ปริสาย อากาจ์ฉนัตำ ทิสวา อลัญ์ชานิตวา ปีตริ ปุจ์ฉนโต อาห ฯ

กัสส เภริ มุทิงคา จ ตำ ปัณ์ฑวเทน์ทิมา
ปุรโต ปฏิปันนานิ หาสยนัตตา รเถสภำ ฯ
กัสส กาญ์จนปัฏเฏน ปุถุนา วิช์ชุวัณ์ณินา
ยุวา กตาปสนันทโน โก เอติ สิริยา ชลำ ฯ
อุกกามุขปหัฏฐ์ฐว ขทิรังคารสันนิภำ
มุขำ จารุวิภาติ โก เอติ สิริยา ชลำ ฯ
กัสส ขัมโพนทำ ฉัตตำ สัสสากำ มโนรมำ
อาทิจ์จรัสมิวรณำ โก เอติ สิริยา ชลำ ฯ
กัสส องคปริค์คัยห วาลวีชนิมุตตมำ
อุภโต วรปัญ์ญัสส มุทธนิ อุปรูปริ ฯ

กสฺส เปกฺขุณหตฺถานิ จิตฺรานิ จ มุทูนิ จ
สุวณฺณมณิทณฺฑานิ จรนฺติ อุภโต มุขํ ฯ
ฆนิรงฺคารวณฺณาภา อุกฺกามุขปหาริตา
กสฺเสเต กุณฺฑลา วคฺคู โสภนฺติ อุภโต มุขํ ฯ
กสฺส วทน ฉุปีตา สินิทฺธจฺฉวิกา มุทู ตามิกา
โสภนฺติ นลาตนฺตา ยมา วิชฺชุริวุคฺคตา ฯ
กสฺส เอตานิ อจฺฉีนิ ยายตานิ ปุถูนิ จ
โก โสภติ วิสาลกฺโข กสฺเสตํ อุณฺณตํ มุขํ ฯ
กสฺเสเต ลปนชาตา สุทฺธา สงฺขรูปมา
ภาสมานสฺส โสภนฺติ ทนฺตา กุปฺปีลสาทิสา ฯ
กสฺส ลาขา รสสมา หตฺถปาทา สุเข ฐิตา
โก โส พิมฺโพฏฺฐสมฺปนฺโน หิวา สุริโยว โสภติ ฯ
หิมจฺจเย หิมวโต พฺรหาสาโลว ปุปฺผิโต
โก โส โอทาตปาวาโร ชยํ อินฺโทว โสภติ ฯ
สุวณฺณปีฬกาวณฺณา มณิทณฺฑวิจิตฺตกา
โก โส ปริสโมคคยฺห อเส ขคฺคํ ปมุญฺจติ ฯ
สุวณฺณวิกตา จิตฺรา สุกตา จิตฺรสิพฺพินี
โก โส โอมุญฺจเต ปาทา นโม กตฺวา มเหสิโนติ ฯ

ตตฺถ ปฏิปนฺนานีติ กสฺเสตานิ ตุริยานิ ปุรโต ปฏิปนฺนานิ ฯ หาสยนฺตาติ เอตํ ราชานํ โตเสนฺตา ฯ กสฺส กาญฺจนปฏฺเฏนาติ กสฺส นลาตนฺเต พนฺเธน อุณฺหีสปฏฺเฏน วิชฺชุยา เมฆมุขํ

วิย วณฺณมุขํ ปโชตนฺติ ปุจฺฉติ ฯ ยุวา กถาปสนฺนหตฺโถติ ตรุโณ สนฺนหิตฺวนุกถาโป ฯ อุกฺกามุขปหฏฺฐุ วาติ กมฺมารุทฺธเน ปหฏฺฐสุวณฺณ วิย ฯ ขทิรงฺคารสนฺนิภนฺติ ขาทิตขทิรงฺคารสทิสํ ฯ ชมฺโพนทนฺติ รตฺตสุวณฺณมยํ ฯ องฺคปริคฺคยฺหาติ จามรคาหเกน องฺเคน ปริคฺคหิตา หุตฺวา ฯ วาฬวีชนิยนฺติ มณิวาฬวีชนิ ฯ อุตฺตมนฺติ ชุตฺตมา ฯ เปกฺขณฺหตีกานีติ โมรปิญฺฉหตฺถกา ฯ จิตฺรานีติ สตฺตรตนจิตฺรานิ ฯ สุวณฺณมณิทณฺฑานีติ ตปนียสุวณฺเณน จ มณีหิ จ ขจิตทณฺฑานิ ฯ อุภโต มุขนฺติ มุขสฺส อุภยปสฺเสสุ จรนฺติ ฯ วาเตน ผุฬิตาติ วาเตน ปหตา ฯ สนิทฺธจิตฺตาติ สนิทฺธขนิตฺตา ฯ นฬาตนฺตนฺติ กสฺเสเต เอวรูปา เกสา นฬาตนฺตํ อุปโสภนฺติ ฯ นภา วิย ชุริวุตฺตตาติ นภโต อุคฺคตวิย ชุ วิย ฯ อุณฺณตนฺติ กาญฺจนปาทาโส วิย ปริสุทฺธํ ฯ ฉปนชาตาติ มุขชาตา ฯ กุปิลสาทิสาติ มนฺทารวมกุฬสทิสา ฯ สุเข ฐิตาติ สุขปริหตา ฯ ชยํ อิจฺโจวาติ ชยมิจฺเฉยฺย วิย อิจฺโจ ฯ สุวณฺณปิฬกากิณฺณนฺติ สุวณฺณปิฬกาหิ อากิณฺณํ ฯ มณิทณฺฑวิจิตฺตหตฺถนฺติ มณีหิ ผรุมฺหิ วิจิตฺตหตฺถํ ฯ สุวณฺณวิกตาติ สุวณฺณขจิตา ฯ จิตฺราติ สตฺตรตนวิจิตฺรา ฯ สุกตาติ สุนิฏฺฐิตา ฯ จิตฺรลิพฺพินีติ วิจิตฺรลิพฺพินิโย ฯ ปาตาติ โก เอส ปาโต เอวรูปา สุวณฺณปาตุกา โอมุญฺจตีติ ปุจฺฉติ ฯ

เอวํ ปุตฺเตน สาครพฺรหฺมทตฺเตน ปุฏฺโฐ อิทฺธิมา อภิญฺญาลาภี ตาปโส ตาต เอเต ธตรฏฺฐสฺส นาครญฺโญ

ปุตฺตา ตว ภาคิเนยฺยา นาคาติ อาจิกฺขนฺโต คาถมาห ฯ

ฉตฺรญฺจ ฉตฺตสฺส เต นาคา อิทฺธิมนฺโต ยสสฺสิโน

สมุทฺทชา อุปฺปนฺนา เอเต นาคา มหิทฺธิกาติ ฯ

เอวํ เตสํ กเถนฺตานญฺเญว นาคปริสา ปตฺวา ตาปสสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ ฯ สมุทฺทชาปิ ปิตรญฺจ เชฏฺฐภาตรํ ราชานญฺจ วนฺทิตฺวา โรทิตฺวา นาคปริสาย สทฺธิ นาคภวนเมว คตา ฯ สาครพฺรหฺมทตฺโตปิ ตตฺเถว กติปาหํ วสิตฺวา ปิตรํ วนฺทิตฺวา ขมาเปตฺวา พาราณสิเมว คโต ฯ สมุทฺทชา นาคภวเน เยว กาลมกาสิ ฯ โพธิสตฺโตปิ ยาวชีวํ ตีณิ รกฺขิตฺวา อายุหปริโยสาเน สทฺธิ นาคปริสาย สคฺคปถํ ปูรยิ ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา เอวํ อุปาสกา โปราณกปณฺฑิตา อนุปฺปนฺเนปิ พุทฺเธ เอวรูปํ นาคสมฺปตฺตึ ปหาย อุโปสถกมฺมํ กริตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ฯ ตทา มาตาปิตโร มหาราชกุลานิ อเหสุ ฯ เนสาทพฺราหฺมโณ เทวทตฺโต ฯ โสมทตฺโต อานนฺโท ฯ อจฺจมุขี อุปฺปลวณฺณา ฯ สุทสฺสโน สาริปุตฺโต ฯ สุโภโค โมคฺคลฺลาโน ฯ กาณาริฏฺโฐ สุนกฺขตฺโต ฯ ภูริทตฺโต ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

ฯ ภูริทตฺตชาตกํ ฉฏฺฐํ นิฏฺฐิตํ ฯ